

Hallituksen esitys eduskunnalle alkoholilaksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi alkoholilaki. Samalla muutettaisiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annettua lakia.

Laki koskisi enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholipitoisia aineita, kun raja on nykyisin 2,8 tilavuusprosenttia. Alkoholilain keskeiset periaatteet säilyisivät pääosin ennallaan. Alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan luvanvaraisuutta ja lupamenettelyä koskevat säännökset koottaisiin yhteen. Alkoholipitoisten aineiden valmistusta ja myyntiä koskevat keskeiset velvollisuudet säilyisivät pääosin ennallaan. Erityisesti alkoholijuomien anniskeluun liittyvää sääntelyä kevennettäisiin esimerkiksi vapauttamalla anniskeluaikoja sekä anniskelupaikan vastaavia hoitajia ja anniskelualueita koskevia edellytyksiä.

Alkoholiyhtiölle kuuluvaa alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeutta muutettaisiin sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin kaikki enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät alkoholijuomat. Tilaviinin ja sahdin erityisten vähittäismyyntilupien rinnalle otettaisiin käyttöön käsityöläisöluiden vähittäismyyntilupajärjestelmä.

Alkoholilain lupa- ja valvontaviranomaiset ja niiden toimivallanjako säilyisivät ennallaan. Esityksellä tehostettaisiin lain toimeenpanoa ottamalla käyttöön luvanhaltijoiden omavalvonta. Lähiympäristön ja kunnan asukkaiden vaikutusmahdollisuuksia lisättäisiin alkoholilain soveltamisessa. Alkoholilainsäädäntöä siirrettäisiin asetustasolta lain tasolle.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetusta laista poistettaisiin ravitsemisliikkeiden aukioloaikaa koskeva sääntely. Rikoslainsäädäntöön ja valmisteverotuslainsäädäntöön tehtäisiin pääosin teknislouonteisia muutoksia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan . Ehdotetussa alkoholilaissa on useita siirtymäaika koskevia säännöksiä.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Lainsäädäntö.....	6
2.1.2 Käytäntö.....	9
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö.....	16
2.2.1 Kansainvälinen alkoholipolitiikka.....	16
2.2.2 EU:n lainsäädäntö.....	16
2.2.3 Lainsäädäntö eräissä maissa.....	18
2.3 Nykytilan arviointi.....	22
2.3.1 Alkoholipolitiikan tavoitteet.....	22
2.3.2 Alkoholin saatavuuden lisääntyminen.....	24
2.3.3 Alkoholilain rakenne ja viranomaisvalvonta.....	27
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	29
3.1 Tavoitteet.....	29
3.1.1 Sosiaali- ja terveystieteelliset tavoitteet.....	29
3.1.2 Elinkeinopoliittiset tavoitteet.....	30
3.1.3 Omavalvonta.....	30
3.1.4 Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.....	31
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	32
3.3 Alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoiset ja sitä täydentävät keinot.....	32
3.4 Keskeiset ehdotukset.....	34
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	35
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	35
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	37
4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset.....	38
5 ASIAN VALMISTELU.....	39
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	39
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	40
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSIKSIÄ.....	40
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	41
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	41
1.1 1.1 Alkoholilaki.....	41
1 luku Yleiset säännökset.....	41
2 luku Luvanvaraisuus.....	47
3 luku Alkoholiyhtiö.....	58
4 luku Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti.....	61
5 luku Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu.....	64
6 luku Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä.....	70
7 luku Markkinointi.....	71
9 luku Valvonta ja ohjaus.....	74
10 luku Kiellot, rikkomusten seuraamukset ja rangaistussäännökset.....	78
11 luku Maksut.....	83
12 luku Muutoksenhaku.....	84

13 luku	Erinäiset säännökset	85
14 luku	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	87
1.2	Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta	88
1.3	Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverolain 2 ja 8 §:n muuttamisesta.....	89
1.4	Laki rikoslain 2 a luvun 9 §:n ja 30 luvun 1 a §:n muuttamisesta.....	89
2 a luku	Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta	89
30 luku	Elinkeinorikoksista	90
1.5	Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 14 ja 17 §:n muuttamisesta.....	90
1.6	Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	90
1.7	Laki vankeuslain 9 luvun 1 §:n muuttamisesta	90
9 luku	.....	90
1.8	Laki tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	90
5 luku	.....	90
1.9	Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 4 luvun 1 §:n muuttamisesta	91
4 luku	.....	91
1.10	Laki lastensuojelulain 65 §:n muuttamisesta	91
1.11	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	91
1.12	Laki elintarvikelain 14 §:n muuttamisesta	91
1.13	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelyistä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta .	91
1.14	Laki tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta	91
1.15	Laki tupakkalain 82 §:n muuttamisesta.....	92
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	92
3	VOIMAANTULO	92
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	92
	LAKIEHDOTUKSET	101
	Alkoholilaki	101
	LIITE	130
	Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain muuttamisesta.....	132
	Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverolain 2 ja 8 §:n muuttamisesta.....	133
	Laki rikoslain 2 a luvun 9 §:n ja 30 luvun 1 a §:n muuttamisesta.....	134
	Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 14 ja 17 §:n muuttamisesta.....	135
	Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta	136
	Laki vankeuslain 9 luvun 1 §:n muuttamisesta	137
	Laki tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	138
	Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 4 luvun 1 §:n muuttamisesta.....	139
	Laki lastensuojelulain 65 §:n muuttamisesta	140
	Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta.....	141
	Laki elintarvikelain 14 §:n muuttamisesta	142
	Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta .	143
	Laki tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta	144
	Laki tupakkalain 82 §:n muuttamisesta.....	145

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Sosiaali- ja terveyspolitiikkaan kuuluvan alkoholipolitiikan varsinainen tarkoitus on vähentää alkoholin käyttäjilleen, heidän läheisilleen, muille ihmisille ja yhteiskunnalle aiheuttamia ongelmia ja haittoja.

Alkoholijuomien nauttiminen voi aiheuttaa terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia kolmesta syystä. Ensinnä, alkoholijuomien sisältämä etyylialkoholi on elimistölle myrkyllinen kemikaali. Alkoholi voi vaurioittaa lähes kaikkia ihmisen elimiä. Toiseksi, riittävinä annoksina käytettynä etyylialkoholi päihdyttää eli tuottaa humalaksi kutsuttuja vaikutuksia keskushermostoon. Kolmanneksi, alkoholijuomien toistuva käyttö voi synnyttää käyttäjässä riippuvuuden.

Vakavimpia kuolleisuutta ja sairastavuutta lisääviä alkoholinkäyttöön liittyviä terveyshaittoja ovat syövät, neuropsykiatriset häiriöt, sydän- ja verisuonisairaudet, sisäelinsairaudet, sikiövauriot, myrkytykset, tapaturmat ja itsemurhat. Useat terveysriskit lisääntyvät suorassa suhteessa kulutuksen määrään eikä turvallista kynnsarvoa alkoholinkäytölle ole olemassa. Toistuva suurkulutus ja ajoittainenkin humalajuominen voi aiheuttaa myös perhe-elämään, ihmissuhteisiin ja työelämään liittyviä sosiaalisia ongelmia samoin kuin taloudellisia ongelmia.

Toisaalta samoin kuin muidenkin pähteiden käyttöön, myös alkoholin käyttöön liittyy erilaisia myönteisiä fyysisiä ja sosiaalisia mielihyvän kokemuksia. Varsinaiset fysiologiset terveyshyödyt ovat kuitenkin kiistanalaisia.

Alkoholijuomien valmistus ja myynti tuottavat taloudellista hyötyä esimerkiksi maataloustuottajille ja alkoholin valmistusta, markkinointia, kauppaa ja anniskelua harjoittaville yrityksille sekä näillä aloilla työllistyville työntekijöille.

Kansantalouden kannalta alkoholielinkeinot tuottavat verotuloja ja myös vientituloja. Alkoholiverotulot ovat tärkeä osa valtion talousarviossa. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa erilaisia kustannuksia ja tuottavuuden menetyksiä koko suomalaiselle elinkeinoelämälle ja julkiselle taloudelle.

Alkoholin aiheuttamia haittoja pyritään ehkäisemään muun muassa sääntelemällä alkoholijuomien kulutusta ja alkoholijuomiin liittyvää elinkeinotoimintaa erityisellä alkoholilainsäädännöllä. Erityislainsäädännön lisäksi alkoholihaittoja pyritään vähentämään myös esimerkiksi alkoholiverotuksella, järjestyslainsäädännöllä ja esimerkiksi rattijuopumukseen liittyvällä lainsäädännöllä ja valvonnalla. Kuten muitakin sosiaali- ja terveysongelmia, alkoholihaittoja pyritään vähentämään myös yleisillä yhteiskuntapoliittisilla ja sosiaali- ja terveyspoliittisilla toimilla. Päihdesairauksien ja -ongelmien hoidon lisäksi alkoholihaittoja voidaan vähentää esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön ja terveyden edistämisen toimenpiteillä.

Alkoholijuomien käyttöä ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa on Suomen lainsäädännössä kohdeltu eri aikoina eri tavoin.

Yli kaksi tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholipitoisten aineiden valmistus, maahantuonti ja myynti kiellettiin vuoden 1919 alusta ensin asetustasolla (29/1917) ja myöhemmin kieltolailalla (158/1922).

Kieltolaki kumottiin kansanäänestyksen jälkeen vuonna 1932, jolloin alkoholijuomien valmistuksen, tuonnin, viennin, tukkumyynnin ja vähittäismyynnin täydellinen yksinoikeus säädettiin väkijuomista annetulla lailla (45/1932) valtion omistamalle Oy Alkoholiliike Ab:lle (Alko). Kieltolaki pysyi kuitenkin käytännössä voimassa maaseudulla eli alkoholijuomien myynti ja anniskelu oli sallittua vain kaupungeissa ja kauppaloissa. Alkoholijuomien ostoikärajat olivat vähittäismyynnissä 21 vuotta ja anniskelussa 18 vuotta.

Vuonna 1969 alkoholipolitiikassa toteutettiin kolme suurta uudistusta: Uuden alkoholilain (459/1968) mukaan Alko ja anniskeluravintoloita sai perustaa myös maaseudulle. Mietojen alkoholijuomien vähittäismyynnin ikäraja laskettiin 18 vuoteen ja väkevien juomien ikäraja 20 vuoteen. Keskiolutlailla (462/1968) sallittiin enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävän oluen myynti ja anniskelu kaupoissa, baareissa ja kahviloissa. Uudistuksen seurauksena alkoholin kulutus lähes kaksinkertaistui muutamassa vuodessa.

Vuonna 1995 alkoholilaki (1143/1994) uudistettiin Suomen EU-jäsenyyden johdosta. Alkon monopoliasema purettiin vähittäismyyntimonopolia lukuun ottamatta ja mietojen alkoholijuomien mainonta vapautettiin. Alkoholijuomien nauttimiskielto julkisilla paikoilla kumottiin ja tätä sääntelyä uudistettiin myöhemmin järjestyslaissa (612/2003). Alkoholilain lupahallinto ja valvonta siirrettiin Alkolta valtionhallintoon.

Käytännössä suurin muutos koski kauppojen vähittäismyyntiä, jossa keskioluen lisäksi myyntiin tulivat enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut siiderit ja long drink -juomat. Myynti päätettiin sallia kauppojen lisäksi myös kioskeissa ja huoltoamoilla. Tämän jälkeen vähittäismyynnin myyntiajat alkoivat vähitellen pidentyä kauppojen aukioloaikojen vapauttamisen myötä.

Alkoholin kokonaiskulutus lisääntyi vuoden 1995 alkoholilain voimaan tultua ja kasvu kiihtyi vuonna 2004, jolloin alkoholiveroa päätettiin alentaa keskimäärin kolmanneksella samalla, kun alkoholijuomien matkustajatuonti toisista EU-maista vapautettiin ja Viro liittyi EU:n jäseneksi.

Alkoholin aiheuttamien haittojen kokonaismäärä kasvoi rinnan kokonaiskulutuksen kanssa vuoteen 2008 saakka, jolloin aloitettiin toistuvat alkoholiveron korotukset. Viiden alkoholiveronkorotuksen jälkeen kulutus ja haitat ovat nyt kääntyneet laskuun.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen tavoitteena on sovittaa yhteen alkoholiin liittyviä erilaisia intressejä. Alkoholin kulutus on vähentynyt lähes kymmenen vuotta. Lain tarkoitus olisi edelleen ehkäistä alkoholin aiheuttamia ongelmia ja haittoja, mutta alkoholin saatavuutta on nyt tarkoitus lisätä. Esityksellä pyritään myös vähentämään paikoin vanhentuneen alkoholilainsäädännön aiheuttamaa sääntelytaakkaa yrityksille ja turvaamaan toimivan kilpailun edellytyksiä. Esityksellä pyritään samalla lisäämään kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa elinympäristössään esiintyviin alkoholihaittoihin. Uudistuksen tarkoitus on myös saattaa sääntely vastaamaan perustuslain vaatimuksia.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Lainsäädäntö

Alkoholilaki ja sen nojalla annetut asetukset

Voimassa oleva alkoholilaki tuli voimaan vuoden 1995 alussa. Se perustuu edelleen rakenteeltaan ja periaatteiltaan vuoden 1932 väkijuomalakiin ja sitä seuranneisiin vuoden 1968 alkoholilakiin ja keskiolutlakiin.

Alkoholilaki säädettiin pääosin puitelaksi eli tarkempia säännöksiä on annettu yhteensä 13:llä valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella:

- asetus alkoholijuomista ja väkiviinasta 1344/1994, jäljempänä alkoholijuoma-asetus
- asetus alkoholivalmisteista ja denaturoimisesta 1345/1994, jäljempänä alkoholivalmisteasetus
- asetus alkoholijuomien myynnistä ja sen valvonnasta Suomen ja ulkomaiden välillä kulkevissa liikennevälineissä 1346/1994, jäljempänä ulkomaanliikenneasetus
- asetus alkoholijuomien vähittäismyynnistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle 680/1996, jäljempänä luovutuspaikka-asetus
- asetus alkoholiyhtiön toiminnasta 243/2000, jäljempänä Alko-asetus
- valtioneuvoston asetus alkoholijuomien anniskeluajan jatkamisesta 1208/2002, jäljempänä jatko aika-asetus
- sosiaali- ja terveysministeriön päätös käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta 136/1995
- sosiaali- ja terveysministeriön päätös käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta 852/1995
- sosiaali- ja terveysministeriön päätös lievästi denaturoidun etanolin valmistamisessa käytettävistä denaturoimisaineista 892/1995
- sosiaali- ja terveysministeriön päätös vahvasti denaturoidun etanolin valmistamisessa käytettävistä denaturoimisaineista 893/1995
- sosiaali- ja terveysministeriön päätös alkoholijuomien ja väkiviinan opetus- tai tutkimustarkoituksessa tapahtuvasta valmistuksesta 1588/1995
- sosiaali- ja terveysministeriön päätös alkoholijuoman tai väkiviinan valmistusluvan, maahantuontiluvan ja tukkumyyntiluvan myöntämiseen tarvittavista edellytyksistä ja hakijalta vaadittavasta luotettavuudesta 274/1997
- sosiaali- ja terveysministeriön asetus alkoholijuomien anniskelupaikan vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten ammatillisista edellytyksistä 1371/2002.

Alkoholilain yleiset säännökset käsittävä ensimmäinen luku sisältää lain tarkoituksen, soveltamisalasäännökset ja keskeiset määritelmät.

Alkoholilain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Laki koskee 2 ja 3 §:n mukaan enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahantuontia, maastavientä, myyntiä ja muuta luovutusta, käyttöä, hallussapitoa ja kuljetusta sekä alkoholijuomien mainontaa.

Alkoholipitoiset aineet jakautuvat alkoholijuomiin, väkiviinaan ja alkoholivalmisteisiin. Alkoholijuomana pidetään 3 §:n mukaan nautittavaksi tarkoitettua enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää juomaa. Väkevän ja miedon alkoholijuoman raja on 22 tilavuusprosenttia. Väkiivinalla tarkoitetaan etyylialkoholia tai etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia ja joka ei ole denaturoitu eli saatettu nautittavaksi kelpaamattomaksi lisäämällä siihen muita aineita. Määritelmistä säädetään tarkemmin alkoholijuoma-asetuksessa.

Alkoholipitoiset aineet, jotka eivät ole alkoholijuomia tai väkiviinaa, ovat alkoholivalmisteita. Säännökset alkoholivalmisteista ja niiden myynnistä sekä denaturoinnista on annettu alkoholivalmisteasetuksessa ja denaturointia koskevissa sosiaalis- ja terveystieteiden päätöksissä.

Lain toisessa luvussa säädetään alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuksesta. Luku sisältää säännökset alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuksen luvanvaraisuudesta ja sallitusta kotivalmistuksesta. Valmistusluvan myöntämisen ja sallitun kotivalmistuksen edellytyksistä säädetään tarkemmin alkoholijuoma-asetuksessa ja asiaa koskevissa sosiaali- ja terveystieteiden päätöksissä.

Lain kolmannessa luvussa säädetään alkoholijuomien ja väkiviinan maahantuonnista sekä maastaviennistä. Luku sisältää säännökset alkoholijuomien kaupallisesta maahantuonnista ja viennistä, väkiviinan maahantuonnista ja viennistä sekä maahantuontiluvasta. Luvussa on lisäksi asetuksenantovaltuus, jonka nojalla on alkoholijuoma-asetuksessa rajoitettu alkoholijuomien matkustajatuontia Euroopan talousalueen ulkopuolelta ns. 20 tunnin säännöllä.

Lain neljäs luku koskee alkoholijuomien ja väkiviinan myyntiä ja muuta luovuttamista sekä välittämistä. Luku sisältää säännökset alkoholijuomien ja väkiviinan tukkumyynnin sekä alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun luvanvaraisuudesta. Tukku-, vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntämisen edellytyksistä säädetään lisäksi alkoholijuoma-asetuksessa ja sosiaali- ja terveystieteiden päätöksissä.

Neljäs luku sisältää lisäksi keskeiset alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevat säännökset. Alkoholijuomien vähittäismyynti kuuluu laissa säädettyihin poikkeuksiin yksinoikeudella valtion kokonaan omistamalle alkoholiyhtiölle eli Alkolle. Enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien vähittäismyynti on sallittu luvanvaraisena kauppoissa, kioskeissa ja huoltamoilla. Lisäksi valmistajille voidaan myöntää niin sanottujen tilaviinien ja sahdin vähittäismyyntilupa. Alkoholijuomien anniskeluun voidaan myöntää anniskelulupa.

Erityisesti alkoholijuomien vähittäismyyntiin ja anniskeluun säädetään laissa rajoituksia, joiden tarkoituksena on lastensuojelu ja yleisen järjestyksen turvaaminen. Alkoholijuomien vähittäismyyntiin, anniskeluun, välittämiseen ja hallussapitoon on laissa säädetty 18 vuoden ikäraja. Väkevien alkoholijuomien vähittäismyynnin, välittämisen ja hallussapidon ikäraja on kuitenkin 20 vuotta. Vastaavasti alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu on laissa kielletty selvästi päihtyneelle.

Vähittäismyynnin ja anniskelun muista rajoituksista säädetään lisäksi alkoholijuoma-asetuksessa. Pääsäännön mukaan alkoholijuomia ei esimerkiksi saa myydä velaksi. Anniskelun koosta on säädetty tarkasti asetuksessa. Esimerkiksi kaupan alkoholijuomia saa asetuksen mukaan myydä joka päivä kello 9—21. Alkon vähittäismyyntiajat ovat näitä rajatummat eli maanantaista perjantaihin kello 9—20, lauantaisin kello 9—18. Sallittu anniskeluaika on joka päivä kello 9—01.30. Anniskeluaikaa voidaan jatkoaika-asetuksen mukaan ai-

kaistaa kello viiteen ja jatkaa kello 2.30:een tai 3.30:een erityisellä luvalla. Alkoholijuomien myynnistä ulkomaanliikenteessä säädetään ulkomaanliikenneasetuksessa.

Alkoholilain viidennessä luvussa säädetään mainonnan ja hinnoittelun rajoituksista. Väkevien alkoholijuomien mainonta on pääsääntöisesti kielletty. Mietojen alkoholijuomien mainonta on sallittua laissa säädetyin poikkeuksin. Uusimmat televisio- ja radiomainonnan sekä yleisillä paikoilla ja sosiaalisessa mediassa toteutettavan alkoholimainonnan rajoitukset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta (162/2014).

Kuudes luku koskee alkoholijuoman ja väkiviinan hallussapitoa ja kuljetusta sekä verotonta varastointia. Luku sisältää alkoholijuomien ja väkiviinan hallussapitoa koskevat kiellot sekä säännöksen niiden verottoman varaston hyväksymisestä.

Lain seitsemännessä luvussa säädetään alkoholiyhtiöstä. Luvussa säädetään alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuteen liittyvistä tehtävistä ja yhtiön hallinnosta. Alkon tehtävistä on lisäksi säädetty Alko-asetuksessa ja Alkon järjestämästä myynnistä luovutuspaikka-asetuksessa.

Kahdeksas luku koskee ohjausta, valvontaa ja seuraamuksia. Luvussa säädetään sosiaali- ja terveysministeriön toimivallasta ja asetuksenantovaltuuksista, valvontaviranomaisten valvonta- ja tarkastustoimivallasta sekä rekisterinpidosta ja salassapidosta. Lupa- ja valvontaviranomaisina toimivat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, jäljempänä Valvira, ja aluehallintovirastot. Luvussa säädetään myös valvontaviranomaisten virka-avusta, ohjeiden antamisesta sekä kielloista ja turvaamistoimista. Lukuun lisättiin vuonna 2009 ne rangaistus-säännökset, joita ei siirretty rikoslain kokonaisuudistukseen liittyen rikoslakiin.

Alkoholilain valvontaan liittyvästä lupaviranomaisen mahdollisuudesta antaa varoituksia tai peruuttaa myöntämänsä lupa määrääjäksi tai pysyvästi säädetään kussakin luvussa asianomaista lupaa koskevan säännöksen yhteydessä.

Alkoholilain yhdeksännessä luvussa säädetään muutoksenhausta valvontaviranomaisten ja alkoholiyhtiön päätöksiin.

Kymmenes luku sisältää erinäiset säännökset. Lukuun on koottu säännökset viranomaisten perimistä maksuista, alkoholijuomien nauttimiskielloista, alkoholijuoman ja väkiviinan pois ottamisesta, haltuun ottamisesta ja hävittämisestä sekä rahaksi muuttamisesta. Alkoholijuoma-asetuksessa säädetään juomien poisottamista koskevista edellytyksistä.

Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) säädetään majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittamisesta. Lain 3 §:ssä säädetään ravitsemisliikkeen aukioloajasta. Ravitsemisliikkeet saavat pääsääntöisesti olla avoinna kello 5:n ja 2:n välisenä aikana. Jos ravitsemisliikkeessä anniskellaan alkoholijuomia, alkoholijuomien anniskelu tulee lopettaa alkoholijuoma-asetuksen mukaan viimeistään kello 1.30. Jos anniskelupaikka on saanut jatkoajaka-asetuksen mukaisen jatkoajaluvan kello 2.30:een tai kello 3.30:een, anniskelupaikka on tällöin suljettava viimeistään puoli tuntia anniskeluaajan päättymisen jälkeen eli kello 3 tai kello 4.

Järjestyksenvalvojan asettamisesta majoitus- ja ravitsemisliikkeeseen ja sen välittömään läheisyyteen säädetään majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 5 §:n 2 momentissa. Poliisilaitos voi määrätä toiminnanharjoittajan määrääjäksi tai toistaiseksi asettamaan liikkeeseen ja

sen välittömään läheisyyteen riittävän määrän järjestyksenvalvojista annetussa laissa (533/1999) tarkoitettuja järjestyksenvalvojia, jos liikkeen toiminnassa on ilmennyt toistuvia järjestyshäiriöitä tai jos siihen järjestyksen ja turvallisuuden säilymiseksi on muutoin liikkeen toimintaan liittyvä erityinen syy.

Kyseinen säännös on kumottu lailla 1093/2015 ja järjestyksenvalvojia koskeva sääntely on siirretty asiasisällöltään muuttumattomana yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) 26 §:ään. Uudistus tulee voimaan vuoden 2017 alusta.

2.1.2 Käytäntö

Alkoholimarkkinat

Alkoholijuomien valmistuslupia oli vuonna 2016 (31.8.) yhteensä 126 kappaletta. Viinitiloilla valmistuslupia oli 30, panimoilla 77 ja muilla valmistajilla 19. Alkoholijuomia valmistettiin vuonna 2015 yhteensä noin 570 miljoonaa litraa, joista mallasjuomia valmistettiin ylivoimaisesti eniten eli 406 miljoonaa litraa. Esimerkiksi väkeviä alkoholijuomia valmistettiin 51 miljoonaa litraa, long drink -juomia 53 miljoonaa litraa ja mietoja viinejä, joista suurin osa siideriä, 59 miljoonaa litraa.

Alkoholijuomien tukkumyyntilupia oli vuonna 2016 (31.8.) yhteensä 308 yrityksellä.

Alkoholijuomien vähittäismyynti jakautuu Alkon ja alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijoiden myyntiin. Vuonna 2016 Alkon myymälöiden määrä oli 352. Alkon luovutuspaikkoja oli paikkakunnilla, joissa ei ole Alkon myymälää, yhteensä 107. Alkoholijuomia myyvien elintarvikeliikkeiden, kioskien ja huoltoasemien määrä oli vuonna 2016 yhteensä 5 167 ja tila-viini- ja sahtimyymlöiden määrä 30.

Ravintoloiden anniskelulupien määrä oli yhteensä 8 408. Pääosin historiallisista syistä ja nykyisin anniskelupaikan vastaavan hoitajan kelpoisuusvaatimuksista johtuen anniskeluluvat jaetaan kolmeen ryhmään. A-anniskeluluvan omaavat ravintolat (6 186) saavat anniskella kaikkia alkoholijuomia, B-anniskeluluvanravintolat (449) saavat anniskella enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja C-luvan ravintolat (1 773) saavat anniskella korkeintaan 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia.

Vuonna 2015 ravintoloissa oli yli 2,3 miljoonaa asiakaspaikkaa. Kaiken kaikkiaan anniskeluravintoloiden asiakaspaikkojen määrä on kymmenessä vuodessa kasvanut yhteensä noin 10 prosenttia.

Vuonna 2015 alkoholijuomien tilastoitu myynti Suomessa oli 41,3 miljoonaa litraa absoluuttista alkoholia. Vähittäismyynnin osuus alkoholin tilastoidusta kulutuksesta oli noin 86 prosenttia ja anniskelumyynnin osuus 14 prosenttia.

Alkoholijuomien tilastoidun myynnin arvo oli vuonna 2014 yhteensä 4,6 miljardia euroa. Vähittäismyynnin arvo oli 3,1 miljardia (67 %) ja anniskelumyynnin arvo 1,5 miljardia euroa (33 %). Esimerkiksi vuonna 2005 vähittäismyynnin arvo oli 2,4 miljardia euroa (63 %) ja anniskelumyynnin arvo 1,4 miljardia euroa (37 %) eli vähittäismyynti on lisääntynyt nimellisesti va- jaassa kymmenessä vuodessa 700 miljoonalla eurolla ja anniskelu 100 miljoonalla eurolla.

Kansalaiset kuluttivat alkoholijuomien ostamiseen Suomessa vuonna 2014 yhteensä 999 euroa 15 vuotta täyttänyttä asukasta kohti.

Suomalaisten suosimat alkoholijuomat ovat vaihdelleet suuresti viimeisen puolen vuosisadan aikana. Vielä 50 vuotta sitten yli 70 prosenttia kaikesta tilastoidusta alkoholista kulutettiin väkevinä alkoholijuomina. Keskioluen tulo kauppoihin vuonna 1969 aloitti oluen kulutuksen kasvun. Lähes puolet kaikesta kulutetusta alkoholista juodaan nyt oluena ja enää vajaa neljännes väkevinä alkoholijuomina. Mietojen viinien osuus kaikesta kulutetusta alkoholista oli 5 prosenttia vuonna 1985 ja nykyään osuus on noin 20 %.

Tilastoidun myynnin lisäksi alkoholijuomien kokonaiskulutukseen kuuluu tilastoimatonta kulutusta. Alkoholijuomien tilastoimattomaan kulutukseen lasketaan virallisen kulutustilaston ulkopuolelle jäävä alkoholin kulutus eli matkailijoiden tuoma alkoholi, laillinen ja laitton kotivalmistus, suomalaisten ulkomailla kuluttama alkoholi, salakuljetus sekä korvikealkoholit. Alkoholijuomien tilastoidun kulutuksen osuus alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta on noin 78 prosenttia ja tilastoimattoman kulutuksen osuus on noin 22 prosenttia.

Alkoholijuomien kokonaiskulutus oli vuonna 2015 yhteensä 10,8 litraa absoluuttista alkoholia. Tilastoitu kulutus oli 8,5 litraa ja tilastoimaton kulutus arvioitiin 2,3 litraksi. Tilastoimattoman kulutuksen suuruus on vuosina 2004—2015 vaihdellut 2,2:n ja 2,7 litran välillä.

Matkustajatuonnin osuus on nykyisin noin 80 % tilastoimattomasta kulutuksesta. Matkustajien oikeus tuoda mukanaan alkoholijuomia toisesta jäsenmaasta omaan käyttöönsä maksamatta juomista valmisteveroja Suomeen perustuu rakennedirektiiviin ja tämän johdosta tuontioikeutta ei voida määrällisesti rajoittaa. Valmisteverotuslain muutoksella (495/2014), joka tuli voimaan kesällä 2014, on pyritty tehostamaan tullivalvontaa ja puuttumaan erityisesti sellaiseen ylisuureen tuontiin, joka ei ilmeisesti ole tarkoitettu omaan käyttöön.

Alkoholijuomien matkustajatuonnin yhteisarvo on virolaisen hintatason mukaan arvioituna noin 300 miljoonaa euroa eli noin 6 % koko alkoholimarkkinoista. Kansalaiset käyttivät siten alkoholijuomien matkustajatuontiin vuonna 2015 yhteensä noin 65 euroa 15 vuotta täyttäneellä asukkaasta kohti. Suurin osa tästä summasta kohdistuu matkustajatuontiin Virosta.

Alkoholilain valvonta

Valviran tehtävänä alkoholihallinnossa on valmistuksen ja tukkumyynnin lupahallinnon ja valvonnan lisäksi aluehallintovirastojen lupahallinnon ja valvonnan ohjaus ja kehittäminen sekä tieto- ja viestintäpalvelujen tuottaminen. Lisäksi virasto on toimivaltainen valvomaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä mainontaa ja muuta myynninedistämistä koko maassa.

Aluehallintovirastot vastaavat alueellaan alkoholijuomien anniskelun ja vähittäismyynnin lupahallinnosta ja valvonnasta. Lisäksi aluehallintovirastot valvovat alueellaan tapahtuvaa alkoholijuomien myynninedistämistä, jota harjoitetaan paitsi vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa myös esimerkiksi paikallisilla radiokanavilla, paikallislehdissä ja verkkosivuilla.

Alkoholijuoma-asetuksen mukaan Valvira laatii yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontaohjelman. Valvontaohjelma ohjaa alkoholijuomien anniskelun ja vähittäismyynnin sekä mainonnan alueellista lupahallintoa ja valvontaa yhdenmukaiseen ratkaisukäytäntöön ja alkoholilain tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Alkoholilain säännösten valvonta perustuu kattavaan lupajärjestelmään. Käytännössä lupajärjestelmällä varmistetaan, että alkoholielinkeinossa toimivat elinkeinonharjoittajat kykenevät vastaamaan velvoitteistaan, heidät tavoitetaan valvonnalla ja lain vastaiseen toimintaan voi-

daan tehokkaasti puuttua. Alkoholihallinnon tietojärjestelmät ovat keskeinen osa alkoholilain tehokasta toimeenpanoa.

Alkoholijuomien myynnin ja anniskelun valvonnassa sekä lupahallinnon ennakoivassa valvonnassa valvontaviranomaiset ovat pyrkineet erityisesti vähentämään alaikäisille ja päihtyneille myyntiä sekä estämään alkoholijuomien välittämistä alaikäisille. Alkoholilain valvonnassa kyetään myös merkittävästi ehkäisemään harmaata taloutta ja talousrikollisuutta ja tätä kautta myös turvaamaan tasapuolisen kilpailun edellytykset kaikille toimijoille.

Alkoholijuomien jakeluverkoston valvonta on keskittynyt anniskelutoiminnan valvontaan. Esimerkiksi vuoden 2015 aikana aluehallintovirastot suorittivat alkoholilain nojalla yhteensä 4 775 tarkastuskäyntiä. Tarkastuksista 3 777 suoritettiin anniskelupaikkoihin ja 998 vähittäismyyntipaikkoihin.

Aluehallintovirastot peruuttivat 35 anniskelulupaa ja yhden vähittäismyyntiluvan pysyvästi. Määräajaksi aluehallintovirastot peruuttivat 66 anniskelulupaa ja kaksi vähittäismyyntilupaa. Pysyvissä luvan peruutuksissa on yleensä kyse siitä, että luvanhaltijalla ei enää ole taloudellisia edellytyksiä jatkaa toimintaansa. Määräaikaisten peruutusten syyt vaihtelevat ja niissä painottuvat alkoholipoliittiset syyt, esimerkiksi alkoholijuomien myynti tai anniskelu alaikäisille tai selvästi päihtyneille. Myyntikieltojen valvonnassa on erityisesti kehitetty yhteistyötä poliisin kanssa.

Valviran tuotevalvonnassa valvotaan markkinoilla olevien alkoholijuomien laatua Suomessa. Vuonna 2016 alkoholijuomien tuoterekisterissä oli 23 280 tuotetta, joita tukkumyyjät toimittivat kuluneen vuoden aikana anniskelu- ja vähittäismyyntipaikoille. Alkoholijuomien tuotevalvonta koostuu luvanhaltijoiden Valviralle ilmoittamien tuotteiden valvonnasta sekä markkina- ja tuotevalvonnasta. Markkinoilta otettiin esimerkiksi vuonna 2015 alkoholin valvontanäytteitä 97 tuotteesta. Säännösten vastaisia tuotteita oli 15 (puutteelliset allergeenimerkinnot, ilmoitetun alkoholipitoisuuden ero analysoidusta alkoholipitoisuudesta yli säädösten salliman poikkeaman).

Alkoholilain valvonnassa ei ole havaittu suuria epäkohtia. Esimerkiksi alkoholijuomien luvantonta valmistusta, tukkumyyntiä, vähittäismyyntiä tai anniskelua ei mainittavasti esiinny.

Alkoholin kulutuksen ja haittojen kehitys

Vuoden 1969 alkoholilain kokonaisuudistuksen jälkeen alkoholin kokonaiskulutus lähti kasvamaan noin neljästä litrasta absoluuttista alkoholia 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohti ja se kasvoi 1990-luvun alkuun mennessä yli kymmenen litran tasolle.

Vuoden 1994 alkoholilain kokonaisuudistuksen jälkeen alkoholin kokonaiskulutus lähti uudelleen kasvamaan 10,0 litran tasolta ja vuonna 2004 toteutettujen alkoholijuomien matkustajatuonnin vapauttamisen ja alkoholiveron alennuksen jälkeen kokonaiskulutus oli vuosina 2005 ja 2007 suurimmillaan 12,7 litraa absoluuttista alkoholia 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohti.

Kaikkiaan miesten alkoholinkulutus ehti lisääntyä yli kaksinkertaiseksi ja naisten kulutus kuuksinkertaiseksi reilun sukupolven aikana. Naisten humalajuominen (yli kahdeksan annosta kerralla) on lisääntynyt samana aikana 13-kertaiseksi ja miesten humalajuominen kaksinkertaiseksi. Miehet kuluttavat tästä huolimatta vielä noin kaksi kolmannesta kaikesta alkoholista.

Alkoholin kulutuksen kasvu on lisännyt erityisesti kroonisia terveystahittoja. Alkoholinperäisiin sairauksiin luetaan alkoholiriippuvuus, alkoholimyrkytys, alkoholipsykoosit, alkoholimaksasairaudet ja haimatulehdus.

Vuosina 2008—2012 toteutettujen alkoholiveron korotusten seurauksena kokonaiskulutus on laskenut 10,8 litran tasolle vuonna 2015. Alkoholin kokonaiskulutus on siis vähentynyt yli 10 %. Samalla esimerkiksi alkoholikuolleisuus on vähentynyt suhteellisesti vielä enemmän eli sadoilla kuolemillä.

Viimeaikaiset muutokset ovat huomattavia, sillä esimerkiksi vuonna 1969 alkoholisyihin kuolleita oli 400, vuonna 1988 ylitettiin 1 000 alkoholikuoleman raja ja vuonna 2005 oli jo yli 2 000 alkoholikuolemaa. Alkoholin kokonaiskulutuksen väheneminen on nyt johtanut myös kuolemien määrän laskuun.

Vuoden 2013 Tilastokeskuksen kuolemansyytilaston mukaan alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen kuoli noin 1 850 suomalaista. Eniten alkoholisyihin kuolee keski-ikäisiä miehiä: 45—54-vuotiaina kuolleista miehistä alkoholi oli joka neljännen eli 26 prosentin kuolemansyy. Vuonna 2012 alkoholisairaudet tappoivat saman verran työikäisiä naisia kuin naisten yleisin syöpä rintasyöpä. Lisäksi alkoholi on yksi rintasyövän taustatekijöistä: jokainen päivittäinen alkoholiannos lisää rintasyövän riskiä 7—12 prosenttia. Miehillä eniten syöpäkuolemia aiheuttavat kurkunpään, henkitorven ja keuhkon syövät. Pään ja kaulan alueen syövästä valtaosan taustalla on alkoholi ja tupakka, jotka voimistavat toistensa haittavaikutuksia.

Alkoholi aiheuttaa eri arvioiden mukaan 2—6 prosenttia maailman syöpäkuolemista. Kun Suomessa kuolee syöpään vuosittain noin 11 000 henkeä, vastaavasti alkoholin aiheuttamiin syöpiin kuolisi tämän mukaisesti noin 200—600 henkeä.

Kaikkiaan noin joka kuudes työikäisten miesten ja joka kymmenes työikäisten naisten kuolema johtuu tällä hetkellä alkoholisairaudesta tai alkoholimyrkytyksestä. Alkoholisairauksiin ja alkoholimyrkytyksiin kuolee Suomessa 3—4 kertaa enemmän ihmisiä kuin Ruotsissa ja Norjassa.

Alkoholilla on uskottu olevan sydänsairauksilta suojaava vaikutus vähäisinä määrinä käytettynä. Tästä ei kuitenkaan ole selvää lääketieteellistä näyttöä. Sen sijaan selvää näyttöä on, että kohtuullinenkin päivittäinen alkoholinkäyttö lisää useiden syöpien, verenpainetaudin, aivoverenvuodon ja aivohalvauksen riskiä.

Alkoholi on myös eräs merkittävimmistä tapaturmia aiheuttavista tekijöistä. Alkoholi lisää tapaturmariskiä lamaamalla hermoston toimintaa ja heikentämällä lihasten supistumiskykyä.

Vuonna 2014 tapaturmat aiheuttivat reilut neljä prosenttia kaikista kuolemista. Tapaturmaisesti kuoli yhteensä yli 2 200 henkilöä, 1 400 miestä ja 800 naista. Kaatumiset ja putoamiset aiheuttivat vuonna 2014 noin puolet kaikista tapaturmakuolemista. Keskimäärin joka kuudennessa tapaturmassa alkoholilla oli osuutta turmaan eli tapaturmaisesti kuolleista oli 16 prosentin eli 316 henkilön kuolintodistuksessa alkoholipäihtymyksen on mainittu myötävaikuttaneen kuolemaan. Luvuissa eivät ole mukana alkoholi- ja lääkemyrkytykset, joissa alkoholi tai lääke on suoraan aiheuttanut kuoleman.

Lähes puolet hukkuneista kuoli päihtyneenä. Samoin tulipaloissa ja kylmyyteen menehtyneistä lähes puolet oli päihtyneenä. Liikenneturmissa joka kuudes oli kuollessaan päihtynyt.

Alkoholiin liittyvien tapaturmakuolemien, etenkin tapaturmaisten alkoholimyrkytysten määrä on ollut kasvava viime vuosina. Eniten päihtyneenä kuolee 45—64-vuotiaita, joilla etenkin alkoholimyrkytysten osuus on suuri. Miehillä päihtyneenä kuolleiden osuus on suurempi kuin naisilla.

Alkoholiehtoiset tapaturmakuolemat lähtivät kuitenkin vähentymään merkittävästi, kun alkoholin kokonaiskulutus kääntyi laskuun vuonna 2008. Yli 65-vuotiailla alkoholiehtoinen tapaturmakuolleisuus ei kuitenkaan ole vähentynyt samassa suhteessa kulutuksen ja muun väestön tapaturmakuolleisuuden kanssa. Lisäksi tämän ikäryhmän suhteellinen kuolleisuus alkoholisairauksiin ei ole laskenut, vaan noussut. Nämä tiedot viittaavat siihen, että ikäihmisten määrän kasvaessa heidän kokemiensa alkoholiongelmien määrä kasvaa jo nyt tilanteessa, jossa kulutus laskee.

Kaiken kaikkiaan alkoholisairauksiin sekä alkoholiehtoisin tapaturmiin ja henkirikoksiin kuolee vuosittain Suomessa vajaat 3 000 ihmistä. Kuolleisuus jakautuu lähes puoleksi humalajuomisesta aiheutuviin akuutteihin tapauksiin ja alkoholin suurkulutuksesta aiheutuviin kroonisiin tapauksiin. Suomessa humalajuomisen yleisin alkoholi juoma on olut. Vastaavasti suurkuluttajat juovat enemmän olutta kuin esimerkiksi väkeviä alkoholi juomia.

Aivan viime vuosina alkoholipoliittiseen keskusteluun on nostettu erityisesti alkoholin aiheuttamia haittoja läheisille, muille ihmisille ja yhteiskunnalle. Yhteiskunnan yleiseen toimivuuteen alkoholihaitat vaikuttavat esimerkiksi terveydenhuollosta ja järjestyksenpidosta aiheutuvien kustannusten ja ennenaikaisista kuolemista ja työkyvyttömyydestä aiheutuvien tuotannon menetysten kautta.

Alkoholista aiheutuvat vuosittaiset välittömät kustannukset olivat 2013 noin 1,2—1,4 miljardia euroa. Näihin kustannuksiin ja myös yhteiskunnan yleiseen toimivuuteen alkoholihaitat vaikuttavat esimerkiksi terveydenhuollosta ja järjestyksenpidosta aiheutuvien kustannusten kautta.

Esimerkiksi terveydenhuollon kuormitusta koskevassa tutkimuksessa päihteiden käyttö tai päihderiippuvuus liittyi varmasti tai mahdollisesti 27 %:iin kaikista päivystyspoliklinikan käynneistä. Yleisin vammaan ja sairaalahoitoon johtaneen tapaturman syy on kaatuminen tai putoaminen. Kuopion yliopistollisessa keskussairaalassa tehdyn tutkimuksen mukaan alkoholista johtuva hoitoaihe aiheutti 18 % tehohoitopäivistä.

Esimerkiksi vuonna 2015 poliisille tuli suoritettavaksi noin 290 000 hälytystehtävää, joiden syyksi on kirjattu pahoinpitely, päihtynyt henkilö, häiriökäyttäytyminen ja ilkivalta, juopumus liikenteessä tai kotihälytys. Päihteiden käyttö liittyy usein muun muassa näihin poliisin hälytystehtäviin.

Välillisten kustannusten laskemisessa on useita hankaluuksia. Alkoholin osalta on selvitetty ennenaikaisista kuolemista aiheutuneiden tuotantopanosten, työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisestä aiheutuneiden tuotantopanosten ja alkoholin käyttöön liittyvistä sairauspoissaoloista aiheutuneiden työpanosten suuruutta. Alustavien laskelmien mukaan alkoholin käyttö aiheuttaa vähintään lähes miljardin euron välilliset kustannukset. Sekä välittömät että välilliset kustannukset ovat aliarvioita, sillä ne laskettu virallisen tautiluokituksen mukaisten alkoholidiagnoosien perusteella. Luvut eivät sisällä esimerkiksi masennuksen, syöpien tai minkään tapaturman, jonka asiakirjoihin ei ole nimenomaisesti kirjattu alkoholisyytä, perusteella tehtyjä hoitoja, rekisteröityjä sairaseläkkeitä tai aiheutuneita poissaoloja.

Alkoholin yhteyttä väkivaltaan voidaan kuvata kahdella tavalla. Ensinnä, alkoholin kulutuksen kasvun on todettu pitkällä aikavälillä lisäävän pahoinpitelyrikoksia. Yhden litran lisäys alkoholin keskikulutuksessa on asiasta tehdyn selvityksen mukaan johtanut kuuden prosentin kasvuun pahoinpitelyrikosten määrässä. Toiseksi, alkoholin vaikutuksen alaisena oleminen voi lisätä paitsi väkivaltaista käyttäytymistä, myös vaaraa joutua väkivallan uhriksi. Tällöin puhutaan humalahakuisesta juomisesta.

Alkoholilla on hyvin merkittävä rooli suomalaisessa väkivaltarikollisuudessa. Henkirikoksia tehdään vuosittain hieman yli sata ja pääosa niistä liittyy keski-ikäisten työelämän ulkopuolella olevien miesten keskinäisiin alkoholinkäyttötilanteisiin. Vuosina 2003—2014 67 %:ssa aikuisten välisiä henkirikoksia kaikki osapuolet olivat rikoshetkellä humalassa, 82 %:ssa rikoksista ainakin yksi osapuolista oli humalassa.

Suomalainen henkirikollisuus on Euroopan mittakaavassa keskimääräistä korkeammalla tasolla. Henkirikosten määrän vaihdellessa toistaiseksi viimeisin suhteellisen korkean henkirikollisuuden kausi alkoi Suomessa vuoden 1969 alkoholilain ja keskiolutlain voimaantulosta. Viime vuosikymmenten aikana henkirikosten määrä on vähentynyt kaikissa Euroopan maissa ja viimeisen kymmenen vuoden aikana väheneminen on Suomessa keskittynyt alkoholisisonnaiseen väkivaltaan.

Alkoholihumalassa tekohekellä olleiden pahoinpitelyrikoksesta epäiltyjen määrä kasvoi voimakkaasti 1990-luvun puolivälissä, jonka jälkeen tilanne vakiintui uudelle tasolle. 2000-luvun alkuvuosien jälkeen alkoholisisonnaisten rikosten osuus kaikista pahoinpitelyrikoksista on tasanaisesti laskenut. Esimerkiksi vuonna 2015 alkoholisisonnaisten pahoinpitelyiden määrä vähentyi kahdeksan prosenttia.

Raiskausrikoksissa syylliseksi epäillyistä noin 40 prosenttia on ollut alkoholin tai muun päihteen vaikutuksen alaisena. Raiskausrikosten uhreista 44 prosenttia on ollut päihtyneitä.

Rattijuopot aiheuttavat noin neljäsosan tieliikenteen kuolemista. Rattijuopumukseen liittyvistä onnettomuuksissa kahdessa tapauksessa kolmesta kuolee rattijuoppo itse. Vajaa kolmannes kuolleista on päihtyneen kuljettaman ajoneuvon matkustajia ja vajaa kymmenesosa sivullisia.

Juomatapatutkimuksen mukaan 53 % naisista ja 38 % miehistä kertoo, että lähiomainen tai muu läheinen kärsii alkoholiongelmasta. Tämä vastaa lähes miljoonaa naista ja yli 700 000 miestä. Vakavampaa vaikutusta koskevaan kysymykseen 12 % naisista ja 4 % miehistä vastaa, että oli viimeksi kuluneen vuoden aikana elämässään kokenut vakavaa haittaa omaisen tai läheisen alkoholiongelman takia. Tällaisia vaikutuksia kokisi toisin sanoen yli 200 000 15—69-vuotiasta naista ja noin 80 000 15—69-vuotiasta miestä.

Raskaudenaikainen alkoholinkäyttö aiheuttaa Suomessa sadoille vastasyntyneille lievempiä tai vakavampia seurauksia, jotka ilmenevät kasvuhäiriöinä, oppimisvaikeuksina ja sosiaalisen kehityksen ongelmina, FAS-oireyhtymänä, keskushermoston toimintahäiriöinä ja epämuodostumina. Kohtuullinenkin alkoholinkäyttö raskauden aikana saattaa lisätä sikiövaurioiden riskiä. Erityinen riski liittyy humalajuomiseen.

Kun lasketaan yhteen perheväkivalta, yleiset järjestyshäiriöt, muu alkoholiin liittyvä rikollisuus, rattijuoppojen aiheuttamat liikenneonnettomuudet, yhteiskunnan maksettaviksi tulevat kustannukset sekä alkoholiongelmat ja tuottavuusmenetykset työpaikoilla, alkoholi aiheuttaa erilaisia haittoja sivullisille huomattavasti enemmän kuin tupakointi.

Ennen aikuisikää aloitettu alkoholinkäyttö vaikuttaa haitallisesti lapsen älylliseen, tiedolliseen ja sosiaaliseen kehitykseen. Alkoholiriippuvuus ja siihen liittyvät ongelmat aikuisiällä ovat sitä todennäköisempiä, mitä nuorempana alkoholinkäyttö aloitetaan. Alkoholi on taustatekijänä huomattavassa osassa nuorten muista kuin tautisyyistä johtuvista kuolemista. Onnettomuustutkintakeskuksen mukaan vuosina 2009—2011 yli puolet 15—19-vuotiaina hukkuneista oli päihtyneitä ja samoin noin neljännes liikenneonnettomuuksissa, tulipaloissa ja kaatumis- tai putoamistapaturmissa kuolleista.

Alaikäisten alkoholin käyttö ja humalajuominen lisääntyivät uuden alkoholilain säätämisen jälkeen 1990-luvun lopulla, mutta ne ovat tutkimusten mukaan vähentyneet 2000-luvulla siten, että nykytilanne on jopa parempi kuin 1990-luvun alussa.

Vaikka suomalaisten nuorten humalajuominen on vähentynyt, se on edelleen yleisempää kuin Euroopassa keskimäärin. Esimerkiksi 16-vuotiaista nuorista, joille alkoholi juomia ei saa myydä tai välittää, noin 50 % käyttää nykyään alkoholia vähintään kerran kuukaudessa ja 35 % juo vähintään kuusi alkoholiannosta kerralla vähintään kerran kuukaudessa.

Ensimmäinen humala koettiin 2000-luvun alussa tavallisimmin 13—14 vuoden iässä. Nykyisin humalajuomisen aloitusikä on tyypillisesti 15—16 vuotta. Ylivoimaisesti yleisin keino saada alkoholia on kaikkina tutkimusvuosina ollut pyytää kavereita tai sisaruksia hankkimaan tai tarjoamaan

Vuoden 2015 ESPAD-tutkimuksen mukaan alkoholia viimeisten 30 päivän aikana käyttäneiden poikien keskuudessa suosituin alkoholi juoma oli olut. Vastaavasti tyttöillä suosituimmat juomat olivat siideri ja long drink -juomat.

Myös 18-vuotiaiden ikäryhmässä humalajuominen lisääntyi merkittävästi 1990-luvun lopulla. 18-vuotiaiden humalajuomisen yleisyys nousi vuonna 2009 Nuorten terveys- tapatutkimuksessa koko 30-vuotisen tutkimusjakson korkeimmalle tasolle ja erityisesti nuorten naisten humalajuominen lisääntyi. 2010-luvun alussa alkoi positiivinen kehitys, jonka myötä myös 18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien humalajuominen on vähentynyt. Kun ennätystasolla noin 40 % ikäryhmästä ilmoitti juovansa itsensä ”tosihumalaan” vähintään kerran kuukaudessa, nykyisin luku on noin 25 %.

Lasten ja nuorten alkoholinkäytössä on piirteitä polarisoitumisesta: vaikka raittiiden osuus on kasvanut merkittävästi, huomattavan runsaasti alkoholia käyttävien nuorten määrä ei ole vastaavalla tavalla vähentynyt.

Lasten omaan alkoholinkäyttöön vaikuttaa vanhempien ja koko yhteiskunnan suhtautuminen alkoholiin. Vielä merkittävämpää kuitenkin on, että erityisesti omien vanhempien alkoholinkäyttö voi vaikuttaa koko lapsuuteen riitojen, perheväkivallan ja perheen sosiaalisten ongelmien kautta. Äärimmäisiä alkoholin aiheuttamia ongelmia lapsille ovat alkoholin aiheuttamat sikiövauriot.

Alkoholihaittoja ja niiden kehitystä kuvataan erityisesti Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen Päihdetilastollisessa vuosikirjassa. Vuoden 2016 vuosikirja on julkaistu joulukuussa 2016.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.2.1 Kansainvälinen alkoholipolitiikka

Vuonna 2010 Maailman terveysjärjestö hyväksyi maailmanlaajuisen alkoholistrategian (WHA63.13). Strategia käsittelee alkoholin aiheuttamia haittoja paitsi käyttäjälle itselleen myös muille ihmisille ja yhteiskunnalle.

Alkoholia kulutetaan Euroopan alueella enemmän kuin millään muulla WHO:n alueella. Alkoholi on nykyisin Euroopassa suurin sairauksien ja ennen aikaisten kuolemien aiheuttaja työikäisten eli 15—59-vuotiaiden joukossa. Järjestön Euroopan alueen jäsenvaltiot hyväksyivät vuonna 2012 oman toimintaohjelmansa haitallisen alkoholinkäytön vähentämiseksi (EUR/RC61/R4).

Kansainvälisellä tasolla on viime vuosina kiinnitetty huomiota alkoholin osuuteen kansantautien riskitekijänä yhdessä tupakan, epäterveellisen ravinnon ja liikunnan puutteen kanssa. Vuonna 2013 hyväksyttiin Maailman terveysjärjestön kroonisten kansantautien ehkäisyn toimintaohjelma vuosille 2013—2020 (WHA66.10). Ohjelman päätavoitteena on 25 prosentin vähennys sydän- ja verisuonitautien, syövän, diabeteksen ja kroonisten hengityselinsairauksien aiheuttamissa ennen aikaisissa kuolemissa vuoteen 2025 mennessä. Kansantautien yhteiset riskitekijät ovat epäterveellinen ravitsemus, vähäinen liikunta, tupakointi ja haitallinen alkoholinkäyttö. Alkoholin osalta tavoitteeksi suositellaan vähintään 10 prosentin vähennystä haitallisessa alkoholinkäytössä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää ohjelman mukaan alkoholipolitiikkaa, jolla on selkeät kansanterveystavoitteet ja joka pohjautuu parhaaseen käytettävissä olevan tietoon vaikuttavista ja kustannustehokkaista toimista. Ohjelman seurantajärjestelmän 25 indikaattorista kolme koskee alkoholihaittojen vähentämistä: alkoholin kokonaiskulutus 15 vuotta täyttäneitä kohden, humalajuomisen yleisyys nuorten ja aikuisten joukossa sekä alkoholiehtoiset sairaudet ja kuolemat nuorten ja aikuisten joukossa.

Huolimatta painotuksesta kroonisiin sairauksiin, WHO:n kansantautien ehkäisyohjelma kiinnittää huomiota myös alkoholiin tarttuvien tautien (tuberkuloosi, HIV) samoin kuin tapaturmien ja väkivallan riskitekijänä.

2.2.2 EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 168 artiklan 5 kohdan mukaan unionilainsäädännöllä voidaan säätää toimenpiteistä, joiden välittömänä tarkoituksena on kansanterveyden suojeleminen ehkäisemällä alkoholin väärinkäyttöä. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan voi käsittää jäsenvaltioiden lakien ja asetusten yhdenmukaistamista.

Sellaisen harmonisoivan unionilainsäädännön säätäminen, jonka välitön tarkoitus olisi alkoholihaittojen vähentäminen, on siten nimenomaisesti kielletty. Jäsenvaltiot ovat päävastuussa alkoholihaittoja vähentävästä lainsäädännöstä ja EU:lla on tässä suhteessa vain täydentävä rooli.

Esimerkiksi sisämarkkinoiden toimivuutta, verotusta ja maataloutta koskevassa unionioikeudessa, joka liittyy alkoholiin, on toisaalta otettava huomioon terveydelliset näkökohdat, sillä SEUT 168 artiklan 1 kohdan mukaan kaikkien unionin politiikkojen ja toimintojen määrittelyssä ja toteuttamisessa varmistetaan ihmisten terveyden korkeatasoinen suojeleminen.

EU-oikeudessa alkoholijuomia koskevia säännöksiä on esimerkiksi elintarvikkeiden, valmisteverotuksen ja maatalouspolitiikan alalla.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2002/178/EY elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuutta koskevista kiireellisistä toimenpiteistä (yleinen elintarvikeasetus) 14 artiklan mukaan markkinoille ei saa saattaa elintarvikkeita, jotka eivät ole turvallisia. Asetuksen 2 artiklan mukaan myös juomat ja siten myös alkoholijuomat ovat elintarvikkeita.

Yleisen elintarvikeasetuksen mukaan elintarviketta ei pidetä turvallisena, jos se on ”terveydelle haitallinen”. Määritettäessä sitä, onko elintarvike terveydelle haitallinen, on yleisen elintarvikeasetuksen mukaan otettava huomioon elintarvikkeen mahdolliset välittömät vaikutukset sekä lyhyen tai pitkän aikavälin vaikutukset elintarviketta nauttivan henkilön terveydelle. Lisäksi asetuksen mukaan on otettava huomioon vaikutukset seuraaville sukupolville.

Yleisen elintarvikeasetuksen 17 artiklan mukaan kaikissa tuotannon, jalostuksen ja jakelun vaiheissa toimivien elintarvikealan toimijoiden on vastuullaan olevissa toiminnoissa huolehdittava siitä, että elintarvikkeet täyttävät asiaankuuluvat elintarvikelainsäädännön vaatimukset.

EU:n oikeudessa elintarvikkeiden ja alkoholijuomien – erityisesti viinin ja väkevien alkoholi-juomien – esittelystä ja pakkausmerkinnöistä säädetään useissa asetuksissa. Elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011 (elintarviketietoasetus) sisältää tärkeimmät valmiiksi pakattuja elintarvikkeita koskevat yleiset merkintämääräykset. Asetuksen 40 johdantokappaleen mukaan komission olisi sidosryhmiä ja jäsenvaltioita kuultuaan harkittava tarvetta määritellä alkoholipitoiset juomasekoitukset (”alkopops”), jotka on suunnattu erityisesti nuorille. Alkoholijuomina asetuksen 41 artiklassa pidetään juomia, jotka sisältävät enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia alkoholia.

Sen sijaan alkoholijuomien ainesosien tai ravintoarvojen taikka terveysvaaroista ilmoittamisesta ei elintarviketietoasetuksessa säädetä lainkaan. Asetuksen 38 artiklan mukaan jäsenvaltiot eivät saa soveltaa omia kansallisia säännöksiä, mutta poikkeuksena on kuitenkin sallittu sellaisten säännösten soveltaminen, joita ei asetuksessa ole yhdenmukaistettu.

Tupakkapakkauksissa olevat varoitusmerkinnät perustuvat unionin oikeuden vaatimukseen (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/40/EU tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä sekä direktiivin 2001/37/EY kumoamisesta; tupakkatuotedirektiivi).

Alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annettua neuvoston direktiivissä 92/83/ETY, jäljempänä rakennedirektiivi, käytetään 1,2 prosentin alarajaa lukuun ottamatta olutta ja olutta sisältäviä juomasekoituksia, joiden osalta alaraja on 0,5 %. Elintarviketietoasetuksen mukaan alkoholipitoisuus tulee merkitä pakkaukseen tilavuusprosentteina, jos juomassa on alkoholia enemmän kuin 1,2 %. Mainituksessa asetuksessa säädetään myös alkoholipitoisuuden ilmoittamisesta sallittavista positiivisista ja negatiivisista poikkeamista.

Euroopan unionin oikeudessa alkoholimainontaa säännellään erikseen ainoastaan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi audiovisuaalisten mediapalvelujen tarjoamista koskevien

jäsenvaltioiden tiettyjen lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 2010/13/EU (AV-direktiivi). Direktiivin 22 artikla sisältää alkoholilain 33 §:n 2 momenttia vastaavan luettelon alkoholin televisiomainonnassa ja teleostoslähetyksissä kielletyistä elementeistä. AV-direktiivissä säädetään myös internetissä tarjottavien tilausohjelmajpalveluiden tarjoamisen vapaudesta. Kyseessä on minimidirektiivi eli jäsenvaltiot voivat säätää kansallisesti tiukemmista mainonnan rajoituksista.

Euroopan unionin tuomioistuin on käsitellyt jäsenvaltioiden omaa alkoholilainsäädäntöä lähinnä siltä osin, ovatko säännökset perustamissopimuksen tai asiasta annetun direktiivin tai asetuksen vastaisia. Tuomioistuin on useissa tapauksissa todennut, että alkoholiin liittyvän elinkeinotoiminnan rajoittaminen voi olla perustamissopimuksen 34 artiklan vastainen tuonnin määrällistä rajoitusta vastaava toimenpide, mutta toimi voidaan perustella perustamissopimuksen 36 artiklan mukaisella kansanterveyden suojelua koskevalla syyllä.

Esimerkiksi tapauksessa C-434/04 Ahokainen ja Leppik Suomen alkoholilaisissa säädettyä väkiviinan maahantuonnin luvanvaraisuutta pidettiin oikeutettuna. Myös tapauksessa C-394/97 Heinonen tuomioistuin hyväksyi Suomen alkoholilaisissa säädetyn matkan kestoon liittyvän rajoituksen kolmansista maista tulevien matkustajien oikeuteen tuoda maahan alkoholijuomia.

Tuomioistuin totesi erikseen tapauksessa C-189/95 Franzén, ettei Ruotsin kansanterveydellisiin syihin perustuva alkoholimonopoli ollut yhteisöoikeuden vastainen. Toisaalta tuomioistuin ei hyväksynyt Ruotsin alkoholilaisissa ollutta alkoholijuomien laajaa maahantuontikieltoa tapauksissa C-170/04 Rosengren ja C-186/05 Komissio vastaan Ruotsi.

Tapauksessa C-98/2014 Visnapuu tuomioistuin otti kantaa siihen, onko alkoholilakiin sisältyvä kieltä myydä alkoholijuomia ulkomailta suomalaisille kuluttajille laillinen. EU:n tuomioistuimen mukaan alkoholilain 8 §:ssä säädetty etämyyntiä koskeva kieltä ei lähtökohtaisesti ole EU-oikeuden vastainen. Kansallisen tuomioistuimen on kuitenkin varmistuttava, että säännöstö täyttää suhteellisuusperiaatteen kolme vaatimusta: Ensiksi säännöstöllä tulee voida taata tavoitellun päämäärän toteuttaminen eli tässä tapauksessa kansanterveyden ja yleisen järjestyksen suojelu. Toiseksi tätä päämäärää ei voida saavuttaa vähemmän rajoittavilla toimenpiteillä vähintään yhtä tehokkaasti. Kolmanneksi säännöstö ei ole mielivaltaisen syrjinnän keino tai jäsenvaltioiden välisen kaupan peitelty rajoitus.

2.2.3 Lainsäädäntö eräissä maissa

Ruotsi

Alkoholijuomien, teollisuusalkoholin ja alkoholivalmisteiden valmistuksesta, maahantuonnista ja maastaviennistä, markkinoinnista sekä tukku- ja vähittäiskaupasta ja anniskelusta säädetään vuonna 2010 uudistetussa alkoholilaisissa (Alkohollag 2010:1622). Ruotsissa yli 2,25-tilavuusprosenttiset juomat on määritelty alkoholijuomiksi.

Vuonna 1955 perustetulla alkoholiyhtiöllä (Systembolaget Aktiebolag) on yksinoikeus väkevien alkoholijuomien, viinin ja vahvan oluen (yli 3,5 %) vähittäismyyntiin.

Alkoholipitoisuudeltaan 2,25—3,5-prosenttisen oluen myynti elintarvikeliikkeissä ja anniskelu ravitsemusliikkeissä on sallittua, mutta edellyttää ilmoituksen tekemistä kunnalle. Väkevien juomien, viinin ja yli 3,5-prosenttisen oluen anniskelu on luvanvaraista. Kunnat vastaavat lupien myöntämisestä ja määrittelevät anniskeluajan. Mikäli kunta ei ole toisin päättänyt, anniskelu on sallittu kello 11:00—01:00.

Useimmat anniskelupaikat lopettavat tarjoilun kello 01:00. Ravintoloilla saattaa olla lyhyempi anniskeluaika viikolla ja pitempi viikonloppuna. Esimerkiksi Göteborgin kaupungissa pidennetty anniskelu päättyy viimeistään 03:00 paitsi lauantaisin, jolloin anniskelu voi jatkua kello 05:00 saakka. Pidennetyn anniskeluajan ehtona on yleensä tietty määrä järjestyksenvalvojia.

Vähittäismyyjien ja anniskelijoiden on laadittava omavalvontasuunnitelma. Alkoholijuomien ostajan vähimmäisikä on Ruotsissa 20 vuotta, mutta enintään 3,5-prosenttista olutta saadaan myydä 18 vuotta täyttäneelle. Alkoholijuomien anniskelu on sallittu 18-vuotiaille.

Yli 15-prosenttisten alkoholijuomien mainonta on kielletty. Enintään 15-prosenttisten mainonta painotuotteissa on sallittu, mutta tv- ja radiomainonta on kielletty. Mainokselle on määritetty enimmäiskoko. Alkoholimainonnan on oltava hillittyä ja sitä ei saa suunnata alle 25-vuotiaisiin. Kuvituksena sallitaan vain tuote tai sen raaka-aineet, yksittäinen myyntipakkaus tai tuotemerkki. Mainokseen tulee sisältyä alkoholihaittoja koskeva varoitus, joka peittää vähintään 20 % mainoksen pinta-alasta.

Alkoholilain toimeenpanoa ohja valtakunnan tasolla Kansanterveysvirasto (Folkhälsomyndigheten). Lääninhallitukset vastaavat valvonnasta ja kuntien tuesta läänin tasolla. Alkoholijuomien anniskelun ja enintään 3,5-prosenttisen oluen vähittäismyyntin valvonnasta vastaavat kunnat ja poliisi. Kunnilla on oikeus periä lupa- ja valvontamaksuja.

Alkoholilain mukaan anniskeluluvan edellytyksenä on, että anniskelupaikalla on monipuolista ruokatarjoilua, oma keittiö ja riittävästi ruokailuun soveltuvia istumapaikkoja. Kello 23:n jälkeen ruokatarjoilu voi olla suppeampaa.

Laki edellyttää poliisiviranomaisen lausuntoa anniskelulupaa haettaessa. Alkoholilain mukaan kunnalla on mahdollisuus evätä anniskelulupa riskiarvioinnin perusteella vaikka muut lupa-edellytykset täyttyisivät. Vuonna 2010 lakiin lisättiin maininta anniskelupaikan sijainnista riskitekijänä. Hallituksen lakiesityksessä viitattiin nuorison suosimien oleskelupaikkojen, päihitteiden käytön tai rikollisuuden rasittamien alueiden, liikenneväylien tai häiriöille herkkien asuinalueiden kaltaisiin sijaintipaikkoihin. Alkoholilaki antaa kunnalle mahdollisuuden tietystä tilanteesta kieltää tai rajoittaa alkoholijuomien myyntiä yleisen järjestyksen turvaamiseksi.

Vuonna 2010 ruokapalveluyrityksille tuli mahdollisuus hakea toistaiseksi voimassaolevaa anniskelulupaa ja ostaa tarvitsemansa alkoholijuomat tukusta. Anniskelua festivaalien ja vastaavien tapahtumien yhteydessä selkeytettiin siten, että yhteistä anniskelualuetta käyttävillä yrityksillä on mahdollisuus hakea yhteistä anniskelulupaa.

Alkoholijuomien maahantuonti sallittiin yksityishenkilölle ammattimaisen kuljetus- tai välityspalvelun kautta vuonna 2008. Tämä muutos mahdollisti alkoholijuomien hankinnan Euroopan talousalueelta internet-ostoksina, kuitenkin niin että valmistevero maksetaan Ruotsissa.

Kunnille on vuonna 2014 tullut mahdollisuus suorittaa valvontaostoja. Ostajan tulee olla 18-vuotias, valvontaostosta ei tarvitse tiedottaa etukäteen, mutta oston tuloksesta ei saa olla hallinnollisia seuraamuksia.

Ruotsin hallitus käynnisti alkoholilain uudistamisen yhteydessä selvityksen siitä, voitaisiinko alkoholijuomien suoramynti viinitiloilta järjestää EU-oikeuden mukaisesti. Ruotsin alkoholilakiin ei ole säädetty pientuottajille omia vähittäismyyntioikeuksia.

Alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli vuonna 2014 Ruotsissa 7,2 litraa puhdasta alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden, kun luku oli Suomessa 8,8 litraa.

Norja

Norjan alkoholilaissa (LOV-1989—06-02-27) säädetään alkoholijuomien valmistuksesta, maahantuonnista ja maastaviennistä, myynnistä ja anniskelusta ja niihin liittyvästä lupajärjestelmästä sekä markkinoinnista. Alkoholilain tavoitteena on minimoida alkoholin käyttöön liittyviä haittoja yksilöille ja yhteiskunnalle. Yhtenä keskeisenä toimintalinjana on kokonaiskulutuksen vähentäminen. Norjassa yli 2,5 tilavuusprosenttiset juomat on määritelty alkoholijuomiksi.

Valtion omistamalla alkoholiyhtiöllä (Vinmonopolet) on yksinoikeus yli 4,7-prosenttisten alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Enintään 4,7-prosenttisten juomien myynti on luvanvaraista. Kaikkien alkoholijuomien anniskelu on luvanvaraista.

Yli 22-prosenttisten alkoholijuomien ostaminen myynti- tai anniskelupaikassa edellyttää 20 vuoden ikää ja miedompjen juomien ostaminen 18 vuoden ikää. Juomia, jotka sisältävät enemmän kuin 0,7 prosenttia alkoholia, ei saa myydä alle 18-vuotiaille.

Kunnat vastaavat anniskeluluvista ja enintään 4,7-prosenttisten juomien vähittäismyyntiluvista. Kunnat päättävät anniskeluaajoista ottaen huomioon alkoholilaissa määritellyt ohjeajat ja enimmäisajat. Enintään 4,7-prosenttisten juomien vähittäismyynnin tulee päättyä arkinen kello 18 mutta kunta voi pidentää myyntiaikaa enintään kello 20:een saakka. Enintään 22-prosenttisiä juomia saa anniskella kello yhteen saakka ja väkevämpiä vain puoleen yöhän saakka mutta kunta voi pidentää aikaa enintään kello kolmeen saakka.

Alkoholijuomien mainonta on kielletty kaikissa medioissa. Alkoholijuomien vähittäismyynti tarjous- tai alennushinnoilla on kielletty. Tarjoushinnoittelu on mahdollista anniskelussa, mutta tarjoushintojen mainostaminen on kielletty.

Kunta voi asettaa alkoholiluvan saamiselle erityisiä ehtoja tai evätä myynti- tai anniskeluluvan alkoholipoliittisin perustein esimerkiksi rajoittaakseen myynti- tai anniskelupaikkojen määrää. Kunta voi päättää alkoholivapaista vyöhykkeistä, jopa kieltää alkoholikaupan alueellaan kokonaan. Kunta voi päättää myös Vinmonopoletin myymälöiden määrästä ja vaikuttaa niiden sijaintiin. Ministeriön ohjeistuksen mukaan alkoholijuomien myyntilupia ei tule myöntää kioskeille tai huoltoasemille.

Alkoholijuomien anniskelu- tai myyntilupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan, jotta kuntavaalien jälkeen virkaan astuvalla kunnanjohtolla olisi liikkumavaraa kunnan alkoholipolitiikan uudelleenarviointiin ja linjaamiseen. Vuonna 2012 säädettiin mahdollisuus myöntää viinitiloille enintään 4,7-prosenttisiä tuotteita koskeva suoramyntilupa.

Alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli vuonna 2014 Norjassa 6,2 litraa puhdasta alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden, kun luku oli Suomessa 8,8 litraa.

Viro

Viron itsenäistyminen johti alkoholikaupan yksityistämiseen eikä alkoholia koskevaa sääntelyä aluksi juuri ollut. Alkoholihaittojen ehkäisyyn tähtäävään sääntelyn palattiin vuonna 1995. Alkoholijuomien maahantuonti ja tukkukauppa säädettiin luvanvaraiseksi ja vähittäismyyntipisteiden määrää pyrittiin hillitsemään korkeilla lupamaksuilla. Alkoholijuomien kioskikauppa rajattiin enintään 6-prosenttisiin juomiin.

Vuonna 1999 tuli voimaan alkoholilaki (Alkoholiseadus), joka kielsi alkoholin myynnin mm. oppilaitoksissa, terveyspalveluissa, puolustusvoimissa ja vankiloissa. Alkoholin käyttö julkisessa tilassa (esim. kadut, puistot, liikennevälineet) kiellettiin lukuun ottamatta erityisiä tilaisuuksia. Alkoholijuomien kioskimyynti kiellettiin kokonaan vuonna 2001. Vuonna 2008 yhtenäistettiin vähittäismyyntiajat kautta maan siten, että myynti on sallittu kello 10—22.

18 vuoden ikäraja koskee vähittäismyyntiä ja anniskelua. Vuonna 2004 lisättiin seuraamukseksi alkoholijuoman myymisestä alaikäiselle myyntiluvan menettämisen ja sakkorangaistuksen oheen vankeusrangaistus: toisesta rikkomuksesta voidaan tuomita enintään vuodeksi vankeuteen.

Alkoholijuomien hintamarkkinointia rajoitettiin vuonna 2004 kieltämällä ”vanhan” ja ”uuden” hinnan yhtäaikainen esittäminen.

Mainontalain muutoksella vuonna 2008 (Reklaamiseadus 2008/265) alkoholijuomien ulkomainonta rajattiin enintään 6-prosenttisiin juomiin. Radio- ja tv-mainontaa koskeva aikaraja yhtenäistettiin siten, että mitään alkoholijuomia ei saa mainostaa ennen kello 21:tä. Varoitus alkoholinkäyttöön liittyvästä terveyshaittariskistä säädettiin pakolliseksi alkoholimainoksissa.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvat myönnetään keskushallinnon tasolla, mutta kunnilla on mahdollisuus rajoittaa vähittäismyyntiä alueellaan. Alkoholivalvonnasta vastaavat useat viranomaiset omalla toimialallaan. Valtakunnallista vastuutahoa ei ole nimetty. Vuonna 2003 perustettu sosiaaliministeriön alainen terveyden edistämisen laitos (Tervise Arengu Instituut) toimii alkoholikysymysten asiantuntijalaitoksena.

Sosiaaliministeriön laatimaan alkoholipolitiikan ”vihreään kirjan” sisältyy useita ehdotuksia lakimuutoksiksi, kuten alkoholijuomien myynnin rajaaminen erilliselle myyntialueelle elintarvikeliikkeissä, säädösperustan luominen koeostoille ikärajavalvonnan välineenä ja alkoholimainonnan kieltäminen kokonaan tai vaihtoehtoisesti rajaaminen vain tuotetiedon esittämiseen.

Alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli vuonna 2013 Virossa 11,9 litraa puhdasta alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden, kun luku oli Suomessa 9,1 litraa.

Tanska

Tanskassa alkoholijuomien vähittäismyynnin sääntely on ollut minimaalista. Elintarvikekaupan harjoittamista koskevaan lupaan, jonka myöntää elinkeinoviranomainen, sisältyy automaattisesti alkoholijuomien myyntilupa. Vähittäiskaupan aukioloaikojen sääntelystä luovuttiin vuonna 2012 lukuun ottamatta kymmenkuntaa pyhäpäivää, jolloin aukiolo ei ole sallittu.

Alkoholijuomien (vähintään 2,8 tilavuusprosenttia) anniskelu edellyttää ”alkoholiluvan” (alkoholbevilleg) hakemista paikalliselta poliisiviranomaiselta, joka valmistelee hakemuksen kunnan lupaviranomaisen päätöksentekoa varten. Ravintoloiden on oltava suljettuina 24:00—05:00 mutta kunta voi myöntää luvan pidennettyyn aukioloon.

Alkoholijuomien anniskeluun säädettiin 18 vuoden ikäraja vuonna 1993 ja vähittäismyyntiin 15 vuoden ikäraja vuonna 1998. Vuonna 2004 vähittäismyynnin ikäraja nostettiin 16 vuoteen. Vuonna 2010 ikäraja nostettiin 18 vuoteen vähintään 16,5-prosenttisten juomien osalta.

Alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli vuonna 2013 Tanskassa 9,4 litraa puhdasta alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden, kun luku oli Suomessa 9,1 litraa.

Muut EU-maat

Alkoholilainsäädännön kehitykselle EU-maissa on ollut ominaista lupabyrokratian vähentäminen, lasten ja nuorten suojeluun tähtäävien rajoitusten terävöittäminen ja paikallisen alkoholipolitiikan reunaehtojen selkiyttäminen.

Laajemmassa Euroopan maiden alkoholilainsäädännön muutoksia koskevassa selvityksessä tarkasteltiin yhteensä 76 viimeaikaista muutosta alkoholin saatavuuden sääntelyssä. 63 tapauksessa alkoholin saatavuutta tiukennettiin ja 13 tapauksessa alkoholin saatavuutta helpotettiin.

Alkoholijuoman määrittelyssä kriteerinä käytetty alkoholipitoisuus vaihtelee eri maiden alkoholilainsäädännössä siten, että se on Euroopassa keskimäärin 1,4 tilavuusprosenttia.

Useimmissa EU-maissa kaikkien alkoholijuomien tai joidenkin juomalajien - useimmiten väkevien juomien – vähittäismyynti on luvanvaraista. Seitsemässä maassa alkoholijuomien vähittäismyynti ei edellytä lupaa.

Irlannissa alkoholilakiin vuonna 2008 tehty muutos sisälsi alkoholijuomien rakenteellisen erottamisen muista tuotteista elintarvikeliikkeissä.

Ranskassa alkoholin sikiövauriovaarasta varoittava varoitusmerkintä painetaan kaikkiin alkoholijuomapakkauksiin (vammainen oikeuksia ja osallistumista koskeva laki 2005-102).

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Alkoholipolitiikan tavoitteet

Voimassa olevan alkoholilain tavoitteena on alkoholin aiheuttamien haittojen ehkäiseminen. Samasta tavoitteesta säädettiin myös vuoden 1968 alkoholilaissa.

Alkoholin kulutus on kuitenkin moninkertaistunut 1960-luvun lopulta. Käytännössä kaikki eri tavoin luokitellut alkoholihaitat ovat reilun sukupolven aikana lisääntyneet. Esimerkiksi alkoholikuolleisuus on lähes nelinkertaistunut.

Voidaan sanoa, että alkoholi on tällä hetkellä vakavin yksittäinen terveyden ja hyvinvoinnin uhkatekijä Suomessa. Suomi ei ole tässä suhteessa poikkeus, sillä maailmanlaajuisestikin alkoholinkäytön terveyshaitat ylittävät työkäisessä väestössä esimerkiksi tupakoinnin ja liikalihavuuden aiheuttamat haitat.

Merkittävään kasvuun on vaikuttanut se, että alkoholijuomien kulutus ja alkoholihaitat olivat 1960-luvulla eurooppalaisittain poikkeuksellisen vähäisiä. Yleinen elintason nousu, naisten aseman parantuminen, vapaa-ajan lisääntyminen ja kaupungistuminen ovat lisänneet kaikkien väestöryhmien mahdollisuuksia alkoholijuomien kulutukseen. Erityisesti kuluttajien käytettävissä olevien tulojen kasvu selittää suuren osan alkoholinkulutuksen kasvusta ja kulutustason vaihtelusta.

Alkoholijuomien kulutusta ja kauppaa rajoittavaa lainsäädäntöä on myös purettu poliittisilla päätöksillä. Ennen vuotta 1995 alkoholipolitiikan keskeisiin periaatteisiin kuuluivat yksityisen voitontavoittelun rajoittaminen kattavalla monopolijärjestelmällä, alkoholin fyysisen saatavuuden rajoittaminen ja alkoholijuomien hintojen pitäminen korkeina. Suomen EU-jäsenyys edellytti nimenomaisesti silloisen monopolijärjestelmän purkamista eli alkoholimarkkinoiden

vapauttamista kilpailulle. Kaikkien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien vapauttaminen kauppoihin oli perusteltua yhdenvertaisuussyistä oluen kanssa.

Suhtautuminen alkoholijuomien markkinointiin ja nauttimiseen on myös muuttunut vapaammaksi. Vaikka EU-oikeus ei sitä edellyttänyt, mietojen alkoholijuomien mainonta päätettiin vuoden 1995 alkoholilaissa sallia tietyin rajoituksin. Samalla kumottiin alkoholijuomien nauttimiskiello julkisilla paikoilla ja tätä sääntelyä uudistettiin myöhemmin vuonna 2002 järjestyslailla.

EU-jäsenyys on edellyttänyt alkoholin matkustajatuonnin vapauttamista. Vuonna 2004 alkoholiveroa päätettiin alentaa keskimäärin kolmanneksella samalla, kun alkoholijuomien matkustajatuonti toisista jäsenmaista vapautettiin ja Viro liittyi EU:n jäseneksi.

Alkoholin aiheuttamat terveyshaitat kohtaavat eri väestöryhmiä eri tavoin. Miehet juovat kolme neljäsosaa kaikesta alkoholista ja alkoholikuolleisuus selittää noin viidenneksen miesten ja naisten elinajan odotteen eroista.

Sekä miesten että naisten alkoholinkäyttö ja humalajuominen ovat viime vuosikymmenten aikana lisääntyneet kaikissa ikäryhmissä. Miesten alkoholin kulutus ja siitä johtuvat haitat ovat edelleen merkittävästi suuremmat kuin naisten, mutta esimerkiksi naisten alkoholikuolemat ovat kuusinkertaistuneet 1970-luvulta, kun miesten alkoholikuolemat ovat kaksinkertaistuneet.

Jotkin alkoholin terveyshaitat ovat sukupuolisisidonnaisia. Naisilla terveyshaittojen riskit ilmenevät alemmilla kulutustasoilla kuin miehillä. Alkoholinkäyttö aiheuttaa naisilla rintasyöpää. Miehillä biologisista tai muista syistä yleisempiä alkoholihaittoja ovat esimerkiksi impotenssi, akuutit haimatulehdukset ja alkoholin aiheuttamat tapaturmat.

Miesten alkoholikuolleisuus on noin 4–7-kertainen naisiin verrattuna. Sukupuolten välisen elinajanodotteen erosta noin viidesosan on arvioitu johtuvan alkoholiin liittyvistä kuolemista. Esimerkiksi työttömien miesten alkoholikuolleisuus oli vuosina 1995–2000 toteutetun tutkimuksen mukaan lähes yhdeksän kertaa ja naisten yli kahdeksan kertaa suurempi kuin palkansaajien. Alkoholihaittojen vähentäminen edistäisi merkittävästi eri väestöryhmien terveyden tasa-arvoa.

Raskaudenaikainen alkoholinkäyttö aiheuttaa joka vuosi Suomessa sadoille vastasyntyneille lievempiä tai vakavampia seurauksia, jotka ilmenevät kasvuhäiriöinä, oppimisvaikeuksina ja sosiaalisen kehityksen ongelmina, FAS-oireyhtymänä, keskushermoston toimintahäiriöinä ja epämuodostumina. Kohtuullinenkin alkoholinkäyttö raskauden aikana saattaa lisätä sikiövaurioiden riskiä. Erityinen riski liittyy humalajuomiseen.

Vuosina 2008 ja 2009 toteutetut kolme alkoholiveron korotusta käänsivät alkoholin kokonaiskulutuksen hallitusti laskuun. Kokonaiskulutus absoluuttisena alkoholina asukasta kohti laski veronkorotusten seurauksena nopeasti 12,7 litrasta 12 litraan absoluuttista alkoholia 15 vuotta täyttäneitä kohti.

Vuosina 2012 ja 2014 toteutettujen alkoholiveron korotusten seurauksena alkoholin kokonaiskulutus laski vuonna 2015 jo alle 11 litraan. Huomionarvoista on, että tilastoimaton kulutus ja matkustajatuonti eivät ole lisääntyneet, vaan ne ovat edelleen suunnilleen vuoden 2006 tasolla.

Alkoholin kulutuksen lasku näkyy nyt myönteisenä kehityksenä haittatilastoissa. Kun esimerkiksi alkoholinkäyttöön liittyvä työikäisten kuolleisuus kaksinkertaistui parin viime vuosikymmenen aikana, se on nyt muutamana viime vuotena vähentynyt.

Lasten ja nuorten alkoholinkäyttö on vähentynyt koko 2000-luvun. Tämä on ainoa alkoholin kulutukseen liittyvä mittari, joka on kehittynyt myönteisesti sanottuna aikana. Alkoholinkäytön aloittamiseen ja yleistymiseen vaikuttavat nuorilla useat suojaavat ja riskitekijät samanaikaisesti ja toisiinsa kytkeytyneinä. Vanhemmat, sisarukset, ystävät, koulu, harrastusyhteisöt ja muu lähipiiri muokkaavat sekä alkoholinkäyttöä ehkäiseviä että siihen kannustavia asenteita. Vaikka alaikäisten ei tulisi saada alkoholia käyttöönsä, myös yleinen alkoholin saatavuus ja hintataso vaikuttavat heidän juomiseensa.

Ei voida varmuudella sanoa, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet lasten ja nuorten alkoholinkäytön vähenemiseen 2000-luvulla. Joka tapauksessa vuoden 2015 ESPAD-tutkimuksen mukaan nuorten alkoholin saatavuus on koko 2000-luvun vaikeutunut, kun alaikäisille myynnin valvonta on tiukentunut. Tiukentuminen on koskenut erityisesti kaupan ikärajavaltontaa. Erityisesti nuoriin kohdistuvaa alkoholimainontaa on rajoitettu huomattavasti vuodesta 2008. Merkittävää on, että nuorten omat käsitykset päihteiden saatavuudesta vaikuttavat kansainvälisten tutkimusten mukaan jopa enemmän päihteiden käyttöön kuin niiden todellinen saatavuus. Nuorille kyse on siis siitä mielikuvasta, joka heillä on päihteiden käytöstä ja sen yleisyydestä.

Erityisenä huolena on, että alkoholinkäytöstä aiheutuvat haitat jakautuvat väestössä epätasaisesti ja sosiaali- ja terveydenhuolto kykenee korjaamaan syntyneitä vaurioita vain rajallisesti. Alkoholinkäytöstä aiheutuu terveydellisten (mukaan lukien mielenterveydellisten) haittojen lisäksi sosiaalisia ja taloudellisia haittoja paitsi käyttäjälle itselleen, hänen lähiympäristöön, työyhteisöön ja koko yhteiskuntaan.

Toisaalta alkoholipolitiikka on alue, jossa terveys kaikissa politiikoissa –lähestymistavan hyödyt on helppo nähdä. Alkoholi liittyy sosiaali- ja terveyspolitiikan lisäksi moniin muihin politiikan alueisiin (esimerkiksi elinkeinopolitiikka, kauppapolitiikka, veropolitiikka, maatalouspolitiikka, liikennepolitiikka, oikeuspolitiikka, nuorisopolitiikka jne.).

Alkoholilainsäädännön ja alkoholipolitiikan vaikutuksia alkoholihaittoihin voidaan kuvata kahdella yleisellä havainnolla: Jos suuria alkoholipoliittisia päätöksiä ei ole tehty, väestön juomatavoilla sekä alkoholin kulutus- ja haittilastoilla on taipumus pikemminkin pysyä ennallaan kuin muuttua ”itsestään”. Toisaalta suuret muutokset alkoholin hinnassa tai saatavuudessa ovat väistämättä johtaneet suuriin muutoksiin kulutuksessa, juomatavoissa ja alkoholihaitoissa. Tästä ovat esimerkkeinä vuoden 1969 alkoholi- ja keskiolutlain vaikutukset sekä vuoden 2004 alkoholiveronalennukset seuraukset.

2.3.2 Alkoholin saatavuuden lisääntyminen

Alkoholijuomien vähittäismyynti

Keskioluen myynti vapautettiin vuonna 1969 kauppoihin ja kahviloihin, koska tavoitteena oli ohjata kulutusta väkevästä mietoihin ja vähentää suomalaista humalajuomista.

Uudistus onnistui siinä suhteessa, että nyt yli puolet kulutetusta alkoholista on päivittäistavarakaupoissa myytävää olutta, siideriä ja long drink -juomia. Muutoin uudistuksen vaikutusten ennakkollinen arviointi epäonnistui eli mietojen alkoholijuomien suosimisen seurauksena on ollut kokonaiskulutuksen kasvu, humalajuomisen lisääntyminen ja entistäkin vakavammat alkoholihaitat.

Vuoden 1995 alkoholilain suurin muutos koski kauppojen vähittäismyyntiä, jossa keskioluen lisäksi myyntiin tulivat enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut siiderit ja long drink -juomat. Myynti päätettiin sallia kauppojen lisäksi myös kios-

keissa ja huoltamoilla. Tämän jälkeen alkoholijuomien vähittäismyynnin myyntiajat alkoivat vähitellen pidentyä kauppojen aukioloaikojen vapauttamisen myötä.

Vuoden 1995 alkoholilaisissa alkoholijuomien vähittäismyyntiaika sidottiin kaupan aukioloaikaan. Vähittäiskaupan aukioloaika oli tuolloin maanantaista perjantaihin 7—20 ja lauantaisin 7—18. Sunnuntaisin kaupat saivat olla avoinna ainoastaan joulukuussa sekä kuutena erikseen päätettynä sunnuntaina eli yhteensä noin kymmenen sunnuntaita vuodessa.

Vuonna 1997 kaupan aukioloa maanantaista perjantaihin pidennettiin kello 21:een ja sunnuntai- aukiolo sallittiin kesä-, heinä- ja elokuussa sekä viitenä erikseen päätettynä sunnuntaina. Vuonna 2000 sunnuntai- aukiolo sallittiin pienille kauppoille kokonaan ja muille kauppoille kuutena kuukautena vuodessa. Edelleen vuonna 2009 pienten kauppojen aukioloajat vapautettiin kokonaan ja sunnuntai- aukiolo sallittiin kaikille kauppoille kello 12—21. Pyhäpäivien aukiolo- rajoitukset koskivat edelleen kauppvoja, mutta eivät pienimpiä myymälöitä, kioskeja ja huoltamoita.

Vuonna 2016 kauppojen aukiolosääntelystä luovuttiin kokonaan. Tämä merkitsi sitä, että alkoholijuomia saa päivittäistavarakaupassa myydä alkoholijuoma-asetuksen 14 §:n mukaan joka päivä kello 9—21. Alkon myyntiajat ovat edelleen tätä lyhyemmät ja Alkon osalta sunnuntaimyynti on kokonaan kielletty.

Koska kauppojen sunnuntai- aukiolo on sallittu laajasti vasta viime vuosina, on myös nykyisen laajuinen alkoholijuomien vähittäismyynti viikonloppuisin melko tuore ilmiö. Alkoholien kokonaiskulutuksen kasvu onkin nykyisen alkoholilain aikana syntynyt siitä, että päivittäistavarakauppojen myymän alkoholin määrä on lähes kaksinkertaistunut. Suunta jatkuu edelleen, sillä aukioloaikojen vapauttaminen on vuoden 2016 aikana lisäämässä nimenomaan kaupan alkoholin myyntiä, vaikka muu päivittäistavarakaupan myynti ei kasva.

Kauppojen, kioskien ja huoltoasemien osuus alkoholijuomien myynnistä on kasvanut ylivoimaisesti eniten jo vuosikymmenten ajan. Luvanvaraisessa vähittäismyynnissä myytävän oluen, siiderin ja long drink -juomien myynnin kasvu on johtunut juuri näiden alkoholijuomien saatavuuden lisäämisestä.

Kun Alkon myyntiajat ovat pysyneet suunnilleen samoina viime vuosikymmenet, Alkon vähittäismyynti on pysynyt suunnilleen samana ja jopa laskenut 1990-luvun alusta.

Alkoholijuomien hintataso vähittäismyynnissä on edelleen ostovoimaan nähden halvempi kuin 2000-luvun alussa ja erilaisia alkoholijuomia on kuluttajille tarjolla laajemmin ja helpommin kuin koskaan aiemmin. On huomattava, että alkoholin kulutus ja siitä aiheutuneet haitat olisivat joka tapauksessa lisääntyneet verrattuna 1960-luvun tai jopa 1990-luvun tilanteeseen. Olennainen, vaikkakaan ei ainoa, tekijä tässä kehityksessä on kuitenkin ollut alkoholin saatavuuden jatkuva lisääminen päivittäistavarakaupassa.

Alkoholijuomien anniskelu

Anniskellun alkoholin myynnin osuus on laskenut saman ajan kuin kaupan myymän alkoholin osuus on noussut. Esimerkiksi ravintoloiden oluen myynti on vähentynyt 54 prosenttia vuoden 1995 jälkeen, kun päivittäistavarakaupan oluen myynti on kasvanut 32 prosenttia. Olut on silti edelleen ravintoloiden tärkein alkoholituote.

Alkoholiin liittyvä ravintola-alan työllisyys on vähentynyt samassa ajassa 10 000—15 000 henkilöä. Ernst & Youngin selvityksen mukaan ravintoloista on kadonnut pelkästään oluen

anniskelusta 2 300 työpaikkaa vuosina 2011—2013. Tästä huolimatta ravintoloissa on edelleen lähes 60 prosenttia alkoholielinkeinojen työpaikoista.

Anniskelun kehitys on ollut heikko, vaikka alkoholijuomien anniskeluajat ovat pidentyneet huomattavasti. 1980-luvun lopulla Suomessa oli 35 ravintolaa, joilla oli poikkeuslupa anniskella alkoholijuomia kello kahden jälkeen aamuyöllä. Muutamassa vuodessa jatkoaikalupien määrä nostettiin yli tuhannen ja tällä hetkellä noin 1 050 ravintolalla on anniskelun jatkoaikalupa kello 02.30:een tai 03.30:een. Seurauksena on, että öinen humalajuominen on yleistynyt viime vuosikymmeninä voimakkaasti.

Humalajuominen on myös myöhentynyt etenkin anniskeluympäristössä siten että yhä useampi humalakerta jatkuu yli puolen yön. Vaikka määrällisesti suurin osa humalajuomisesta tapahtuu kotiympäristössä, alkoholin käyttö anniskeluympäristössä johtaa suhteellisesti useammin humalatilaan. Anniskeluaikojen myöhentymiseen liittyy myös "pohjien ottaminen" ennen anniskelupaikkaan siirtymistä etenkin nuorten joukossa.

Pahoinpitelyiden tekijöistä on humalassa noin kaksi kolmasosaa. Alkoholinkäytön lisääntyminen onkin pahoinpitelyrikollisuuden kasvun tärkein selittävä tekijä toisen maailmansodan jälkeen. Vaikutus näkyy viikonloppuina ja erityisesti aamuyön tuntien akuutteina alkoholihaittoina ja pahoinpitelyinä. Noin puolet pahoinpitelyrikoksista tapahtuu nykyisin ravintoloissa ja muissa yleisissä paikoissa, kun taas puolet tapahtuu yksityisissä paikoissa. Huolestuttavaa on, että julkisissa tiloissa tehdyt pahoinpitelyt näyttävät selvitysten mukaan olevan yhteydessä anniskelupaikkojen sulkemisaikoihin.

Poliisin rekisteritietojen perusteella väkivaltarikollisuus kaupunkien keskustojen yleisillä paikoilla on nyt huipussaan juuri jatkoaikaluvan saaneiden anniskeluravintoloiden sulkemisaikaan.

Pahoinpitely- ja häiriöalttiutta ruokkii myös anniskeluravintoloiden keskittyminen suppeille alueille kaupunkien keskustoihin, ostoskeskuksiin ja lähiöihin.

Alkoholijuomien maahantuonti

Nykyisessä alkoholilaisissa ei rajoiteta yleisesti alkoholijuomien maahantuontia. Sekä yksityishenkilöt että yritykset saavat alkoholilain 8 §:n mukaan tuoda alkoholijuomia maahan ilman maahantuontilupaa. Jos yksityishenkilö tuo alkoholijuomia omaan käyttöönsä matkaltaan toiseen EU-maahan, hänen ei tarvitse maksaa niistä alkoholiveroa Suomessa. Vastaavasti alkoholijuomien tuominen kolmannelta maasta on verotonta säädettyjen määrällisten rajojen puitteissa. Kaikki muu alkoholijuomien tuominen on valmisteverotuksen alaista tuontia.

Alkoholijuomien matkustajatuontia pidetään Suomessa finanssipoliittisena, elinkeinopoliittisena ja terveyspoliittisena ongelmana. Jos matkustajatuontia halutaan hillitä nykyisestä, päävaihtoehtoja on kaksi. Alkoholiveron alentaminen hillitsisi matkustajatuontia, mutta samalla luovuttaisiin saatavilla olevista verotuotoista ja myös saatavilla olevista kansanterveydellisistä hyödyistä ja niihin liittyvistä kustannussäästöistä. Toinen vaihtoehto on rajoittaa matkustajatuonnin kasvua tehostamalla tullivalvontaa, kuten vuonna 2014 tehtiin valmisteverotuslain muutoksella.

Alkoholijuomien Suomessa tapahtuvasta myynnistä ja muusta luovuttamisesta säädetään alkoholilaisissa. Riippumatta siitä, onko alkoholijuomien myyjä suomalainen tai ulkomaalainen, Suomessa ei saa myydä mitään alkoholijuomia kuluttajille ilman lupaa. Toisaalta alkoholijuomia saa myydä suomalaisille kuluttajille ja yrityksille ulkomailla kyseisen maan lainsä-

dännön mukaan. Käytännössä edellä mainittu tarkoittaa sitä, että rajat ylittävä etämyynti Suomeen on kielletty, mutta kuluttaja saa itse tuoda maahan ulkomailta ostamansa alkoholijuomat.

Alkoholijuomien etämyyntiin liittyvät säännökset ovat osoittautuneet vaikeaselkoisiksi ja tulokinnanvaraisiksi. Osa ongelmasta johtuu siitä, että alkoholi-, kuluttaja- ja verolainsäädännössä ei ole käytetty yhtenäisiä käsitteitä. Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta sellaisilta myyjiltä, joilla ei ole mitään alkoholilain mukaista lupaa, vastaa arviolta enintään joitakin prosentteja alkoholijuomien kokonaisympärystä. Verkkokaupan lisääntyessä ulkomailta luvatta tapahtuva etämyynti suomalaisille kuluttajille johtaa kuitenkin ongelmiin. Osa myyjistä huolehtii valmisteverojen maksamisesta, mutta osa ei. Alkoholijuomien toimittamisessa suoraan kuluttajille ei välttämättä noudateta mitään alkoholilain säännöksiä. Käytännössä ulkomailta tapahtuvasta etämyynnistä on jo tullut rinnakkainen alkoholijuomien markkinapaikka, josta kuluttajat saavat tilata alkoholijuomia verotta. Kysymys on paitsi veropolitiikasta, myös tasapuolisen kilpailun edellytyksistä.

Alkoholijuoman nauttiminen yleisellä paikalla

Vuoden 2008 juomatapatutkimuksen mukaan lähes joka kolmas 15—69-vuotias on viimeksi kuluneen vuoden aikana kärsinyt päihtyneiden metelöinnistä kadulla tai naapurissa ja noin joka viidettä on päihtynyt henkilö ahdistellut julkisella paikalla.

Alkoholijuomien nauttimistilanteita koskevia rajoituksia on säädetty humalajuomisesta johtuvien akuuttien alkoholihaittojen eli pahoinpitelyiden, tapaturmien ja järjestyshäiriöiden ehkäisemiseksi. Esimerkiksi alkoholijuomien myynti- ja anniskelukiellot päihtyneille asiakkaille, alkoholijuomien myynti- ja anniskeluaikaa koskevat rajoitukset sekä alkoholijuomien nauttimista julkisella paikalla koskevat rajoitukset pyrkivät vaikuttamaan ensisijaisesti juomatapoihin. Näillä rajoituksilla voidaan vaikuttaa humalajuomiseen liittyviin ongelmiin, mutta ne eivät välttämättä vaikuta merkittävästi alkoholin kokonaiskulutukseen. Toisaalta alkoholin kokonaiskulutuksen taso vaikuttaa sekin aina osaltaan myös akuuttien alkoholihaittojen määrään. Pitkäaikaisen tutkimuksen mukaan yhden litran lisäys alkoholin kokonaiskulutuksessa on Suomessa johtanut kuuden prosentin lisäykseen pahoinpitelyrikollisuuden määrässä.

Vaikka alkoholijuomien nauttiminen on lain mukaan sallittu vain puistoissa ja puistoihin verrattavissa paikoissa ja silloinkin vain tietyillä edellytyksillä, alkoholijuomia nautitaan yleisesti esimerkiksi kaduilla, jalkakäytävillä, yleisissä tilaisuuksissa ja liikennevälineissä. Vaikka laissa säädetystä nauttimiskiellon rikkomisesta voidaan tuomita sakkorangaistus (järjestysrikkomus tai alkoholirikkomus), poliisin tai järjestyksenvalvojen valvonta on käytännössä tullut sitä vaikeammaksi, mitä yleisemmäksi julkijuominen on erilaisissa tilanteissa tullut.

Pahoinpitelyiden tekijöistä on humalassa noin kaksi kolmasosaa. Alkoholinkäytön lisääntyminen onkin pahoinpitelyrikollisuuden kasvun tärkein selittävä tekijä toisen maailmansodan jälkeen. Vaikutus näkyy viikonloppuina ja erityisesti aamuyön tunteina akuutteina alkoholihaittoina ja pahoinpitelyinä. Noin puolet pahoinpitelyrikoksista tapahtuu nykyisin ravintoloissa ja muissa yleisissä paikoissa, kun taas puolet tapahtuu yksityisissä paikoissa. Huolestuttavaa on, että julkisissa tiloissa tehdyt pahoinpitelyt näyttävät selvitysten mukaan olevan yhteydessä anniskelupaikkojen sulkemisaikoihin.

2.3.3 Alkoholilain rakenne ja viranomaisvalvonta

Alkoholilainsäädäntö koostuu vuonna 1994 säädetystä alkoholilaista ja sen nojalla annetuista valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön asetuksista. Alkoholilakia on yli 20 vuoden

aikana muutettu useasti ja esimerkiksi anniskeluluvan myöntämisen edellytyksistä on pyritty säätämään lain tasolla. Asetuksissa säädetään silti esimerkiksi joistakin elinkeinoluvan myöntämisen edellytyksistä.

Vuoden 2000 perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan lailla on säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslaki edellyttää siten uudelta alkoholilainsäädännöltä nykyistä yksityiskohtaisempaa sääntelyä eli asetustasolla säädettyjä velvollisuuksia tulee uudistuksessa siirtää lakitasolle.

Lakia tarkempien säännösten antaminen asetuksella ei aina ole välttämätöntä. Asetuksenantovallan antamista harkittaessa tulisi huolellisesti arvioida, missä määrin oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään tarkemmin asetuksella ja missä määrin niistä tehdään hallintopäätöksiä soveltamalla suoraan lakia.

Lupahakemusten käsittely kuluttaa kuitenkin viranomaisten voimavaroja ja lupien hakeminen työllistää myös elinkeinonharjoittajia. Lupajärjestelmä tukee toisaalta myös jälkivalvontaa, joka tarvitsee tietoa valvottavista ja mahdollisista epäkohdista.

Lupamenettelyjen ja hallinnollisen taakan vähentäminen yritystoiminnalta on valtionhallinnon kehittämisen yksi tavoite. Alkoholilain säännökset ovat paikoin hyvin yksityiskohtaisia ja lupamenettelyt kaavamaisia. Lainsäädäntö on edelleen perustunut vanhalle tausta-ajatukselle, jonka mukaan Alkon yksityiskohtaista ohjeistusta tarvittiin erityisesti ravintolaelinkeinon valvomiseksi. Esimerkiksi alkoholijuoma-asetuksen 24 §:ssä säädetään hyvin yksityiskohtaisesti siitä, minkä kokoisia juoma-annoksia asiakkaalle saa kerrallaan myydä. Sen sijaan alkoholilaissa ei ole säädetty elinkeinonharjoittajien yleisestä omavalvonnasta, joka perustuisi luvanhaltijoiden omaehtoisiin toimintamalleihin ja vastuuseen.

Alkoholilainsäädännön valvonnassa on tullut esiin useita säännösten tarkennus- ja täsmennystarpeita, jotka vaikuttavat valvonnan toimivuuteen, yritystoiminnan toimintaedellytyksiin ja oikeusturvaan.

Esimerkiksi ravintoloiden vastaavien hoitajien hyväksymiseen liittyvät menettelyt edellyttävät uudistusta, sillä yksittäisten työntekijöiden ammattipätevyyttä arvioidaan vain luvanhakijan eli työnantajan tekemän hakemuksen käsittelyn yhteydessä.

Alkoholilain lupa- ja valvontaviranomaisina toimivat Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto (*Valvira*) ja aluehallintovirastot. Poliisin tehtävänä on valvoa yleistä järjestystä vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa. Kunnan viranomaisilla ei ole varsinaisia lupa- tai valvontatehtäviä, vaikka esimerkiksi tupakkatuotteiden vähittäismyyntiluvat myöntää kunta.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelussa on harkittu, tulisiko lupa- ja valvontatehtävien kuulua valtion tai kunnan viranomaisille. Valtionhallinnon etuna kuntiin verrattuna on ollut, että se kykenee huolehtimaan alan toimijoiden valtakunnallisesta ja yrityskehittämisestä yhdenvertaisuudesta. Kuntatason päätöksenteon hyötynä puolestaan olisi paikallisten tarpeiden ja olosuhteiden huomioon ottaminen.

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on vuonna 2017 toteuttamassa aluehallinnon uudistusta, jonka tavoitteena on sovittaa yhteen valtion aluehallinto ja maakuntahallinto. Tässä valmistelussa ainakin alueellinen alkoholihallinto siirrettäisiin toimivallaltaan selkeille itsehallintoalueille, maakunnille.

Jos alkoholilain kokonaisuudistus tulee voimaan ennen aluehallinnon uudistusta, alkoholilain viranomaisvalvonta järjestettäisiin ensin nykyisen mallin mukaisesti. Alueellisen alkoholihallinnon tehtävät siirrettäisiin tämän jälkeen maakunnille alkoholilain muutoksella.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

3.1.1 Sosiaali- ja terveystieteelliset tavoitteet

Suomalaisten terveys ja hyvinvointi ovat kohentuneet viimeisten vuosikymmenten aikana. Elinajanodote on pidentynyt.

Sukupuolella, siviilisäädellä ja sosioekonomisella asemalla on kuitenkin merkittävä vaikutus terveyteen ja hyvinvointiin. Naiset elävät miehiä terveellisemmin ja vaikuttavat samalla puolisonsa elintapoihin. Yksinelävien miesten elintavat ovat usein terveydelle epäedullisempia kuin avioliitossa elävien. Sosioekonomiset erot näkyvät jo lasten ja nuorten elintavoissa. Terveiden ja hyvinvoinnin on havaittu siirtyvän sekä hyvällä että huonolla tavalla sukupolvelta toiselle. Suomalaisten terveys ja hyvinvointi eroaa myös alueittain.

Terveyden eriarvoisuus tarkoittaa suurta määrää ennenaikaisia kuolemia, sairastumisia ja toimintakyvyn menetyksiä. Suurten väestöryhmien huono terveys heikentää koko väestön keskimääräistä terveyden tasoa. Työvoiman riittävyys ja palvelujen riittävyys vaarantuvat. Ihmisten terveysongelmat heijastuvat myös sosiaalisena syrjäytymisenä ja ovat yhteiskunnalle kalliita.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelmaan on kirjattu kymmenen vuoden tavoitteeksi hyvinvoinnin ja terveyden osalta, että suomalaiset voisivat paremmin ja kokisivat pärjäävänsä erilaisissa elämäntilanteissa. Tavoitteena on, että terveys- ja hyvinvointierojen tulisi kaventua ja eri-ikäisten ihmisten vastuuta omasta terveydentilasta sekä elämäntavoista olisi tuettu. Yksi hallituksen kärkihanke onkin terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ja terveyserojen vähentäminen.

Väestön terveys ja toimintakyky voivat kohentua merkittävästi ainoastaan siinä tapauksessa, että saavutetaan huomattavaa edistystä niissä isoissa väestöryhmissä, joissa valtaosa terveysongelmista ja toimintarajoitteista on. Väestöryhmien väliset erot terveydessä ja sen määrittäjissä ovat jyrkimmät nuorilla aikuisilla eli huomisen keski-ikäisillä ja iäkkäillä. Esimerkiksi alkoholikuolemista noin 50 % voitaisiin välttää, jos alkoholikuolleisuus saataisiin koko väestössä yhtä harvinaiseksi kuin se on nyt korkea-asteen koulutuksen saaneilla.

Alkoholilainsäädännön tavoitteena on ollut vähentää alkoholista aiheutuvia haittoja yksilöille ja yhteiskunnalle. Aiempien uudistusten tulokset ovat olleet tässä suhteessa melko huonoja.

Kansainvälisen tautitaakkaa koskevan tutkimuksen mukaan alkoholinkäyttö on tärkein yksittäinen aikuisväestön terveyttä heikentävä riskitekijä Suomessa (GDB 2010). Alkoholit ja tupakka aiheuttavat nykyisin puolet eri väestöryhmien välisistä kuolleisuuseroista. WHO:n ja OECD:n uusimpien suositusten mukaan haittojen vähentämiseksi tarvitaan toimia, jotka kohdentuvat sekä koko väestöön (alkoholiverotus, alkoholin saatavuuden ja mainonnan rajoitukset) että suurkuluttajiin (esimerkiksi terveydenhuollon mini-interventiot).

Jos uudistuksen päätavoite olisi vähentää alkoholin aiheuttamia haittoja, kansainvälisten talous- ja terveysjärjestöjen sekä lääketieteellisten ja yhteiskuntatieteellisten tiedeyhteisöjen mukaan siihen olisi keinoja.

Toisaalta tehokkaimpia alkoholihaittoja vähentäviä keinoja myös vastustetaan sekä elinkeinoelämän että kansalaisten piirissä.

3.1.2 Elinkeinopoliittiset tavoitteet

Alkoholijuomien anniskelun osuus alkoholijuomien kokonaiskulutuksesta on suhteellisen pieni, mutta sen osuus alkoholin myynnin arvosta on suhteellisen suuri. Anniskelun osuus alan verokertymästä ja työllisyydestä puolestaan on huomattavan suuri. Finanssi-, työllisyys- ja terveyspolitiikan kannalta ainakin anniskelumyynnin suhteellisen osuuden kasvattamisen hyödyt voisivat olla suuremmat kuin siitä aiheutuvat kustannukset ja haitat.

Viimeaikaiset alkoholiveron korotukset ovat kuitenkin vähentäneet erityisesti panimoiden ja päivittäistavarakaupan alkoholijuomien myyntiä. Vuoden 2016 alusta toteutettu aukioloaikojen vapauttaminen on ilmeisesti saattanut pieniä kauppia taloudellisiin vaikeuksiin. Alkoholien myynnin osuus koko myynnistä on pienillä ruokakaupoilla suhteellisesti suuri. Lisäämällä alkoholin vähittäismyyntiä voitaisiin tukea sekä panimoteollisuutta että päivittäistavarakauppaa elinkeinolle hankalassa tilanteessa.

Hallitus pyrkii myös vähentämään yrityksille aiheutuvaa sääntelytaakkaa. Ministeriöt vastaavat tältä osin esimerkiksi siitä, että yrityksille aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia arvioidaan osana säädösvalmistelun vaikutusarviointia.

Uudistuksen valmistelussa on käynyt selväksi, että nykyiset säännökset aiheuttavat paikoin tarkoituksetonta sääntely- ja hallinnollista taakkaa. Kaikki nykyisin käytössä olevat rajoitukset eivät juuri vaikuta alkoholin kulutukseen tai sen aiheuttamiin haittoihin. Erityisesti alkoholijuomien anniskelua koskevissa säännöksissä on edelleen vuoden 1932 väkijuomalain ja Oy Alko Ab:n anniskeluohjeiden mukaisia kieltoja ja rajoituksia, joiden merkitys on vähentynyt vuosikymmenten kuluessa. Epätarkoituksenmukaisista rajoituksista voitaisiin niiden vaikutusten arvioinnin jälkeen luopua tai niitä voitaisiin keventää samalla, kun valvonnassa vahvistetaan omavalvonnan ja elinkeinon oman vastuun merkitystä.

Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi alkoholilain 21 b §:n säännös anniskelupaikan vastaavan hoitajan erityisistä kelpoisuusvaatimuksista, 21 c §:n säännös, joka edellyttää koko anniskelupaikan olevan luvanhaltijan yksinomaisessa hallinnassa, alkoholijuoma-asetuksen 24 §:n säännökset asiakkaille kerrallaan anniskeltavista alkoholiannoksista ja niiden mittaamisesta sekä jatkoaika-asetuksen 6 §:n säännös, jonka mukaan anniskelupaikka on suljettava puoli tuntia anniskeluajan päättymisen jälkeen.

Alkoholilain mukaisten lupien saamisen edellytyksiä, viranomaisten tarkastus- ja tiedonsaantioikeuksia, rikkomusten seuraamuksia ja muutoksenhakua koskevat säännökset voitaisiin myös koota selkeäksi kokonaisuudeksi. Tällä tavoin lupahallintoa ja valvontaa voitaisiin kohdentaa neuvontaan ja opastukseen ja valvonnan hallinnollinen taakka kevenisi.

3.1.3 Omavalvonta

Alkoholilain valvonta voidaan jakaa virastossa ja kentällä tehtävään valvontaan. Sekä virastossa että kentällä tehdään ennakkovalvontaa ja jälkikäteisvalvontaa. Luvanhaltijoiden ohjaus on myös keskeinen osa valvonnan kokonaisuutta. Kentällä tehtävä valvonta tarkoittaa käytän-

nössä tarkastuskäyntejä luvanhaltijoiden ja -hakijoiden liikepaikkoihin. Tähän voi sisältyä myös kohteen ulkopuolella tapahtuvaa tarkkailua, jossa seurataan luvanhaltijan omavalvonnan toimivuutta ja liikepaikan suhdetta ympäristöönsä. Tarkastuskäynneillä viranomaiset tavoittavat vain pienen osan anniskelu- ja myyntitoiminnasta. Keskeinen osa viranomaisvalvontaa onkin luvanhakijoiden ja -haltijoiden ohjaus, omavalvonnan tukeminen sekä valvonnan näkyväksi saattaminen ehkäisevässä mielessä.

Uudistuksessa on arvioitu, että turhia säännöksiä voidaan korvata painottamalla elinkeinonharjoittajien omavalvontaa.

Omavalvonta on toimijan itsensä suorittamaa oman toimintansa valvontaa, jota valvontaviranomainen ohjaa ja valvoo. Omavalvontavelvoite ei sinänsä ole uusi asia. Esimerkiksi viranomaisilla sekä palvelujen tuottajilla ja muilla toiminnanharjoittajilla on ollut ennenkin velvollisuus huolehtia toimintansa lainmukaisuudesta ja asianmukaisuudesta, mihin liittyy velvoite seurata oman toiminnan laatua ja puuttua havaittuihin puutteellisuuksiin ja virheellisyyksiin. Viime vuosina tähän velvoitteeseen on kuitenkin alettu kiinnittää entistä suurempaa huomiota, ja lainsäädäntöön on otettu säännöksiä nimenomaisen oman toiminnan valvontaa koskevan suunnitelman laatimisesta.

Omavalvonnalla ei ole yksiselitteistä määritelmää. Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisvalvonnassa sillä on perinteisesti tarkoitettu kaikkia niitä toimia, joilla kentän toimijat itse valvovat toimintaansa, sen potilas- ja asiakasturvallisuutta, lainmukaisuutta, laatua ja työntekijöidensä toimintaa sekä tuottamia tuotteita ja/tai palveluja.

3.1.4 Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen

Alkoholilainsäädäntö on historiansakin kautta edustanut ylhäältä alas -mallia, jossa alkoholi-poliittiset toimet on suunniteltu joko Alkon pääkonttorissa tai valtion keskushallinnossa. Paikalliset vaikutusmahdollisuudet ovat liittyneet lähinnä haittojen seuraamiseen ja alkoholivalituksen jakamiseen eri yhteyksissä.

Kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja terveellisiin elintapoihin voitaisiin uudistuksessa lisätä konkreettisin toimin.

Alkoholilain uudistus voitaisiin liittää ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain periaatteeseen, jonka mukaan paikallisten tahojen toiminta-mahdollisuuksia pyritään kehittämään esimerkiksi Paikallinen alkoholipolitiikka (PAKKA) -hankkeen mukaisesti. Useissa kunnissa on jo luotu toimivia yhteistyöverkostoja esimerkiksi elinkeinoelämän kanssa. Yhteistyön tarkoitus on tukea sekä virallisen valvonnan mahdollisuuksia että esimerkiksi vanhempien ja lähiyhteisöjen epävirallisen kontrollin mahdollisuuksia ehkäistä alaikäisille myyntiä ja päihtyneille anniskelua.

Käytännössä uudistuksessa voitaisiin tukea paikallisia vaikutusmahdollisuuksia esimerkiksi siten, että alkoholilupahallinnon tulisi lakisääteisesti pyytää ja ottaa huomioon paikallisten tahojen lausunnot uusien anniskelulupien mahdollisesti aiheuttamista haitoista. Paikallisia olosuhteita ja näkemyksiä voitaisiin nykyistä enemmän ottaa huomioon sen määrittelyssä, millä yleisillä paikoilla taajamissa alkoholijuomien nauttiminen voitaisiin järjestyslain nojalla kieltää. Paikallisia näkökohtia voitaisiin ottaa huomioon myös aluehallintovirastojen ja poliisin suorittaman valvonnan kohdentamisen osalta.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Alkoholilainsäädännön uudistamisen päälinjat voidaan periaatteessa jakaa kolmeen toteuttamisvaihtoehtoon:

Ensiksi, jos alkoholin kulutusta ja alkoholihaittoja haluttaisiin vähentää alkoholilainsäädännöllä, siihen olisi käytettävissä tehokkaita keinoja. Tehokkain tiedossa oleva keino olisi luvanvaraisessa vähittäismyynnissä myytävien alkoholijuomien alkoholipitoisuuden alentaminen. Käytännössä markkinoiden toimivuuden kannalta prosenttiraja voisi olla sama kuin Ruotsissa eli yli 3,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät alkoholijuomat myytäisiin myös Suomessa vain Alkon myymälöistä. Arvioiden mukaan alkoholin kokonaiskulutus vähenisi tämän toimenpiteen seurauksena noin litran absoluuttisena alkoholina laskettuna 15 vuotta täyttäneellä asukasta kohti ja vastaavasti alkoholihaitat vähenisivät esimerkiksi siten, että noin 350 alkoholin aiheuttamaa kuolemaa vältettäisiin vuosittain. Toimenpide toteuttaisi käytännössä WHO:n kansantautien ehkäisyn ja hoidon toimintaohjelman tavoitteen vähentämällä alkoholin kokonaiskulutuksen noin kymmeneen litraan vuoteen 2025 mennessä.

Tässä vaihtoehdossa erityisesti oluen, siiderin ja long drink -juomien myynti vähenisi ja näiden alkoholijuomien valmistukseen ja myyntiin liittyvän elinkeinon toimintaedellytykset heikkenisivät. Vaikuttaa myös siltä, että kansalaisten enemmistö ei ylipäänsä halua, että alkoholin saatavuutta vähennettäisiin.

Toiseksi, jos alkoholihaittoja ei haluta vähentää näillä keinoin, olisi kuitenkin mahdollista säilyttää nykyiset alkoholilainsäädännön periaatteet ja samalla pyrkiä siirtämään alkoholijuomien nauttimista anniskelun suuntaan. Alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä ei tällöin vapautettaisi juuri toteutettua aukioloaikojen vapauttamista enempää, mutta erityisesti anniskelua rajoittavia normeja purettaisiin. Tällaisessa perusvaihtoehdossa alkoholin kokonaiskulutus ja haitat eivät varsinaisesti lisääntyisi, mutta uudistus suuntaisi kulutuskysyntää merkittävämmiin ravintola-alalle.

Kolmanneksi, jos uudistuksessa halutaan nostaa alkoholijuomien valmistuksen ja vähittäismyynnin elinkeinopoliittisia näkökohtia sosiaali- ja terveystieteiden näkökohtien rinnalle, alkoholin saatavuutta voitaisiin lisätä erityisesti vähittäismyynnissä. Hallitusohjelman mukaan hallitus myös tukee sitä, että ihmiset ottaisivat vastuun omasta terveydentilastaan ja elämäntavoistaan. Toisaalta tässä vaihtoehdossa sekä teoreettisen tiedon että käytännön kokemusten mukaan alkoholijuomien kokonaiskulutus ja haitat lisääntyisivät.

3.3 Alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoiset ja sitä täydentävät keinot

Alkoholilain kokonaisuudistuksen terveystavoitteita voidaan edistää myös esimerkiksi veropolitiikkaan, yleiseen hyvinvointi- ja sosiaali- ja terveystieteiden sekä erilaiseen yhteistyöhön liittyvillä keinoilla. Kaikilla hallinnonaloilla ja myös yhteistyöllä eri yhteiskunnan toimijoiden kanssa voidaan tehdä sellaisia toimia, joilla tuetaan alkoholihaittojen vähentämistavoitteita. Nämä keinot voivat vähentää alkoholihaittoja merkittävästikin, mutta kaikkia niistä ei voida pitää alkoholilainsäädännön vaihtoehtona. Kysymys lainsäädännölle vaihtoehtoisten keinojen käytöstä avaa myös keskustelun siitä, mikä olisi sellainen hyväksyttävä alkoholihaittojen taso, jonka saavuttamisen jälkeen haittoja ei enää ole syytä vähentää ja kaikkia käytettävissä olevia keinoja ei ole enää syytä käyttää.

Muun lainsäädännön alueelta alkoholiverotus on myös WHO:n ja OECD:n mukaan yksi tehokkaimpia keinoja vähentää alkoholihaittoja. Edellä on todettu, että alkoholin kulutuksen viimeaikainen lasku jopa 15 %:lla on suurelta osin seurausta viidestä toteutetusta alkoholive-

ronkorotuksesta. Alkoholiveron korottaminen ja siihen osittain verrattava alkoholijuomien minimihinnan säätäminen on todennäköisesti ainoa käytettävissä oleva keino, jolla voidaan saada aikaan – sekä hyvässä että pahassa – yhtä nopeita ja vaikuttavia tuloksia kansanterveyden tilassa kuin alkoholilainsäädännöllä. Alkoholiverotuksen korottamisen taloudellinen tuotto tulee lisäksi valtiolle, mutta toisaalta molempien toimien kääntöpuolena on, että Suomessa nostettavat alkoholijuomien hinnat voivat lisätä matkustajatuontia erityisesti Virosta.

Alkoholin kokonaiskulutusta ja erityisesti juomatapoja voidaan säädellä myös muulla kuin alkoholilainsäädännöllä. Esimerkiksi alkoholijuomien nauttimista yleisillä paikoilla säännellään järjestyslaissa ja kansalaisten alkoholinkäytön vaikutuksia liikenneturvallisuuteen rattijuopumusta koskevalla rikoslainsäädännöllä. Järjestyslain säännökset voivat vaikuttaa esimerkiksi julkisen tilan turvallisuuteen ja myös ravintola-alan toimintaedellytyksiin. Rattijuopumuksen promillerajat vaikuttavat välittömästi liikenneturvallisuuteen, mutta liikenteen päihteettömyyden korostaminen vaikuttaa miljoonien kansalaisten arkielämään myös liikenteen ulkopuolella. Liikenteen promillerajat voivat monelle olla ainoa syy vähentää juomista tai lopettaa juominen juomistilanteessa.

Alkoholiongelmiin hoito ja varhainen puuttuminen riskikulutukseen (mini-interventio) vähentävät alkoholihaittoja, mikäli niitä tarjotaan kattavasti. Niiden kustannustehokkuus ei kuitenkaan vastaa saatavuuden rajoittamisen ja alkoholiverotuksen tehokkuutta, sillä yksiköihin kohdistuvina niiden toteuttaminen on kallista eikä ongelmien odottamisella ehkäistä haittoja ennalta.

Mini-interventiota tulisi käyttää mahdollisimman laajasti terveystaloudessa, mutta sen hyöty rajoittuu henkilöihin, jotka jo käyttävät niitä terveystaloudetta, joissa mini-interventiota tarjotaan. Täysipainoinen hoito puolestaan hyödyttää vain sitä suhteellisen pientä väestön osaa, joka hakeutuu tai pääsee hoidon piiriin. Vaikka hoidon tarjoaminen alkoholiongelmiin on yhteiskunnan velvollisuus, ja kustannukset jäävät sitä pienemmiksi mitä varhaisemmassa vaiheessa neuvontaa ja hoitoa tarjotaan, ongelmien hoitamisen vaikutukset ongelmien ja haittojen määrään väestötasolla jäävät vähäisiksi.

Ostajilla on oikeus tietää markkinoilla olevien kulutushyödykkeiden aiheuttamista terveystaloudellista. On olemassa huomattavan paljon tutkimuksia siitä, voisivatko päihdekasvatus koulussa, joukkotiedotuskampanjat ja muu haittavallisuus vähentää alkoholihaittoja. Tutkimustulokset ovat selviä siinä suhteessa, että näiden toimien ei varsinaisesti ole todettu vaikuttavan alkoholihaittojen määrään. Tiedotuskampanjoilla voidaan lisätä ihmisten tietoisuutta alkoholihaittoista, mutta kampanjoiden vaikutukset alkoholinkäyttöön ovat parhaissakin tapauksissa vähäisiä ja lyhytaikaisia. Kouluissa toteutetussa alkoholivalistuksessa tuloksellisuus edellyttäisi huomattavaa opetusajan käyttöä usean vuoden ajan kaikissa oppilaitoksissa. Niinpä esimerkiksi Maailman terveysjärjestö ei globaalissa alkoholistrategiassa jäsennä valistusta itsenäiseksi haittojen vähentämisen keinoksi, vaan alkoholipolitiikkaa ja muita keinoja tukevaksi toiminnaksi. Lupaavimpina pidetään kuitenkin menetelmiä, jotka oppilaiden elämäntaitojen kehittämisen lisäksi motivoivat vanhempia huolehtimaan lastensa vapaa-ajan toiminnasta.

Alkoholijuomateollisuus on suositellut itsesääntelyä vaihtoehtona esimerkiksi alkoholin mainonnan rajoittamiselle. Kansainvälisten kokemusten mukaan mainonnan vapaaehtoinen vastuullisuus ja itsesääntely ei ole hillinnyt yhä monimuotoisemmaksi kehittyvää alkoholimainontaa: järjestelmät ovat olleet rakenteellisesti tehottomia ja vapaaehtoisista rajoituksista on helposti luovuttu kilpailutilanteen kiristyessä. Mainoksia tarkistavat itsesääntelyelimet ovat monissa maissa nimenomaisesti hyväksyneet mainoksia, jotka ovat selvästi sekä lain että alan omien ohjeiden vastaisia. Suomessa alkoholimainonnan itsesääntelyn merkitys jää vähäiseksi, koska vain osa alan toimijoista on siihen sitoutunut ja koska vapaaehtoiset säännöt tukevat

vain alkoholilakiin jo sisältyvien rajoitusten noudattamista pikemmin kuin säännöksistä riippumatonta laajempaa vastuullisuutta. Suomessa alkoholin markkinointiin tai myyntiin ei liity lakisääteistä omavalvontajärjestelmää, joka kannustaisi ja edistäisi kaikkien alan toimijoiden omaa vastuuta.

Ehkäisevää päihdetyötä harjoittavia kansalaisjärjestöjä tuetaan muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen avustuksin ja terveyden edistämisen määrärahoihin. Julkisten varojen osoittaminen kansalaistoimintaan voi epäsuorasti edistää säännösten noudattamista, sillä järjestöt ovat esimerkiksi kiinnittäneet huomiota alaikäisille myynnin valvontaan. Järjestöjen aktiivisuus voi vaikuttaa myös viranomaisten resurssien ja toiminnan priorisointiin.

On myös esitetty, voitaisiinko alkoholikulttuuria muuttaa siten, että kulttuurisen normin mukaan olisi hyväksyttävää käyttää alkoholijuomia ilman haittoja ja paheksuttavaa käyttöä alkoholia toistuvasti suuria määriä tai humalahakuisesti. Tutkimusnäyttöä ei ole ainakaan sellaisista yhteiskunnallisista muutoksista, joissa tällainen normi syntyisi lisäämällä alkoholin kulutusta ja haittoja. Ainakaan alkoholikulttuuria, joka ilmaisi paheksumista esimerkiksi alkoholiriippuvuudesta kärsiviä ihmisiä kohtaan, ei pidetä keinona, jolla päihdehoitoa voitaisiin tehostaa – pikemminkin päinvastoin.

3.4 Keskeiset ehdotukset

Tutkimusten mukaan alkoholihaittoja vähennetään tehokkaimmin toimenpiteillä, joilla nostetaan alkoholijuomien hintaa ja rajoitetaan alkoholijuomien fyysistä saatavuutta. Saatavuuden rajoittamiskeinoihin kuuluvat esimerkiksi alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli, vähittäismyyntin ja anniskelun luvanvaraisuus, myynti- ja anniskelupaikkojen sijaintia ja aukioloa koskevat säännökset, ostoikärajat sekä päihtyneitä asiakkaita koskevat rajoitukset.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen periaatteena olisi edelleen alkoholihaittojen vähentäminen.

Ehdotettu alkoholilaki perustuisi edelleen Ruotsin ja Norjan alkoholilain tapaan alkoholijuomien vähittäismyyntin yksinoikeusjärjestelmään. Järjestelmän kattavuus varmistettaisiin selvittämällä nykyinen alkoholijuomien rajat ylittävän etämyyntin kiello.

Uuden alkoholilain periaatteisiin kuuluisivat nykyiseen tapaan alkoholijuomien valmistuksen, tukkumyyntin, vähittäismyyntin ja anniskelun luvanvaraisuus, myynti- ja anniskelupaikkojen sijaintia ja aukioloa koskevat säännökset, alkoholijuomien ostoikärajat sekä päihtyneitä asiakkaita koskevat rajoitukset. Erityisesti anniskelua koskevia rajoituksia purettaisiin ja korvattaisiin lisäämällä ja tukemalla elinkeinonharjoittajien omavalvontaa. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia tuettaisiin lisäämällä lupahallinnossa lähiympäristön kuulemista ja kunnan itsehallintoa.

Merkittävin uudistus olisi entistä väkevämpien alkoholijuomien tuominen Alkon myynnistä laajempaan kauppojen, kioskien ja huoltamoiden vähittäismyyntiin. Jatkossa luvanvaraisessa vähittäismyyntissä saisi myydä kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia. Uudistus koskisi esimerkiksi niin sanottuja A-oluita, nykyistä vahvempia siidereitä sekä long drink -juomia ja alkoholipitoisia juomasekoituksia riippumatta niiden valmistustavasta.

Kun nykyisin tilaviinin ja sahdin valmistajilla on erityinen oikeus myydä valmistamiensa tuotteita valmistuspaikalta, tämä vähittäismyyntioikeus koskisi uudistuksessa myös pienpanimoiden käsityöläisoluta. Tilaviinin, sahdin ja käsityöläisoluen vähittäismyyntioikeus olisi rajattu pienille alkoholijuomien tuottajille ja se koskisi vain perinteisiä ja käsityövaltaisia tuotteita.

Alkoholijuomien anniskelun osalta merkittävin uudistus olisi anniskelun jatkoaikojen muuttaminen luvanvaraisista ilmoituksenvaraisiksi. Jatkossa alkoholijuomien anniskelua saisi jatkaa nykyisen kello 01.30:n jälkeen luvanhaltijan ilmoituksella kello 04.00:ään saakka. Anniskelulupien jakamisesta A-, B- ja C-lupiin luovuttaisiin ja anniskelupaikan vastaavilta hoitajilta ei enää vaadittaisi erityistä koulutusta tai työkokemusta. Käytännössä kaikki anniskeluluvan haltijat saisivat anniskella kaikkia alkoholijuomia ja lisäksi anniskelupaikat saisivat oikeuden myös enintään 5,5 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin.

Alkoholijuomien mainontaa ja myyminen edistämistä koskevat säännökset, joita uudistettiin vuonna 2015, säilyisivät pääosin ennallaan. Väkevien alkoholijuomien markkinointi sallittaisiin kuitenkin alkoholijuomien valmistajille, tukkumyyjille ja anniskeluluvanhaltijoille samoin periaattein kuin se on nyt mahdollista esimerkiksi Alkolle. Alle kahden kuukauden ajaksi rajatusta tarjoushinnasta ilmoittaminen eli esimerkiksi niin sanotut happy hour -tarjoukset sallittaisiin anniskelussa.

Alkoholin saatavuuden lisäämisen aiheuttamia vaikutuksia pyrittäisiin ehkäisemään tehostamalla kaikkia alkoholilainsäädännölle vaihtoehtoisia ja sitä tukevia keinoja.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Alkoholijuomien valmistus, myynti ja markkinointi tuottavat yhteiskunnalle yli miljardin verotuloja, erilaisille yrityksille miljardien elinkeinotuloja ja alkoholin valmistukseen, myyntiin ja mainontaan osallistuville ihmisille tuloja. Toisaalta alkoholinkäyttö aiheuttaa yhteiskunnalle, yrityksille ja yksilöille miljardien eurojen välittömät ja välilliset kustannukset. Karkeasti voidaan sanoa, että alkoholin myynnin ja kulutuksen lisääntyminen lisää sekä edellä mainittuja alkoholin myyntiin liittyviä tuloja että alkoholin kulutukseen liittyviä menoja ja kustannuksia.

Muutoksessa noin 5 500 kauppaan, kioskiin ja huoltamolle siirtyisi 350 Alkosta nykyistä väkevämpiä alkoholijuomia: A-olut, vahvemmat siiderit ja long drink -juomat. Muutoksessa kaappoihin siirtyvien alkoholijuomien hinnat halpenisivat erikoistarjousmyynneissä jopa yli 50 % nykyisestä eli enemmän kuin vuoden 2004 veronalennuksen jälkeen.

Koska edellä mainittujen alkoholijuomien fyysinen saatavuus paranisi ja niiden hintataso lisäksi halpenisi, empiirisen ja teoreettisen tiedon perusteella on varmaa, että alkoholijuomien kokonaismyynti eli -kulutus lisääntyisi. Muutos koskisi juuri niitä alkoholijuomia, joita jo ennestään kulutetaan eniten.

Kokonaiskulutuksen tarkkaa muutosta on mahdoton arvioida, koska siihen vaikuttavat mm. yleinen taloustilanne sekä siirtymät ja välilliset muutokset erityisesti keskioluen ja myös kaikkien muiden alkoholijuomien myynnissä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen realistisena pitämän arvion mukaan alkoholijuomien nettomyynti kasvaisi viisi prosenttia nykyisin päivittäistavara-kaupassa myytävien alkoholijuomien määrästä ja samalla kaupassa myytävien alkoholijuomien keskivahvuus lisääntyisi nykyisestä 4,5 prosentista 5 prosenttiin. Tämän skenaarion mukaan alkoholin kokonaiskulutus lisääntyisi 6 prosenttia. Suurin osa kulutuksen lisäyksestä tulee nykyisen kulutuksen väkevöitymisestä - ei myynnin varsinaisesta lisääntymisestä.

Päivittäistavarakaupalle alkoholijuomien viiden prosentin nettomyynnin kasvu merkitsisi yli 100 miljoonan euron myynnin lisäystä. Tämä olisi noin 0,5 %:n lisäys päivittäistavarakaupan kokonaismyynniin (17 miljardia euroa).

Muutoksessa olisi kaupan myynnin kannalta kaksi tekijää: Kulutuksen väkevytyminen eli kulluttajien siirtyminen keskioluesta A-olueen ei lisäisi varsinaisesti myyntiä ja työllisyyttä lainkaan. Päivittäistavarakaupan kokonaismyynnin lisääntyminen 0,5 % voisi periaatteessa lisätä kaupan kokonaistyöllisyyttä, mutta työllisyysvaikutukset voivat myös jäädä kaupan rakenteen suuremmissa muutoksissa syntymättä. Mitattavia positiivisia elinkeinovaikutuksia voisi kuitenkin syntyä sellaisissa pienissä elintarvikemyymälöissä, joiden myynnistä alkoholijuomien myynnin osuus on suuri.

Kotimaisten alkoholijuomien valmistajien – erityisesti panimoiden - myynti voisi lisääntyä viitisen prosenttia eli maksimissaan noin 20—25 miljoonaa litraa ja 100 miljoonaa euroa. Esimerkiksi oluen valmistusmäärä olisi silloin suunnilleen sama kuin vuonna 2011. Panimoiden 2000-luvun työllisyyskehityksen valossa on epätodennäköistä, että muutos lisäisi alan kokonaistyöllisyyttä. Pienpanimoiden osalta työllisyysvaikutukset voivat konkretisoitua useiden kymmenien henkilöiden suuruusluokassa.

Kaupan myymien alkoholijuomien prosenttirajan nostaminen helpottaa merkittävästi maailman suurimpien olut- ja alkoholituottajien markkinoille pääsyä Suomeen. Uudistus voi näin ollen lisätä ulkomaista kilpailua ja myynnin lisäys voi osin kohdistua tuontituotteisiin.

Alko menettäisi arviolta noin 70 % oluen, siiderin ja long drink -juomien myynnistään. Yhteensä Alkon myynnin menetys olisi vähintään noin 100 miljoonaa euroa. Tämä on noin 7 %:n vähennys liikevaihtoon ja 13 %:n vähennys litramyynniin. Alkon myynnin menetykset olisivat suhteessa niin suuret, että tällä olisi merkittävä vaikutus Alkon myymäläverkostoon ja nykyiseen yhteensä 2 500 henkilötötyvuoden henkilöstömäärään.

Ravintoloiden osuus alkoholisidonnaisesta työllisyydestä on noin 63 %. Koska muutos edistäisi erityisesti kaupan kilpailuasemaa verrattuna ravintoloiden anniskeluun, lakiuudistus voi jopa vähentää anniskelumyyntiä ja työllisyyttä alalla. Toisaalta ravintoloille positiiviset muutokset voivat johtaa siihen, että ravintoloiden kannalta uudistus olisi parhaassa tapauksessa neutraali. Tämä lopputulos tarkoittaisi sitä, että positiivisia työllisyysvaikutuksia ei ravintolalalla kuitenkaan synny.

Hintojen halpeneminen vähentäisi oluen, siiderin ja long drink -juomien matkustajatuontia enintään neljänneksen. Suurimpaan matkustajatuontin osaan eli väkevien alkoholijuomien matkustajatuontiin muutos ei vaikuttaisi lainkaan. Alkoholijuomien matkustajatuonti voisi absoluuttisena alkoholina näin ollen vähentyä kokonaisuudessaan noin 8,5 miljoonasta litrasta noin 7,5 miljoonaan litraan (- 12 %). Suomalaisten matkustajatuontiin käyttämä rahasumma voisi vastaavasti vähentyä noin 65 eurosta noin 57 euroon eli hieman noin kahdeksan euroa vuodessa 15 vuotta täyttäneitä kansalaista kohti.

Kotitalouksien välittömään taloudelliseen asemaan muutokset vaikuttaisivat positiivisesti. Koska alkoholijuomien hintataso halpenisi ja saatavuus paranisi, alkoholijuomia voitaisiin ostaa samalla rahalla enemmän tai käyttää säästyvät varat muuhun kulutukseen. Yksilö- ja perhetasolla alkoholin aiheuttamat haitat voivat tosin nousta huomattavasti näitä hyötyjä suuremmiksi.

Esityksen vaikutukset julkiseen talouteen jakautuisivat kahteen osaan. Alkoholiverotulot voisivat kulutuksen väkevytyksen ja myynnin lisäyksen johdosta lisääntyä noin 65 miljoonalla

eurolla. Vastaavasti alkoholin aiheuttamat haittakustannukset valtiolle ja kunnille kasvaisivat. Esimerkiksi alkoholisairauksien hoitajaksot vuodeosastoilla voivat lisääntyä arviolta 1500:lla. Nykyisiin alkoholihaittojen välittömiin kustannuksiin (1,3 miljardia euroa) viiden prosentin kokonaiskulutuksen lisäys voisi merkitä 65 miljoonan euron lisäystä. Kustannusten lisäys olisi silloin suunnilleen sama kuin alkoholiverotulojen lisäys.

Kokonaistaloudellisen tarkastelun osana OECD on keväällä 2015 julkaistussa raportissa arvioinut, että alkoholin vaikutus työpaikoilla tuotannon menetyksinä on noin yksi prosentti bruttokansantuotteesta. Suomen bruttokansantuote on noin 204 miljardia euroa. OECD:n arvion mukainen yksi prosentti merkitsisi Suomessa 2,04 miljardin euron tuotannon menetyksiä. Muutamankin prosentin lisäys nykyisiin alkoholin aiheuttamiin menetyksiin merkitsisi useiden kymmenien miljoonien eurojen tuotannon menetyksiä.

Alkoholilainsäädännön kokonaistaloudellisessa tarkastelussa sekoittuvat helposti taloudellisen tehokkuuden ja hyvinvoinnin käsitteet. Yleisesti ottaen toimiva kilpailu ja tehokkaasti toimivat markkinat tuottavat yhteiskuntaan hyvinvointia. Verrattuna tilanteeseen, jossa alkoholi-juomia saisi valmistaa, myydä ja markkinoida vapaasti, alkoholilainsäädäntö rajoittaa markkinoiden toimintaa. Vähemmällä sääntelyllä markkinat toimisivat tehokkaammin ja tuottaisivat kansalaisille enemmän alkoholi-juomia halvempaan hintaan.

Alkoholimarkkinoiden toimintaa rajoitetaan kuitenkin esimerkiksi siksi, että alkoholimarkkinat tuottavat ulkoishaittoja koko suomalaiselle elinkeinoelämälle ja koko yhteiskunnalle. Alkoholin aiheuttamien positiivisten ja negatiivisten taloudellisten vaikutusten arviointiin liittyy joka tapauksessa arvionvaraisia ja epävarmoja tekijöitä. Tämän vuoksi ei voida yksiselitteisesti sanoa, tulisiko vain talouden tehokkuuden kannalta katsottuna nyt rajoittaa vai lisätä alkoholimarkkinoiden vapautta.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun sekä alkoholimainonnan valvonta kuuluu Valviralle ja aluehallintovirastoille. Uudistukseen sisältyisi sekä valvontaa yksinkertaistavia ja vähentäviä toimia että lupa- ja valvontakohteita lisääviä toimia. Esimerkiksi ravintoloiden jatkoaikaluvista luopuminen vähentää viranomaistyötä, mutta esimerkiksi ravintoloiden vähittäismyyntiluvat ja cateringilmoitukset lisäävät merkittävästi lupahallinnon työtä ainakin lain voimaantullessa.

Poliisi ottaa vuosittain noin 60 000 ihmistä säilöön päihtymyksen vuoksi. Alkoholin käytön lisääntyminen tulee lisäämään poliisin hälytystehtäviä ja tietyt poliisin tietoon tulleet rikokset kuten esimerkiksi pahoinpitelyt tulevat arvion mukaan lisääntymään. Poliisin hälytystehtävistä päihneiden käytön seurauksista johtuvat tehtävät tulevat lisääntymään erityisesti viikonloppuisin ja ravintoloiden anniskeluaikojen pidentyessä hälytystehtävät tulevat arvion mukaan jatkumaan nykyistä pitempään aamuun. Tämä lisää poliisipartioiden henkilöstö- ja ajoneuvokalustotarvetta ja poliisin työvuoroja joudutaan jatkamaan nykyistä laajemmin viikonloppuisin koko yön mittaisiksi.

Järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon osuus nykyisistä 1,3 miljardin euron välittömistä kustannuksista on noin 240 miljoonaa euroa. Koska alkoholin saatavuuteen liittyvät muutokset lisääisivät kulutusta ja siirtäisivät alkoholin kulutusta kotiympäristöön ja kaduille, vaarana on, että poliisin nykyiset resurssit eivät riitä vastaamaan tilanteeseen. Ravintoloiden jatkoaikojen lisääntyminen ja myöhentyminen lisäävät myös todennäköisesti järjestyshäiriöitä aamuyön tunteina keskusta-alueilla. Vaikka järjestysongelmiensa kasvu olisi vain joitakin prosentteja, kustannustasolla kysymys olisi nykyiseen verrattuna 10—15 miljoonan euron resurssitarpeesta.

4.3 Muut yhteiskunnalliset vaikutukset

Sosiaali- ja terveysvaikutukset

Koska alkoholijuomien kokonaiskulutus lisääntyisi, empiirisen ja teoreettisen tiedon perusteella on varmaa, että muutos vaikuttaisi negatiivisesti väestön sosiaaliseen hyvinvointiin ja terveyteen.

Tutkimusnäytön perusteella on varmaa, että alkoholin suurkuluttajien määrä kasvaisi. Aiempien kokemusten perusteella esimerkiksi viiden prosentin kulutuksen lisäys johtaisi vuosittain alkoholiehtoisen kuolleisuuden lisäykseen vähintään 100—150:lla.

Kulutuksen kasvu näkyisi tyypillisesti kaikissa kroonisissa ja akuuteissa sekä sosiaalisissa ja terveydellisissä alkoholihaitoissa, jotka koskevat sekä käyttäjiä itseään että heidän perheitään, lähipiiriään ja työpaikkojaan.

Koska kulutuksen lisäys painottuisi nykyistä väkevämpiin alkoholijuomiin ja lisäksi entistä halvempaan alkoholiin, akuutit humalahaitat ja järjestyshäiriöt lisääntyisivät todennäköisesti erityisesti viikonloppuisin ja pyhäpäivinä.

Ikääntyneen väestön alkoholihaitat ilmenisivät erityisesti kahdella tavalla: Ikääntyneen väestön osuus kasvaa väestössä joka tapauksessa. Kun ikääntynyt väestö lisääisi alkoholinkulutustaan, esimerkiksi alkoholin yhteisvaikutukset lääkkeiden ja olemassa olevien sairauksien kanssa lisääisivät tapaturmavahinkoja.

Erityisen merkittävää on, että alkoholijuomien saatavuus ja markkinointi myös lapsille lisääntyisivät ja yleisimmin kaupan olevat alkoholijuomat samalla väkevöityisivät. Vaikka luvanvaraissa myynnissä valvotaan varsinaista lapsille myyntiä hyvin, lasten mahdollisuudet hankkia muulla tavoin esimerkiksi uusia alkoholijuomasekoituksia paranisivat merkittävästi. Lasten alkoholinkäytön aleneva trendi voisi vähintään pysähtyä.

Uudistuksen pitkän aikavälin yhteiskunnalliset vaikutukset olisivat sekä käytännössä että periaatteellisella tasolla suuret. Alkoholijuomien saatavuuden tietoinen lisääminen heikentää välittömästi väestön terveyttä ja hyvinvointia ja lisää terveyseroja. Näiden haitallisten vaikutusten korjaaminen sosiaali- ja terveyspalveluilla paitsi maksaa yhteiskunnalle myös suuntaa käytettävissä olevia hoitoresursseja pois muista palveluista. Erityisen ongelmallista on, että uudistuksen vaikutuksia ei välttämättä voida korjata peruuttamalla haitallisiksi osoittautuneita muutoksia.

Vaikutukset sukupuolten ja eri väestöryhmien tasa-arvoon

Alkoholin aiheuttamat terveyshaitat kohtaavat eri väestöryhmiä eri tavoin. Miehet juovat kolme neljäsosaa kaikesta alkoholista ja alkoholikuolleisuus selittää noin viidenneksen miesten ja naisten elinajan odotteen eroista.

Eri väestöryhmien terveyden eriarvoisuus lisääntyisi todennäköisesti esityksen johdosta. Haitalliset vaikutukset kohdistuisivat erityisesti miehiin ja alempiin sosiaaliryhmiin. Lakiesityksen vaikutukset voivat kohdistua erityisesti pitkäaikaistyöttömiin, joiden määrä on viime vuosina kasvanut ennätystasolle. Esimerkiksi työttömien miesten alkoholikuolleisuus oli vuosina 1995—2000 toteutetun tutkimuksen mukaan lähes yhdeksän kertaa ja naisten yli kahdeksan kertaa suurempi kuin palkansaajien. Erityisesti alkoholijuomien vähittäismyynnin lisääminen siirtää samalla juomista kaduille ja koteihin.

Hallituksen tasa-arvo-ohjelman toteutus vaikeutuisi merkittävästi, sillä sen tavoitteena on muun muassa parantaa miesten hyvinvointia ja terveyttä ja vähentää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa.

Jotkin alkoholin terveyshaitat ovat sukupuolisidonnaisia. Naisilla terveyshaittojen riskit ilmenevät alemmilla kulutustasoilla kuin miehillä. Alkoholinkäyttö aiheuttaa naisilla rintasyöpää. Miehillä biologisista tai muista syistä yleisempiä alkoholihaittoja ovat esimerkiksi impotenssi, akuutit haimatulehdukset ja alkoholin aiheuttamat tapaturmat. Erityisesti ikääntyneiden ihmisten tapaturmat voivat muutosten seurauksena edelleen lisääntyä.

Käsiteltävänä oleva uudistus toteutettaisiin tietoisena sen vaikutuksista. Alkoholilainsäädännön uudistusten aikaisempien kokemusten perusteella voidaan ennakoida, että alkoholin saatavuuden lisäämistä vaaditaan toteutuneista vaikutuksista riippumatta viimeistään joidenkin vuosien kuluttua uudelleen.

Vaarana on, että alkoholin aiheuttamia terveyshaittoja ei pidetä enää tulevaisuudessa kansanterveysasiana, vaan yksilöiden omana ja itse hankittuna ongelmana. Alkoholiriippuvaisten ja suurkuluttajien oman vastuun korostaminen vaikuttaisi vakavasti heidän puolisoitensa, lastensa ja muiden läheistensä asemaan yhteiskunnassa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sosiaali- ja terveysministeriö pyysi keväällä 2012 alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelua varten Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta katsauksen alkoholihaittojen kehityksestä ja tehokkaista keinoista haittojen vähentämiseksi. Raportin mukaan alkoholihaittoja vähennettäisiin tehokkaimmin koko väestöön, eikä vain ongelmakäyttäjiin, kohdistuvilla alkoholijuomien saatavuuden kiristyksillä ja korkean alkoholiveron politiikalla.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira on myös toimittanut sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä Valviran ja aluehallintovirastojen ehdotuksia alkoholilain uudistamiseen valvonnan kannalta. Valvira on samalla koonnut alkoholijuomien valmistajilta ja myyjiltä kannanottoja ja ehdotuksia alkoholilain uudistamiseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteutti vuonna 2013 alkoholilain uudistamista koskevan arviomuistion laajan lausuntokierroksen. Ennen uudistuksen jatkovalmistelun viimeistelyä pääministeri Alexander Stubbin hallitusohjelmassa todettiin kesällä 2014, ettei uudistusta toteuteta hallituskaudella.

Vuonna 2015 järjestettiin kaksi työpajaa alkoholilain uudistuksen sidosryhmille. Vuoden 2016 keväällä pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallituspuolueiden eduskuntaryhmät päättivät uudistuksen pääasialliset linjaukset.

Esityksen valmisteluun liittyvä aineisto on koottu sosiaali- ja terveysministeriön [www-sivuille](http://www.stm.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus) [stm.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus](http://www.stm.fi/alkoholilain-kokonaisuudistus).

Esitys on ilmoitettu Euroopan komissiolle marraskuussa 2016 direktiivin 2015/1535 mukaisesti.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Luonnoksesta pyydettiin marraskuussa 2016 lausunnot keskeisiltä viranomaisilta, alkoholielinkeinoa ja viestintäalaa edustavilta järjestöiltä sekä lastensuojelu- ja terveystieteiltä.

6 Riippuvuus muista esityksistä

(Aluehallinnon uudistukseen liittyvä hallituksen esitys saattaa olla eduskunnan käsiteltävänä keväätistuntokaudella 2017. Esityksen mukaan alueellinen alkoholihallinto siirrettäisiin maakunnille. Valviran asemasta ei ole vielä poliittista linjausta.

Uudistukseen liittyvät tehtävien siirrot toteutettaisiin alkoholilain hyväksymisen jälkeen annettavalla hallituksen esityksellä. Samalla säädettäisiin tarvittaessa Ahvenanmaan maakunnassa tämän lain mukaisia tehtäviä, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaan kuuluvat valtakunnan toimivaltaan, hoitavaksi virastoksi Ahvenanmaan valtionvirasto.)

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 1.1 Alkoholilaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus.* Alkoholilailla – kuten muullakin lainsäädännöllä – on tavoite, jota lainsäädännöllä pyritään toteuttamaan. Lainsäädännön tavoitesäännöksillä on merkitystä, vaikka niiden välitön oikeudellinen merkitys rajoittuu tulkinnalliseen vaikutukseen lain varsinaisten säännösten soveltamisessa. Alkoholilain kansanterveydellisen tavoitteen kirjaaminen lakiin on erityisen tärkeää, koska lailla rajoitetaan ihmisten terveyden edistämiseksi elinkeinotoiminnan toimintaedellytyksiä.

Voimassa olevan alkoholilain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Pykälän esitöissä viitataan siihen, että haitat riippuvat kokonaiskulutuksen määrästä ja kulutustavoista. Kulutuksen ohjauksella pyritään alhaisempaan kokonaiskulutukseen yleensä sekä alhaisempaan kulutukseen yksittäisillä käyttökertoilla.

Lain tarkoituksena olisi tässä suhteessa edelleen alkoholipitoisten aineiden kulutuksen vähentäminen. Pykälässä viitattaisiin myös lain pääasialliseen keinoon eli alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan rajoittamiseen ja valvontaan. Väestön kulutuksen vähentämisellä ja elinkeinotoiminnan rajoittamisella ja valvonnalla pyritään edelleen ehkäisemään alkoholin aiheuttamia haittoja. Alkoholipolitiikan tärkeäksi tavoitteeksi on noussut tarve ehkäistä niitä haittoja, joita alkoholijuomien käyttäjät voivat aiheuttaa läheisilleen ja ympäristölleen.

Pykälässä mainittaisiin alkoholin käyttäjille aiheutuvien haittojen lisäksi alkoholin muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheutuvat haitat. Pykälän tarkoituksena on tältä osin korostaa sitä, että alkoholilainsäädännöllä pyritään suojelemaan koko yhteiskuntaa ja erityisesti esimerkiksi lapsia ja muita perheenjäseniä.

2 §. *Lain soveltamisala.* Laki sovellettaisiin nykyistä 2 §:ää vastaavalla tavalla alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja kuljetukseen sekä markkinointiin.

Elintarvikelain 4 §:n mukaan elintarvikelakia ei sovelleta alkoholijuomiin tai alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muussa lainsäädännössä. Nykyisin alkoholijuomiin, jotka ovat elintarvikelainsäädännön mukaisia elintarvikkeita, sovelletaan toisin sanoen yleislakina elintarvikelakia ja erityislakina alkoholilakia. Pykälän 2 momentissa vahvistettaisiin tämä periaate.

Läkelaisissa tarkoitetuissa lääkkeissä ja lääkevalmisteissa voi olla etyylialkoholia. Läkelain mukainen valvonta on tässä suhteessa riittävää. Tämän vuoksi 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi nykyistä 2 §:ää vastaavalla tavalla, että alkoholilakia ei sovelleta niihin.

3 §. *Määritelmät.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi alkoholilain keskeisistä määritelmistä.

Lain soveltamisalan kannalta keskeistä on, mihin aineisiin lakia sovelletaan. Voimassa olevan lain 3 §:n mukaan alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan sellaista ainetta tai tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Aine ja tuote voi siten olomuodos-

ta riippumatta olla alkoholipitoinen aine. Enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät nautittavaksi tarkoitetut juomat on erikseen määritelty alkoholittomiksi juomiksi. Kuitenkin voimassa olevan alkoholilain vähittäismyynti- ja anniskeluikärajat sekä mainontaa koskevat säännökset on ulotettu koskemaan myös vähintään 1,2 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholittomia juomia.

Alkoholiverolaissa alkoholijuomalla tarkoitetaan nautittavaksi tarkoitettua juomaa, joka sisältää yli 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Oluen osalta alkoholijuomana pidetään juomaa, joka sisältää yli 0,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Alkoholijuomat jaetaan alkoholiverolaissa viiteen ryhmään: olueen, viineihin, muihin käymisteitse valmistettuihin alkoholijuomiin, välituotteisiin ja etyylialkoholiin. Nämä tuotteet määritellään alkoholiverolaissa tullitariffinimikkeiden ja paikoin yksityiskohtaisten tarkennusten avulla.

Alkoholiverolain määritelmät perustuvat rakennedirektiivin määräyksiin. Lisäksi alkoholijuoman alkoholipitoisuudesta säädetään elintarviketietoasetuksessa. Alkoholipitoisuus tulee asetuksen mukaan merkitä pakkaukseen tilavuusprosentteina, jos juomassa on alkoholia enemmän kuin 1,2 %.

Valmisteverotusta ja pakkausmerkintöjä koskevan unionioikeuden ja alkoholilain eräiden säännösten valossa nykyinen 2,8 prosentin raja on ilmeisesti liian korkea. Määritelmää ehdotetaan siten muutettavaksi siten, että alkoholipitoisia aineita olisivat sellaiset aineet ja tuotteet, jotka sisältävät enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Esimerkiksi alkoholijuomien luvanvaraiseen myyntiin ei ehdoteta tässä suhteessa muutosta eli ehdotuksen 6 §:n 1 kohdan mukaan enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia saisi nykyiseen tapaan myydä ilman lupaa.

Alkoholilain soveltamisen kannalta erilaisia alkoholijuomia ei ole tarpeen määritellä esimerkiksi alkoholijuomaverolain tai tullitariffinimikkeiden tapaan. Nykyisen alkoholilain nojalla annetuissa asetuksissa on esimerkiksi yksityiskohtaisia erilaisten alkoholijuomien teknisiä määritelmiä ja yhteisön tasolla suojattujen maantieteellisten merkintöjen määritelmiä. Alkoholijuomien valmistukseen ja esittelyyn liittyvät säännökset kuuluvat pääosin unionioikeuteen ja elintarvikelainsäädäntöön. Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojattuja nimityksiä koskevat säännökset kuuluvat Suomessa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle. Tislattujen alkoholijuomien maantieteellisistä merkinnöistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa N:o 110/2008, joka kuuluu myös maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle. Alkoholijuomien teknisistä määritelmistä ja maantieteellisiä merkintöjä koskevista määritelmistä ei jatkossa säädettäisi alkoholilainsäädännössä, vaikka kyseisten säännösten valvonta voisi edelleen tarkoituksenmukaisuussyistä olla elintarvikelain mukaan alkoholilain valvontaviranomaisten tehtävä. Nykyisen alkoholijuoma-asetuksen 4 §:n, jossa säädetään Suomalainen Vodka- ja Suomalainen Marja-/Hedelmälikööri-nimityksistä, ehdotetaan siirtymäsäännöksessä jäävän voimaan. Tarkoitus on, että se voidaan kumota, kun määritelmiä koskevat säännökset uudistetaan.

Alkoholipitoiset aineet jaettaisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla alkoholijuomiin, väkiviinaan ja alkoholivalmisteisiin. Alkoholijuomana pidettäisiin 2 kohdan mukaan edelleen juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Miedon ja väkevän alkoholijuoman rajaksi ehdotetaan 3 ja 4 kohdassa voimassa olevan lain mukaisesti 22 tilavuusprosenttia.

Etyylialkoholi ja enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä vesiliuos määriteltäisiin 5 kohdassa nykyistä lakia vastaavalla tavalla väkiviinaksi. Väkiviinaa voidaan käyttää esimerkiksi kemianteollisuudessa, liuottimena ja biopolttoaineena. Väkiviina voi olla de-

naturoitu eli tehty nautintakelvottomaksi lisäämällä siihen muita aineita. Nautintakelvottomaksi tehty alkoholi on vapautettu valmisteverosta.

Vahvasti denaturoidulla väkiviinalla tarkoitettaisiin 6 kohdan mukaan rakennedirektiivin 27 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti kokonaan denaturoitua alkoholia. Vahvaan denaturointiin käytettävien aineiden luettelo on nykyisin harmonisoitu alkoholin täydellistä denaturointia koskevien menetelmien molemminpuolisesta tunnustamisesta valmisteverottomuutta varten annetun asetuksen N:o 3199/93 liitteen muuttamisesta annetulla komission täytäntöönpanoasetuksella N:o 162/2013.

Rakennedirektiivin 27 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan valmisteverosta vapautettu alkoholi voi olla myös muulla tavoin kuin kokonaan denaturoitu, jos se on tarkoitettu käytettäväksi muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen tuotteiden valmistukseen. Määritelmäpykälän 7 kohdan mukaan tällainen alkoholi olisi lievästi denaturoitua väkiviinaa. Denaturointimenetelmistä säädettäisiin 51 §:n nojalla annettavalla valtioneuvoston asetuksella.

Alkoholivalmisteella tarkoitettaisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla 8 kohdan mukaan alkoholipitoista ainetta, joka ei ole alkoholijuoma eikä väkiviinaa. Käytännössä alkoholivalmistetta ovat esimerkiksi etyylialkoholia sisältävät elintarvikkeet ja makeiset, desinfektioaineet ja kosmetiikka sekä polttoaineet.

Nykyisessä alkoholilaisissa ei ole määritelty muita laissa käytettyjä keskeisiä käsitteitä. Alkoholilaisissa säädetään muun muassa alkoholipitoisten aineiden valmistuksesta ja tukkumyynnistä ja erityisesti alkoholijuomien vähittäismyynnistä ja anniskelusta.

Etyylialkoholia syntyy käymisreaktiossa esimerkiksi hiilihydraatteja sisältävästä viljasta ja hedelmämehuista. Etyylialkoholia voidaan valmistaa myös synteettisesti. Etyylialkoholia sisältävää liuosta voidaan väkevoidä yleisimmin tislauksen avulla. Myös muilla kemiallisilla ja fysikaalisilla keinoilla, kuten jäädyttämällä, voidaan väkevoidä alkoholia. Alkoholipitoisten aineiden valmistuksella tarkoitettaisiin siten 9 kohdan mukaan etyylialkoholin valmistusta käymisen avulla tai muulla tavalla sekä etyylialkoholia sisältävän liuoksen väkevoimistä tislauksella tai muulla vastaavalla tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan valmistusta koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös väkiviinan ja valmisteverotuslainsäädännön mukaan verottamattoman alkoholipitoisen aineen jatkokäsittelyyn ja astiointiin. Säännös vastaa pääasiallisesti nykyisen alkoholilain 7 §:ää. Alkoholilain mukainen alkoholijuomien valmistuslupa vaadittaisiin siis nykyiseen tapaan myös toimintaan, jossa alkoholijuomaa valmistetaan markkinoille sekoittamalla etyylialkoholia, vettä ja muita aineita esimerkiksi long drink -juomiksi tai likööreiksi. Valmistukseen ja astiointiin kuuluisivat esimerkiksi juoman kypsytytys, makeutus, suodatus ja muu jatkokäsittely sekä pullotus ja tölkitys. Erityisesti alkoholijuomien esittelyä ja pakkausmerkintöjä koskevia säännöksiä on esimerkiksi EU:n maatalouspoliittisissa säännöksissä ja elintarvikelainsäädännössä. Ravintolassa tapahtuvaan alkoholiannosten sekoittamiseen tai maustamiseen verotetuista alkoholijuomista ei sovellettaisi alkoholijuoman valmistamista koskevia säännöksiä.

Tukkumyynnillä tarkoitetaan yleisessä kielenkäytössä tavaroiden tai tuotteiden myyntiä jälleenmyyntiä varten. Voimassa olevan alkoholilain 27 §:n mukaiset tukkumyynniluvan haltijat myyvät alkoholijuomia vähittäismyynti- ja anniskeluluvan haltijoille. Tukumyynniluvan haltija voi myydä alkoholijuomia myös toiselle tukkumyynniluvan haltijalle. Vastaavasti väkiviinan tukkumyynniluvan haltijat myyvät väkiviinaa nykyisen alkoholilain 17 §:ssä tarkoitetuille käyttöluvan haltijoille – esimerkiksi elintarvikkeiden tai tuotteiden valmistukseen. Näiden

käytäntöjen mukaisesti tukkumyynnillä tarkoitettaisiin 10 kohdan mukaan alkoholipitoisen aineen myyntiä jälleenmyyntiä tai jatkokäsittelyä varten.

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun erona on nykykäytännössä juoman kulutuspaikka. Vähittäismyyntipaikasta ostettu alkoholijuoma on tarkoitettu juotavaksi muualla kuin ostopaikassa ja anniskelupaikasta ostettu juoma on tarkoitettu juotavaksi paikan päällä. Ehdotuksen 11 ja 12 kohdan mukaan vähittäismyynnillä tarkoitettaisiin alkoholijuoman myyntiä juotavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa ja anniskelulla alkoholijuoman myyntiä juotavaksi myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa.

Ehdotuksen 13 kohdassa määriteltäisiin alkoholiyhtiö vastaavalla tavalla kuin se on nykyisin määritelty alkoholilain 3 §:n 1 momentin 4 kohdassa. Alkoholiyhtiöllä tarkoitettaisiin valtion kokonaan omistamaa osakeyhtiötä, jonka tehtävänä on huolehtia sille tässä laissa yksinoikeudeksi säädetyn vähittäismyynnin harjoittamisesta.

Ehdotuksen 14 kohdassa määriteltäisiin rajat ylittävä etämyynti vastaavalla tavalla kuin tupakkatuotedirektiivin 2 artiklan 34 kohdassa ja tupakkalain 2 §:ssä. Rajat ylittävällä etämyynnillä tarkoitettaisiin sellaista etämyyntiä kuluttajalle, jossa kuluttaja on tuotetta vähittäismyyntiliikkeestä tilatessaan muussa jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautuneena. Luonnollisen henkilön tapauksessa vähittäismyyntiliikkeen katsottaisiin olevan sijoittautuneena jäsenvaltiossa, jos liiketoimipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa. Muussa tapauksessa vähittäismyyntiliikkeen katsottaisiin olevan sijoittautuneena jäsenvaltiossa, jos vähittäismyyntiliikkeellä on kyseisessä jäsenvaltiossa sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka tai liiketoimipaikka, mukaan luetteluna sivutoimipaikka, edustaja tai jokin muu toimipaikka.

Tupakkatuotedirektiivin johdanto-osan 33 kappaleessa todetaan, että tupakkatuotteiden rajat ylittävä etämyynti voi helpottaa sellaisten tupakkatuotteiden saantia, jotka eivät ole tupakkatuotedirektiivin mukaisia. Se myös lisää riskiä tupakkatuotteiden saattamisesta nuorten ulottuville. Näin ollen on vaarana, että tupakoinnin valvomista koskeva lainsäädäntö heikkenisi.

Tupakkatuotedirektiivin 18 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kieltää tupakkatuotteiden rajat ylittävän etämyynnin kuluttajille. Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on nykyisen alkoholilain 8 §:n nojalla kielletty. EU:n tuomioistuimen Visnapuu-päätöksen mukaan alkoholijuomien etämyynti Suomeen voidaan kieltää ja tästä kiellosta säädettäisiin ehdotuksen 30 §:ssä. Samoin kuin tupakkatuotteiden kaupassa rajat ylittävää etämyyntiä harjoittavat vähittäismyyntiliikkeet eivät saisi toimittaa alkoholijuomia suomalaisille kuluttajille.

Nykyisen alkoholilain 14 §:n 2 momentin ja sen nojalla annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen 852/1995 mukaan tilaviinin ja sahdin vähittäismyyntiin voidaan myöntää lupa valmistuspaikan yhteyteen. Vaikka tämä poikkeussäännös alkoholiyhtiön vähittäismyynnin yksinoikeuteen on ollut Euroopan komission tutkittavana, se säilytettäisiin ehdotetussa alkoholilaissa. Suomessa harjoitettu tilaviinin valmistus ja myynti eivät käytännössä kilpaile muissa jäsenmaissa harjoitettavan viininviljelyn ja – tuotannon kanssa. Tilaviinipoikkeuksen alkupeäinen tarkoitus oli sallia maaseudun puutarhantuotantoon ja maatilamatkailuun liittyvien tilaviinien myynti. Tarkoituksena on, että tilaviinipoikkeus säilyisi nykyiseen tapaan rajallisena, perinteisenä ja käsiteollisena.

Teknisesti tilaviinillä tarkoitettaisiin 15 kohdassa yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu marjoista, hedelmistä tai muista kasvinosista paitsi rypäleistä tai viljatuotteista. Määritelmän

mukaan tilaviini valmistettaisiin oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta.

Tilaviinin määritelmä vastaisi näin pääosin nykyistä määritelmää. Koska laissa ei määriteltäisi erikseen hedelmäviiniä, tilaviinin määritelmästä suljettaisiin pois viljasta valmistettavat alkoholijuomat – tyypillisesti olut – ja rypäleistä valmistettavat alkoholijuomat – tyypillisesti rypäleiviinit. Tilaviinin alkuperäisen luonteen vuoksi määritelmään kuuluisi, että tuotteiden valmistus ja myynti tapahtuu luvanhaltijan maatalouden harjoittamisen yhteydessä. Maatalouden harjoittamisella tarkoitetaan tässä suhteessa vakiintuneesti peltoviljelyä, kasvihuonetuotantoa ja puutarhaviljelyä. Lisäksi maataloudeksi luetaan yleisesti sellainen toiminta, jota on tuettu maatilatalouden rakennetoimenpiteillä kuten ammattimaisesti harjoitettuna marjastus ja sienestys sekä muu näihin rinnastettava tuotanto. Tilaviiniä ei siten olisi esimerkiksi tehdastuotantona maatalouden harjoittamisen ulkopuolella valmistettu marjaviini.

Ehdotuksen 16 kohdassa määriteltäisiin käsityöläisolut, joita niiden valmistajat saisivat esityksen 17 §:n mukaan myydä valmistuspaikan yhteydestä. Tämä poikkeus Alkon vähittäismyyntimonopoliin olisi tilaviinipoikkeuksen mukaisesti rajoitettu sellaiseen tuotantomäärään, joka osoittaisi toiminnan olevan rajallista, perinteistä ja käsiteollista. Riittävän rajattuun toimintaan myönnetty vähittäismyyntilupa ei EU:n tuomioistuimen ratkaisukäytännön mukaan välttämättä olisi kotimaisen tuotannon suosimista verrattuna tilanteeseen, jossa ulkomaisten panimoiden ainoa myyntikanava on Alko. Panimon valmistamien alkoholijuomien määrä olisi näin ollen rajattu 500 000 litraan. Edellytyksen, jonka mukaan panimon tulee olla oikeudellisesti ja taloudellisesti muista panimoista riippumaton, tarkoituksena on estää valmistusmäärärajoituksen kiertäminen esimerkiksi oikeudellisin järjestelyin. Panimon tulee lisäksi toimia fyysisesti erillään muista panimoista eikä se saa harjoittaa lisenssivalmistusta.

Käsityöläisoluen määritelmä 16 kohdassa ja pykälän 3 momentin täsmennys vastaisivat näiltä osin alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 9 §:n säännöstä alkoholijuomaveron suurimmasta alennuksesta panimolle. Samoja valmistajan itsenäisyyteen liittyviä edellytyksiä on käsitelty rakennedirektiivin 4 artiklaa koskevassa Euroopan unionin tuomioistuimen tuomiossa asiassa C-83/08.

Käsityöläisoluuet eivät olisi esimerkiksi siidereitä, long drink -juomia tai viinejä. Oluen määritelmä on hyvin laaja eli siihen voi kuulua esimerkiksi oluen ja limonadin sekoituksia (Shandy), energiajuomaoluita (esim. Tilt beer) tai maustettuja olutcocktaileja (esim. Tequilabeer). Näiden tuotteiden kohdalla ”perinteisyyden” vaatimus ei täyty eli pienpanimopoikkeus rajattaisiin koskemaan vain mallastetusta tai mallastamattomasta viljasta ja muista käymiseen osallistuvista kasvinosista käytettyjä alkoholijuomia, joiden valmistuksessa saisi käyttää myös mausteita ja väriaineita.

Perinteisin menetelmin oluen alkoholipitoisuus voi nousta noin 12 %:iin, mutta poikkeuksellisilla valmistusmenetelmillä oluen väkevyys voi olla 14–15 % tai jopa 40–55 %. Käsityöläisoluen enimmäispitoisuutena 12 % olisi sama kuin nykyisessä sahtipoikkeuksessa.

Perinteisistä raaka-aineista ilman lisäaineita valmistettava sahti on vuonna 2002 hyväksytty aidoksi perinteiseksi tuotteeksi tiettyjen nimitysten kirjaamisesta maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden erityisluonnetta koskevista todistuksista annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 2082/92 säädettyyn erityisluonnetta koskevien todistusten rekisteriin annetun asetuksen (EY) N:o 2301/97 liitteen täydentämisestä annetulla komission asetuksella (EY) N:o

244/2002. Sاهدilla tarkoitettaisiin 17 kohdan mukaan perinteisistä raaka-aineista käymisen avulla valmistettua vähintään 6 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää suodattamatonta ja pastöroimatonta käsityöläisolutta, jossa alkoholi muodostuu yksinomaan valmistuksessa käytettyjen maltaiden ja niiden ohella käytettyjen muiden viljatuotteiden sokerista.

Määritelmäpykälän 2 momentissa säädettäisiin vielä, että alkoholipitoisten aineiden myyntiä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan vastiketta vastaan välittämiseen ja luovuttamiseen, ellei tässä laissa toisin säädetä. Välittämisellä tarkoitetaan tavaran luovuttamista tilanteessa, jossa henkilö ostaa etukäteen tehdyn sopimuksen mukaan toiselle alkoholijuomaa (HE 84/2008 vp s. 36). Pääosin nykyisinkin voimassa oleva määritelmä liittyy erityisesti alkoholijuomien ja väkiviinan myyntiin, joka on kiellettyä ilman lupaa. Samoin esimerkiksi alkoholijuomien myynti on sekä vähittäismyynnissä että anniskelussa kiellettyä alaikäisille. Alkoholilain myyntiä koskevia säännöksiä ei saisi elinkeinotoiminnassa kiertää sopimalla, että alkoholijuomia ei varsinaisesti myydä ostajalle, vaan ostaja on valtuuttanut myyjän hankkimaan juomaa, josta hän maksaa esimerkiksi vain alkuperäisen hinnan. Myyntiä koskevia säännöksiä sovellettaisiin myös esimerkiksi tilanteeseen, jossa muun hyödykkeen tai palvelun yhteydessä markkinoitaisiin alkoholijuoman tarjoilua. Ehdotuksen tarkoituksena on selventää luvanvaraisen toiminnan ja sitä lähellä olevan elinkeinotoiminnan rajoja harmaan talouden ehkäisemiseksi. Lain mukaan kiellettyjä olisivat sellaiset käytännöt, joissa ravitsemispalveluiden tarjoaja hankkii ilman anniskelulupaa alkoholijuomia toimeksiantajalleen ja laskuttaa niistä vain ostohinnan. Ilman anniskelulupaa ei myöskään olisi sallittua esimerkiksi markkinoida ja liittää maksullisen kulttuuripalvelun yhteyteen alkoholitarjoilua. Alkoholijuomien välittäminen palkkiota vastaan olisi kiellettyä ehdotuksen 81 §:n mukaan. Muualla ehdotuksessa lisätään esimerkiksi pitopalveluyrittäjien mahdollisuuksia anniskella alkoholijuomia juhlatiloihin.

4 §. Elinkeinonharjoittajan yleiset velvollisuudet. Nykyinen alkoholilaki perustuu yksityiskohdalliseen sääntelyyn, jolla on pyritty sääntelemään erilaisia tilanteita. Sääntelyä ehdotetaan yksinkertaistettavaksi, jolloin erityisesti alkoholipitoisiin aineisiin liittyvän elinkeinotoiminnan harjoittajan oma vastuu korostuu. Esimerkiksi ympäristönsuojelussa ja työturvallisuusasioissa käytössä olevan riskien arvioinnin ja hallinnan periaatteiden mukaan toiminnasta vastuussa olevan tulee olla selvillä toimintaansa liittyvistä riskeistä ja vaaratekijöistä ja pyrittävä vähentämään niitä kaikilla käytössään olevilla keinoilla.

Ehdotettuun lakiin otettaisiin kattavat säännökset luvanhaltijoiden ja muiden toiminnanharjoittajien omavalvonnasta. Riskien arvioinnin ja hallinnan sekä lakisääteisen omavalvonnan lähtökohtana olisi pykälän 1 momentin mukaan alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahan tuontia, maastavientä, myyntiä, käyttöä sekä markkinointia elinkeinotoiminnassa harjoittavan periaatteellinen velvollisuus seurata oman elinkeinotoimintansa aiheuttamia alkoholihaittoja ja pienentää niitä tässä laissa säädetyillä ja muilla käytettävissä olevilla keinoilla mahdollisimman vähäisiksi.

Pykälän 2 momentissa kiellettäisiin hyvän tavan vastainen elinkeinotoiminta. Yleissäännöksen mukaan 1 momentissa tarkoitettu elinkeinotoiminta ja sen yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettava elinkeinotoiminta ei saisi olla hyvän tavan vastaista. Käsitettä täsmennettäisiin 3 momentissa säätämällä, että elinkeinotoimintaa pidetään hyvän tavan vastaisena, jos se on selvästi ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa ja erityisesti jos siinä suhtaudutaan hyväksyvästi terveyden vaarantamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena tai huumausaineilla, lääkevalmisteilla tai kemikaaleilla.

Hyvän tavan vastaisuuden käsitettä on käytetty sekä nykyisen alkoholilain mainontaa koskevassa 33 §:ssä että kuluttajansuojalaissa, jonka mukaan markkinoinnissa ei saa käyttää hyvän

tavan vastaista menettelyä. Markkinaoikeuden ja kuluttaja-asiamiehen ratkaisukäytännön mukaan mainonnassa ei saa viestiä yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyjen periaatteiden vastaisia arvoja. Lähtökohtana on, että yhteiskunnan arvot ilmenevät yleensä lainsäädännöstä. Yhteiskunnan arvot esimerkiksi huumausaineisiin ilmenevät yksiselitteisesti rikoslainsäädännöstä. Asiakkaiden turvallisuuden vaarantaminen, seksuaalisuuden naista tai miestä halventava käytö ja lasten hyvinvoinnin vaarantaminen ovat myös yleisiä esimerkkejä hyvän tavan vastaisuudesta.

Hyvän tavan vastaista ei välttämättä ole esimerkiksi ruokailun ja siihen kuuluvien alkoholi-juomien pakettihinnoittelu, mutta markkinoinnista ja anniskelun luonteesta riippuen alkoholi-juomien anniskelu periaatteella ”juo niin paljon kuin haluat” tiettyyn hintaan voisi olla hyvän tavan vastaisena kiellettyä. Vastaavasti joissakin tilanteissa alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu velaksi esimerkiksi heikoille kuluttajaryhmille voisi kokonaisarvion perusteella olla hyvän tavan vastaista.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin erikseen elinkeinonharjoittajan hyväksyvään tai välinpitämättömään suhtautumiseen terveyden vaarantamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena tai huumausaineilla, lääkevalmisteilla tai kemikaaleilla. Asiakkaiden terveyden vaarantamista voisi esimerkiksi olla juomiskilpailujen järjestäminen. Esimerkiksi alkoholijuomien anniskelutoiminnan yhteydessä olisi hyvän tavan vastaista myydä tai sallia käytettävän alkoholia epätavallisilla menetelmillä kuten limakalvoille imeyttämällä tai hengittämällä. Alkoholi ei juurikaan läpäise tervettä ihoa, mutta esimerkiksi vaurioituneen ihon läpi imeytyminen on nopeaa. Hengityksen kautta alkoholi pystyy imeytymään vereen huomattavasti nopeammin kuin ihon kautta. Säännöksen mukaista hyvän tavan vastaista toimintaa olisi myös myydä, tarjota tai sallia ilokaasun käyttöä esimerkiksi alkoholijuomien vähittäismyyntin tai anniskelun yhteydessä. Kieltoa ei saisi kiertää sopimalla toiminnan työnjaosta tai tekemällä muita vastaavia järjestelyjä toisen toiminnanharjoittajan kanssa.

Esityksen 66 §:n 3 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa, jos se on 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla hyvän tavan vastaista.

2 luku **Luvanvaraisuus**

5 §. Luvanvarainen toiminta. Pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan alkoholijuomien valmistus ja myynti olisi kielletty ilman lupaa. Alkoholilain valvonnan kannalta tämä merkitsisi sitä, että alkoholijuomien kauppaa voitaisiin valvoa lupajärjestelmässä niiden valmistuksesta tukkumyyntin kautta vähittäismyyntiin ja anniskeluun saakka. Alkoholijuomien maahantuonti ei olisi luvanvaraista edes elinkeinotoiminnassa, mutta kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvasta maahantuonnista tulisi 28 §:n mukaan tehdä ilmoitus Valviralle, kun toiminta aloitetaan.

Alkoholilain valvonnassa on pyritty ehkäisemään hyvin vahvojen alkoholipitoisten aineiden pääsy kuluttajamarkkinoille. Kuten nykyisin, pykälän 2 momentin mukaan väkiviinan valmistus, maahantuonti, myynti, käyttö ja hallussapito olisivat kiellettyjä ilman lupaa. Käytännössä luvanvaraisuus koskisi denaturoimatonta väkiviinaa eli tyypillisesti esimerkiksi 96-prosenttista pirtua.

6 §. Luvanvaraisuuden poikkeukset. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin luvanvaraisuuden poikkeuksista.

Momentin 1 kohdan mukaan alkoholijuomien valmistuksen ja myynnin luvanvaraisuus ei koskisi enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Näiden tuotteiden valmistus ja myynti eivät nykyisinkään edellytä lupaa.

Momentin 2 kohdan mukaan alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä ei edellyttäisi lupaa, vaan toiminnasta tehtäisiin 46 ja 47 §:ssä säädetyllä tavalla ilmoitus. Tämä järjestely vastaa nykytilaa.

Momentin 3 kohdan mukaan todettaisiin selvyuden vuoksi, että alkoholijuomien ja väkiviinan myynti vientiä varten on sallittu.

Momentin 4 kohdan mukaan yksityinen henkilö saisi valmistaa ilman lupaa kotitaloudessaan yksinomaan omaan käyttöönsä mietoja alkoholijuomia, ei kuitenkaan tislaamalla. Nykyisin voimassa olevan lainsäädännön mukaan alkoholijuomien kotivalmistus on sallittu kotitaloudessa yksityiseen käyttöön muussa kuin myyntitarkoituksessa käymisen avulla. Alkoholijuoma-asetuksen 5 §:n mukaan yksityisellä käytöllä tarkoitetaan valmistusta yksityisen henkilön, hänen perheenjäsentensä ja vieraidensa nautittavaksi. Säännöksen mukaan kotitaloudessa valmistetun alkoholijuoman myynti tai sen tarjoaminen kaupallisen toiminnan yhteydessä tai maksullisissa tilaisuuksissa on kielletty. Ehdotuksen mukainen rajoitus, jonka mukaan juomia saa valmistaa vain yksityisen henkilön omaan käyttöön, vastaisi nykyisin voimassa olevia rajoituksia. Itse valmistettuja alkoholijuomia saisi tarjota myös vieraille yksityisissä tilaisuuksissa ja antaa lahjaksi.

Oluen ja muiden mietojen alkoholijuomien sallitut valmistustavat on kuvattu alkoholijuoma-asetuksessa melko yksityiskohtaisesti. Ehdotuksessa ei enää otettaisi kantaa oluen tai muiden mietojen alkoholijuomien raaka-aineisiin tai lisäaineisiin taikka valmistetun alkoholijuoman makuun. Alkoholijuomien valmistus olisi sallittu mistä tahansa raaka-aineista.

Momentin 5 ja 6 kohtien mukaan denaturoituun väkiviinaan ei sovellettaisi luvanvaraisuuden pääsääntöä. Vahvasti denaturoidun väkiviinan valmistus edellyttäisi lupaa, mutta sen maahantuonti, myynti ja käyttö olisivat ilman lupaa sallittuja. Lievästi denaturoidun väkiviinan valmistus edellyttäisi vastaavasti lupaa, mutta maahantuonti, myynti 52 §:ssä säädetyin rajoituksin, käyttö ja hallussapito olisivat ilman lupaa sallittuja. Ehdotuksen 52 §:n mukaan lievästi denaturoitua väkiviinaa saa myydä vain tukkumyynnissä sekä elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan puhdistus- ja valmistustarkoitukseen.

Momentin 7 kohdan mukaan väkiviinan maahantuonti ja hallussapito olisi sallittu ilman lupaa tilanteessa, jossa sitä kuljetetaan varastoimatta Suomen alueen kautta toiseen maahan ja kauttakuljetuksesta on tehty ennen maahantuloa ilmoitus Tullille. Säännös vastaisi voimassa olevan alkoholilain 8 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin alkoholiyhtiön alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevaan yksinoikeuteen, jonka poikkeuksia olisivat pykälän 1 momentin 1-3 kohdassa tarkoitetut tilanteet sekä 17 §:ssä tarkoitettu luvanvaraiseksi säädetty alkoholijuomien vähittäismyynti.

7 §. Lupaviranomaiset. Pykälän mukaan alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntäisi nykyiseen tapaan hakemuksen toimipaikkakunnan aluehallintovirasto. Alkoholijuomien anniskelu voi tapahtua esimerkiksi junassa ja vesi- tai ilma-aluksessa, joka ylittää aluehallintoviraston alueelliset rajat. Vastaavasti alkoholijuomien vähittäismyyntiä voidaan harjoittaa liikkuvasta myymälästä eli esimerkiksi myymäläautosta tai -veneestä usean aluehallintoviraston alueella. Tällaisissa tilanteissa luvan myöntäisi hakijan kotipaikan aluehallintovirasto. Jos hakijalla ei tällaisessa tilanteessa ole kotipaikkaa Suomessa, luvan myöntäisi Etelä-

Suomen aluehallintovirasto. Käytännössä esimerkiksi ulkomaisenkin liikenteenharjoittajan junnassa tapahtuva anniskelu edellyttäisi alkoholilain mukaista anniskelulupaa. Jos liikenteenharjoittajalla ei olisi kotipaikkaa Suomessa, lupaviranomainen olisi Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Ulkomaanliikenteessä olevassa vesi- tai ilma-aluksessa harjoitettavasta alkoholijuomien vähittäismyynnistä ja anniskelusta säädettäisiin 6 luvussa.

Muun luvan myöntäisi 2 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Näitä lupia olisivat esimerkiksi alkoholijuomien ja väkiviinan valmistus- ja tukkumyyntiluvat.

8 §. Lupahakemus. Pykälässä säädettäisiin lupahakemuksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä. Lupahakemukseen tulisi liittää lupaharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta, sen vaikutuksista ja muista merkityksellisistä seikoista.

Pykälän 2 momentissa olisi hakemuksen sisältöä ja selvityksiä koskeva asetuksenantovaltuus.

9 §. Luvan myöntäminen. Ehdotuksen mukaan pääsääntö olisi, että alkoholilain mukainen lupa myönnetään toistaiseksi. Poikkeuksena olisivat luonnollisesti tilanteet, joissa hakija on hakenut määräaikaista lupaa tai toiminta on luonteeltaan määräaikaista. Toiminta on luonteeltaan määräaikaista esimerkiksi, jos anniskelulupaa haetaan tietyn tilaisuuden ajaksi.

Määräaikaisen luvan myöntäminen voi olla nykyiseen tapaan tarpeen myös hakijan luotettavuuden, luvan muiden edellytysten arvioimiseksi tai toiminnan vaikutusten arvioimiseksi. Määräaikaisen luvan myöntäminen tällä perusteella edellyttäisi hakijan tai toiminnan seuraamiseen liittyvää perusteltua syytä.

Monissa tapauksissa määräaikaisen luvan myöntäminen on luvan hakijalle parempi ratkaisu kuin lupahakemuksen hylkääminen. Jos esimerkiksi luvan myöntämisen taloudellisissa edellytyksissä on ollut puutteita, mutta tilanne on korjaantumassa, lupa voitaisiin myöntää ensin määräaikaisena. Joissakin tilanteissa lupaviranomaisella voi olla tärkeä yhteiskunnallinen syy arvioida toiminnan vaikutuksia. Tietyllä paikalla oleva anniskelulupa on esimerkiksi voitu peruuttaa lähiympäristölle aiheutuvien häiriöiden vuoksi. Uusia anniskelulupia ei tällaisissa tilanteissa ole syytä myöntää samaan paikkaan samanlaisella toiminta-ajatuksella aina uudelleen, mutta joissakin tilanteissa luvan myöntäminen voi olla perusteltua määräajaksi. Määräaikainen lupa myönnettäisiin enintään yhden vuoden ajaksi, jossa ajassa lupaviranomaisen on kyettävä arvioimaan kyseisen syyn vaikutus.

Palvelujen tarjoamisesta annetun lain (1166/2009) 13 §:n mukaan lupa katsotaan myönnettyksi, jos viranomainen poikkeaa hakemuksen käsittelyajasta antamistaan arvioista. Laki on 3 §:n mukaan toissijainen. Ehdotetun pykälän 2 momentin mukaan alkoholilain mukaista lupaa ei katsottaisi myönnettyksi sellaisessa tilanteessa, jossa luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty. Säännöksellä vältytään tilanteelta, jossa lupa tulisi voimaan, vaikka luvan myöntämiselle ei ole lain mukaisia edellytyksiä esimerkiksi hakijan luotettavuuden tai toiminnan häiriöalttiuden osalta. Alkoholilain pääsäännön mukaan, jos luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, lupa myönnetään joka tapauksessa hakemuksen mukaisesti.

10 §. Luvan luovuttamiskielto. Alkoholilain mukaisen lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä selvitetään, että luvan hakija ja hänen toimintansa täyttävät laissa säädetyt edellytykset. Luvanhaltija ei ehdotuksen mukaan saisi myydä tai muutoin luovuttaa alkoholilain mukaista lupaa. Jos luvanhaltija on oikeushenkilö, oikeushenkilön omistus- ja hallintasuhteissa voi tapahtua muutoksia. Nämä muutokset eivät merkitse luvan myymistä tai luovuttamista, mutta niiden ilmoittamisesta lupaviranomaisille säädettäisiin 11 §:ssä.

Käytännössä luvan myyminen tai luovuttaminen voi tulla kyseeseen, jos luvanhaltija ei harjoita luvassa tarkoitettua toimintaa omalla yrittäjänriskillään omaan lukuunsa, vaan on luovuttanut sopimuksella tai muulla tavalla elinkeinotoiminnan harjoittamisen kokonaan tai osittain tai esimerkiksi määrääjäksi toisen harjoitettavaksi.

11 §. Muutosten ilmoittaminen. Pykälän 1 momentin mukaan jos lupa on myönnetty oikeushenkilölle ja tämän oikeushenkilön omistukseen, sopimukseen tai muuhun järjestelyyn perustuva määräämisvalta siirtyy, luvanhaltijan tulisi ilmoittaa siitä lupaviranomaiselle kahden viikon kuluessa määräämisvallan siirtymisestä. Omistussuhteiden muutoksesta tehtävä ilmoitus ei merkitse lupahakemusta, vaan oikeushenkilölle myönnetty lupa olisi edelleen voimassa. Ilmoitus voi toisaalta käynnistää esimerkiksi ehdotuksen 70 §:ssä tarkoitetun menettelyn, jossa lupaviranomainen peruuttaa myönnetyn luvan.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan olisi haettava luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista, jos luvanhaltijan harjoittaman toiminnan luonne tai laajuus muuttuisi oleellisesti siten, että se vaikuttaa luvan myöntämisen edellytyksiin. Kunkin luvan myöntämisen edellytyksistä säädetään alkoholilaissa ja lupahakemukset käsitellään yleensä hakijan ilmoittamien tietojen mukaisesti. Jos hakijan itsensä esittämät tiedot ovat vaikuttaneet luvan myöntämiseen, näiden olosuhteiden muuttaminen voi edellyttää uuden lupahakemuksen tekemistä. Ehdotuksen mukaan muutoksia ei saisi toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

12 §. Luvan myöntämisen yleiset edellytykset. Pykälän mukaan alkoholilain mukainen lupa myönnettäisiin hakijalle, jolla on laissa säädetyt hakijaan liittyvät edellytykset ja toiminnan harjoittamiseen liittyvät edellytykset. Nykyisessä alkoholilaissa kunkin luvan edellytyksistä säädetään omassa pykälässään. Tämän lisäksi joistakin luvan myöntämisen edellytyksistä säädetään asetustasolla. Ehdotuksessa luvan myöntämisen hakijaan liittyvät yleiset edellytykset on koottu keskitetysti 13 §:ään. Hakijaan liittyvistä erityisistä edellytyksistä samoin kuin kunkin toimintaa koskevista edellytyksistä säädettäisiin 14—19 §:ssä.

13 §. Hakijaan liittyvät yleiset edellytykset. Hakijan tulisi pykälän 1 momentin mukaan olla luotettavuudeltaan, vakavaraisuudeltaan, ammattitaidoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sopiva harjoittamaan tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa hakijan luotettavuuteen ja vakavaraisuuteen liittyvät edellytykset puuttuvat. Nämä edellytykset vastaisivat yleisesti ottaen nykyisessä alkoholilaissa säädettyä luotettavuuden vaatimusta ja erityisesti alkoholilain 21 a §. Ammattitaitoon ja muihin ominaisuuksiin liittyvistä edellytyksistä säädetään kunkin luvan yhteydessä.

Hakijan tulisi olla täysi-ikäinen eikä hänen toimintakelpoisuuttaan saisi koskea mikään holloustoimesta annetun lain (442/1999) 18 §:ssä tarkoitettu rajoitus.

Päihdyttävien aineiden väärinkäyttö, todettu maksukyvyttömyys, aikaisempi rikollisuus ja aikaisempi luvan peruuttaminen, verojen tai julkisten maksujen laiminlyönti sekä aikaisempi maksukyvyttömyyteen johtanut yritystoiminta voisivat olla esteenä luvan myöntämiselle.

Käytännössä esimerkiksi henkilö, jolla on säilöönottoihin taikka päihtyneenä tehtyihin rikoksiin tai rikkomuksiin johtanut alkoholi- tai päihdeongelma, ei ole sopiva harjoittamaan alkoholilain mukaista elinkeinotoimintaa. Hakijan aikaisempi rikollisuus tulisi ottaa vastaavalla tavalla huomioon. Rikoksia, jotka erityisesti vaikuttavat hakijan luotettavuuden arviointiin ovat talousrikokset, alkoholi-, tupakka- ja huumausainelainsäädäntöä koskevat rikokset, ratti-juopumukset, epärehellisyysrikokset sekä henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset. Luvan

myöntämisen edellytyksiin vaikuttaisivat ehdotuksen mukaan vain sellaiset rikokset, joista voi seurata rangaistukseksi vankeutta.

Anniskelutoiminnan rakenteellisena ongelmana on paikoin ollut, että liiketoimintaa harjoitetaan siten, että veroja ja muita velvoitteita ei ole tarkoituksaan kattaa alkoholijuomien alhaisella hinnoittelulla. Vakavaraisuuteen liittyvät edellytykset voisivat puuttua hakijalta, joka on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan. Toistuva tai huomattava verojen ja julkisten maksujen laiminlyönti ja aikaisemman yritystoiminnan päätyminen konkurssiin tai varojen puutteessa rauenneeseen konkurssiin voivat antaa aiheen epäillä hakijan luotettavuutta tai taloudellisia edellytyksiä.

Jos rikostuomiosta, verojen laiminlyönnistä tai aikaisemman yritystoiminnan maksukyvyttömyydestä on kulunut yli viisi vuotta, niitä ei ehdotuksen mukaan tulisi ottaa huomioon luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa.

Luvan myöntämisen edellytykset puuttuisivat myös, jos hakijalta tai yhteisöltä, jossa hakija on käyttänyt määräämisvaltaa, on viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana peruutettu pysyvästi tämän lain mukainen lupa.

Lisäedellytyksenä säännöksessä mainituissa tilanteissa on, että hakijan toiminta osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan luvanvaraista toimintaa. Lupahakemusta ei siten voida hylätä esimerkiksi pelkästään sillä perusteella, että hakijan aikaisempi yritystoiminta on päätynyt konkurssiin, vaan lisäedellytyksenä on, että konkurssia edeltänyt liiketoiminta, varojen ja velkojen huomattava epäsuhta, saman yritystoiminnan jatkaminen konkurssin jälkeen välikäsiä kautta, varojen siirtäminen velkojien ulottumattomiin ennen konkurssia taikka vastaavat järjestelyt osoittavat hakijan ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan luvanvaraista toimintaa. Säännöksen luettelo ei ole tyhjentävä, vaan huomioon voidaan ottaa myös tilanteet, jotka ovat välittömästi verrattavissa mainittuihin esimerkkeihin. Säännöstä voitaisiin siten soveltaa esimerkiksi silloin, kun hakijan aikaisempaa maksukyvyttömäksi saatettua osakeyhtiötä ei ole lainkaan haettu konkurssiin, vaan yhtiö on sen sijasta asetettu osakeyhtiölain 20 luvun säännösten mukaiseen selvitystilaan.

Elinkeinonharjoittamisen oikeudesta annetun lain (122/1919) 1 §:ssä säädetään lisäksi elinkeinon harjoittamista koskevista yleisistä edellytyksistä. Liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaan tuomittu liiketoimintakiello estää lain 4 §:ssä määritellyn liiketoiminnan – ja siten myös alkoholilain mukaisen toiminnan – harjoittamisen enintään seitsemän vuoden ajaksi.

Lupa voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle. Jos hakijana on oikeushenkilö, luvan myöntämistä koskevat edellytykset koskisivat pykälän 3 momentin mukaan niitä henkilöitä, jotka omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella käyttävät oikeushenkilön määräämisvaltaa. Säännös vastaa nykyisen alkoholilain 21 a §:n 4 momenttia ja sen tarkoitus on myös mahdollistaa lupaviranomaisen puuttuminen ns. välikäsijärjestelyihin.

14 §. Alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuslupa ja sen myöntämisen edellytykset. Alkoholijuomien ja väkiviinan valmistusluvan edellytyksenä olisi ensinnä, että hakijalla on käytössään tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamisen edellyttämä osaaminen. Lisäksi valmistustilojen, laitteiden ja valmistusmenetelmien tulisi olla soveltuvia valvonnan, tuote- ja elintarviketurvallisuuden ja laadun varmistamiseksi. Valmistajan tulisi kyetä vastaamaan 29 §:n mukaisesta tuotteen laatua ja säännöstenmukaisuutta koskevasta veloitteesta. Hakijan tulisi myös olla hyväksytty valmisteverotuslain 22 §:ssä tarkoitetun verottoman varaston pitäjäksi ja hänen olisi tullut laatia 54 §:n mukainen omavalvontasuunnitelma. Valmistukseen liittyvien turvalli-

suusnäkökohtien lisäksi luvan myöntämisen yhteydessä tulisi kiinnittää huomiota myös valmistuspaikan tuotannon ja tuotteiden valvontaan.

Väljemmin edellytyksin eli ilman 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä valmistuslupa voitaisiin 2 momentin mukaan myöntää yliopistolaissa (558/2009), ammattikorkeakoululaissa (932/2014), ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetussa koulutuksessa tapahtuvaan opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen tai tutkimukseen sekä muuhun tutkimukseen tai tuotekehitykseen. Tällä valmistusluvalla valmistettua tuotetta saisi käyttää vain analysointiin ja laaduntarkkailuun. Opetus- ja tutkimusluvan pääasialliset käyttötarkoitukset liittyisivät väkiviinan ja alkoholijuomien valmistusteknologian opetukseen ja kehittämiseen. Lupa voitaisiin myöntää sekä oppilaitokselle että kaupalliselle toimijalle, mutta väkiviinaa tai alkoholijuomaa ei saisi myydä tai saattaa muutoin markkinoille.

Pykälän 3 momentin mukaan lupaviranomainen saisi asettaa lupamääräyksiä valmistukselle, jos toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai tuoteturvallisuuden riskejä. Tällaisia riskejä voi syntyä esimerkiksi siitä, että valmistuspaikka ja laitteet on suunniteltu vain tiettyjen alkoholijuomien valmistukseen. Lupaviranomainen saisi myös rajoittaa valmistusluvan koskemaan vain tiettyjä alkoholijuomia, jos hakijan käytössä oleva osaaminen ja laitteet eivät ole soveltuvia kaikkien alkoholijuomien valmistamiseksi. Käytännössä esimerkiksi oluen ja muiden mietojen alkoholijuomien valmistusta koskevan lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä ei tutkitaisi tislattavien alkoholijuomien valmistamista koskevia edellytyksiä ja myönnetty lupa rajattaisiin vastaavasti koskemaan käymisteitse valmistettavia alkoholijuomia.

15 §. *Väkiviinan maahantuonti-, tukkumyynti- ja käyttöluva ja niiden myöntämiseen liittyvät edellytykset.* Väkiviinaa valvottaisiin markkinoilla tarkemmin kuin muita alkoholipitoisia aineita. Väkiviinan maahantuonti- ja tukkumyyntiluvan saamiseksi hakijalla tulisi olla valvonnan varmistamiseksi soveltuvat varastointitilat ja hänen olisi tullut laatia 54 §:n mukainen omavalvontasuunnitelma.

Väkiviinan valmistus-, maahantuonti- ja tukkumyyntiluvan haltija saisi 28 §:n 2 momentin mukaan myydä väkiviinaa vain toiselle luvanhaltijalle. Tällainen luvanhaltija voisi olla toinen väkiviinan valmistaja tai tukkumyyjä taikka elinkeinonharjoittaja, jolle on myönnetty väkiviinan käyttöluva. Ehdotetun 15 §:n 2 momentin mukaan väkiviinan käyttöluva myönnettäisiin hakijalle, jolla on elinkeinotoiminnassa tapahtuvassa tuotteiden valmistuksessa tai laadunvarmistuksessa väkiviinan käyttöön perusteltu tarve. Koska kyseessä on vain väkiviinan käyttäminen muun elinkeinotoiminnan yhteydessä, luvanhakijan 13 §:n mukaisia edellytyksiä ei olisi tarvetta tutkia. Hakijan ei olisi tarpeen laatia varsinaista omavalvontasuunnitelmaa.

Ehdotuksen 31 §:ssä säädettäisiin tilanteesta, jossa tukkumyyntiluvanhaltija voi myydä verottamatonta alkoholijuomaa verolainsäädännössä verottomiksi säädettyihin tarkoituksiin. Verottoman alkoholijuoman ostaja tarvitsisi nykyiseen tapaan toimintaansa verottoman alkoholijuoman käyttöluvan, joka pykälän 2 momentin mukaan myönnettäisiin samoin edellytyksin kuin väkiviinan käyttöluva.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin väkiviinaan liittyvään elinkeinotoimintaan liittyvien lupien laajuudesta. Väkiviinan valmistusluvan haltijalla olisi ilman erikseen myönnettyä lupaa oikeus väkiviinan maahantuontiin, tukkumyyntiin ja käyttöön. Se, jolle on myönnetty väkiviinan käyttöluva, saisi halutessaan tuoda maahan väkiviinaa omaan käyttöönsä tehtyään lupaviranomaiselle maahantuonnin aloittamisesta ilmoituksen. Se, jolle on myönnetty väkiviinan valmistus-, maahantuonti-, tukkumyynti- tai käyttöluva saisi pitää hallussaan luvassa tarkoitettua väkiviinaa. Säännös merkitsee sitä, että väkiviinan hallussapito ilman alkoholilain mukaista

lupaa olisi kielletty kuten nykyisinkin. Ehdotetun 6 §:n 5 ja 6 kohdissa säädettäisiin poikkeuksista, jotka koskevat vahvasti tai lievästi denaturoitua väkiviinaa.

16 §. *Alkoholijuomien tukkumyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Alkoholijuomien tukkumyynti olisi sallittu 29 §:n 2 momentin mukaan vain alkoholiyhtiölle tai toiselle luvan haltijalle. Käytännössä tukkumyynti tapahtuu toiselle tukkumyyjälle, alkoholiyhtiölle, vähittäismyyntiluvan haltijalle tai anniskeluluvan haltijalle. Alkoholijuomien tukkumyyntilupa myönnettäisiin pykälän 1 momentin mukaan hakijalle, jonka käytössä on tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamisen edellyttämä osaaminen, jonka varastointitilat ovat soveltuvat tuoteturvallisuuden, laadun ja valvonnan varmistamiseksi ja joka on laatinut 54 §:n mukaisen oma-valvontasuunnitelman. Käytännössä useimmat tukkumyyjät ovat saaneet verottoman varaston hyväksymisen, mutta alkoholijuomien tukkumyynti olisi mahdollista myös verollisilla alkoholijuomilla.

Lupaviranomainen saisi 2 momentin mukaan asettaa lupamääräyksiä tukkumyynnille, jos toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai tuoteturvallisuuden riskejä. Riskejä voi syntyä esimerkiksi varastoinnin ja kuljetusten yhteydessä tai poikkeuksellisten tukkumyynnin toimintatapojen yhteydessä.

17 §. *Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin alkoholijuomien vähittäismyyntiluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä. Kaikki vähittäismyyntiluvat koskisivat alkoholijuomien vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa. Enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyynti ei ehdotuksen 6 §:n 1 kohdan mukaan edellyttäisi lupaa.

Enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntilupa myönnettäisiin pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita maankäyttö- ja rakentamislain (132/1999) tarkoitetussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyvälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi. Käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta annettun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (136/1995) mukaan alkoholijuomien vähittäismyynnin tulee nykyisin tapahtua sisätiloissa, myymälässä tulee pitää kaupan riittävän monipuolisesti elintarvikkeita eikä alkoholijuomien myynti saa olla liiketoiminnassa määrävässä asemassa. Tarkoituksena on, että mainittujen alkoholijuomien vähittäismyynti on jatkossakin sallittu vakituisen päivittäistavarakaupan elintarvikemyynnin yhteydessä eikä alkoholijuomien saatavuutta lisittäisi esimerkiksi sallimalla niiden myynti ulkotiloissa tai tilapäisistä kojuista taikka yksinomaan alkoholijuomia myyvistä myymälöistä.

Lupa koskisi toimipaikkaa, joka sijaitsee maankäyttö- ja rakentamislain mukaisessa rakennuksessa ja elinkeinonharjoittajan tulisi pitää myynnissä monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita. Alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnasta ei myöskään saisi olla selvästi muiden elintarvikkeiden osuutta suurempi. Säännöksen tarkoituksena on, että alkoholijuomien myynti on jatkossakin osa, mutta ei pääasiallinen osa, päivittäistavarakaupan asiakaspalvelua. Haja-asutusalueella sijaitsevan vakituisen myymälän alkoholijuomien myynti voi lomakautena nousta suuremmaksi kuin elintarvikkeiden myynti, mutta tällaisessa tapauksessa osuus voidaan laskea koko vuoden myynnistä. Eri tuotteiden myynnin osuuksia ei voida tarkkaan arvioida lupaa haettaessa, mutta elinkeinonharjoittajan liiketoiminnan painotukset ovat jo siinä vaiheessa havaittavissa. Jos myymälässä tarjottaisiin asiakkaiden ostettavaksi pääosin vain alkoholijuomia, on vääjäämätöntä, että niiden myynnin osuus nousisi selvästi muiden elintarvikkeiden myyntiä suuremmaksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan vähittäismyyntilupa voitaisiin myöntää 1 kohdassa tarkoitettua elintarvikemyyntiä vakituista tai kausiasutusta palvelevalla säännöllisellä reitillä kulkevassa myymäläautossa tai -veneessä harjoittavalle hakijalle. Myymäläautot ja – veneet ovat normaali osa kaupan palveluita sekä syrjäseuduilla että nykyään myös taajemmin asutuilla alueilla. Koska vaatimuksena olisi, että liikkuvan myymälän säännöllinen reitti olisi vahvistettu vakituista tai kausiasutusta palvelemaan, vähittäismyyntilupaa ei saisi myöntää esimerkiksi myymäläautoon, joka kiertäisi tai poikkeaisi yleisötapauksissa tai joka kuljettaisi alkoholi- ja elintarviketuotteita asiakkaiden tilausten mukaisesti määrättyillä reiteillä tai pysähtymispaikoilla.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan vähittäismyyntilupa voitaisiin myöntää myös anniskeluravintolalle. Ehdotuksen mukaan määräaikaisen anniskeluluvan yhteyteen, eli esimerkiksi musiikkifestivaalin anniskelualueelle, vähittäismyyntilupaa ei pääsääntöisesti myönnettäisi. Poikkeuksena kuitenkin olisivat esimerkiksi olut- tai viinimessut, joissa useat alkoholijuomien tuottajat esittelevät tuotteitaan kuluttajille.

Pykälän 2 momentin mukaan tilaviinin ja käsityöläisöluiden vähittäismyyntilupa myönnettäisiin kyseisten alkoholijuomien valmistajalle maankäyttö- ja rakentamislainsäädännössä sijaitsevan valmistuspaikan yhteyteen, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut. Samassa vähittäismyyntipaikassa saataisiin esityksen mukaan myydä myös kaikkia enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia.

Tilaviinin, käsityöläisöluiden ja sahdin määritelmistä säädettäisiin ehdotuksen 3 §:ssä. Määritelmät liittyisivät alkoholijuomien rajalliseen valmistukseen ja erityisesti niiden valmistustapaan. Tilaviinin ja käsityöläisöluiden valmistuslupan haltijalla saisi ehdotuksen mukaan olla ainoastaan yhteen vähittäismyyntipaikkaan oikeuttava vähittäismyyntilupa. Käytännössä omien tuotteiden rajattu myynti tarkoittaisi esimerkiksi tuote-esittelyn luonteista myyntiä valmistuspaikan esittelykierroksen päätyttyä.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytyksenä olisi 3 momentin mukaan lisäksi, että hakija on laatinut 54 §:n mukaisen omavalvontasuunnitelman.

Lupaviranomainen saisi pykälän 4 momentin mukaan asettaa vähittäismyyntin kassa- ja myyntijärjestelyjä koskevia lupamääräyksiä, jos paikan sijaintiin tai toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden riskejä tai samassa toimipaikassa harjoitetaan myös anniskelua.

Viimeksi mainitusta tilanteesta on nykyisin säädetty käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta annetun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen (136/1995) 6 §:ssä, jonka mukaan vähittäismyyntiä ei saa harjoittaa samassa tilassa kuin alkoholijuomien anniskelua. Säännöksen mukaan jos myyntipaikan liikekokonaisuuteen kuuluu sekä vähittäismyynti- että ravitsemisliike, tulee näiden liiketoimintojen olla selvästi toisistaan erillään omine kassatoimintoineen.

18 §. *Alkoholijuomien anniskelulupa ja sen myöntämisen edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin anniskeluluvasta ja sen myöntämisen edellytyksistä. Nykyisin voimassa olevassa alkoholilainsäädännössä näistä edellytyksistä säädetään 21 ja 21 a–d §:ssä.

Alkoholijuomien anniskelulupa koskisi nykyiseen tapaan toimipaikan anniskelualuetta ja se myönnettäisiin majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettua ravitsemistoimintaa harjoittavalle hakijalle, jonka anniskelualue on kooltaan ja rakenteiltaan sellainen, että sitä voidaan valvoa tehokkaasti. Hakijan olisi myös tullut laatia 54 §:n mukainen omavalvontasuunnitelma.

Anniskelualueen ei olisi nykyisen lain mukaisesti enää tarpeen olla omistuksen tai sopimuksen perusteella yksinomaan hakijan tosiasiallisessa hallinnassa. Uudistuksen jälkeen anniskelupai- kassa saisi näin ollen luvanhaltijan lisäksi toimia omaan lukuunsa esimerkiksi ruokaa tarjoile- via muita liikkeenharjoittajia. Ehdotuksen 19 §:ssä säädettäisiin myös tilanteesta, jossa useita anniskeluluvanhaltijoita voisi toimia samalla anniskelualueella.

Anniskelualueen, jossa alkoholijuomia saadaan anniskella ja nauttia, hyväksyy lupaviran- omainen luvan myöntämisen yhteydessä. Anniskelualueeksi voidaan hyväksyä vain kooltaan ja rakenteiltaan sellainen liiketila, että sitä voidaan valvoa sekä henkilökunnan että viran- omaisten taholta tehokkaasti. Ehdotuksen 18 §:n mukaan anniskelualue on esimerkiksi rajatta- va selvästi eikä alkoholijuomia esimerkiksi saa viedä anniskelualueen ulkopuolelle.

Nykyisin alkoholilain 21 c §:ssä oleva kielto hyväksyä anniskelualueeksi urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman yleistä katsomotilaa ehdotetaan siirrettäväk- si ehdotuksen 2 momentiksi. Käytännössä yleiseen katsomotilaan ei saisi myöntää anniskelu- lupaa siten, että tapahtumaa seuraamaan tulevien katsojien paikat olisivat anniskelualueella tai he joutuisivat muutoin vastoin tahtoaan seuraamaan tapahtumaa anniskelualueelta. Toisaalta sekä sisä- että ulkotiloissa olevien katsomoiden yhteyteen voidaan rakentaa esimerkiksi erilli- siä yksityisaitioita tai yleisölle avoimia anniskelualueita, joissa anniskelu olisi mahdollista.

Hyväksytyn anniskelualueen muuttaminen edellyttäisi yleensä ehdotuksen 11 §:n 2 momentin mukaan lupaviranomaisen luvan. Pykälän 3 momentin mukaan anniskelualueutta voitaisiin muuttaa luvanhaltijan ilmoituksen perusteella paitsi, jos anniskelulupa on myönnetty määrä- ajaksi, anniskelualueutta laajennetaan ulkotiloissa tai anniskelualueutta laajennetaan toiseen ra- kennukseen. Ilmoitus anniskelualueen muutoksesta tulisi toimittaa lupaviranomaiselle vähin- tään kolme viikkoa ennen muutoksen suunniteltua käyttöönottoa ja lupaviranomaisen tulisi kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoittaa, jos ilmoitusta ei hyväksytä. Säännös vastaisi pääosin nykytilaa, josta on säädetty alkoholijuoma-asetuksen 22 §:ssä.

Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 21 c §:n mukaan anniskeluluvan myöntämisen edelly- tyksenä on 21 a §:n 3 momentin mukaan säädetyt edellytykset täyttävien vastaavan hoitajan ja tämän sijaisten nimeäminen. Vastaavan hoitajan nimeäminen ei ehdotuksessa olisi enää luvan myöntämisen edellytys, vaan vastaavan hoitajan nimeämisestä säädettäisiin vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökuntaa koskevassa 37 §:ssä.

Samoin nykyisen 21 c §:n mukaan anniskelupaikan tiloihin tulee täyttää ne vaatimukset, jot- ka niiden käytölle ravitsemisliiketarkoitukseen on lainsäädännössä asetettu. Anniskelupaikan tilojen hyväksymiseen ja käyttämiseen liittyviä säännöksiä voi olla erityisesti rakentamista, palo- ja pelastustointia, terveydensuojelua sekä majoitus- ja ravitsemisliikkeitä koskevassa lainsäädännössä. Huoneiston käyttötarkoitukseen liittyviä määräyksiä voi olla myös kiinteis- töyhtiön yhtiöjärjestyksessä. Sekä muun lainsäädännön mukaiset että yksityisoikeudelliset vaatimukset eri tilojen käytölle ovat voimassa alkoholilainsäädännöstä riippumatta. Ehdotuk- sen mukaan lupaviranomainen ei enää yleisesti tutkisi näitä seikkoja anniskeluluvan lupahar- kinnan yhteydessä.

Enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien anniskelu ei ehdo- tuksen 6 §:n 1 kohdan mukaan edellyttäisi lupaa.

19 §. *Alkoholijuomien anniskeluluvan myöntäminen eräissä tapauksissa.* Pykälässä säädettäi- siin poikkeuksista 18 §:ssä säädettyihin anniskeluluvan myöntämisen edellytyksiin. Ehdotetun 1 momentin mukaan kahdelle tai useammalle hakijalle voidaan myöntää lupa anniskeluun yh- dellä anniskelualueella samanaikaisesti, jos yksi hakija ilmoittaa vastaavansa alueen valvon-

nasta. Alueella anniskelevien luvanhaltijoiden asiana olisi sopia keskenään siitä, miten valvonta ja siitä aiheutuvat kustannukset käytännössä järjestetään. Lupaa ei kuitenkaan saisi myöntää, jos yksikin hakijoista jatkaa toimipaikassa 43 §:ssä tarkoitettulla tavalla anniskelua jatkoajalla.

Hotellien minibaareissa on nykyisin tarjolla myös alkoholijuomia toimipaikalle myönnetyn anniskeluluvan mukaisesti. Vastaavasti on yleistä, että esimerkiksi matkailu- ja ravitsemispalveluiden yhteydessä varattavissa kokous- ja saunatiloissa on asiakkaiden saatavilla rajoitettu määrä esimerkiksi olutta tai muita alkoholijuomia. Hotellihuoneissa ja mainituissa kokous- ja saunatiloissa ei kuitenkaan ole järjestelyn luonteen vuoksi varsinaista valvontaa. Selvytyden vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että 18 §:n 1 momentin 1 kohdan estämättä anniskelulupa voidaan myöntää majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa tarkoitettulle matkustajalle tapahtuvaan anniskeluun majoitushuoneessa sekä suljetuille seurueille tapahtuvaan anniskeluun luvanhaltijan kokoustilassa tai vastaavalla alueella. Näitä erityistapauksia varten ehdotetaan myös 44 §:n 2 momentissa, että esimerkiksi alkoholijuomien anniskeluajat eivät koskisi hotellin minibaarissa olevia alkoholijuomia. Lupaviranomainen saisi 21 §:n 2 momentin mukaan ottaa kulloinkin kyseessä olevat erityiset olosuhteet huomioon ja rajoittaa tällä tavoin esimerkiksi ilman henkilökunnan valvontaa tarjolla olevien alkoholijuomien väkyyttä ja asiakaskohtaista määrää.

Pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuomien anniskelua voitaisiin nykyistä kevyemmällä menettelyllä ryhtyä harjoittamaan myös tapahtuma-, kokous- ja juhlatiloissa ja esimerkiksi yritysten ja viranomaisten kokous- tai aulatiloissa. Anniskelu olisi mahdollista ennakolta hyväksytyissä tiloissa tai esimerkiksi festivaalitalaisuuteen enakkoon hyväksytyillä anniskelualueella anniskeluluvan haltijalle, joka tekee toiminnastaan ilmoituksen (cateringilmoitus). Käytännössä esimerkiksi ruokapalvelutoimintaa harjoittava anniskeluluvanhaltija voisi anniskella kaikissa toimialueensa kokous- ja juhlatiloissa, jotka on hyväksyty anniskeluun. Vastaavasti, jos anniskeluluvanhaltija olisi sopinut asiakkaidensa kokous- ja juhlatiloissa tapahtuvasta ruoka- ja juomatarjoilusta, hän voisi hakea mainittujen tilojen hyväksymisen ennakolta ja järjestää tiloissa kulloinkin sovitut ruoka- ja juomatarjoilut. Tilaisuuden anniskelusta tulisi ilmoittaa lupaviranomaiselle viimeistään kolme vuorokautta ennen tilaisuuden alkua. Tilat olisivat anniskelualuetta ainoastaan kyseisten tilaisuuksien ajan. Tilojen ja alueen hyväksymisestä cateringlupaa varten sekä tilaisuudesta ilmoittamisesta säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

20 §. Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksista. Lakiehdotuksen tavoitteena on lisätä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia vaikuttaa omaan elinympäristöönsä. Ravitsemisliikkeen toiminta ei välttämättä vaikuta millään lailla lähiympäristöön, mutta erityisesti alkoholijuomien anniskeluun panostavat ja vähemmän asiakkaiden ruokailuun keskittyvät anniskelupaikat voivat aiheuttaa merkittäviä haittoja lähiympäristölle.

Alkoholilainsäädännössä ei nykyisin ole varsinaisia säännöksiä siitä, milloin ja miltä tahoilta lupaviranomaisen tulisi pyytää esimerkiksi anniskelulupahakemuksesta lausuntoja. Toisaalta lainsäädännössä viitataan epäsuorasti siihen, että päätöksessä voidaan ottaa huomioon saatuja lausuntoja. Kuntien seutuyhteistyötä ja esimerkiksi kunnallista itsehallintoa ja päätösvallan hajauttamista kokeiltiin seutuyhteistyökokeilusta annetun lain (560/2002) mukaisesti vuodesta 2002 vuoteen 2008. Lain 9 §:n mukaan kokeiluseudun kunnat saattoivat sopia, että ne antavat lausunnon alkoholilain mukaisista vähittäismyyntiluvista ja anniskeluluvista. Lain 13 §:n mukaan päätöksen tekevä viranomainen saattoi poiketa kokeiluseudun antamasta lausunnona ainoastaan, jos lausunnon tai suunnitelman mukainen päätös olisi ollut lainvastainen. Viranomaisen tuli myös ennen päätöksentekoa neuvotella kokeiluseudun kanssa, jos se aikoi poiketa lausunnona. Käytännössä lausuntoja ei ole pidetty sitovina, mutta ne ovat vaikuttaneet eri-

tyisesti siten, että myönnettyä anniskelulupaa on rajoitettu esimerkiksi anniskeluajan osalta. Kokeilualueilla on jatkettu kuntien antamien lausuntojen antamista määrättyjen kriteereiden mukaisista lupahakemuksista. Lausuntoja pyydetään erityisesti, jos hakemus koskee uutta anniskelupaikkaa, uutta anniskeluajan jatkamista tai uutta ulkoaluetta taikka anniskeluajan tai asiakaspaikkojen lisäämistä ulkoalueella.

Pykälän 1 momentin mukaan lupaviranomaisen tulisi pyytää lausunto anniskelulupahakemuksen toimipaikan sijaintikunnalta ja poliisilta. Lupaviranomaisen olisi lisäksi ilmoitettava samassa kiinteistössä sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle hakemuksesta ja varattava hänelle tilaisuus esittää huomautuksensa, jos hakemus koskee anniskelua ulkotiloissa taikka kohteessa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja. Luvanhakija voisi huolehtia ilmoittamisesta ja liittää hakemukseensa selvityksen mahdollisista huomautuksista.

Viereisen tai vastapäätä olevan alueen omistaja ja haltija rinnastuu maankäyttö- ja rakentamislain 133 §:n 1 momentissa säädettyyn naapurin määritelmään. Viereisellä alueella on yhteistä rajaa rakennuspaikan kanssa. Vastapäinen alue sijoittuu katu-, tie- tai kapeahkon vesialueen toiselle puolelle. Näiden käsitteiden käytöstä huolimatta alkoholilaissa säädettyjä muutoshakuoikeuksia ei ehdoteta säädettäväksi vastaavanlaisiksi kuin rakennus- ja toimenpidelupa-asioissa ja kaava-asioissa.

1 momentissa säädetystä lupaviranomaisen velvollisuudesta pyytää lausunto kunnalta ja poliisilta sekä velvollisuudesta ilmoittaa hakemuksesta voitaisiin poiketa, jos lausuntojen ja huomautusten saaminen on selvästi tarpeetonta aiemmin saatujen lausuntojen ja huomautusten, paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan seikan vuoksi. Alkoholilaissa tarkoitettu kuuleminen liittyy pääosin alkoholijuomien myyntiin liittyvien haittojen vähentämiseen. Tyypillinen tilanne, jossa alkoholilain mukaista lausuntoa ja kuulemistä ei välttämättä tarvita olisi lounasravintolan perustaminen tai edellisen omistajan lounasravintolatoiminnan jatkaminen. Toisaalta alkoholijuomien anniskelu ulkotiloissa tai pubiravintolan perustaminen tai tällaisen toiminnan jatkaminen asuintalossa edellyttäisi poikkeuksetta lähiympäristön kuulemistä.

Jokaisella olisi 3 momentin mukaan lisäksi oikeus pyynnöstä saada tieto vireille tulleista anniskelulupahakemuksista ja esittää huomautuksensa hakemuksen johdosta. Hakemuksesta ilmoittamisesta ja huomautuksen tekemisestä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

21 §. Anniskeluluvan rajoittaminen ja määräysten asettaminen. Ehdotetun pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista ja olosuhteista, joiden yhteyteen alkoholijuomien anniskelu ei sovellu. Anniskelulupa tulisi silloin jättää myöntämättä tai se voitaisiin myöntää rajoitettuna. Lähtökohta on, että alkoholijuomien anniskelua ei tulisi sallia sellaisissa tiloissa tai niiden välittömässä läheisyydessä, jotka on tarkoitettu pääasiassa lapsille tai nuorille tai joita he käyttävät. Momentin 1 kohdan perusteella anniskeluluvan epääminen tulisi kysymykseen esimerkiksi lasten ja nuorten huvi-, urheilu- ja vapaa-ajanviettopaikkojen yhteyteen.

Anniskelulupaa ei tulisi lähtökohtaisesti myöntää myöskään paikkaan, jossa elinkeinotoiminnan on katsottava kohdistuvan pääosin lapsiin ja nuoriin. Momentin 2 kohta koskee tilapäisin anniskeluluvuin järjestettäviä tilaisuuksia. Alkoholien yhdistämistä urheiluun tulee pyrkiä eri tavoin rajoittamaan. Urheilupaikkoihin liittyen ei kuitenkaan voida eikä ole tarkoituksenmukaistakaan säätää ehdotonta alkoholijuomien anniskelua koskevaa yleistä kieltoa. Urheilukeskuksissa, jäähalleissa ja vastaavissa, joissa on tarkoin rajatut, kiinteät ravintolatilat, alkoholijuomien anniskelu on tilaisuuden luonteeseen kuuluvaa palvelua. Sen sijaan sellaisissa urheilutapahtumissa tai muissa tilaisuuksissa, jotka ovat luonteeltaan perhetapahtumia ja joihin

osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria, tulee anniskeluun suhtautua pidättyvästi. Tässä tarkoitettuja erilaisia perheille sekä lapsille ja nuorille suunnattuja tapahtumia voivat olla esimerkiksi musiikkitapahtumat, näyttelyt, markkinat, kyläjuhlat ja joulukatu- tai muut vastaavat tapahtumat.

Jos lupaviranomainen ei katso tarpeelliseksi hylätä edellä mainittuja tilaisuuksia ja tapahtumia koskevaa lupahakemusta kokonaan, lupa voitaisiin myöntää tarkoin rajattuna sekä ottaa huomioon tilaisuuden kohderyhmä, luonne ja laajuus luvan määräyksiä ja rajoituksia harkittaessa. Lupaun liitettävillä määräyksillä voitaisiin esimerkiksi edellyttää järjestyksenvalvoja, määrätä anniskelu hoidettavaksi pöytiintarjoiluna taikka määrätä ulkoterasseille oma myynti- ja valvontapiste.

Lupaviranomainen saisi paikan sijainnin, toiminnan erityisen luonteen tai esille tulleiden erityisten olosuhteiden niin vaatiessa rajoittaa anniskelua anniskelualueen, anniskeluajan, anniskeluannosten koon ja alkoholijuomalajien osalta sekä asettaa lupamääräyksiä henkilökunnan määrästä, järjestyksenvalvojen asettamisesta, asiakaspaikkojen määrästä, meluhaittojen ehkäisystä sekä muista vastaavista toimenpiteistä, jos rajoitukset ja määräykset ovat tarpeen järjestyshäiriöiden ja meluhaitan ehkäisemiseksi asuinympäristössä, valvonnan turvaamiseksi anniskelupaikassa ja sen ympäristössä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi. Vastaavalla tavalla pykälässä tarkoitettuja rajoituksia voitaisiin määrätä myös anniskelun yhteydessä tapahtuvaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi toistuvat järjestyshäiriöt ja yleisellä paikalla tapahtuva alkoholijuomien nauttiminen.

Ehdotettujen anniskeluajan, anniskelualueen ja asiakaspaikkojen määrää koskevien rajoitusten tarkoituksena on myös varmistaa mahdollisuus puuttua suhteettomiin lupahakemuksiin. Normaalisti lupaviranomaisen ei ole tarpeen asettaa kyseenalaiseksi hakijan laatimia suunnitelmia. Anniskelulupaa on kuitenkin haettu esimerkiksi koko pilkkikilpailussa käytetyn järven jälle. Lupaviranomainen voisi tällaisissa tilanteissa arvioida tosiasialliset valvontamahdollisuudet ja käytännössä yhdessä hakijan kanssa määritellä tarkoitukseen soveltuvan anniskelualueen ja sen rajaamisen.

3 luku **Alkoholiyhtiö**

22 §. *Alkoholiyhtiön tehtävät.* Pykälässä säädettäisiin alkoholijuomien vähittäismyyntiin yksinoikeutta harjoittavan alkoholiyhtiön tehtävistä.

Alkoholiyhtiö on voimassa olevan alkoholilain 3 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan valtion kokonaan omistama osakeyhtiö, jonka tehtävänä on huolehtia sille alkoholilaisissa yksinoikeudeksi säädetyn alkoholijuomien vähittäismyyntiin harjoittamisesta. Ehdotetun 22 §:n 1 momentissa säädettäisiin tätä vastaavasti Alkon tehtävästä. Alkolla olisi lakisääteinen yksinoikeus kaikkeen muuhun Suomessa tapahtuvaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin paitsi 6 §:n 1—3 kohdassa tarkoitettuun toimintaan ja 17 §:ssä säädettyyn luvanvaraiseen vähittäismyyntiin ja myyntiin muotoihin. Koska Alko ei välttämättä ole alkoholilain mukainen luvanhaltija, momentissa säädettäisiin myös, että Alkon sovellettaisiin pääsääntöisesti alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijaa koskevia säännöksiä.

23 §. *Hallintoneuvosto.* Alko Oy:llä on nykyisen alkoholilain 37 §:n ja yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaan hallintoneuvosto, jonka tarkemmat tehtävät on määrätty yhtiöjärjestyksessä. Kuten nykyisin hallintoneuvostossa olisi pykälän 1 momentin mukaan kaksitoista varsinaista jäsentä. Valtioneuvosto määräisi hallintoneuvoston jäsenet neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan nimeten samalla puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Jos hallintoneuvoston jäsen eroaa kesken toimikauden, eron myöntää ja uuden jäsenen nimeää nykyisin valtioneuvoston yleisistunto. Ehdotuksen 1 momentissa menettelyä yksinkertaistetaan siten, että jos jäsen pyytää vapautusta tehtävästään tai kuolee toimikauden kestäessä, sosiaali- ja terveysministeriö määräisi uuden jäsenen jäljellä olevaksi kaudeksi.

Pykälän 2 momentin mukaan hallintoneuvosto vahvistaisi nykyiseen tapaan vuosittaisen toimintasuunnitelman ja antaisi edelleen vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle kertomuksen vähittäismyyntinsä kehityksestä ja niistä toimenpiteistä, joilla yhtiö on pyrkinyt vähentämään edellä 1 §:ssä tarkoitettuja haittoja. Alkoholiyhtiön erityisasemasta johtuu, että sen ei tule tavoitella alkoholijuomien myynnin kasvua, vaan sen tulee tukea alkoholilain tavoitetta. Niistä periaatteellisista linjauksista, joilla alkoholiyhtiö pyrki vähentämään alkoholin aiheuttamia haittoja, päättäisi yhtiön hallintoneuvosto.

Pykälän 3 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön edustajalla olisi oikeus seurata asian käsittelyä ja osallistua keskusteluun hallintoneuvoston kokouksessa ja yhtiökokouksessa. Säännös vastaa nykyisen alkoholilain 38 §:ää.

24 §. Syrjimätön toiminta. Alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin edellytyksenä on SEUT 37 artiklan mukaan syrjimätön toiminta. Tämä periaate on nykyisin kirjattu Asetuksen 2 §:ään, jonka mukaan alkoholiyhtiön valikoimaan ottamista ja hinnoittelua koskevat päätökset tulee tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajien tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta.

Asetuksen 3 §:n mukaan yhtiö päättää alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin sille toimitettujen tarjousten perusteella. Asetuksessa säädetään myös menettelytavoista, joilla varmistetaan paitsi lain mukainen myös asianmukainen toiminta markkinoilla. Alkon syrjimätöntä toimintaa koskevat perussäännökset nostettaisiin lain tasolle ja tarkempia säännöksiä annettaisiin nykyiseen tapaan valtioneuvoston asetuksella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin syrjimättömän toiminnan periaatteesta. Alkoholiyhtiön päätökset alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyyntistä sekä niiden hinnoittelusta tulisi tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajan tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta. Pykälän 2 momentin mukaan samaa periaatetta sovellettaisiin myös alkoholijuomien esillepanoon ja muihin myyntijärjestelyihin alkoholijuomamyymälässä sekä alkoholijuomien muuhun esittelyyn kuluttajille esimerkiksi tietoverkossa.

Unionioikeuden kannalta tärkeintä on, että toisista jäsenvaltioista peräisin olevilla tuottajilla ja myyjillä on yhdenvertaiset mahdollisuudet tarjota ja saada tuotteitaan Alkon valikoimiin kuin kotimaisilla tuottajilla. Komission kanssa käydyissä neuvotteluissa sovittiin vuonna 1993, että suomalaiset viranomaiset raportoivat komissiolle Alkon toiminnasta säännöllisesti. Raporttien valmistelu kuuluu tällä hetkellä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle. Lisäksi neuvotteluissa todettiin, että Alkon päätöksiin tulisi voida hakea muutosta. Muutoksenhakumenettelystä säädettäisiin ehdotuksen 75 §:ssä.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös, että alkoholiyhtiön tulee huolehtia siitä, että sen palveluksessa oleva ei käsittele myyntiin ottamista tai myynnistä poistamista koskevaa asiaa, jos hän on hallintolaissa säädetyllä tavalla esteellinen.

25 §. Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen. Alkoholiyhtiö ei nykyisin tarvitse toimintaansa alkoholijuomien vähittäismyyntilupaa. Sen sijaan sen vähittäismyyntipaikan perustaminen edellyttää nykyisen 13 §:n 2 momentin mukaan aluehallintoviraston hy-

väksymistä. Myymälän tulee säännöksen mukaan olla sijainniltaan asianmukainen ja valvonnan tulee olla tehokkaasti järjestettävissä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto hyväksyisi jatkossakin alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan. Myyntipaikkaa ei saisi hyväksyä jos sen sijainnista aiheutuisi kohtuutonta haittaa asuinympäristölle.

Muiden kuin yksinoikeuteen kuuluvien alkoholijuomien myyntiin alkoholiyhtiö tarvitsisi toimipaikkakohtaisen vähittäismyyntiluvan, jonka yhtiö hakee oman harkintansa mukaan samoin kuin muut hakijat. Selvyyden vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä, jolla alkoholiyhtiölle voidaan myöntää alkoholijuomien vähittäismyyntilupa. Esimerkiksi enintään 5,5 %:n vahvuisten alkoholijuomien myynti ei poikkeaisi yli 5,5 %:n vahvuisten juomien myynnistä. Tämän vuoksi lupa voitaisiin yleensä myöntää myyntipaikan yleisen hyväksymisen yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin menettelystä, jolla Alkon myymälästä aiheutuvia haittoja voidaan arvioida. Aluehallintoviraston tulisi pyytää myyntipaikasta lausunto kunnalta ja poliisilta. Tämän lisäksi sen olisi ilmoitettava hakemuksesta samassa kiinteistössä sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle ja varattava heille tilaisuus esittää huomautuksensa. Alkoholiyhtiö voisi huolehtia ilmoittamisesta ja liittää hakemukseensa selvityksen mahdollisista huomautuksista. Naapureiden kuulemisvelvoitetta ei olisi, jos ilmoittaminen on selvästi tarpeetonta aiemmin saatujen lausuntojen ja huomautusten, myyntipaikan sijainnin tai muun vastaavan seikan vuoksi. Järjestely poikkeaisi silti alkoholijuomien vähittäismyyntilupaprosessista, jossa hakemuksesta ei tarvitsisi tehdä mainittuja lausuntopyyntöjä ja ilmoituksia. Kaupoissa tapahtuva alkoholijuomien myynti liittyy tavanomaiseen elintarvikemyyntiin, mutta alkoholiyhtiön myymälöissä myydään vain alkoholijuomia. Kokemusten mukaan on nykyisin poikkeuksellista, että alkoholiyhtiön myymälästä aiheutuisi kohtuutonta haittaa asuinympäristölle, mutta lähtökohtana on, että yhtiö pyrkisi aina minimoimaan myynnistä aiheutuvat haitat.

26 §. *Luovutuspaikka ja alkoholijuomien luovuttaminen ostajille.* Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 13 §:n alkoholiyhtiö voi harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä myös lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Alkoholiyhtiö toimittaa nykyisin ostajan tilaamia alkoholijuomia luovutuspaikan välityksellä alkoholijuomien vähittäismyynnistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle annetun asetuksen (680/1996) mukaisesti. Luovutuspaikat palvelevat asiakkaita sellaisilla paikkakunnilla, joihin ei ole taloudellisia edellytyksiä perustaa Alkon omaa alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkaa. Tilauspalvelupisteen voi perustaa kuntaan, joka sijaitsee vähintään noin 20 kilometrin etäisyydellä lähimmästä Alkon myymälästä tai toisesta tilauspalvelupisteestä. Käytännössä asiakas tilaa haluamansa alkoholijuomat, juomat lähetetään varastosta ja asiakas noutaa ne luovutuspaikasta eli esimerkiksi Matkahuollosta tai kauppaliikkeestä. Tärkeimmät säännökset luovutuspaikan hyväksymisestä ja toiminnasta siirrettäisiin asetustasolta ehdotettuun lakiin.

Pykälän 1 momentin mukaan alkoholiyhtiöltä ostettuja alkoholijuomia voitaisiin luovuttaa ostajille avoimessa liikehuoneistossa, jonka toiminnanharjoittajan kanssa alkoholiyhtiö on tehnyt luovutuspaikkasopimuksen. Säännös täydentäisi esityksen 25 §:ää. Luovutuspaikan hyväksyisi alkoholiyhtiön hakemuksesta toimipaikan aluehallintovirasto. Luovutuspaikkaa ei saisi hyväksyä, jos sen toiminnanharjoittaja ei täytä laissa luvanhaltijalta vaadittavia 13 §:ssä säädettäviä edellytyksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan luovutuspaikkaan voitaisiin toimittaa vain ostajan sinne tilaamia alkoholijuomia. Toimitetut alkoholijuomat voitaisiin luovuttaa vain niiden ostajalle tai tämän valtuuttamalle henkilölle ja noutamatta jääneet alkoholijuomat tulisi palautettava alkoholiyhtiölle viimeistään kahden viikon kuluttua niiden saapumisesta luovutuspaikkaan. Alkoholij-

juoman luovuttamiseen luovutuspaikassa sovellettaisiin alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia yleisiä säännöksiä ja alkoholiyhtiön myymälöiden myyntiaikoja.

27 §. *Alkoholijuomien muu myynti.* Pykälässä säädettäisiin selvyuden vuoksi joistakin alkoholijuomien myyntitavoista, joiden voidaan sanoa kuuluvan alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeuteen. Alkoholiyhtiö saisi 1 momentin mukaan myydä alkoholijuomia myös myymäläautossa ja –veneessä, jonka vakituista tai kausiasutusta palveleva säännöllinen reitti on aluehallintoviraston hyväksymä. Vähittäismyyntiluvan myöntämisestä enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin myymäläautossa ja –veneessä säädetään 25 §:n 2 momentin viittauksen mukaan 17 §:n 1 momentissa.

Alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli merkitsee pitkälle meneviä rajoituksia esimerkiksi yksityisen henkilön mahdollisuuksiin myydä tai muuten luovuttaa omistamiaan alkoholijuomia. Ruotsissa alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli voi nimenomaisen säännöksen mukaan järjestää huutokaupan, jossa myydään alkoholijuomia. Käytännössä tällaisella myyntitavalla ei ole mitään vaikutusta alkoholijuomien kokonaiskulutukseen tai haittoihin, sillä myynnissä voi olla esimerkiksi yksityisten kansalaisten tai yritysten hallussa olevia keräilyjuomia tai myös alkoholijuomien maahantuojien tai tukkukauppiaiden harvinaisempia tuotteita. Vaikka tällainen myyntitapa kuuluisi alkoholiyhtiön vähittäismyynnin yksinoikeuteen, selvyuden vuoksi pykälän 1 momentin mukaan alkoholiyhtiö saisi järjestää huutokaupan, jossa myydään alkoholijuomia. Juomat voisivat olla myös muiden kuin alkoholiyhtiön omistamia, jolloin Alko toimisi huutokaupan pitäjänä.

Alkoholiyhtiölle säädetty yksinoikeus koskee vain tietynvahvuisten alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Käytännössä alkoholijuomien anniskeluluvan haltijat hankkivat ravintoloihinsa alkoholijuomia myös alkoholiyhtiön valikoimista. Tätä toimintaa varten alkoholiyhtiöllä tulee olla tukkumyyntilupa, jonka yhtiö on hakenut samoin kuin muut hakijat. Selvyuden vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että alkoholiyhtiölle voidaan myöntää alkoholijuomien tukkumyyntilupa. Tukkumyynnissä tulisi noudattaa 29 §:n 2 momentin säännöstä, jonka mukaan myynnit tulee kirjata ostajan lupanumerolle. Alkoholijuomien vähittäismyynnin yksinoikeutta ei ole rajoitettu toimipaikkaan tai sen suhteen, millä tavoin alkoholijuomat luovutetaan ostajille. Alkoholiyhtiön esimerkiksi anniskeluluvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille myymiä alkoholijuomia ei tarvitsisi välttämättä noutaa vähittäismyyntipaikasta tai luovutuspaikasta, vaan alkoholiyhtiö saisi pykälän 3 momentin mukaan lähettää ne mainitulle ostajalle.

4 luku **Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti**

28 §. *Ilmoittaminen maahantuonnista ja viennistä.* Väkiwiinan maahantuonti ei ehdotetun 15 §:n mukaan edellyttäisi erillistä lupaa, jos maahantuojana on väkiwiinan valmistus- tai käyttöluvan haltija. Väkiwiinan vienti ja alkoholijuomien maahantuonti ja vienti puolestaan eivät milloinkaan edellytä erillistä lupaa. Kuten nykyisessä 8 §:ssä säädetään, sekä yksityishenkilöt että yritykset saavat käyttötarkoituksesta riippumatta tuoda alkoholijuomia maahan ilman maahantuontilupaa.

Jos väkiwiinan tai alkoholijuomien maahantuontia harjoitetaan kaupallisessa tarkoituksessa, ehdotetun pykälän mukaan toiminnan aloittamisesta tulisi kuitenkin ilmoittaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Säännös vastaa nykyisin voimassa olevaa alkoholilain 11 §:ää. Tapauksesta, jossa alkoholijuomia myydään kuluttajille rajat ylittävällä etämyynnillä, säädettäisiin 30 §:ssä.

29 §. *Valmistajan, maahantuojan ja tukkumyyjän yleiset velvollisuudet.* Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 43 §:n mukaan alkoholijuoman valmistaja ja maahantuojat vastaavat kulu-

tukseen luovuttamansa alkoholijuoman laadusta ja koostumuksesta sekä siitä, että tuote ja sen päällymerkinnät ja muu esittely ovat säännösten ja määräysten mukaisia. Vastaavaa säännöstä ehdotetaan pykälän 1 momenttiin. Alkoholijuomien valmistajien ja maahantuojien edellytettäisiin olevan selvillä markkinoille saattamisensa alkoholijuomien koostumuksesta ja laadusta sekä pakkausmerkintöjä ja esittelyä koskevien säännösten sisällöstä. Erityisesti erityyppisten alkoholijuomien esittelystä ja alkuperämerkintöjen käytöstä säädetään Euroopan unionin oikeudessa.

Pykälän 2 momentin mukaan väkiviinan ja alkoholijuoman valmistaja, maahantuojaja ja tukkumyyjä saisivat myydä väkiviinaa ja alkoholijuomaa vain alkoholilaisissa tarkoitettulle luvanhaltijalle luvan mukaiseen tarkoitukseen. Ehdotuksen 22 §:n 1 momentin mukaisesti alkoholijuomien myynti olisi sallittua myös alkoholiyhtiölle. Myynnit tulisi kirjata ostaja- ja lupakohdaisesti eli valvontaviranomaiset saisivat luvanhaltijan kirjanpidosta tietää alkoholijuomien myynnit lupanumeroittain. Väkiviinan valmistus, kauppa ja käyttö olisivat kokonaan lupajärjestelmän piirissä eli väkiviinan myynti esimerkiksi yksityiselle kansalaiselle tai ilman alkoholilain lupaa olevalle yritykselle olisi kiellettyä.

30 §. *Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti.* Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti, jossa ulkomailla sijaitseva myyjä tarjoaa alkoholijuomia suomalaisten kuluttajien ostettavaksi ja vastaanotettavaksi Suomessa, on nykyisen alkoholilain 8 §:n mukaan kiellettyä. Mainitun säännöksen mukaan alkoholijuomien kaupallinenkin maahantuonti on sallittua ilman lupaa, mutta alkoholijuomien edelleen luovuttaminen tai käyttäminen luvanvaraisessa tarkoituksessa edellyttää asianomaista lupaa. Säännös merkitsee sitä, että alkoholijuomia ei saa ulkomailta myydä etämyynnillä suomalaisille kuluttajille ilman asianomaista vähittäismyyntilupaa. Alkon yksinoikeuden alaan kuuluvien alkoholijuomien myyntiin ei kyseistä lupaa edes voida myöntää.

Nykyistä alkoholilain 8 §:n säännöstä selvennettäisiin selkeämmällä alkoholijuomien etämyynnin ja etämyyntiin liittyvän maahantuonnin kiellolla ja Alkon vähittäismyyntimonopolin tarkemmalla määrittelyllä. Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti ja myyntiin liittyvä maahantuonti Suomeen olisi kielletty. Rajat ylittävä etämyynti olisi määritelty 3 §:ssä.

Asiasta säädetäisiin Suomen alkoholilainsäädännössä myös sillä perusteella, että kansainvälisten lainvalintasääntöjen mukaisesti rajat ylittävään etämyyntiin sovelletaan kuluttajan asuinmaan lainsäädäntöä. Tyypillisessä etämyynnissä kuluttaja ei näe tavaroita ennen sopimuksen tekemistä. Rajatapauksessa etämyyntinä pidetään kuluttajaoikeudessa myös tilannetta, jossa kuluttaja on käynyt tutustumassa tavaroihin, mutta päättää tilata ne vasta etäviestimen välityksellä myöhemmin.

Salakuljetusrikokset säädetään rangaistaviksi rikoslain 46 luvun 4 ja 5 §:ssä. Salakuljetukseen syyllistyy 4 §:n 1 momentin mukaan se, joka ilman asianmukaista lupaa taikka muuten tuontia tai vientiä koskevien säännösten tai määräysten vastaisesti tuo tai yrittää tuoda maahan taikka vie tai yrittää viedä maasta tavaraa, jonka tuonti tai vienti on kielletty tai edellyttää viranomaisen lupaa tai tarkastusta. Rangaistukseksi tuomitaan sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

31 §. *Verottamattomien alkoholijuomien tukkumyynti.* Alkoholijuomien ja väkiviinan valmisteverotuksesta säädetään valmisteverotuslaissa ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa. Näissä säädöksissä säädetään myös valmisteverovapautuksista, mutta lisäksi verottomuudesta säädetään myös nykyisen alkoholilain 17 §:ssä. Verottomuudet perustuvat rakennedirektiivin määräyksiin. Suuri osa direktiivin 27 artiklaan sisältyvistä verovapaussäännöksistä liittyy alkoholin ja erityisesti väkiviinan käyttämiseen muuhun kuin varsinaisiin nautintatar-

koituksiin, kuten etikan, lääkkeiden, aromiaineiden ja elintarvikkeiden valmistukseen, samoin kuin sellaisten tuotteiden valmistukseen, jotka eivät sisällä alkoholia, sekä tieteelliseen tutkimukseen ja muuhun tieteelliseen tarkoitukseen ja apteekkien ja sairaaloiden lääkintäkäyttöön. Mainitut verovapaussäännökset merkitsevät käytännössä sitä, että alkoholiveroa kannetaan pääsääntöisesti vain nautittavaksi tarkoitetuista alkoholijuomista.

Verovapaussäännöksiä sovellettaessa jäsenvaltion kuitenkin edellytetään huolehtivan siitä, että verovapauden oikea ja välitön soveltaminen varmistetaan ja että veropetokset, veron kiertäminen ja muu väärinkäyttö estetään.

Valmisteverotuslain ja alkoholilain säännösten mukaan ratkaistaan, mitkä alkoholijuomat ovat verottomia ja millä tavoin verottomia alkoholijuomia voidaan myydä. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin nykyisen 17 §:n tapaan siitä, kenelle alkoholijuomien tukkumyyntiluvan haltija voi myydä verotonta alkoholijuomaa. Sen sijaan alkoholilaissa ei enää säädettäisi valmisteverottomuuden perusteista.

Pykälän mukaan alkoholijuomien tukkumyyntiä harjoittava saisi myydä alkoholijuomaa, josta valmisteveroa ei ole suoritettu ensinnä valmisteverotuslaissa ja alkoholi- ja alkoholijuomaveroista annetussa laissa säädettyihin tarkoituksiin. Mainittuihin lakeihin ehdotetaan siirrettäväksi myös nykyisin alkoholilaissa säädetty verottomuuden perusteet. (Lisäksi verottomana myyntinä saisi myydä alkoholijuomaa siirrettäväksi valmisteverotuslaissa tarkoitettuun verottomaan varastoon tai verottomien tavaroiden myymälään, vientiin Euroopan unionin ulkopuolelle tai siirrettäväksi toiseen jäsenvaltioon taikka tullilaissa tarkoitettulle vapaa-alueelle tai tullivarastoon sekä kansainvälisessä liikenteessä olevan liikennevälineen verottomaan muonitukseen.)

32 §. *Alkoholijuomien maahantuonnin ikäraajat.* Nykyisessä alkoholilaissa ei ole säännöksiä alkoholijuomien maahantuonnin ikärajoista, vaikka alkoholijuomien hallussapidon ikärajoista säädetään 34 §:ssä. Sen sijaan esimerkiksi tupakkalain 11 §:n mukaan sekä tupakkatuotteiden maahantuonti että hallussapito on kielletty alle 18-vuotiaalta.

Pykälän mukaan alkoholijuomien maahantuonnin ikäraja olisi sama kuin niiden hallussapidon ikäraja. Väkevien alkoholijuomien maahantuonti olisi kielletty 20 vuotta nuoremmalta henkilöltä ja mietojen alkoholijuomien maahantuonti olisi kielletty 18 vuotta nuoremmalta henkilöltä.

33 §. *Alkoholijuomien matkustajatuonti Euroopan talousalueen ulkopuolelta.* Alkoholijuomien matkustajatuontia Euroopan talousalueen ulkopuolelta koskevasta rajoituksesta säädetään nykyisin alkoholilain 10 §:ssä. Pykälässä säädetään asetuksenantovaltuudesta, jonka nojalla alkoholijuoma-asetuksen 8 §:ssä on säädetty niin sanotusta 20 tunnin säännöstä.

Pykälän 1 momentin mukaan Suomessa asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka matka on kestänyt enintään 24 tuntia, ei saisi tuoda maahan alkoholijuomia. Aikaraja vastaisi valvonnan helpottamiseksi tupakkalaissa käyttöön otettua aikarajaa.

Pykälän 2 momentin mukaan Euroopan talousalueen ulkopuolella asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta, ei saisi tuoda maahan alkoholijuomia.

5 luku **Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu**

34 §. *Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka.* Pykälässä säädettäisiin alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevista keskeisistä säännöistä, jotka koskevat kaikkia 13 §:ssä tarkoitettuja luvanhaltijoita ja alkoholiyhtiötä. Alkoholijuomien vähittäismyyntiä saisi harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa ja vähittäismyyntiluvan haltija ei saisi myydä muita alkoholijuomia kuin luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Vähittäismyyntipaikassa myytyä alkoholijuomaa ei saisi pykälän 2 momentin mukaan nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla sisä- tai ulkoalueella tai tämän alueen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltijan olisi tarvittaessa merkittävä alue, jolla alkoholijuoman nauttiminen on kielletty. Säännös liittyy vähittäismyyntiin ja anniskelun 3 §:n mukaisiin määritelmiin. Jos alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltija sallii alkoholijuomien nauttimisen esimerkiksi sisä- tai ulkotiloihinsa järjestämässään pöydissä tai ei puutu siihen, kysymys olisi luvattomasta anniskelusta.

35 §. *Alkoholijuomien anniskelupaikka.* Pykälässä säädettäisiin alkoholijuomien anniskelua koskevista keskeisistä säännöistä, joista on nykyisin säädetty alkoholilain 21 c §:ssä ja 23 §:ssä. Alkoholijuomien anniskelua saisi 1 momentin mukaan harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyllä anniskelualueella. Luovutuksella tarkoitetaan alkoholijuoman fyysistä hallinnan luovuttamista asiakkaalle. Jos myynti on kielletty asiakkaan iän tai päihtymyksen vuoksi, myyjän tulee myyntitilanteessa kieltäytyä luovuttamasta alkoholijuoman hallintaa asiakkaalle.

Pykälän 2 momentin mukaan anniskelualueella saisi nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa, jota ei saisi kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella. Alkoholijuomien anniskelualue tulisi rajata tai merkitä selvästi ellei alueen rajoja voida muutoin selvästi havaita. Alkoholijuomien anniskelujat ovat selvästi pidempiä kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiajat ja anniskelupaikoissa saadaan myydä asiakkaille myös alkoholiyhtiön vähittäismyyntiin yksinoikeuden alaan kuuluvia alkoholijuomia. Näiden syiden vuoksi on tärkeää, että myytyjä alkoholijuomia ei saa viedä anniskelualueen ulkopuolelle.

Anniskelualueen valvontaan liittyen pykälän 3 momentin mukaan henkilöä, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, ei saisi päästää anniskelualueelle ja anniskelualueella oleva tällainen henkilö tulisi poistaa anniskelualueelta ja anniskelupaikasta.

Päihtyneen henkilön keskushermoston toiminta on muuttunut alkoholin, huumeiden tai muiden päihteiden vaikutuksesta. Kun keskikokoinen henkilö juo esimerkiksi viisi pulloa olutta, vajaan pullollisen viiniä tai puoli pulloa viinaa, hänen verensä alkoholipitoisuus kohoaa korkeimmillaan noin yhteen promilleen. Tällaisen alkoholimäärän synnyttämän nousuhumalan aikana käytös muuttuu yleensä vilkkaammaksi, puheliaammaksi ja itsevarmemmaksi. Vaikka henkilön reaktiokyky on siinä määrin heikentynyt, että hän syyllistyisi liikenteessä rattijuopumukseen, hänen päihtymyksensä ei välttämättä ole selvästi havaittavissa.

Yksi alkoholiannos palaa maksassa noin 1—2 tunnissa. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että yhden ravintolaillan aikana henkilölle voidaan myydä valvotusti useita annoksia alkoholijuomia ilman, että hänet tulisi päihtymyksen takia poistaa anniskelupaikasta.

Toisaalta jos keskikokoinen henkilö on juonut nopeasti yli viisi annosta alkoholia, hermoston toiminta alkaa yli promillen humalassa jo merkittävästi lamaanua. Yksilölliset erot voivat olla suuria, mutta ravintolan omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan kannalta henkilön päihtymys on aina selvästi havaittavissa, jos hänen liikkeensä alkavat olla horjuvia tai hapuilevia, hänen

katseensa harhailee ja päihtymisen voi jo lyhyen keskustelun aikana havaita puheen sammaltamisesta. Koska yksikin annos voi nostaa veren alkoholipitoisuutta edelleen 0,2—0,3 promillea, on selvää, että tällaiselle henkilölle ei myöskään saisi enää myydä anniskelussa tai vähittäismyynissä alkoholia. Tästä myyntikiellosta säädetäisiin 36 §:ssä.

Päihtymyksen arvioinnissa on otettava huomioon se, että päihtymykseen viittaavat tunnusmerkit saattavat johtua sairaudesta tai vammasta. Tunnuksmerkkien soveltaminen ei saa johtaa syrjintään sairauden tai vamman perusteella.

Useimmat henkilöt menettävät tajuntansa kolmen promillen humalassa eli keskimäärin noin 15 annosta nautittuaan. Tämä merkitsee sitä, että esimerkiksi ravintolassa tavatun sammuneen asiakkaan päihtymys on ollut selvästi havaittavissa jo pitkän aikaa.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 5 §:ssä säädetään asiakasvalintaoikeudesta, joka täydentää nyt kysymyksessä olevia kieltoja. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittajalla ja liikkeen henkilökunnalla on säännöksen mukaan oikeus evätä asiakkaaksi pyrkivältä pääsyyn liikkeeseen, jos siihen on järjestyksenpidon tai liikkeen toiminta-ajatuksen vuoksi perusteltu syy. Vaikka pelkkä alkoholijuomien nauttiminen ennen ravitsemisliikkeeseen menoa ei ole alkoholilain mukaan peruste, jonka nojalla asiakkaan pääsy anniskelualueelle tulee kieltää, ravitsemisliikkeellä voi olla perusteltu syy omavalvontansa osana päättää suhtautumisestaan esimerkiksi omien alkoholijuomien nauttimiseen ulkona ennen ravintolaan saapumista. Lisäksi ravitsemisliikkeellä on mainitun lain 5 §:n mukaan oikeus kieltäytyä tarjoilemasta asiakkaalle ruokaa tai juomaa ja tarvittaessa poistaa asiakas liikkeestä, jos hän häiritsee muita asiakkaita tai muutoin aiheuttaa häiriötä liikkeessä tai ei täytä liikkeeseen asetettuja asiakkaaksi pääsyn edellytyksiä. Säännöksessä viitataan lopuksi siihen, että syrjinnän kiellosta säädetään yhdenvertaisuuslain (21/2004) 6 §:ssä.

Estämällä ja rajoittamalla liiallista päihtymystä pyritään anniskelu- ja vähittäismyyntipaikoissa osaltaan ehkäisemään alkoholista aiheutuvia järjestyshäiriöitä, tapaturmia ja onnettomuuksia. Myös tarve mahdollistaa asiakkaalle turvallinen pääsy kotiin on osa päihtymykseen liittyvää omavalvontaa anniskelupaikassa.

36 §. Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot. Pykälässä säädetäisiin alkoholijuomien vähittäismyyntikiellosta, josta säädetään nykyään alkoholilain 16 §:ssä, ja anniskelukiellosta, josta säädetään alkoholilain 24 §:ssä.

Alkoholijuomaa ei 1 momentin mukaan saisi luovuttaa vähittäismyynissä tai anniskelussa alle 18-vuotiaalle, henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi taikka jos on aihetta olettaa alkoholijuoman luvaton luovuttamista tai välittämistä. Vähittäismyyntin osalta säädetäisiin nykyiseen tapaan, että väkevää alkoholijuomaa ei saa luovuttaa alle 20-vuotiaalle. Henkilölle voitaisiin näin ollen myydä mietoa alkoholijuomaa hänen 18-vuotissyntymäpäivänään ja vastaavasti väkevää alkoholijuomaa hänen 20-vuotissyntymäpäivänään.

Alkoholijuoman vähittäismyynti ja anniskelu on nykyisin alkoholilain mukaan kielletty myös tilanteissa, jossa on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä. Vaikka säännöksen tarkoitus on ilmeisesti ehkäistä alkoholin suurkulutuksen aiheuttamia haittoja, sen soveltaminen on hyvin vaikeaa ja tulkinnanvaraista. Alkoholin oletettu väärinkäyttö ei olisi ehdotuksen mukaan enää myyntikiellon peruste. Se, että laissa velvoitettaisiin alkoholiyhtiö tai vähittäismyynti- ja anniskeluluvan haltija kieltäytymään alkoholijuomien myynnistä tietyssä tilanteessa, ei merkitse sitä, että myynti olisi muissa tilanteissa pakollista. Muun muassa rikoslain kielletyn syrjinnän ulkopuolella voi olla monenlaisia tilanteita, joissa alkoholijuomien myynnistä kieltäy-

tyminen harkinnan mukaan on oikeusjärjestyksen mukaan sallittua ja moraalisesti jopa suotavaa.

Myyntikiellon lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin anniskelupaikan velvollisuudesta valvoa alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa. Hallussapitoa ja nauttimista ei saisi sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi. Sallimiseksi katsotaan myös se, että anniskelupaikan valvontaa ei ole ylipäättänsä järjestetty ja hoidettu tehokkaasti tai paikassa ei ole riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan toteuttamiseksi.

37 §. Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta. Vähittäismyynnin henkilökunnasta ei ole nykyisessä alkoholilaisissa säännöksiä. Anniskelupaikan henkilökunnasta sekä vastaavista hoitajista ja näiden koulutukseen ja kokemukseen liittyvistä edellytyksistä säädetään alkoholilain 21 b ja c §:ssä. Vähittäismyynti- ja anniskelupaikkojen henkilökuntaa koskevat säännökset yhdenäistettäisiin ja samalla niitä yksinkertaistettaisiin. Henkilökuntaa koskevat säännökset eivät kuuluisi luvan myöntämisen edellytyksiin, mutta luvanhaltija vastaisi lain velvoitteiden toteuttamisesta osana 54 §:ssä tarkoitettua oma-valvontasuunnitelmaa.

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi pykälän 1 momentin mukaan olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Pykälän 2 momentin mukaan vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulisi olla luvanhaltijan edustajana tämän määräämä vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö paikalla, jos paikka on avoinna asiakkaille. Henkilön tulisi olla täyttänyt 18 vuotta. Sitä nuorempi 16 vuotta täyttänyt henkilö saisi myydä alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön valvonnan alaisena. Anniskelupaikan vastaavan hoitajan koulutukseen ja kokemukseen liittyvistä erityisistä kelpoisuusvaatimuksista luovuttaisiin, mutta kaikilla vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä niiden valvontaa hoitavilla henkilöillä tulisi ehdotuksen 55 §:n mukaan olla alkoholilain osaamista osoittava osaamistodistus. Tällä hetkellä alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunnalla ei ole vastaavia hoitajia lukuun ottamatta mitään kelpoisuusvaatimuksia.

Pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saisi olla alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

38 §. Yleinen valvonta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vähittäismyynti- ja anniskeluluvan haltijan ja hänen henkilökuntansa yleisistä valvontavelvoitteista. Heidän tulisi valvoa edellä 34—37 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista ja huolehtia järjestyksenpidosta vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

2 momentin mukaan luvanhaltija ja hänen edustajansa saisi poistaa henkilön, joka rikkoo kieltoa tai jonka päihtymys on selvästi havaittavissa. Luvanhaltija ja hänen edustajansa saisivat myös ottaa anniskelualueelta pois viedyn astian kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää astian sisältämän alkoholijuoman.

39 §. Henkilöllisyyden todistaminen. Pykälän mukaan alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva olisi velvollinen vaadittaessa todistamaan henkilöllisyytensä henkilökunnalle ja tämän lain valvontaa suorittavalle viranhaltijalle poliisiviranomaisen myöntämällä ajokortilla, passilla tai kuvallisella henkilökortilla. Henkilökunnan osalta tästä velvoitteesta säädetään nykyisin alkoholijuoma-asetuksen 26 §:ssä.

40 §. *Alkoholijuomien vähittäismyyntipakkaukset ja anniskeluannokset.* Alkoholijuomasetuksen 11 §:n mukaan alkoholijuomaa saa vähittäismyynnissä myydä vain valmiiksi täytetyissä suljetuissa astioissa. Asetuksen 24 §:ssä säädetään yksityiskohtaisesti alkoholijuomien anniskelun annosko'oista. Ehdotuksessa alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun ero säilytettäisiin, mutta anniskelun määriä koskevista rajoituksista luovuttaisiin.

1 momentin mukaan alkoholijuomaa saisi myydä vähittäismyynnissä vain valmiiksi täytetyissä suljetuissa pakkauksissa. Alkoholijuomaa saisi 2 momentin mukaan myydä anniskelussa ainoastaan avatuissa pakkauksissa tai annosteltuna lasiin tai muuhun astiaan.

Pykälän 2 momentissa ei säädettäisi alkoholijuomien enimmäismäärää, jonka asiakkaalle tai hänen seurueelleen saisi anniskelussa myydä. Asiakkaat saisivat valita anniskelussa tarjolla olevista pulloista ja muista pakkauksista, joiden enimmäiskoolla ei olisi rajoituksia. Jos alkoholijuomaa myytäisiin anniskelussa annosteltuna, sitä tulisi kuitenkin aina olla asiakkaan saatavilla perusannoksina, jotka määriteltäisiin säännöksessä alkoholipitoisuuden mukaan. Väkevien alkoholijuomien perusannos olisi 4 senttilitraa, enemmän kuin 15 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän miedon alkoholijuoman perusannos 8 senttilitraa, enemmän kuin 8 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia sisältävän miedon alkoholijuoman perusannos 12 senttilitraa ja muun miedon alkoholijuoman perusannos 33 senttilitraa. Yhdessä perusannoksessa olisi noin 12 grammaa alkoholia, jolloin asiakkaan olisi yksinkertaista arvioida nauttimansa alkoholin määrää.

Vaikka anniskelussa myytävän alkoholijuoman määrää ei rajoitettaisi laissa, käytännössä luvanvalvontajien ja heidän henkilökuntansa tulisi aina valvoa, ettei anniskelupaikassa myydä selvästi päihtyneille ja ettei tällaisia asiakkaita oleskele anniskelualueella. Ehdotuksen 54 §:n mukaisessa omavalvontasuunnitelmassa tulee tunnistaa riskit ja ohjeistaa henkilökunnan tekemää valvontaa, jos anniskelupaikassa päätetään myydä asiakkaille suuria määriä alkoholijuomia kerralla. Alkoholilain noudattamista valvovat viranomaiset voisivat myös kohdistaa tarkastuksia tällaisiin anniskelupaikkoihin. Jos asiakkaiden päihtymistä ei riittävästi valvota, väkivalta- ja tapaturmariskit kasvavat ja anniskeluluvanvalvontajien voi joutua tuottamuksensa perusteella vahingonkorvausvastuuseen päihtyneelle tai sivulliselle syntyneistä vahingoista.

41 §. *Vähittäismyyntiaika.* Alkoholijuomien vähittäismyyntiajasta on nykyisin säädetty alkoholijuomasetuksen 14 ja 15 §:ssä. Alkoholijuomia saa kauppa- ja ravintola- ja cateringliiketoiminnassa myydä sallittuina aukioloaikoina kuitenkin niin, myynti on kielletty kello 21—9. Alkon myyntiaika päättyy arkisin kello 20 ja lauantaisin kello 18. Alkon osalta sunnuntaimyynti on kokonaan kielletty. Myyntiaikaa koskevat säännökset siirrettäisiin lain tasolle.

Alkoholijuomien vähittäismyynti olisi pykälän 1 momentin pääsäännön mukaan sallittu kello 9:stä kello 21:een joka päivä.

Pykälän 2 momentin mukaan Alkon myyntiajat säilyisivät pääosin nykyisinä eli se saisi harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä arkipäivisin kello 9:stä kello 21:een paitsi lauantaisin kello 9:stä kello 18:aan. Alko ei myisi alkoholijuomia sunnuntaisin, kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä, äitienpäivänä, isänpäivänä ja itsenäisyyspäivänä. Kirkkolain (1054/1993) 4 luvun 3 §:n mukaan kirkollisia juhlapäiviä ovat joulupäivä, toinen joulupäivä, uudenvuodenpäivä, loppiainen, pitkäperjantai, pääsiäispäivä, toinen pääsiäispäivä, helatorstai, helluntai, juhannuspäivä ja pyhäinpäivä.

Uudenvuoden aattona ja vapun aattona alkoholijuomien vähittäismyynti Alkoista olisi kielletty kello 18:n jälkeen. Jouluaattona ja juhannusaattona vähittäismyynti olisi kielletty kello 12:n jälkeen.

Alkoholijuomien vähittäismyyntiajat merkitsisivät käytännössä nykyiseen tapaan sitä, että jos myyntipaikka suljetaan samaan aikaan kuin laissa säädetty vähittäismyyntiaika päättyy, ennen tätä liikkeeseen sisään tulleille asiakkaille voidaan myydä alkoholijuomia. Jos myyntipaikka pidetään auki alkoholijuomien vähittäismyyntiajan päättymisen jälkeen, lähtökohta on, että alkoholijuomien myynti asiakkaille on lopetettava säädetyn myyntiajan päättyessä. Jos asiakkaiden mahdollisuus ottaa haltuunsa alkoholijuomia myyntiajan päättymisen on estetty tai myyjä on varmistunut siitä, että asiakas on ottanut alkoholijuomat haltuunsa ennen myyntiajan päättymistä, alkoholijuomat voidaan myydä myös säädetyn myyntiajan päättyttyä. Näin ollen esimerkiksi kassajonoon samanaikaisesti ennen myyntiajan päättymistä tulleille asiakkaille saadaan myydä alkoholijuomat siitä riippumatta, kuinka kauan asiakkaiden palvelu jonossa kestää.

Pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiajan rajoitusta ei sovellettaisi enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin. Kyseiset juomat eivät nykyisin ole alkoholijuomia eikä niiden myyntiaikaa ole rajoitettu.

42 §. Anniskeluaika. Alkoholijuomien anniskeluajasta säädetään alkoholijuoma-asetuksen 23 §:ssä. Anniskeluaika on pääsäännön mukaan kello yhdeksästä kello puoli kahteen. Anniskelu tulee lopettaa, kun anniskelupaikka suljetaan. Jos anniskelupaikka suljetaan kello 24:n jälkeen, anniskelu tulee lopettaa viimeistään puoli tuntia ennen anniskelupaikan sulkemisaikaa. Majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa säädetään ravitsemisliikkeiden ja siten myös anniskelupaikkojen aukioloajasta. Alkoholijuoma-asetuksen 23 §:n 2 momentin mukaan aluehallintovirasto voi jatkaa anniskeluaikaa ennen kello yhdeksää tai jälkeen kello puoli kahta. Jatkoaika-asetuksen 3 §:n mukaan anniskelu voi jatkoajaluvan nojalla alkaa aamulla aikaisintaan kello viisi ja se voi jatkua yöllä kello puoli kolmeen tai puoli neljään. Kaksiporlaiseen jatkoajalupajärjestelmään liittyy muun muassa ravintolan varustelu- ja palvelutason ja viihdeohjelman tasokkuuden arviointia. Anniskeluaikoja koskeva sääntely siirrettäisiin lain tasolle. Jatkoajalupia koskeva lupajärjestelmä muutettaisiin ilmoitusmenettelyksi 43 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan alkoholijuomien myynti anniskelua varten olisi normaalisti sallittu kello 9:stä kello 1.30:een. Myyntiä saataisiin kuitenkin ilman erillistä lupaa tai ilmoitusta jatkaa itsenäisyyspäivän, uudenvuoden, vapun ja juhannuksen aattoyönä kello 3:een.

Pykälän 2 momentin mukaan alkoholijuomien nauttiminen olisi sallittua yhden tunnin ajan anniskeluajan päättymisen jälkeen. Esitykseen sisältyy majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain muutosesitys, jonka mukaan ravitsemisliikkeiden aukioloaikaa ei enää rajoitettaisi. Vastaavasti lainsäädännössä ei enää velvoitettaisi sulkemaan ravitsemisliikettä esimerkiksi viimeistään puolen tunnin kuluttua anniskelun päättymisestä. Anniskeluluvan haltijalla olisi luonnollisesti oikeus määritellä alkoholijuomien nauttimisaika ja anniskelupaikan sulkemisaika itsenäisesti lainsäädännön puitteissa.

Vastaavasti kuin 42 §:ssä pykälän 3 momentin mukaan alkoholijuomien anniskeluajan rajoitusta ei sovellettaisi enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin.

43 §. Jatkoaikailmoitus. Pykälässä säädetäisiin anniskeluajan jatkamisesta erillisen ilmoituksen mukaisesti. Pykälän 1 momentin mukaan edellä 42 §:n 1 momentin estämättä anniskelua saisi jatkaa ilmoituksen perusteella kello neljään.

Ilmoitus olisi toimitettava lupaviranomaiselle samassa ajassa kuin luvan muutosta koskeva ilmoitus eli vähintään kolme viikkoa ennen suunnitellun jatkoajan käyttöönottoa. Lupaviranomaisen olisi toimitettava ilmoitus terveydensuojelulain 15 §:ssä tarkoitettua käsittelyä varten kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Terveydensuojelulain valvonnan tarkoituksena on

muun muassa ehkäistä melusta syntyviä terveyshaittoja. Ilmoituksen vireilläolosta ilmoittamisesta ja asianosaisten kuulemisesta säädetään tältä osin terveydensuojelulain 15 §:ssä.

Ilmoituksessa olisi annettava anniskelutoiminnasta aiheutuvien vaikutusten arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella. Käytännössä anniskeluluvan haltija päättäisi itse, minä päivinä ja kuinka pitkään anniskelua jatkettaisiin kello 1.30:n jälkeen. Valvonnan kannalta lupaviranomaisen olisi kuitenkin tiedettävä, milloin jatkoaika-anniskelua koskevat velvoitteet ovat voimassa ja milloin esimerkiksi valvonta voi olla tarpeen.

Kunnallisen itsehallinnon lisäämiseksi kunnalla olisi 3 momentin mukaan oikeus kieltää jatkoaikana tapahtuva anniskelu koko kunnan alueella tai päätöksessä määrätyllä alueella. Kunnan päätös tulisi voimaan ja alueella olevat jatkoajat lakkaisivat kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi. Käytännössä kunnanvaltuusto voisi näin ollen päättää, että kunnan alueella tai esimerkiksi vain kunnan keskustassa tai tietyssä lähiössä kaikkien ravintoloiden anniskelu päättyisi viimeistään kello 1.30 eikä kello neljä. Käytännössä kunnan päätös perustuisi yleisimmin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden edistämiseen tai joissakin tapauksissa esimerkiksi huono-osaisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyyn ongelmallisella alueella. Päätöksen ja alueen rajaamisen tulisi perustua objektiivisiin kriteereihin eikä ravintolayrittäjien yhdenvertaisuus saisi vaarantua.

44 §. Anniskelu eräissä tapauksissa. Pykälässä säädettäisiin anniskelun valvonnasta kahdessa erityistapauksessa.

Pykälän 1 momentin mukaan jatkoaikaan liittyisi erityinen velvollisuus huolehtia anniskelupaikan järjestyksenvalvonnasta. Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa ilmoituksen perusteella kello 1.30:n jälkeen, luvanhaltijan tulisi asettaa kaksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200:a asiakaspaikkaa kohti yksinomaan valvomaan järjestystä ja turvallisuutta anniskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 24:n ja alkoholijuomien nauttimisen päättymistä seuraavan puolen tunnin ajaksi. Velvoite koskisi siten enintään viittä ja puolta tuntia kello 24:n ja 5.30:n välisenä aikana.

Järjestyksenvalvoja koskevista vaatimuksista voitaisiin kuitenkin poiketa, jos vaatimukset ovat selvästi tarpeettomia paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi tai järjestyksenvalvojien määrä ei ilmeisesti riitä järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Järjestyksenvalvojien tehtäviin kuuluisivat kaikki asiakkaiden ja heidän omaisuutensa turvallisuuden sekä anniskelupaikan ja sen välittömän läheisyyden järjestyksenvalvontaan liittyvät tehtävät, mutta he eivät saisi osallistua alkoholijuomien myyntiin. Aluehallintovirasto voisi hyväksyä säännöstä pienemmän miehityksen tai määrätä säännöstä suuremman miehityksen. Esimerkiksi alkoholijuomien anniskelu viihdeohjelman seuraamisen yhteydessä nautittavan aterian aikana ei yleensä edellytä lainkaan järjestyksenvalvontaa. Toisaalta taajamassa sijaitseva anniskelupaikka, jonka toiminta-ajatus keskittyisi yksinomaan alkoholijuomien anniskeluun kello neljään saakka, voisi aina edellyttää tehostettua järjestyksenvalvontaa.

Ehdotuksen 19 §:n 2 momentin mukaan anniskelulupa voitaisiin myöntää anniskelupaikan yhteydessä majoitushuoneessa tai kokoustilaan tapahtuvaan anniskeluun, joka ei ole valvottavissa vastaavalla tavalla kuin tavanomainen anniskelualue. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että kaikkia anniskelua koskevia säännöksiä ei näissä tilanteissa vastaavasti sovellettaisi. Alkoholijuomien anniskelua saisi harjoittaa asiakkaille tarjolla olevilla alkoholijuomilla myös suljetuissa pakkauksissa ja majoitushuoneessa lisäksi alkoholijuomien anniskelupaikan valvontaa ja anniskeluaikaa koskevien säännösten estämättä. Majoitushuoneet ovat

minibaarien osalta anniskelualueita, mutta käytännössä esimerkiksi asiakkaan päihtymistilaa ja minibaarista otettujen alkoholijuomien myyntiaikaa ei ole mahdollista eikä tarpeen valvoa. Säännös koskisi asiakkaille tavanomaisesti tarjolla olevia alkoholijuomia eli valvontaa ja anniskelu-aikaa koskevia säännöksiä tulisi noudattaa esimerkiksi huonetarjoilun yhteydessä. Tarjolla olevien alkoholijuomien määrän tulisi olla rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan mukaisesti. Käytännössä esimerkiksi minibaareissa tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on jo nykyisin melko pieni. Siltä varalta, että nykyistä käytäntöä laajennettaisiin esimerkiksi anniskeluaikasaännösten kiertämiseksi, alkoholijuomien määrän rajoittamisesta voitaisiin ehdotuksen mukaan säätää valtioneuvoston asetuksella.

45 §. Alkoholijuomien hankkiminen. Ehdotetun 29 §:n mukaan alkoholijuomien valmistajat ja tukkumyyjät saisivat myydä alkoholijuomia vain alkoholiyhtiölle ja lupanhaltijalle. Myynnit tulisi säännöksen mukaan kirjata ostajakohtaisesti eli käytännössä ostajan lupanumerolle. Ehdotetun 45 §:n 1 momentin mukaan tämän hankinnan edellytyksenä olisi myös ostajan puolesta lupanumeron ilmoittaminen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin uudesta mahdollisuudesta, jonka mukaan vähittäismyyntilupanhaltija saisi myydä alkoholijuomia anniskelulupanhaltijalle anniskeluun. Käytännössä voi tulla tilanteita, joissa ravintolan tulisi voida täydentää varastojaan pikaisesti esimerkiksi päivittäistavarakaupasta. Tähän asti tämä ei ole ollut sallittua eikä anniskelulupanhaltijalla ole ollut keinoa raportoida näistä ostoistaan valvontaviranomaiselle. Ehdotuksen mukaan anniskelulupanhaltijat saisivat hankkia alkoholijuomia myös esimerkiksi ostamalla niitä vähittäismyyntilupanhaltijalta, mutta ostoista tulisi raportoida valvontaviranomaisille erikseen.

6 luku **Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä**

46 §. Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteen aluksissa. Nykyisen alkoholilain 32 §:n 1 momentin mukaan alkoholijuomien myynnistä ja myynnin valvonnasta Suomen ja ulkomaiden välillä kulkevilla liikennevälineillä säädetään asetuksella. Ulkomaanliikenneasetuksessa säädetään sekä alkoholijuomien anniskelusta että vähittäismyynnistä. Säännöksiä yksinkertaistettaisiin ja ne nostettaisiin lain tasolle.

Alkoholijuomia voitaisiin pykälän 1 momentin mukaan nykyiseen tapaan myydä vähittäismyynnissä ja anniskelussa ulkomaanliikenteessä olevassa vesi- ja ilma-aluksessa matkustajille, kun toiminnasta on tehty ilmoitus Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Ilmoitusmenettely olisi nykyiseen tapaan rajoitettu poikkeus alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolia ja lupamenettelyä koskevista alkoholilain säännöksistä.

Ilmoituksessa tulisi 2 momentin mukaan esittää vähittäismyynti- ja anniskelualueiden sijainti ja rajaaminen ja ilmoitukseen tulisi liittää 54 §:n mukainen omavalvontasuunnitelma.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla olisi 3 momentin mukaan oikeus päätöksellään kieltää anniskelualueen käyttöönotto tai rajoittaa ilmoituksessa esitettyä anniskelu-alueita, jos alue ei täytä 18 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Alkoholijuomien vähittäismyynti olisi pykälän 4 momentin mukaan rajoitettu nykyiseen tapaan siten, että vähittäismyynti olisi Suomen alueella sallittua vain liikkeellä olevassa matkustajakäyttöön tarkoitettu vesi- ja ilma-aluksessa kotimaisen ja ulkomaisen sataman tai lentokentän välillä. Pääsäännön mukaan aluksessa ei siis saisi myydä alkoholijuomia mukaan otettavaksi silloin, kun alus on satamassa tai lentokentällä taikka matkalla kahden kotimaisen sataman tai lentokentän välillä. Poikkeuksena pidettäisiin kuitenkin tilannetta, jossa Suomen ja

ulkomaan välillä säännöllisellä reitillään oleva alus poikkeaa tällä matkallaan Ahvenanmaan maakunnassa.

47 §. *Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu lentoasemalla.* Pykälässä säädettäisiin ulkomaanliikenteen lentokentällä tapahtuvasta alkoholijuomien vähittäismyynnistä ja anniskelusta. Nykyisen alkoholilain 32 §:n 2 momentin mukaan alkoholijuomien myynnistä verottomien tavaroiden myymälästä säädetään erikseen. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan lentoasemalla verottomien tavaroiden myymälässä tapahtuvaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin vain ulkomaille matkustaville matkustajille mukaan otettaviksi sovellettaisiin, mitä 46 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään. Myynti edellyttäisi siten ilmoitusta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle. Alkoholijuomien vähittäismyynti suomalaisilla lentokentillä on poikkeus alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoliin ja nykyisen käytännön mukaisesti vähittäismyynti olisi sallittu vain ulkomaille matkustaville matkustajille mukaan otettavaksi. Myydyn alkoholijuoman verollisuudella tai verottomuudella ei olisi asiassa merkitystä.

Alkoholijuomien anniskelussa lentokentillä noudatetaan yleensä alkoholilain anniskelua koskevia säännöksiä. Poikkeuksesta säädettäisiin 2 momentissa, jonka mukaan ulkomaanliikenteeseen käytettävällä lentokenttäalueella, jonne vain matkustajat pääsevät lentolipun esittämällä, tapahtuvaan anniskeluun sovellettaisiin, mitä 46 §:n 1-3 momentissa säädetään.

48 §. *Vähittäismyynnin ja anniskelun velvoitteet.* Aluksilla ja lentoasemilla tapahtuva alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ei edellyttäisi lupaa, vaan olisi ilmoituksenvaraista. Pykälän mukaan vähittäismyynnin ja anniskelun harjoittajaan sovellettaisiin, mitä on säädetty alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan haltijasta. Toiminnan harjoittajan tulisi esimerkiksi noudattaa 5 luvussa säädettyjä velvoitteita.

Ulkomaanliikenteen erityispiirteiden vuoksi 2 momentissa ehdotetaan, että laissa säädettyjä alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluaikoja ei sovellettaisi ulkomaanliikenteessä. Käytännössä esimerkiksi mannertenvälisellä lennolla ei olisi tarpeen selvittää, minkä aikavyöhykkeen mukaan anniskelua saadaan harjoittaa matkustajille. Sitä tilannetta varten, että alkoholijuomien vähittäismyynti tai anniskelu tapahtuu Suomen alueella, alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu olisi kuitenkin kielletty kello 4:stä kello 5.30:een.

7 luku **Markkinointi**

49 §. *Markkinoinnin sääntely.* Alkoholijuomien mainonnasta, epäsuorasta mainonnasta ja muusta myyminenestämistoiminnasta säädetään nykyisin alkoholilain 33 §:ssä. Säännös uudistettiin vuonna 2014 ja muutokset tulivat voimaan vuoden 2015 alusta (152/2014).

Ehdotus vastaa nykyisen alkoholilain 33 §:n sisältöä muutoin, mutta mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myyminenestämisen käsite muutettaisiin markkinoinnin käsitteeksi. Eräissä luvanvaraiseen vähittäismyyntiin tulevissa enintään 5,5 tilavuusprosenttia sisältävissä alkoholijuomissa käytetään väkevän alkoholijuoman tuotenimeä. Väkevien alkoholijuomien epäsuoran markkinoinnin kielto koskisi edelleen näidenkin tuotteiden markkinointia, mutta ei pelkkää kaupanpitämistä. Vastaavasti tupakkatuotteita on aiemmin saanut tupakan mainontakiellon estämättä pitää tavanomaiseen tapaan kuluttajien saatavilla kaupoissa.

Väkevän alkoholijuoman markkinointikieltoon ehdotetaan 3 momentissa lisäksi muutosta, jonka mukaan painetussa ja tietoverkossa esitetyn vähittäismyyntihinnaston lisäksi myös ravintolat saisivat esittää anniskeluhinnastonsa ja alkoholijuomien valmistajat ja tukkumyyjät tuoteluettelonsa samoin edellytyksin.

50 §. Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen. Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 34 §:n mukaan alkoholijuomien paljousalennukset ovat kiellettyjä. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä ja anniskelussa olisi jatkossakin kielletty. Alkoholijuoman hinta yksittäin myytynä ei saisi olla korkeampi kuin yksittäisen juoman hinta on monipakkauksessa tai yhdessä myytynä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan alkoholijuomien hinnoitteluun liittyen, että alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen olisi kielletty. Ehdotetun säännöksen mukaan alkoholijuomien myyntiä ei saisi enää edistää kaupan tai ravintoloiden kanta-asiakaskorttien tai etuohjelmien yhteydessä siten, että alkoholijuomien ostaminen olisi ostohyvitysten johdosta sitä halvempaa, mitä enemmän niitä tai muita kulutushyödykkeitä ostaa. Tällaisen hyvityksen tarjoamisen lisäksi myös sen maksaminen olisi kielletty. Suomessa toimivan etuohjelman yhteydessä ei siten saisi maksaa ostohyvityksiä edes niistä alkoholijuomien ostoista, jotka ovat tapahtuneet ulkomailla – esimerkiksi Virossa.

Voimassa olevan alkoholilain 34 §:n 2 momentin mukaan alkoholijuoman tarjoushinnan ilmoittaminen vähittäismyynti- ja anniskelupaikan ulkopuolella on kiellettyä, jos tarjous on voimassa alle kaksi kuukautta. Ehdotetun pykälän 3 momentin mukaan tarjoushinnasta ilmoittamisen kielto koskisi jatkossa vain vähittäismyyntiä. Alkoholijuomien anniskelussa tarjoushintoja ja esimerkiksi niin sanottuja ”happy hour”-hintoja saisi näin ollen mainostaa ilman erityisiä rajoituksia.

Ehdotuksen mukaisena kiellettynä tarjoushinnasta ilmoittamisena voidaan pitää myös alkoholijuomien tarjoukseen viittaavien käsitteiden ja kuvien käyttämistä vähittäismyyntipaikan ulkopuolella, silloin kun niillä tosiasiallisesti tarkoitetaan mainostaa alkoholijuomien alle kahden kuukauden ajalle rajattua tarjoushintaa.

51 §. Teolliseen käyttöön tarkoitetut alkoholipitoiset aineet. Nykyisin voimassa olevassa alkoholilaissa rajoitetaan väkiviinan valmistusta, myyntiä ja käyttöä kattavalla lupajärjestelmällä. Rajoitukset johtuvat hyvin vahvojen alkoholipitoisten aineiden erityisistä terveysvaaroista. Koska erityisesti teollisessa toiminnassa käytettävä väkiviina on usein verotonta, lupa- ja valvontamenettelyt tukevat myös verovalvontaa. Jos väkiviina on denaturoitu eli tehty alkoholilain 3 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla tavalla nautittavaksi kelpaamattomaksi, lupajärjestelmää ei valvonnassa tarvita. Mainitun pykälän 3 momentin mukaan denaturoimisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Alkoholivalmisteista ja denaturoimisesta annetun asetuksen 2 §:n mukaan denaturoimisaineiden tulee olla sellaisia, etteivät ne ole esteenä niillä denaturoidun valmisteiden käyttämiselle tarkoitukseensa, mutta samalla riittävästi vaikeuttavat valmisteiden käyttämistä nautintatarkoituksessa ja ovat vaikeasti valmisteesta erotettavia. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa säännöksen mukaan luettelon denaturoimisaineista ja niiden pitoisuuksista erikseen lievää ja vahvaa denaturointia varten. Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut kyseiset päätökset 892/1995 ja 893/1995.

Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin asetuksenantovaltuus, jonka nojalla valtioneuvosto antaisi vastaavan asetuksen.

52 §. Lievästi denaturoidun väkiviinan valmistus ja myynti. Väkiwiinan valmistusta, myyntiä ja käyttöä koskevista rajoituksista säädettäisiin lievästi denaturoidulle väkiviinalle poikkeus

ehdotuksen 6 §:n 6 kohdassa. Lievästi denaturoidun väkiviinan maahantuonti, myynti 52 §:ssä säädetyn rajoituksen, käyttö ja hallussapito olisivat sallittuja ilman lupaa.

Lievästi denaturoitua väkiviinaa valmistetaan väkiviinasta, joten ehdotuksen 52 §:n 1 momentissa säädettäisiin ensin selvyyden vuoksi, että lievästi denaturoidun väkiviinan valmistus on sallittu vain sille, jolla on alkoholilain mukaan luvan mukaisesti oikeus käsitellä väkiviinaa. Pykälän 2 momentin mukaan se, joka myy lievästi denaturoitua väkiviinaa, olisi velvollinen ilmoittamaan toiminnan aloittamisesta Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lievästi denaturoidun väkiviinan sallitusta myynnistä. Sitä saisi myydä vain tukkumyynnissä sekä elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan puhdistus- tai valmistustarkoitukseen. Myyjän tulisi pitää kirjaa ostajista ja myynnin valvontaan sovellettaisiin, mitä on säädetty 60 §:ssä viranomaisten tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta.

53 §. *Alkoholivalmisteiden vähittäismyynti kuluttajille.* Alkoholivalmisteista ja denaturoimisesta annetussa asetuksessa säädetään alkoholivalmisteita koskevista rajoituksista. Alkoholivalmisteiden maahantuontia koskevista rajoituksista säädetään asetuksen 4 ja 5 §:ssä, maahantuontia koskevista rajoituksista 6 §:ssä, alkoholivalmisteiden tukkumyyntiluvasta 7—9 §:ssä, alkoholivalmisteiden käyttöluvasta 10 ja 11 §:ssä sekä vähittäismyynnistä 12 ja 13 §:ssä. Rajoitusten tarkoituksena on estää alkoholivalmisteiden käyttö päihtymistarkoituksiin, mutta rajoitusten aiheuttamaa hallinnollista taakkaa on pidettävä suhteettoman suurena tavoiteltuun tarkoitukseen verrattuna.

Merkittävästä osasta näistä rajoituksista luovuttaisiin. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan enemmän kuin viisi tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholivalmistetta saa myydä vähittäismyynnissä kuluttajille pesu- ja puhdistuskäyttöön vain, jos se sisältää mahdollisen veden lisäksi jotain muuta liuotinta kuin vettä ja sen juoksevuus poikkeaa alkoholijuoman juoksevuudesta eikä sitä ole perusteltua syytä olettaa käytettävän päihtymiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin rajoituksesta, jonka mukaan alkoholivalmistetta saa myydä vähittäismyynnissä kuluttajille elintarvikkeena vain, jos sen rakenne tai juoksevuus poikkeaa alkoholijuoman rakenteesta tai juoksevuudesta eikä sitä ole perusteltua syytä olettaa käytettävän päihtymiseen. Pääsääntö olisi, että esimerkiksi enintään joitakin painoprosentteja etyylialkoholia sisältäviä suklaamakeisia tai jäätelöitä saisi tuoda maahan, valmistaa ja myydä elintarvikkeena. Alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevat myyntikiellot eivät koskisi tällaisia alkoholivalmisteita, jos niiden käyttäminen päihtymiseen ei olisi todennäköistä.

Toisaalta viranomaisilla tulisi olla mahdollisuus puuttua esimerkiksi sellaiseen toimintaan, jossa alkoholijuomia koskevia säännöksiä kierretään alkoholivalmisteita myymällä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin esimerkeistä, joiden arviointi voi viitata jopa tietoiseen pyrkimykseen lain kiertämiseen. Arvioitaessa alkoholivalmisteiden mahdollista käyttöä päihtymiseen tulisi ottaa erityisesti huomioon, voidaanko valmisteesta saada tavanomaisella tavalla juotavaksi kelpaava enemmän kuin viisi tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä alkoholipitoinen aine erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä. Esimerkiksi sellaisen alkoholipulverin tai - jauheen myyminen, josta voi valmistaa alkoholipitoisen juoman lisäämällä vettä, olisi kielletty. Lisäksi 3 momentin mukaan huomioon tulisi ottaa valmistajan toteuttamat käytettävissään olevat valmisteen rakenteeseen, hajuun ja makuun sekä pakkauksen rakenteeseen ja kokoon liittyvät toimet, joilla pyritään estämään valmisteen käyttö päihtymiseen sekä valmisteen markkinointi ja se mielikuva, joka markkinoinnin yhteydessä on kuluttajille synnytetty. Esimerkiksi hajuedet ja muu kosmetiikka voivat sisältää suuria etyylialkoholipitoisuuksia, mutta valmiste, sen pakkaus ja markkinointi eivät yleensä millään tavalla anna aiheutta edes ajatella valmisteen nauttimista.

Ehdotetun 66 §:n 2 momentin mukaan Valvira voisi kieltää alkoholivalmisteen luovuttamisen markkinoille tai velvoittaa poistamaan valmisteen markkinoilta, jos tuote tai sen esittely on säännösten vastainen.

9 luku **Valvonta ja ohjaus**

54 §. Omavalvonta. Omavalvonnalla tarkoitetaan järjestelyä, jonka avulla varmistetaan, että elinkeinotoiminnassa toimitaan lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Pykälän 1 momentin mukaan luvanhaltijoilla tulisi olla riittävät ja oikeat tiedot toimintaansa liittyvistä tämän lain mukaisista velvoitteista ja niiden käytännön toteuttamiseen liittyvistä riskeistä. Säännöksessä tarkoitetut velvoitteet riippuvat harjoitetusta toiminnasta ja samanlaisella luvalla toimivilla elinkeinonharjoittajilla voi olla erilaisia velvoitteita joko säännösten tai luvassa asetettujen rajoitusten tai määräysten mukaan. Koska kukin luvanhaltija toimii omilla tavoitteillaan ja omassa toimintaympäristössään, toimintaan liittyvät riskit myös vaihtelevat. Esimerkiksi riski siihen, että alaikäisille anniskellaan alkoholijuomia, riippuu merkittävästi ravintolan toiminta-ajatuksista ja asiakasrakenteesta.

Näiden tietojen perusteella luvanhaltijan tulisi 2 momentin mukaan laatia kirjallinen suunnitelma toimintansa lainmukaisuuden varmistamiseksi, noudatettava sitä ja pidettävä sen toteuttamisesta kirjaa (omavalvontasuunnitelma). Suunnitelmassa tulisi kuvata, miten lain noudattamista seurataan, miten kriittisten tilanteiden riskien hallinta toteutetaan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omavalvontasuunnitelma saataisiin tarvittaessa yhdistää elintarvikelain mukaiseen omavalvontasuunnitelmaan.

Laissa ei määriteltäisi omavalvontasuunnitelman yksityiskohtaista sisältöä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset omavalvontasuunnitelman laadimisesta ja säädettäisiin sen sisällöstä ja toteuttamisesta.

55 §. Henkilökunnan osaamistodistus. Luvanhaltijalla on vastuu henkilökuntansa osaamisesta. Uutena vaatimuksena pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että alkoholijuomien anniskeluluvanhaltijan anniskelua ja alkoholiyhtiön vähittäismyyntiä sekä niiden valvontaa hoitavalla henkilöllä tulisi olla alkoholilain osaamista osoittava alkoholilain osaamistodistus, jonka mallista päättäisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Ehdotuksen mukaan osaamistodistus vaadittaisiin, jos henkilö on työskennellyt luvanhaltijan palveluksessa yhteensä vähintään kolme kuukautta. Käytännössä osaamistodistusta ei näin ollen vaadittaisi esimerkiksi kesätyöntekijältä tai työpaikkaharjoittelua suorittavalta henkilöltä. Poikkeuksena kuitenkin osaamistodistus vaadittaisiin kaikilta anniskelupaikkojen vastaavilta hoitajilta, alkoholiyhtiön myyjiltä ja anniskelun jatkoaikaluvan haltijan mainittuja tehtäviä hoitavilta henkilöiltä.

Koulutustarpeiden arvioimiseksi ja osaamistodistusten asianmukaisuuden varmistamiseksi luvanhaltijan tulisi pykälän 2 momentin mukaan pitää kirjaa henkilökunnan osaamisesta. Kirjanpito helpottaisi alkoholilain viranomaisvalvontaa.

56 §. Alkoholilain osaamistodistuksen myöntäminen. Pykälässä säädettäisiin osaamistodistuksen myöntämisestä ja siihen liittyvistä vaatimuksista. Pykälän 1 momentin mukaan osaamistodistuksen myöntäisi valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos.

Osaamistodistus myönnettäisiin henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain osaamista ja valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan testin tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät.

2 momentin mukaan oppilaitoksella olisi oikeus periä testistä maksu, joka vastaa testin järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset osaamistestin sisällöstä sekä osaamistestiä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista.

Lain siirtymäsäännöksen eli 87 §:n mukaan sen, joka on voimassa olevan 21 b §:n tarkoittamalla tavalla kelpoinen toimimaan anniskelupaikan vastaavana hoitajana, katsottaisiin täyttävän ehdotetut osaamistodistusta koskevat pätevyysvaatimukset. Alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua varten osaamistodistus tulisi siirtymäsäännöksen mukaan hankkia vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

57 §. Yleinen ohjaus ja valvonta sekä alkoholihaittojen seuranta. Pykälän 1 momentin mukaan alkoholilain yleinen ohjaus ja valvonnan suunnittelu kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Säännös vastaa lainsäädännön periaatetta valtioneuvoston ministeriöiden yleisestä ohjaus- ja valvontatoimivallasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tutkimus- ja kehittämistehtävästä. Laitoksen tehtävänä olisi seurata ja tutkia alkoholilaisissa säädettyjen toimenpiteiden vaikutusta alkoholihaittojen kehitykseen sekä huolehtia alkoholihaittojen vähentämiseen liittyvästä muusta tutkimuksesta ja kehittämistyöstä.

58 §. Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus. Pykälässä määriteltäisiin alkoholilakia valvovat viranomaiset ja niiden toimivalta, joka vastaisi pääosin lupaviranomaisten toimivaltaa. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirastot valvoisivat alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia alueellaan. 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston toimivaltaan kuuluisi valvoa alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koko maassa sekä ilmailulain (1194/2009) ja merilain (674/1994) mukaisilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluisivat 3 momentin mukaan myös alkoholipitoisten aineiden valmistuksen, maahantuonnin, viennin ja tukkumyynnin valvonta sekä alkoholijuomien verottomista varastoista tapahtuvan myynnin ja käyttöluvan mukaisen käytön valvonta.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toimisi jatkossakin alkoholilain valvonnan ohjaavana viranomaisena eli sen tehtäviin kuuluisivat myös aluehallintovirastojen lupahallinnon ja valvonnan ohjaus, yhteensovittaminen ja kehittäminen, alkoholihallinnon tieto-, tilastointi- ja viestintäpalveluiden tuottaminen sekä tässä laissa säädetyt muut tehtävät.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnsuunnituksesta ja valvonnasta säädettäisiin tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

59 §. Valvontaohjelma. Alkoholilain valvontaa on alkoholijuoma-asetuksen 2 a §:n nojalla ohjattu valtakunnallisella valvontaohjelman avulla. Ohjelmalla on pyritty yhdenmukaistamaan ja tehostamaan alkoholilain valvontaa koko maassa. Pykälän 1 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laatisi yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontaohjelman. Ohjelmalla ohjattaisiin alkoholijuomien annis-

kelun ja vähittäismyynnin sekä mainonnan alueellista lupahallintoa ja valvontaa yhdenmukaiseen ratkaisukäytäntöön ja alkoholilain tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaohjelmassa määriteltäisiin lainsäädännön sekä valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön alkoholihallinnolle asettamien tavoitteiden toteuttamisen edellyttämät tarkoituksenmukaiset toimenpiteet sekä menettelytavat, joilla viranomaisvalvontaa kohdennetaan riskikohteisiin valvontatarpeiden perusteella.

60 §. Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus. Voimassa olevan alkoholilain 44 §:n 1 momentissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta päästä tarkastamaan luvanhaltijan tiloja ja toimintaa sekä saada tarvittavat näytteet ja asiakirjat. Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja Aluehallintovirasto saisivat tarkastaa tämän lain valvontaa varten luvanhaltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia.

Tarkastusoikeutta täsmennettäisiin 2 momentissa, jonka mukaan mainittujen viranomaisten edustajille olisi turvattava esteetön pääsy valvottaviin tiloihin ja asiakirjoihin, oikeus tallentaa valvonnassa tarvittavia tietoja ja oikeus saada korvaukset valvontaa varten tarvittavat näytteet. Valvontatarkastukseen sovellettaisiin hallintolain 39 §:ää.

Perustuslaissa säädetyn kotirauhan suojan ja valvonnan käytännön mahdollisuuksien yhteensovittamiseksi 3 momentin mukaan pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa ja majoitushuoneessa tarkastus saataisiin tehdä vain, jos on perusteltua syytä epäillä tätä lakia rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla. Tarkastuksen olisi lisäksi oltava välttämättömän rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi.

Luvanhaltijan olisi 4 momentin mukaan toimitettava määräajoin Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastolle luvanhaltijan toimintaa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Ilmoitustiedot olisi toimitettava tiettyyn päivämäärään mennessä, esimerkiksi ilmoituskautta seuraavan kuukauden kymmenenteen päivään mennessä tai kymmenen päivän kuluessa toiminnan loppumisesta. Säännöksen mukaan luvanhaltijoiden tulisi toimittaa tiedot oma-aloitteisesti määräajoin ilman erillistä pyyntöä. Ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta säädetäisiin tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

61 §. Tiedonsaantioikeus. Alkoholielinkeinojen tehokas valvonta sekä väärinkäytösten ehkäiseminen ja selvittäminen edellyttävät viranomaisten välistä yhteistyötä. Siksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastolle ehdotetaan pääosin nykyistä lakia vastaavalla tavalla oikeutta saada muilta viranomaisilta sekä tietyiltä julkisoikeudellisilta toimijoilta tietoja, jotka ovat tarpeellisia arvioitaessa laissa tarkoitettuja luvan myöntämisen tai ilmoituksen hyväksymisen edellytyksiä. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla olisi oikeus saada edellä mainituilta tahoilta tietoja, jotka ovat tarpeellisia alkoholilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnassa.

Viranomaisia, joihin tiedonsaantioikeus kohdistuisi, olisivat esimerkiksi poliisi-, rikosrekisteri-, syyttäjä-, tulli-, ulosotto-, vero- ja väestörekisteriviranomaiset. Lisäksi tietoja olisi oikeus saada Kansaneläkelaitokselta ja työttömyysvakuutusrahastolta, jotka ovat itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia, sekä Eläketurvakeskukselta, joka on työeläketurvan lakisääteinen yhteiselin.

Toiselta viranomaiselta saatuihin tietoihin sovellettaisiin samanlaista salassapitovelvollisuutta kuin sellaisiin tietoihin, jotka alkoholilaissa tarkoitettu valvontaviranomainen on saanut alkoholilaissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan.

62 §. Tietojen antaminen. Voimassa olevassa alkoholilaissa säädetään taloudellista asemaa ja liike- tai ammattisalaisuutta koskevasta viranomaisen salassapitovelvollisuudesta sekä salassa pidettävien tietojen antamisesta asianomaisen suostumuksella. Nykyisellään tämä sääntely sisältyy vuonna 1999 säädettyyn viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki), minkä vuoksi siitä ei ole enää tarpeen erikseen säätää alkoholilaissa. Eduskunta on lisäksi julkisuuslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä korostanut pidättyvää suhtautumista viranomaisten tietojen salassapitoa koskevien säännösten sijoittamiseen erityislainsäädäntöön (ks. EV 303/1998 vp).

Julkisuuslain 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan viranomainen voi antaa salassa pidettävää viranomaisen asiakirjasta tiedon, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tiedon saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Voimassa olevan alkoholilain mukaan salassa pidettäviä tietoja saa antaa syyttäjä- tai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi tai syytteen panemiseksi. Tällainen sääntely ei ole alkoholilaissa enää tarpeen, sillä syyttäjän tiedonsaantioikeudesta säädetään syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 25 §:ssä ja poliisin tiedonsaantioikeudesta poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 §:ssä. Alkoholilakia valvovan viranomaisen tietoonsa saamat taloudellista asemaa sekä liike- tai ammattisalaisuutta koskevat tiedot voivat kuitenkin olla tarpeen myös muille viranomaisille näille kuuluvien tehtävien suorittamiseksi. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voisivat salassapitosäännösten estämättä antaa toiselle valvontaviranomaiselle taloudellista asemaa ja liike- tai ammattisalaisuutta koskevia tietoja, jos ne ovat kyseiselle viranomaiselle tarpeen tällä olevaa valvontatehtävää varten.

Pykälän 2 momentin mukaan luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero sekä yleiseen käyttöön tarkoitettut osoite- ja yhteystiedot voitaisiin rekisterissä sellaisinaan julkisiksi. Ne siis voitaisiin pitää kansalaisten julkisesti saatavana esimerkiksi internetissä, koska on tärkeää, että valvontaviranomaiset saavat kansalaisilta tarvittaessa valvontaan liittyviä tietoja esimerkiksi alkoholijuomien myymisestä alaikäisille.

63 §. Virka-apu. Alkoholivalvonta edellyttää tietyissä tapauksissa apua toisilta viranomaisilta, kuten poliisilta taikka tulli- tai rajavartiolaitosviranomaisilta. Tämän vuoksi ehdotetaan, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ja aluehallintovirastolla olisi nykyistä lakia vastaavalla tavalla oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua alkoholivalvonnan suorittamiseksi.

64 §. Alkoholielinkeinorekisteri. Alkoholilaissa tarkoitettujen tehtävien tehokkaaksi hoitamiseksi alkoholilaissa tarkoitetuilla viranomaisilla on oltava nopeasti saatavilla riittävän kattavaa tietoa alkoholielinkeinojen harjoittajista. Voimassa olevaa lakia vastaavasti 1 momentissa säädettäisiin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitäisivät alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty alkoholilaissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet lupaa tai tehneet ilmoituksen. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimisi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Alkoholielinkeinorekisteri olisi henkilötietolaisissa (523/1999) tarkoitettu henkilörekisteri, joten rekisteröitäviä olisivat vain sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeellisia lupa- ja ilmoitusasioiden käsittelyä, valvontaa tai tilastointia varten. Rekisteröitäviä asioita olisivat esimerkiksi tiedot poliisitutkinnasta ja syyteharkinnasta, verovelosta, ulosotoista, yrityssaneerauksista, konkurseista sekä velkajärjestelyistä.

Voimassa olevan alkoholilain mukaan valvonnan kohdetta koskevien tietojen tarkastusoikeudesta ja virheen oikaisusta säädetään henkilötietolaissa. Henkilötietolaki on henkilörekisterejä koskeva yleislaki ja tulee siten sovellettavaksi ilman nimenomaista mainintaakin, minkä vuoksi tässä yhteydessä ei enää jatkossa viitattaisi henkilötietolakiin. Alkoholielinkeinorekisterissä olevia tietoja on tarpeen säilyttää tarkoituksenmukaiseksi arvioitu aika. Voimassa olevaa lakia vastaavasti säilytysajaksi ajaksi ehdotetaan viittä vuotta viimeisen tiedon merkitsemisestä.

10 luku **Kiellot, rikkomusten seuraamukset ja rangaistussäännökset**

65 §. Poliisin kieltö. Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 15 §:n 3momentin ja 22 §:n 2 momentin mukaan poliisi voi, milloin järjestyksen ylläpitäminen vähittäismyynti- tai anniskelupaikassa niin vaatii, keskeyttää anniskelun siellä tilapäisesti, enintään vuorokauden ajaksi. Keskeyttämisestä on viipymättä ilmoitettava lupaviranomaiselle. Tätä säännöstä vastaavasta poliisin oikeudesta kieltää alkoholijuomien myynti sekä anniskelupaikassa että vähittäismyyntipaikassa ehdotetaan säädettäväksi 65 §:ssä.

Edellytyksenä olisi tilanne, että vähittäismyynti- tai anniskelupaikan henkilökunta ei kykene säilyttämään järjestystä omin voimin, asiakkaiden määrä ylittäisi rakentamis-, turvallisuus- tai anniskelumääräyksissä sallitun määrän tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistaminen alueella sitä edellyttää. Kielto saisi koskea vain paikan meneillään olevaa aukioaika. Yleisimmin kieltö kohdistuisi todennäköisesti yksittäiseen anniskelupaikkaan, mutta yleisen järjestyksen varmistaminen voi esimerkiksi hallitsemattomien yleisötilaisuuksien yhteydessä edellyttää alkoholijuomien vähittäismyyntin lopettamista aivan tilaisuuden lähialueella.

66 §. *Valvontaviranomaisen kiellot ja turvaamistoimet.* Alkoholijuomien markkinointikieltojen ja rajoitusten tehosteeksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle sekä aluehallintovirastolle oikeutta kieltää markkinointitoimen tilaajaa tai toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista toimintaa. Tämä vastaa nykyisen alkoholilain sääntelyä.

Lisäksi nykyisessä laissa on erillinen pykälä ohjeiden antamisesta. Kyseisen säännöksen mukaan siinä tapauksessa, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto havaitsee mainontasäännösten vastaista toimintaa, niiden tulee antaa asianmukaiset ohjeet epäkohtien poistamiseksi taikka virheellisen toiminnan lopettamiseksi sekä asetettava määräaika, jonka kuluessa näin on meneteltävä. Tehosteeksi on mahdollista asettaa uhkasakko tai teettämishukka, jos korjausta ei ole tapahtunut asetetussa määräajassa taikka jos ohjeissa mainittua toimintaa ei ole lopetettu tai jos se on uudistettu asetetun määräajan jälkeen. Viranomaisella ei kuitenkaan tarvitse nimenomaista pykälää ohjeistaakseen valvottaviaan, ja mikäli ohjaus ei riitä lainvastaisen toiminnan korjaamiseen, viranomaisella voi antaa edellä selostetun kiellon. Lisäksi vastaavaa ohjeiden antamista koskevaa säännöstä ei ole muissa laeissa, joissa säädetään markkinoinnin valvonnasta, joten oikeusjärjestyksen sisäisen yhdenmukaisuuden vuoksi tällaista pykälää ei ehdoteta otettavaksi myöskään uuteen alkoholilakiin. (paitsi tupakkalaki,,)

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä alkoholilakia vastaavalla tavalla, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto saisi kieltää alkoholijuoman luovuttamisen markkinoille tai velvoittaa poistamaan juoman markkinoilta, jos se ei täytä sille asetettuja määräyksiä taikka siitä aiheutuvia terveydellisiä haittoja ei ole valvottu. Vastaavat toimenpiteet olisivat mahdollisia myös, jos kieltö on muutoin perusteltu ihmisten terveyden suojelemiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto voisivat kieltää 4 §:ssä säädetyllä tavalla hyvän tavan vastaisen elinkeinotoiminnan.

Pykälän 4 momentissa ehdotetaan säädettäväksi väliaikaisen kiellon määräämisestä. Tämä tulisi kysymykseen silloin, kun lainvastaisen menettelyn jatkaminen tai toistaminen olisi menettelyn laajuuden tai merkityksen vuoksi tarpeen kiireellisesti estää. Lainvastaiseen toimintaan tulisi voida puuttua välittömästi esimerkiksi silloin, jos televisiossa esitettäisiin kellonaikarajoituksista piittaamatta alaikäisiin kohdistuvaa alkoholimarkkinointia. Muutoksena nykyiseen alkoholilakiin nähden olisi se, että paitsi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, myös aluehallintovirasto saisi väliaikaisesti kieltää lainvastaisen markkinointitoimen jatkamisen tai uudistamisen. Lisäksi Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto saisi nykyisessä laissa säädetyllä tavalla antaa väliaikaisen kiellon, joka koskisi alkoholiuoman luovuttamista markkinoille, sekä määrätä välittömästi poistettavaksi markkinoilta tuotteen, jonka osalta on syytä epäillä vilpillistä menettelyä tai terveysvaaroja.

67 §. Oikaisu. 66 §:ssä tarkoitetusta kiellosta päättäessään tai väliaikaisen kiellon määrätessään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto saisi velvoittaa kiellon saaneen suorittamaan asetetussa määräajassa ja määrätyllä tavalla oikaisu-toimen, esimerkiksi vetämään pois kuluttajille jaetun lainvastaisen markkinointimateriaalin tai korjaamaan markkinoinnissa annetut virheelliset tiedot, jos sitä olisi pidettävä tarpeellisenä ottaen huomioon säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvat ilmeiset haitat. Aluehallintovirastolla olisi sama oikeus silloin, kun aluehallintovirasto päättäisi 66 §:n 1 momentissa säädetyistä kiellosta tai määräisi 66 §:n 4 momentissa tarkoitetun väliaikaisen kiellon. Muutoksena nykyiseen alkoholilakiin olisi se, että viranomaiset saisivat myös väliaikaista kieltä koskevan määräyksen antaessaan velvoittaa toimijan suorittamaan oikaisun.

68 §. Uhkasakko ja teettäminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä alkoholilakia vastaavalla tavalla, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirasto saisivat tehostaa antamaansa kieltoa tai väliaikaista kieltoa koskevaa määräystä uhkasakolla tai teettämishallalla. Lisäksi ehdotetaan, että myös oikaisua koskevan määräyksen tehosteeksi olisi mahdollista asettaa uhkasakko tai teettämishallus. Tällainen ratkaisu on omaksuttu kuluttajansuojalaissa (38/1978) ja rajat ylittävistä kieltomenettelyistä annetussa laissa (1189/2000).

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla, että uhkasakon tuomitsi ja teettämishallun täytäntöönpanosta päättäisi uhkasakon tai teettämishallun asettajan hakemuksesta markkinaoikeus. Tämä on poikkeus uhkasakkolain (1113/1990) mukaiseen menettelyyn, jossa uhkasakon tuomitsemisesta ja teettämishallun täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämishallun asettanut viranomainen itse.

Uhkasakkoa ja teettämishallua koskevassa muutoksenhaussa ei noudatettaisi uhkasakkolain säännöksiä, joiden mukaan muutoksenhaku tapahtuu hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisessa järjestyksessä, vaan pykälän 3 momentissa viitattaisiin 79 §:ssä ehdotettuun muutoksenhakuun markkinaoikeudelta.

Selvyyden vuoksi pykälän 4 momentissa todettaisiin, että muilta osin uhkasakkoon ja teettämishallun sovellettaisiin uhkasakkolain säännöksiä.

69 §. Varoitus ja laiminlyöntimaksu. Luvanhaltijoiden rikkomusten seuraamuksista säädetään nykyisin kutakin lupaa koskevissa säännöksissä. Lupaviranomainen voi rikkomusten seurauksena peruuttaa määräajaksi tai pysyvästi valmistuslupan alkoholilain 6 §:n nojalla ja tukkumyyntiluvan 28 §:n nojalla. Säännöksissä ei säädetä muista seuraamuksista, joten esimerkiksi varoitusta ei voida antaa. Alkoholiuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijalle voidaan alkoholilain 15 ja 22 §:n mukaan antaa huomautus tai kirjallinen varoitus taikka peruuttaa lupa määräajaksi tai pysyvästi säännöksissä tarkoitettujen rikkomusten seurauksena.

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kaikissa lupatyypeissä voitaisiin rikkomusten seuraamuksena käyttää kirjallista varoitusta tai uutta hallinnollista laiminlyöntimaksua. Laiminlyöntimaksun valvontaviranomainen voisi määrätä silloin, jos varoitus olisi liian lievä ja määräaikainen luvan peruutus liian ankara seuraamus rikkomuksesta. Laiminlyöntimaksun suuruus olisi sama kuin kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) mukainen laiminlyöntimaksu eli vähintään 300 ja enintään 1 000 euroa.

Pykälän 1 momentissa yksilöitäisiin lupatyypeittäin, minkä velvollisuuden rikkomisesta varoitus tai laiminlyöntimaksu voitaisiin määrätä. Valmistustoiminnassa kyse olisi 28—30 §:n säännöksistä, joissa säädetään ilmoituksen tekemisestä, tuotteen ja päällysmarkkintöjen säännösten mukaisuudesta, luvan mukaisesta myynnin valvonnasta ja varoitusmerkintöjen merkitsemistä sekä 14 §:n nojalla asetettujen lupamääräyksistä tai rajoituksista. Maahantuonnissa kyse olisi vastaavista 28—31 §:n säännöksistä ja viennissä 28 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta. Väkiwiinan tai verottoman alkoholijuoman käytössä kyse olisi käyttöluvan mukaisen tarkoituksen rikkomisesta. Tukkumyynnissä olisi kyse edelleen 28—31 §:n säännöksistä taikka 15 tai 16 §:n nojalla asetetuista lupamääräyksistä tai rajoituksista.

Laiminlyöntimaksu voitaisiin edelleen 1 momentin mukaan määrätä, jos alkoholijuomien vähittäismyynnissä olisi rikottu 5 luvussa luvanhaltijalle, alkoholiyhtiölle tai 46 ja 47 §:ssä tarkoitettulle vähittäismyynnin harjoittajalle säädettyjä velvollisuuksia tai 17 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai anniskelussa vastaavia 5 luvussa luvanhaltijalle tai 46 ja 47 §:ssä tarkoitettulle anniskelutoiminnan harjoittajalle säädettyjä velvollisuuksia taikka 21, 43 tai 46 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai rajoituksia taikka anniskelupaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä olisi ilmennyt järjestyshäiriöitä, jotka johtuvat omavalvontasuunnitelman puutteellisuudesta tai sen noudattamatta jättämisestä. Luvanhaltijan velvollisuus on ehdotuksen 37 §:n mukaan huolehtia järjestyksenvalvonnasta anniskelupaikassa.

Pykälän 1 momentin mukaan laiminlyöntimaksu voitaisiin määrätä myös, jos 60 §:n 4 momentissa tarkoitettu ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskeva velvollisuus on jätetty toistuvasti kehoituksista huolimatta noudattamatta. Viranomaisen tarkastus- ja tiedonsaantioikeuteen liittyvien ilmoitusten toimittamisen laiminlyönti voisi johtaa varoituksen antamiseen tai laiminlyöntimaksun määräämiseen vain, jos tietoja ei toimiteta siitä huolimatta, että viranomainen on kehottanut tietojen toimittamiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan laiminlyöntimaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa olisi otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin. Merkittävä osa laiminlyöntimaksun määräämiseen liittyvistä rikkomuksista on luonteeltaan laiminlyöntejä. Jos esimerkiksi alkoholijuomien vähittäismyynnissä tai anniskelussa myydään alkoholijuomia alaikäiselle lapselle, kyse ei juuri koskaan ole varsinaisesti tahallisesta teosta, vaan eriasteisesta huolimattomuudesta. Esimerkkitalanteessa alkoholijuomaa olisi myyty alle 18-vuotiaalle ehdotetun lain 36 §:n vastaisesti, koska henkilötodistusta ei olisi tarkistettu.

Maksu voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen. Kokonaisarvioinnissa olisi toisin sanoen mahdollista ottaa huomioon

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 7. lisäpöytäkirjan 4 artiklan mukaan ketään ei saa saman valtion tuomiovallan nojalla tutkia uudelleen tai rangaista oikeudenkäynnissä rikoksesta, josta hänet on jo lopullisesti vapautettu tai tuomittu syylliseksi kyseisen valtion lakien ja oikeuden-

käyntimenettelyn mukaisesti. Tämä niin sanottu *ne bis in idem* –kielto sisältyy myös kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 14 artiklan 7 kohtaan ja EU:n perusoikeuskirjan 50 artiklaan. Kiellon katsotaan sisältyvän myös Suomen perustuslain yksilön oikeusturvaa koskevan 21 §:n 2 momentin säännökseen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeista, jotka on lailla turvattava. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä kiellon soveltamisala ei rajoitu vain varsinaisiin rikosoikeudellista rangaistusta koskeviin tuomioihin, vaan se ulottuu myös erilaisiin rangaistusluonteisiin hallinnollisiin seuraamuksiin.

Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että laiminlyöntimaksua ei saisi määrätä luonnolliselle henkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos laiminlyöntimaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle, samasta teosta ei toisaalta saisi tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Lainsäädännössä ei ole yleistä vanhenemissäännöstä rikkomuksille, joista voidaan määrätä laiminlyöntimaksu. Pykälän 3 momentin mukaan laiminlyöntimaksua ei saisi määrätä, jos teosta on kulunut yli kuusi kuukautta. Maksun täytäntöönpanosta säädettäisiin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Laiminlyöntimaksun täytäntöönpanosta vastaisi siten Oikeusrekisterikeskus. Ehdotuksessa esitetään tämän johdosta mainitun lain muuttamista.

Sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa ei säädetä saatavien vanhentumisesta. Tämän vuoksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin myös siitä, että laiminlyöntimaksu vanhenee viiden vuoden kuluttua laiminlyöntimaksun ratkaisupäivästä. Säännös vastaisi rikoslaissa säädettyä sakon vanhentumissäännöstä. Laiminlyöntimaksusta ei perittäisi korkoa.

70 §. Luvan peruuttaminen. Luvan peruuttaminen olisi pykälän mukaan seuraamus, jonka käyttäminen edellyttäisi yleensä sitä, että luvan haltija jatkaa 69 §:n 1 momentin 1-5 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä saamastaan kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta. Toistuvista rikkomuksista voisi tällaisissa tilanteissa olla luvan tai hyväksymisen määräaikainen peruutus.

Lupa tai hyväksyminen voitaisiin peruuttaa pysyvästi, jos velvollisuuksien rikkominen on jatkunut annetun varoituksen tai laiminlyöntimaksun jälkeen ja lain rikkominen on toistuvaa tai tahallista taikka se on kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Valvonnan yhteydessä voi syntyä tilanne, jossa luvan myöntämisen edellytykset eivät ole voimassa. Edellytyksistä on voitu hakemuksessa antaa virheellisiä tietoja tai tilanne on voinut muuttua luvan myöntämisen jälkeen. Lupa tai hyväksyminen tulisi pykälän 3 momentin mukaan peruuttaa, jos luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa, eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa.

71 §. Seuraamukset rikkomuksista ulkomaanliikenteessä ja alkoholiyhtiön vähittäismyynnissä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi supistaa vähittäismyynti- tai anniskeluaikoja liikennevälineessä tai myyntipaikassa enintään kolmen kuukauden ajaksi, jos liikennevälineessä tai myyntipaikassa on kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta ilmennyt 69 §:ssä tarkoitettuja rikkomuksia.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voisi kieltää vähittäismyynnin tai anniskelun liikennevälineessä tai myyntipaikassa enintään kuukauden ajaksi, jos alkoholiuomaa on kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta myyty 36 §:n vastaisesti taikka edellä mainitut järjestyshäiriöt johtuvat törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisuudesta.

Aluehallintovirasto voisi pykälän 3 momentin mukaan kieltää alkoholijuomien myynnin alkoholiyhtiön myymälässä määrääjäksi, jos velvollisuuksien rikkominen tai laiminlyönti jatkuisi kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta. Virasto voisi myös kieltää alkoholiyhtiötä toimittamasta alkoholijuomia 26 §:ssä tarkoitettuun luovutuspaikkaan, jos luovutuspaikassa rikotaan 26 §:n 2 momentissa säädettyjä velvollisuuksia.

72 §. Rangaistussäännökset. Alkoholirikoksia koskevat säädökset uudistettiin kokonaisuudessaan vuonna 2009 (641/2009—643/2009). Rikoslain 50 a luvussa säädetään vankeusuhkaisista alkoholirikoksista, 30 luvun 1 a §:ssä alkoholijuoman markkinointirikoksesta ja alkoholilain 50 a §:ssä on säännökset sakonuhkaisista alkoholirikkomuksista.

Alkoholilain kokonaisuudistuksen yhteydessä ei ole asiallisesti tarvetta muuttaa rikoslain säännöksiä. Pykälän 1—3 momentissa viitattaisiin rikoslain 50 a luvun 1—3 §:iin, 30 luvun 1 a §:ään ja salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevaan 38 luvun 1 ja 2 §:ään. Rikoslain muuttamista koskeva ehdotus jäljempänä pitää sisällään vain teknisluonteisia muutoksia.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädettäisiin alkoholirikkomuksista, joista voidaan tuomita sakko-rangaistus. Vastaavasti kuin nykyisin on säädetty alkoholilain 50 a §:n 4 momentin 1—4 kohdassa ehdotuksen 3 momentin vastaavissa kohdissa säädettäisiin alkoholijuoman nauttimiskiellon ja hallussapitokiellon rikkomisesta. Kuten nykyisin, momentin 5 kohdan mukaan alkoholirikkomuksesta rangaistaisiin sitä, joka tarjoaa alle kahdeksantoistavuotiaalle alkoholi-juomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu, ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyyssaste ja muut olosuhteet huomioon ottaen kokonaisuudessaan pitää moitittavana. Ehdotuksen 3 momentin 6 kohdassa säädettäisiin rangaistus sille, joka markkinoi mietoa alkoholi-juomaa lain 49 ja 50 §:ssä säädetyn vastaisesti. Nykyisin voimassa olevan 50 a §:n 4 momentin 9 kohdassa säädetään vastaavasta rangaistusuhasta 33 §:ssä säädetyn mainontakiellon rikkojalle.

Lakiehdotuksessa ei ehdoteta nykyistä 50 a §:n 4 momentin 6 ja 7 kohtaa vastaavaa kriminalisointia, joka koskee alkoholijuoman tai väkiviinan valmistukseen soveliaan välineen, laitteen, tarvikkeen, aineen tai valmisteen valmistamista, myyntiä tai hallussapitoa siinä tarkoituksessa, että sitä tultaisiin käyttämään alkoholijuoman tai väkiviinan laittomaan valmistukseen.

Nykyisen alkoholilain 50 a §:n 5 momentin 1 kohdan mukaan alkoholirikkomuksesta rangaistetaan sitä, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta rikkoo säännöksessä yksilöityä alkoholilain nojalla annetun luvan ehtoa tai rajoitusta. Vastaavasti 2 kohdan mukaan rangaistavaa on toimiminen ilman viranomaisen hyväksyntää, 3 kohdan mukaan laissa säädettyjen ilmoitusten laiminlyönti ja 3 kohdan mukaan alkoholilain nojalla annettujen asetusten määrättyjen säännösten rikkominen. Asetustasoista sääntelyä ehdotetaan siirrettäväksi lain tasolle ja laiminlyöntimaksua on edellä mainituissa tilanteissa pidettävä riittävänä seuraamuksena, jonka vuoksi kyseisistä rangaistussäännöksistä voitaisiin luopua.

Sen sijaan ehdotetun pykälän 4 momentin 2 kohdassa ehdotetaan uutta kriminalisointia sellaisiin tilanteisiin, joissa henkilö käyttää toisen henkilön henkilöllisyystodistusta erehdyttääkseen alkoholijuoman myyjän ostajan iästä.

Rikoslain 16 luvun 5 §:ssä säädetään rangaistavaksi väärän henkilötiedon antaminen. Pykälän mukaan se, joka erehdyttääkseen viranomaista ilmoittaa nimensä väärin tai antaa muutoin henkilöllisyydestään väärän tai harhaanjohtavan tiedon taikka sanotussa tarkoituksessa käyttää toisen henkilötodistusta, passia, ajokorttia tai muuta sen kaltaista todistusta, on tuomittava väärän henkilötiedon antamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi. Pe-

rusmuotoisesta väärennyksestä puolestaan tuomitaan rikoslain 33 luvun 1 §:n 1momentin mukaan se, joka valmistaa väärän asiakirjan tai muun todistuskappaleen tai väärentää sellaisen käytettäväksi harhauttavana todisteena taikka käyttää väärää tai väärennettyä todistuskappaletta tällaisena todisteena. Henkilötodistuksen tai vastaavan asiakirjan käyttämisen katsominen väärennykseksi edellyttää siis väärän tai oikeudettomasti muutetun asiakirjan käyttämistä.

Ehdotetun pykälän 4 momentin 2 kohdan mukaan alkoholirikkomuksesta voitaisiin tuomita se, joka erehdyttääkseen alkoholijuomien vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaa suorittavaa henkilökuntaa käyttää toisen henkilötodistusta, passia, ajokorttia tai muuta viranomaisen antamaa todistusta henkilöllisyytensä todistamiseen.

Rikesakosta seuraamuksena 4 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa mainitusta alkoholirikkomuksesta säädettäisiin nykyiseen tapaan rikoslain 2 a luvun 9 §:n 7 momentissa ja mainitun 9 §:n nojalla annetulla asetuksella. (Huom. HE 168/2016 vp!)

11 luku **Maksut**

74 §. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston perimät maksut. Valviran suoritteista perittäisiin maksuja nykyiseen tapaan valtion maksuperustelain mukaisesti. Maksuperustelaisissa säädetään valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja maksujen perusteista. Lain nojalla sosiaali- ja terveysministeriö päättää, mitkä suoritteet ovat maksullisia sekä mistä suoritteista maksu määrätään omakustannusarvon perusteella ja mitkä hinnoitellaan liiketaloudellisin perustein. Valtion maksuperusteasetuksessa (211/92) säädetään tarkemmin omakustannusarvosta sekä julkisoikeudellisten suoritteiden maksujen perinnästä.

Alkoholilain valvonnasta aiheutuu viranomaisille kustannuksia, joiden laskuttamista toimenpidekohtaisesti ei voida toteuttaa tarkoituksenmukaisesti. Tämän vuoksi pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto perisi tiettyjen alkoholilaisissa tarkoitettujen lupien haltijoilta vuotuisia valvontamaksuja, joilla katettaisiin valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valvontamaksu perittäisiin luvanhaltijoilta valmistuksen, tukkumyynnin, käytön ja kansainvälisessä liikenteessä tapahtuvan anniskelun valvonnasta. Tällä hetkellä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston alkoholivalvonnasta perimistä valvontamaksuista ja niiden määräistä säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Myynnin vuosittainen valvontamaksu on luonteeltaan pikemminkin vero kuin maksu. Valvontamaksun määräytymistä koskeva sääntely ehdotetaan tämän vuoksi siirrettäväksi lain tasolle, mutta yksityiskohtaisen ja teknisen luonteensa vuoksi se olisi lain liitteenä.

75 §. Aluehallintoviraston perimät maksut. Aluehallintovirastojen suoritteista perittäisiin maksuja nykyiseen tapaan valtion maksuperustelain mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston perimistä vuotuisista valvontamaksuista. Aluehallintovirasto perisi luvanhaltijoilta valvontamaksuja anniskelun ja vähittäismyynnin valvonnasta. Tällä hetkellä kyseisten valvontamaksujen määräistä säädetään valtioneuvoston asetuksella, mutta jatkossa myös nämä maksut määräytyisivät lain liitteessä säädetyn mukaisesti.

76 §. Valvontamaksun täytäntöönpano. Valvontamaksuun sovellettaisiin pykälän 1 momentin mukaan verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annettua lakia (706/2007).

Jollei maksua suoriteta viimeistään eräpäivänä, maksamattomalle määrälle perittäisiin vuotuisesta viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:ssä säädetyn korkokannan mukaan. Viivästysko-

ron sijasta virasto voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi.

12 luku **Muutoksenhaku**

77 §. *Muutoksenhaku alkoholiyhtiön päätökseen.* Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 51 §:n 3 momentin mukaan eräistä sellaisista Alkon päätöksistä, jotka yhtiö tekee yksinoikeuksiinsa liittyen, on mahdollista tehdä hallintovalitus Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Suomen neuvotellessa Euroopan unionin jäsenyydestä komissio piti yhtenä tärkeänä edellytyksenä vähittäismyyntimonopolin säilyttämiselle sitä, että eri jäsenmaiden tuottajia kohdellaan tasapuolisesti otettaessa alkoholijuomia vähittäismyyntiin. Tätä tukee mahdollisuus saattaa asiaa koskevat päätökset tutkittavaksi myös hallintovalitusteitse.

Pykälässä ehdotetaan, että alkoholijuomia Alkolle tarjoava tarjouksen tekijä tai niitä Alkolle toimittava tavarantoimittaja, joka katsoo Alkon syrjineen häntä 24 §:n 1 momentin vastaisesti, voisi ensin vaatia oikaisua Alkolta siten kuin hallintolaisissa säädetään. Hallintolain 49 c §:n mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Laissa säädetään tiedoksiantotavoista, jotka riippuvat erityisesti siitä, onko päätös velvoittava. Koska Alkon tekemät tuotteiden valikoimaanottamista tai valikoimista poistamista koskevat päätökset eivät ole velvoittavia vastaanottajalleen, lain tarkoittama tavallinen tiedoksianto yhteisölle toimitetaan hallintolain 57 §:n mukaan sen ilmoittamaan osoitteeseen. Lain 60 §:n mukaan tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle ja vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Lain 63 §:n mukaan tiedoksianto toimitetaan ulkomaille hallintolain tai asianomaisen vieraan valtion lainsäädännön mukaan, jollei Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista ja velvoitteista muuta johdu. Jos ulkomaille tarkoitettua tiedoksiantoa ei saada toimitetuksi, asiakirja annetaan tiedoksi Suomessa yleistiedoksiannolla.

Alko tekee vuosittain tuhansia tuotteiden valikoimaanottamista koskevia päätöksiä sekä kotimaisille että ulkomaalaisille tavarantoimittajille. Liikesuhteita hoidetaan yhä vähemmän kirjeitse ja yhä enemmän sähköisillä palveluilla. Ehdotuksen 77 §:ssä säädettäisiin, että Alkon päätös voitaisiin antaa tiedoksi myös sähköpostilla tarjouksen tekijän tai tavarantoimittajan ilmoittamaan osoitteeseen, ellei asianomainen olisi sitä erikseen kieltänyt.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätös, joka koskee alkoholijuomien ottamista vähittäismyyntiin, poistamista vähittäismyyntistä sekä vähittäismyyntin hinnoitteluperusteita, voitaisiin nykyiseen tapaan panna täytäntöön muutoksenhaun estämättä, jollei Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toisin päättä.

78 §. *Muutoksenhaku Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöksiin.* Pykälässä säädettäisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöksiin haettaisiin muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Poikkeuksena tästä olisivat sellaiset päätökset, joihin on säädetty valituskielto 79 §:ssä. Lisäksi ehdotetaan, että Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla olisi nykyistä lakia vastaavasti oikeus aina valittaa päätöksistä, jotka hallinto-oikeus on tehnyt muutoksenhaun johdosta. Aluehallintovirastolla olisi sama valitusoikeus siinä tapauksessa, että valitusasiassa olisi kysymys aluehallintoviraston tekemästä päätöksestä.

Viranomaisen valitusoikeudella voidaan varmistaa, että korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tulee asioita paitsi elinkeinonharjoittajien, myös viranomaisten aloitteesta. Viranomaisen valitusoikeudella lisäksi korostetaan sitä, että alkoholilain soveltamisessa on osaltaan kysymys julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin oikaisuvaatimusmenettelystä varoituksen antamista ja laiminlyöntimaksun määräämistä koskevassa asiassa. Ehdotuksessa säädettäisiin nykyisestä laista poiketen, että kirjallista varoitusta ja laiminlyöntimaksua koskevaan hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valituslupaa. Vaikka korkeimmassa hallinto-oikeudessa ei ole yleistä valituslupajärjestelmää, valituslupaa on kuitenkin nykyisin haettava useissa asiaryhmissä. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tätä käytäntöä asianmukaisena esimerkiksi juuri laiminlyöntimaksun osalta (PeVL 14/2013)

Tarkoituksenmukaisuussyistä pykälän 3 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla, että muutoksenhaun estämättä Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöstä olisi noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määräisi.

79 §. Markkinointikiellon saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Pykälän 1 momentin mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tai aluehallintoviraston tekemään kieltopäätökseen tai väliaikaista kieltoa koskevaan määräykseen, muuhun virastojen tekemään markkinointia koskevaan päätökseen, virastojen määräämään oikaisuun taikka niiden asettamaan uhkasakkoon tai teettämisuhkaan ei saisi hakea valittamalla muutosta. Lisäyksenä nykyiseen lakiin nähden olisi ensinnäkin se, että valituskielto koskisi paitsi kieltoja ja väliaikaista kieltoa koskevia määräyksiä, myös mahdollisia muita markkinointia koskevia päätöksiä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi päätökset, joissa todetaan toiminta markkinointisäännösten vastaiseksi, mutta ei kuitenkaan anneta X §:ssä tarkoitettua kieltoa esimerkiksi siitä syystä, että toiminnanharjoittaja on välittömästi korjannut toimintansa lainmukaiseksi. Lisäksi valituskielto koskisi oikaisua, jonka viranomainen olisi määrännyt markkinointia koskevassa asiassa.

Markkinaoikeus käsittelee markkinaoikeudellisina asioina asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi eri laeissa, kuten kuluttajansuojalaissa ja tupakkalaissa (693/1976). Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykyistä lakia vastaavalla tavalla, että asiat, joille on 1 momentissa säädetty valituskielto, saisi hakemuksella saattaa markkinaoikeuden käsiteltäviksi.

13 luku **Erinäiset säännökset**

80 §. Alkoholipitoisen aineen hallussapito. Ehdotetun alkoholilain nojalla valvottaisiin erityisesti alkoholijuomien valmistusta ja kauppaa. Lain mukaisen lupahallinnon ja valvonnan lähdekohtana on, että markkinoilla saa liikkua vain luvallisesti valmistettuja tai maahantuotuja tuotteita. Nykyistä alkoholilain 34 §:ää vastaavasti pykälän 1 momentin mukaan alkoholijuomaa ei saisi pitää hallussa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu.

Alkoholilaisissa säädettyjen ikärajojen mukaisesti 2 momentissa säädettäisiin, että väkevien alkoholijuomien hallussapito olisi kielletty 20 vuotta nuoremmalta henkilöltä. Mietojen alkoholijuomien [ja enemmän kuin 7 tilavuusprosenttia sisältävien alkoholivalmisteiden] hallussapito olisi kielletty 18 vuotta nuoremmalta henkilöltä.

Väkiiviinaa koskevan kattavan lupajärjestelmän mukaisesti väkiiviinaa saisi pitää hallussa tai kuljettaa vain se, jolla on tämän lain mukaan oikeus valmistaa, maahantuoda, myydä tai käyttää väkiiviinaa.

81 §. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen. Alkoholijuomien myyntiä valvotaan Alkon yksinoikeusjärjestelmän ja luvanvaraisen myynnin valvonnalla. Alkoholijuoman välittäminen palkkiota vastaan on nykyisin voimassa olevan alkoholilain 31 §:n mukaan kielletty. Luvaton välittäminen ja luovuttaminen voi liittyä alkoholin salakauppaan, jolloin välittämisestä otetaan palkkio rahasuorituksena tai jossain muussa muodossa. Toisaalta alkoholilain mukaan alkoholijuoman välittäminen ilman palkkiota ei ole kielletty, jos luovutuksensaaja olisi oikeutettu ostamaan kyseisen alkoholijuoman. Yleisimmin alkoholijuoman välittämisessä voi silloin olla kyse siitä, että henkilö ostaa toisen pyynnöstä alkoholijuomaa käydessään Alkossa tai päivittäistavara-kaupassa eikä ota tästä palveluksesta palkkiota itselleen.

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen palkkiota vastaan olisi myös ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kielletty. Ehdotuksen 3 §:n 2 momentin mukaan myyntiä koskevia säännöksiä sovelletaan myös elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan alkoholipitoisen aineen vastiketta vastaan tapahtuvaan ja muun hyödykkeen tai palvelun yhteydessä markkinoituun alkoholipitoisen aineen välittämiseen ja luovuttamiseen, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen olisi pykälän 2 momentin mukaan nykyiseen tapaan kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 36 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

82 §. Alkoholijuoman nauttimiskiellot. Alkoholijuoman nauttiminen on nykyisin voimassa olevan alkoholilain 58 §:n mukaan kielletty, ellei lain muista säännöksistä muuta johdu, alkoholijuomien vähittäismyyntipaikassa sekä muussa avoimessa kauppaliikkeessä, ravitsemisliikkeessä ja muussa paikassa, jossa yleisölle maksusta pidetään saatavana ruokaa tai virvokkeita sekä huoneistossa tai muussa paikassa, johon on järjestetty julkinen tilaisuus.

Alkoholijuoman nauttiminen olisi ehdotuksen mukaan kielletty ensinnäkin yleisölle avoimessa majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain tarkoittamassa ravitsemisliikkeessä. Säännös merkitsisi sitä, että sellaisessa ravitsemisliikkeessä, jossa tarjoillaan ruokaa suljetulle seurueelle, saisi nauttia osallistujien omia alkoholijuomia. Asiakkaiden omien alkoholijuomien nauttimista ei sen sijaan edelleenkään sallittaisi, jos ravitsemisliike olisi yleisölle avoinna. Rajatapauksessa suljetun seurueen määritelmään kuuluu, että ravitsemisliike ei itse ole välittömästi tai välikäsien avulla markkinoinut tai järjestänyt tilaisuutta, vaan osallistujat ovat määrättyneet seurueen omista lähtökohdista. Nykyistä 58 §:n säännöstä vastaavasti alkoholijuomien nauttiminen olisi kielletty myös kokoontumislaissa (530/1999) tarkoitettussa yleisötilaisuudessa.

Ehdotuksen 34 ja 35 §:ssä säädettäisiin siitä, että alkoholijuomien vähittäismyyntipaikassa ei saa nauttia mitään alkoholijuomia ja anniskelupaikassa saa nauttia vain luvanhaltijan myymiä alkoholijuomia.

Poliisi voisi 2 momentin mukaan, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla.

Pykälän 3 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettussa paikassa tai tilaisuudessa ei paikan omistaja taikka tilaisuuden toimeenpanija tai järjestyksenvalvoja saisi sallia alkoholijuoman nauttimista.

83 §. Alkoholipitoisten aineiden poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen. Voimassa olevan alkoholilain 60 ja 60 a §:ssä säädetään alkoholipitoisten aineiden pois ottamisesta.

Poliisimiehellä olisi oikeus ottaa alkoholipitoiset aineet pois henkilöltä, jolla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan, sekä henkilöltä, joka on päihtymyksen vuoksi otettu kiinni poliisilain (872/2011) 2 luvun 2 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa.

Poliisimiehellä olisi myös oikeus ottaa alkoholijuoma pois henkilöltä, jolla tämän lain mukaan muutoin on oikeus pitää sitä hallussaan, jos asianomainen nauttii sitä 82 §:n 1 momentin vastaisesti tai yleisellä paikalla 82 §:n 2 momentin tai järjestyslain 4 §:n vastaisesti.

Avatussa astiassa olevat sekä avaamattomassa astiassa olevat aineet, joiden arvo on vähäinen, voitaisiin 3 momentin mukaan hävittää. Alkoholijuomia ei saisi palauttaa henkilölle, jolla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan. Jos alkoholipitoiset aineet tulee palauttaa säilöönötetulle henkilölle, ne saataisiin luovuttaa hänelle aikaisintaan 12 tunnin kuluttua säilöäpidon päättymisestä. Tarkoituksena on, että säilöönötetty henkilö ei saisi välittömästi selvittyään poliisilta haltuunsa alkoholijuomia. Jos säilöönötetty ei noutaisi alkoholijuomia 30 vuorokauden kuluessa säilöäpidon päättymisestä, ne voitaisiin hävittää. Muutoin noudatettaisiin, mitä omaisuuden haltuun ottamisesta ja haltuun otetun omaisuuden käsittelystä on säädetty poliisilain (872/2011) 2 luvun 13—15 §:ssä.

85 §. Tarkastus ja etsintä. Nykyisin voimassa olevan alkoholilain 60 b §:ssä säädetään poliisin oikeudesta tarkastaa alle kahdeksantoistavuotiaan tavarat ja vaatteet laittomasti hallussapidetyn alkoholijuoman etsimiseksi. Alkoholirikoksia koskevan uudistuksen yhteydessä säädetty säännös ehdotetaan siirrettäväksi lakiehdotuksen 85 §:ään.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos alle kahdeksantoistavuotiasta epäillään todennäköisin syin 72 §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettua rikkomuksesta, poliisi voisi laittomasti hallussa pidetyn alkoholijuoman etsimiseksi tarkastaa tällaisen henkilön mukana olevat tavarat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, jos se voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Tarkastuksen kirjaamiseen sovellettaisiin pykälän 2 momentin mukaan, mitä poliisilain 2 luvun 14 §:n 3 momentissa säädetään. Tarkastuksessa noudatettaisiin muutoin, mitä pakkokeinolain (806/2011) 8 luvussa säädetään henkilöntarkastuksen toimittamisesta.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos on todennäköisiä syitä epäillä, että joku on syyllistynyt rikoslain 50 a luvun 3 §:ssä tarkoitettuun lievään alkoholirikokseen, voitaisiin nykyiseen tapaan hänen käyttämässään kulkuneuvossa toimittaa pakkokeinolain 8 luvussa tarkoitettu yleinen kotietsintä tai paikanetsintä sen tutkimiseksi, onko kulkuneuvossa laitonta alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

14 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

86 §. Voimaantulo. Laki tulisi voimaan päivänä kuuta 20 .

Ehdotetulla lailla kumottaisiin nykyisin voimassa oleva alkoholilaki. Jos muualla lainsäädännössä viitataan tähän vanhaan lakiin, uuden lain voimaan tultua sovellettaisiin sen asemesta uuden lain säännöksiä.

87 §. Siirtymäsäännös. Ennen tämän lain voimaantuloa vanhan lain tai sen nojalla annettujen asetusten nojalla myönnetty luvat ja hyväksymiset jäisivät voimaan. Sitä mahdollisuutta varten, että aikaisemman alkoholilain mukaisen luvan myöntämisen edellytykset eivät olisi säännösten muuttumisen johdosta enää uuden lain mukaan voimassa, lupaviranomaisen tulisi ilmoittaa siitä luvanhaltijalle vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Lupa saataisiin peruuttaa,

jos luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

Nykyisin anniskelupaikan vastaavana hoitajana toimivat henkilöt voisivat pykälän 3 momentin mukaan jatkaa toimintaansa vastaavana hoitajana ilman osaamistodistuksen suorittamista. Alkoholijuomien anniskelun ja Alkon henkilökunnalla ei nykyisin ole yleisiä koulutus- tai pätevyysvaatimuksia ja sen vuoksi osaamistodistuksen hankkimiselle olisi vuoden siirtymäaika lain voimaantulosta.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan lupaan jatkaa anniskelua kello puoli kolmeen tai kello puoli neljään sovellettaisiin luvan myöntämishetkellä voimassa olleita säännöksiä luvan voimassa olon ajan, ellei luvanhaltija tee 43 §:ssä tarkoitettua jatkoaikailmoitusta.

Alkoholijuomat, jotka on valmistettu ja pakattu ennen lain voimaantuloa, saataisiin myydä loppuun 30 §:n estämättä.

Vanhan lain nojalla alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 4 § jäisi voimaan. Pykälässä säädetään eräistä alkoholijuomien nimityksistä, joista säädettäisiin myöhemmin erikseen.

Liite

Liitteessä säädettäisiin alkoholilain mukaisten vuotuisten valvontamaksujen määräytymisestä ja valvontamaksujen perinnästä. Nykyisellään näistä asioista säädetään Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston maksullisista suoritteista annetulla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella (151/2012) sekä aluehallintovirastojen maksuista vuosina 2014 ja 2015 annetulla valtioneuvoston asetuksella (1092/2013). Voimassa oleva sääntely olisi uudessa laissa lähtökohtana, mutta yksityiskohtaisen ja teknisen luonteensa vuoksi se olisi lain liitteenä.

Valviran perimistä vuotuisista valvontamaksuista valmistuksen ja tukkumyynnin valvontamaksu jakautuisivat kiinteään perusmaksuun ja toiminnan laajuudesta riippuvaan lisämaksuun. Väkiviinan ja verottoman alkoholijuoman käytön valvontamaksu määräytyisi luvanhaltijan ostaman ja omaan käyttöönensä maahantuoman väkiviinan ja alkoholijuomien määrän perusteella, kuitenkin niin, valvontamaksulle olisi säädetty vähimmäis- ja enimmäismäärät. Ulkomaanliikenteen myynnin valvonnasta perittäisiin puolestaan kiinteä vuotuinen valvontamaksu.

Aluehallintovirastojen perimistä valvontamaksuista anniskelun valvontamaksu määräytyisi porrastetusti anniskelun määrän mukaan. Lisäksi anniskelun jatkamisen valvonnasta perittäisiin kiinteä vuosimaksu. Vähittäismyynnin valvonnasta perittäisiin sekä vähittäismyyntiluvan haltijoilta että alkoholiyhtiöltä vuotuinen, toimipaikkakohtainen valvontamaksu.

Liitteessä säädettäisiin myös valvontamaksujen perinnästä ja laskuttamisesta sekä siitä, missä tapauksissa luvanhaltijalta ei perittäisi lainkaan valvontamaksua. Perinnässä hyödynnettäisiin Valviran tietojärjestelmiä.

1.2 Laki majoitus- ja ravitsemistoiminnasta

3 §. Ravitsemisliikkeen aukioloaika. Pykälässä säädetään ravitsemisliikkeen aukioloajasta. Ravitsemisliikkeet saavat pääsääntöisesti olla avoinna kello 5:n ja 2:n välisenä aikana. Niitä aikoja varten, joille liikkeelle on myönnetty anniskelun jatkoaikalupa, pykälässä on säännöksiä liikkeen sulkemisesta ja uusien asiakkaiden vastaanottamisesta. Pykälä ehdotetaan kumottavaksi siten, että ravitsemisliikkeet saisivat päättää aukioloajastaan, sulkemisestaan ja asiak-

kaiden vastaanottamisesta itse. Alkoholijuomien anniskeluajoista säädettäisiin edelleen alkoholilaissa.

4 §. Ilmoitus aukioloajan pidennyksestä. Pykälässä säädetään ilmoitusmenettelystä, jolla ravitsemisliikkeet saavat olla avoinna kello 2:n ja 5:n välisenä aikana. Koska liikkeet saisivat päättää itse aukioloajoistaan, pykälä ehdotetaan kumottavaksi.

12 §. Pakkokeinot. Pykälässä säädetään muun muassa pakkokeinoista niissä tilanteissa, joissa ravitsemisliike rikkoo aukioloaikasäännöksiä. Koska aukioloaikasäännökset kumottaisiin, rangaistuksesta ei ole enää tarvetta säätää.

13 §. Rangaistussäännökset. Pykälässä säädetään muun muassa aukioloaikasäännösten vastaisen toiminnan kriminalisoinnista. Koska aukioloaikasäännökset kumottaisiin, rangaistuksesta ei ole enää tarvetta säätää.

14 §. Muutoksenhaku. Pykälästä poistettaisiin viittaus aukioloaikasäännöksiin.

1.3 Laki alkoholi- ja alkoholijuomaverolain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

2 §. Pykälässä oleva viittaus alkoholijuoman kotivalmistukseen ehdotetaan muutettavaksi ehdotetun lain 6 §:ksi.

8 §. Alkoholijuomien ja väkiviinan valmisteverotuksesta säädetään valmisteverotuslaissa ja alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa. Näissä säädöksissä säädetään myös valmisteverovapautuksista, mutta lisäksi verottomuudesta säädetään myös nykyisen alkoholilain 17 §:ssä. Verottomuudet perustuvat alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annettuun neuvoston direktiiviin 92/83/ETY. Suuri osa direktiivin 27 artiklaan sisältyvistä verovapaussäännöksistä liittyy alkoholin ja erityisesti väkiviinan käyttämiseen muuhun kuin varsinaisiin nautintatarkoituksiin, kuten etikan, lääkkeiden, aromiainesten ja elintarvikkeiden valmistukseen, samoin kuin sellaisten tuotteiden valmistukseen, jotka eivät sisällä alkoholia, sekä tieteelliseen tutkimukseen ja muuhun tieteelliseen tarkoitukseen ja apteekkien ja sairaaloiden lääkintäkäyttöön. Mainitut verovapaussäännökset merkitsevät käytännössä sitä, että alkoholiveroa kannetaan pääsääntöisesti vain nautittavaksi tarkoitettuista alkoholijuomista.

Valmisteverotuslain ja alkoholilain säännösten mukaan ratkaistaan, mitkä alkoholijuomat ovat verottomia ja millä tavoin verottomia alkoholijuomia voidaan myydä. Alkoholilaissa ei enää säädettäisi valmisteverottomuuden perusteista, vaan verottomuutta koskevat säännökset ehdotetaan koottavaksi verolainsäädäntöön.

1.4 Laki rikoslain 2 a luvun 9 §:n ja 30 luvun 1 a §:n muuttamisesta

2 a luku Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

9 §. Rikesakkorikkomukset. Pykälä koskee rikesakkoseuraamuksia. Pykälän 7 momentin mukaan rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi alkoholin nauttimiskiellon rikkomisesta tai alkoholijuoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta. Säännöksessä oleva viittaus alkoholilakiin ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta alkoholilakia.

30 luku **Elinkeinorikoksista**

1 a §. *Alkoholijuoman markkinointirikos.* Alkoholilain rikkomista koskevat vankeusuhkaiset rangaistussäännökset on sijoitettu rikoslakiin. Rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä säädetyn alkoholijuoman markkinointirikoksen tunnusmerkistö perustuu alkoholilain käsitteisiin. Tämän vuoksi pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myynninedistämisen käsitteet korvataan markkinoinnin käsitteellä.

1.5 Laki rikesakkorikkomuksista annetun lain 14 ja 17 §:n muuttamisesta

14 §. Pykälässä säädetään järjestyserikkomuksista, joissa on kyse järjestyslain tahallisesta rikkomisesta. Lain 14 §:n 2 kohdan mukaan järjestyslain 4 §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta päihdyttävän aineen nauttimisesta määrätään 20 euron suuruinen rikesakko.

17 §. Pykälässä säädetään alkoholirikkomuksista määrättävien rikesakkojen määrästä. Säännöksessä olevat viittaukset alkoholilakiin ja sen pykäliin ehdotetaan muutettaviksi viittauksiksi uuteen alkoholilakiin ja sen vastaaviin pykäliin.

1.6 Laki sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

1 §. Lain soveltamisala. Kuitintarjoamisvelvollisuuden laiminlyönnistä määrättävän laiminlyöntimaksun täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus noudattaen sakon täytäntöönpanosta säädettyä menettelyä. Tämän vuoksi lain 1 §:n 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi, että kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annettavan lain 6 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu pannaan täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisessa järjestyksessä.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain 4 §:n mukaan maksun määrääjän ja muutoksenhakuuomioistuimen tulee ilmoittaa päätöksestään Oikeusrekisterikeskukselle ja keskuksella on mahdollisuus myöntää maksuaikaa lain 14—18 §:n perusteella.

1.7 Laki vankeuslain 9 luvun 1 §:n muuttamisesta

9 luku

1 §. Pykälässä säädetään vangin oikeudesta pitää hallussaan omaisuutta sekä tällaisen omaisuuden säilyttämisestä ja hävittämisestä. Pykälän 4 momentin mukaan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoholilain 60 §:ssä säädetään. Säännöksessä oleva viittaus alkoholilakiin ja sen pykälään ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen vastaavaa pykälää.

1.8 Laki tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n muuttamisesta

5 luku

1 §. Pykälässä säädetään tutkintavangin oikeudesta pitää hallussaan omaisuutta sekä tällaisen omaisuuden säilyttämisestä ja hävittämisestä. Pykälän 4 momentin mukaan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoholilain 60 §:ssä säädetään. Säännöksessä oleva viittaus alkoholilakiin ja sen pykälään ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen vastaavaa pykälää.

1.9 Laki poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 4 luvun 1 §:n muuttamisesta

4 luku

1 §. Pykälässä säädetään vapautensa menettäneen henkilön oikeudesta pitää hallussaan omaisuutta sekä tällaisen omaisuuden säilyttämisestä ja hävittämisestä. Pykälän 4 momentin mukaan alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoholilain 60 §:ssä säädetään. Säännöksessä oleva viittaus alkoholilakiin ja sen pykälään ehdotetaan muutettavaksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen vastaavaa pykälää.

1.10 Laki lastensuojelulain 65 §:n muuttamisesta

65 §. Pykälä koskee aineiden ja esineiden haltuunottoa sijaishuollossa olevalta lapselta. Pykälän 1 momentin mukaan alkoholilaissa säädetään alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen sekä vähintään 1,2 ja enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän juoman hävittämisestä. Säännöksessä olevat viittaukset alkoholilakiin ja sen pykäliin ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen vastaavia pykäliä.

1.11 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

6 §. Pykälässä säädetään velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoituksesta. Lain 6 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan alkoholilaissa tarkoitetuille viranomaisille säädettyjen tehtävien hoitamista. Säännöksessä olevat viittaukset alkoholilakiin ja sen pykäliin ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen vastaavia pykäliä.

1.12 Laki elintarvikelain 14 §:n muuttamisesta

14 §. Pykälässä säädetään elintarvikehuoneistoa koskevan ilmoituksen käsittelystä. Ilmoitukset alkoholilaissa tarkoitetuista valmistus- ja varastointipaikoista käsittelee Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto, ja aluehallintovirasto puolestaan käsittelee ilmoitukset alkoholilaissa tarkoitetuista alkoholijuomamyymälöistä. Säännöksessä olevat viittaukset alkoholilakiin ja sen pykäliin ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen pykäliä.

1.13 Laki maataloustuotteiden markkinajärjestelyistä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta

46 g §. Säännös koskee kaupan pitämiseen liittyvien tietojen rekisteröimistä, käyttöä ja luovuttamista. Säännöksessä olevat viittaukset alkoholilakiin ja sen säännöksiin ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen säännöksiä.

1.14 Laki tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta

217 §. Pykälän mukaan alkoholijuomien mainonnasta ja myynninedistämisestä säädetään alkoholilaissa. Säännöksessä oleva viittaus alkoholilakiin ehdotetaan ensinnäkin muutettavaksi viittaukseksi uuteen alkoholilakiin. Lisäksi säännöksessä olevat alkoholijuomien mainonnan ja myynninedistämisen käsitteet ehdotetaan korvattaviksi markkinoinnin käsitteellä.

1.15 Laki tupakkalain 82 §:n muuttamisesta

82 §. Pykälässä säädetään eri viranomaisten yhteistyöstä silloin, kun havaitaan tupakkalaissa tarkoitettua tupakointitilaa koskevien säännösten ja määräysten rikkomista. Säännöksessä olevat viittaukset alkoholilakiin ja sen pykäliin ehdotetaan muutettaviksi koskemaan uutta alkoholilakia ja sen vastaavia pykäliä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lakiesityksen tarkoituksena on siirtää nykyistä asetustasoista sääntelyä lain tasolle. Nykyisen alkoholilain nojalla annetut asetukset kumoutuisivat, mutta alkoholijuoma-asetuksen 4 §:n, jossa säädetään Suomalainen Vodka- ja Suomalainen Marja-/Hedelmälikööri-nimityksistä, ehdotetaan siirtymäsäännöksessä jäävän voimaan. Tarkoitus on, että se voidaan kumota, kun määritelmiä koskevat säännökset uudistetaan.

Valtioneuvoston asetuksella kuitenkin säädettäisiin jatkossa lupahakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä lupaharkinnan kannalta tarpeellisista selvityksistä, tilojen ja alueen hyväksymisestä cateringlupaa varten, anniskelulupahakemuksesta ilmoittamisesta ja hakemusta koskevan huomautuksen tekemisestä, alkoholiyhtiön syrjimättömästä toiminnasta, alkoholijuomien määrän rajoittamisesta anniskelussa, vahvasta ja lievästä denaturoinnista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa sekä luvanhaltijan toimintaa koskevien valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeellisten ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastolle.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta sekä osaamistestin sisällöstä ja osaamistestiä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista.

Asiat, joista jatkossakin säädettäisiin asetuksentasoisesti, liittyisivät siten luonteeltaan etupäässä yksityiskohtaisiin ja teknisluonteisiin kysymyksiin.

3 Voimaantulo

Ehdotetut lait tulisivat voimaan päivänä kuuta 20 .

Ehdotetulla alkoholilailalla kumottaisiin nykyisin voimassa oleva alkoholilaki. Siirtymäsäännöksessä säädettäisiin erityisesti nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisesti myönnettujen lupien voimassa olosta.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Hallituksen esitystä voidaan arvioida useiden perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien kannalta.

Perustuslain 1 §:n 2 momenttiin sisältyy valtiosäännön taustalla olevina perustavanlaatuisina arvoina ihmisarvon loukkaamattomuus, yksilön vapaus ja oikeudet sekä oikeudenmukaisuuden edistäminen yhteiskunnassa. Säännöstä voidaan pitää lähtökohtana arvioitaessa julkisen vallan velvollisuuksia.

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus henkilökohtaiseen vapauteen. Henkilökohtainen vapaus on luonteeltaan yleisperusoikeus, jolla suojataan ihmisen fyysisen

vapauden ohella myös hänen tahdonvapauttaan ja itsemääräämisoikeuttaan (ks. esim. HE 309/1993 vp ja PeVL 6/2014 vp).

Esityksen mukaan väkevien alkoholijuomien hallussapito ja maahantuonti olisi kielletty 20 vuotta nuoremmalta henkilöltä ja mietojen alkoholijuomien hallussapito ja maahantuonti olisi kielletty 18 vuotta nuoremmalta henkilöltä. Lainvastainen hallussapito olisi alkoholirikkomuksena rangaistava teko. Hallussapidon ja maahantuonnin ikärajoituksia voidaan pitää tietynasteisina rajoituksina henkilön itsemääräämisoikeuteen. Perustuslakivaliokunta on lisäksi katsonut, että pelkän hallussapidon kriminalisointia on pidettävä poikkeuksellisena (ks. esim. PeVL 26/2004 vp). Ehdotettuja rajoituksia puoltavat kuitenkin vahvat terveystieteelliset perusteet, sillä niillä edistettäisiin nimenomaan lasten ja nuorten aikuisten suojelemista alkoholin aiheuttamilta haitoilta.

Esityksen sisältyy rajoituksia myös alkoholijuomien matkustajatuontiin Euroopan talousalueen ulkopuolelta. Tällaiset itsemääräämisoikeuden rajoitukset ovat tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä ihmisten terveyden suojelemiseksi. Näitä perusteita on tarkasteltu lähemmin alkoholilain 10 §:n muuttamista koskevassa hallituksen esityksessä (HE 11/1996 vp).

Oikeus henkilökohtaiseen koskemattomuuteen antaa suojaa esimerkiksi henkilöön käypiä tarkastuksia vastaan (ks. HE 309/1993 vp). Perustuslain 7 §:n 3 momentin mukaan henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Henkilökohtaista koskemattomuutta rajoittavan lain tulee olla täsmällinen ja tarkkarajainen sekä muutenkin täyttää perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset, kuten vaatimukset rajoitusten hyväksyttävyydestä ja oikeasuhtaisuudesta (ks. esim. PeVL 53/2006 vp).

Esityksen mukaan silloin, jos alle 18-vuotiasta epäillään todennäköisin syin alkoholijuoman hallussapidosta, poliisi voisi alkoholijuoman etsimiseksi tarkastaa lapsen tai nuoren tavarat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, jos se voisi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen. Tällaista rajattua ja lievää henkilökohtaiseen koskemattomuuteen puuttumista voidaan perustella lasten suojaamisella alkoholin aiheuttamilta terveys- ja muilta haitoilta.

Perustuslain 8 § sisältää rikosoikeudellisen legaliteettivaatimuksen tärkeimmät ainesosat. Perusoikeusuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan näitä ovat ainakin vaatimus rikoksina rangaistavien tekojen määrittelemisestä laissa, taannehtivan rikoslain kielto, rikoslain analogisen soveltamisen kielto, vaatimus rikoksesta seuraavien rangaistusten määrittelemisestä laissa, tekohetkellä säädettyä ankaramman rangaistuksen käytön kielto ja vaatimus rikosoikeudellisten normien laintasoisuudesta (ks. HE 309/1993 vp). Säännös edellyttää myös, että kunkin rikoksen tunnusmerkistö on soveltajan kannalta riittävällä täsmällisyydellä ilmaistava laissa.

Alkoholirikoksia ja -rikkomuksia koskevat säännökset on hiljattain uudistettu lailla 642/2009. Tähän voimassa olevaan sääntelyyn ei ehdoteta yhtä poikkeusta lukuun ottamatta muita sisällöllisiä muutoksia kuin rangaistussäännösten poistoja. Lain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä (HE 84/2008 vp) on otettu huomioon perustuslakivaliokunnan aiemmasta, rauenneesta lakiehdotuksesta (HE 13/2004 vp) antama lausunto (PeVL 53/2006 vp).

Toiselle kuuluvan henkilötodistuksen väärinkäyttö ehdotetaan kriminalisoitavaksi alkoholilain 72 §:n 5 momentissa. Vastaavanlaista lainkohtaa ehdotettiin rikoslakiin lisättäväksi hallituksen esityksessä HE 169/2005 vp. Rangaistavaksi menettelyksi ehdotettiin oikeudellisesti mer-

kityksellisen tiedon antamista yksityishenkilölle toisen henkilön passia, ajokorttia tai muuta viranomaisen myöntämää todistusta käyttämällä. Lakivaliokunta kuitenkin katsoi lakiesitykseen antamassaan lausunnossa, että uudelle kriminalisoinnille ei ollut riittäviä perusteita. Lakivaliokunta ei kuitenkaan sulkenut täysin pois mahdollisuutta puuttua tällaiseen käyttäytymiseen myös rikosoikeudellisin keinoin, jos hallitus myöhemmin esittää tarkoin kohdennettua tunnusmerkistöä, jonka säätämiseksi on osoitettavissa asianmukaisesti selvitetyksiin pohjautuva painava yhteiskunnallinen tarve ja joka muutoinkin täyttää valiokunnan käytännössään uudelle rikossäännökselle asettamat vaatimukset. Alkoholijuomien myynnin kieltämiselle tietyn ikäisille henkilöille on heidän suojeleensa liittyvä hyväksyttävä peruste. Myyntikiellon rikkomisesta säädetään seuraamuksia elinkeinonharjoittajille. Voimassa oleva sääntely kattaa suuren osan sellaisista toimista, joilla elinkeinonharjoittajaa voidaan erehdyttää myymään alkoholi-juomia, mutta toisen henkilöllisyystodistuksen käyttäminen on jäänyt laissa kieltämättä.

Esityksen 69 §:n mukaan lupaviranomainen voisi määrätä luvanhaltijan maksamaan laiminlyöntimaksun, jos luvassa tarkoitettussa toiminnassa olisi laiminlyöty laissa säädettyjä velvollisuuksia. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että seuraamusmaksu – johon laiminlyöntimaksu rinnastuu – ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu, vaan se on luonnehdittavissa lainvastaisesta teosta määrättäväksi sanktioluontoiseksi hallinnolliseksi seuraamukseksi (ks. esim. PeVL 43/2013 vp). Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen taloudellisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen. Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Valiokunta on myös katsonut, että kyse on merkittävästä julkisen vallan käytöstä. Laissa on täsmällisesti ja selkeästi säädettävä maksuvelvollisuuden ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista. Vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, ei tarkkuuden yleistä vaatimusta kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (ks. esim. PeVL 14/2013 vp).

Laissa ehdotetaan säädettäväksi täsmällisesti ja selkeästi laiminlyöntimaksua koskevan maksuvelvollisuuden perusteista, maksun suuruuden perusteista, luvanhaltijan oikeusturvasta samoin kuin maksun täytäntöönpanon perusteista.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Perustuslakivaliokunta on viranomaisen tietojen saamista ja luovuttamista koskevaa sääntelyä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojen-luovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 10/2014 vp).

Alkoholilain 60 ja 61 §:ssä olisi määritelty ne tahot, joihin Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tiedonsaantioikeus kohdistuisi. Lisäksi laissa olisi lueteltu ne tilanteet, joissa tietoja olisi oikeus saada, ja sidottu tiedonsaantioikeus tietojen tarpeellisuuteen.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan lainsäätäjän liikkuma-ala rajoittaa kuitenkin se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy samassa momentissa turvattuun yksityiselämän pii-

riin. Lainsäätäjän tulee turvata tämä oikeus tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden kannalta. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa (ks. esim. PeVL 27/2006 vp). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (ks. esim. PeVL 54/2010 vp).

Esityksen 64 §:n mukaan Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot pitäisivät alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty alkoholilaisissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet lupaa tai tehneet lupatietojen muutosta koskevan ilmoituksen. Laissa olisi perustuslakivaliokunnan edellyttämällä tavalla säädetty rekisteröinnin tavoitteesta, rekisteröitävien henkilötietojen sisällöstä, niiden sallituista käyttötarkoituksista ja luovutettavuudesta sekä tietojen säilytysajasta ja rekisteröidyn oikeusturvasta.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen kotirauha on turvattu. Lailla voidaan perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan kuitenkin säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslakivaliokunnan kannan mukaan kotirauhan piiri kattaa lähtökohtaisesti kaikenlaiset pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävät tilat (ks. esim. PeVL 16/2004 vp). Perustuslakivaliokunta on katsonut kotirauhan piiriin ulottuvan toimen olevan hyväksyttävä "rikosten selvittämiseksi", jos toimi sidotaan siihen, että on olemassa konkreettinen ja yksilöity syy epäillä lakia rikotun tai rikottavan (ks. esim. PeVL 14/2013 vp).

Ehdotetun alkoholilain 60 §:n mukaan lupaviranomaiset voisivat tarkastaa luvanhaltijan tiloja alkoholilain valvontaa varten. Silloin, jos tällainen tila kuuluisi kotirauhan piiriin – jos kysymys olisi esimerkiksi ravintolasta, jossa sen omistaja myös asuisi – tarkastus voitaisiin tehdä vain, jos olisi perusteltua syytä epäillä alkoholilakia rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädetyllä tavalla. Tarkastuksen olisi myös oltava välttämätön rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi. Sama koskisi hotellihuoneeseen tehtävää tarkastusta. Ehdotetussa säännöksessä olisi siten huomioitu perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä edellytetyt vaatimukset.

Kaupallinen viestintä kuuluu perustuslain 12 §:n sananvapaussäännöksen soveltamisalaan, mutta sen ei ole katsottu kuuluvan sananvapauden ydinalueelle. Tämän vuoksi perustuslakivaliokunta on katsonut, että kaupalliseen viestintään voidaan kohdistaa pidemmälle meneviä rajoituksia kuin sananvapauden sisällölliselle ydinalueelle. Toisaalta myös mainontaa ja markkinointia koskevan sääntelyn tulee valiokunnan käytännön mukaan täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset (esimerkiksi PeVL 40/2013 vp).

Alkoholijuomien mainontaa koskeva nykyisen alkoholilain 33 § on uudistettu lailla 152/2014, joka tuli pääosiltaan voimaan 1.1.2015. Perustuslakivaliokunta arvioi kyseistä säännöstä perustuslain 12 §:ssä turvatun sananvapauden näkökulmasta (ks. PeVL 40/2013 vp). Esityksen mukaan mainonnan, epäsuoran mainonnan ja muun myynninedistämisen käsitteet korvattaisiin markkinoinnin käsitteellä. Esitys ei sisällä varsinaisia sisällöllisiä muutoksia markkinoinnin sääntelyyn.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuoja käsittää paitsi vallan hallita ja käyttää omaisuutta myös vallan määrätä siitä. Sopimusvapaus saa perusoikeusudistuksen esitöiden mukaan siten suojaa tietyssä määrin omaisuudensuojasäännöksen kautta (ks. esim. HE 309/1993 vp ja PeVL 16/2007 vp).

Alkoholipoliittiset rajoitukset koskettavat väistämättä jossain määrin omaisuudensuojaa ja sopimusvapautta. Ehdotettuun lakiin sisältyy hallinnollisia pakkokeinoja koskevia säännöksiä, ja näissä säännöksissä tarkoitettut kiellot, määräykset ja uhat voivat merkitä omaisuuden käytön rajoittamista tai kieltämistä. Lisäksi se, ettei alkoholijuomaa saisi luovuttaa vähittäismyynnissä tai anniskelussa muun muassa alle 18-vuotiaalle taikka häiritsevästi käyttäytyvälle tai henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, rajoittaisi jossain määrin sopimusvapautta. Kaikkien näiden rajoitusten taustalla ovat kuitenkin kansanterveyteen liittyvät painavat perusteet, eikä sääntelyn voida katsoa muodostuvan kohtuuttomaksi omaisuudensuojan tai sopimusvapauden kannalta.

Esityksen mukaan poliisi voisi nykyistä lakia vastaavasti ottaa pois ja hävittää henkilön hallussa olevan alkoholijuoman, jos henkilö nauttisi alkoholijuomaa laissa säädettyjen nauttimiskieltojen vastaisesti. Lisäksi poliisi voisi ottaa pois ja hävittää henkilön hallussa olevan alkoholijuoman, jos alle 18-vuotias pitäisi hallussaan alkoholijuomaa tai 18 vuotta täyttänyt mutta alle 20-vuotias väkevää alkoholijuomaa ja hallussapidetyn alkoholijuoman arvo olisi vähäinen. Perustuslakivaliokunta ei ole aiemmassa lausunnossaan pitänyt kyseisiä poliisilla olevia alkoholijuoman haltuunotto- ja hävittämisoikeuksia ongelmallisina omaisuudensuojasääntöksen kannalta (ks. PeVL 53/2006 vp).

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Se, että jollakin toimijalla on laissa säädetty yksinoikeus tietyn toiminnan harjoittamiseen, on pitkälle menevä elinkeinovapauden rajoitus. Tällainen rajoitus voi kuitenkin olla hyväksyttävä ja suhteellisuusperiaatteen mukainen, kun kyse on erityislaatuista taloudellisesta toiminnasta. Perustuslakivaliokunta on esimerkiksi katsonut, että arpajaisien toimeenpano on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaista erityislaatuista taloudellista toimintaa, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä arpajaisiin osallistuvien oikeusturvan takaamiseksi, arpajaisista aiheutuvien sosiaalisten haittojen vähentämiseksi sekä rikosten ja väärinkäytösten estämiseksi (ks. PeVL 23/2000 vp).

Esityksen mukaan alkoholiyhtiöllä olisi nykyistä sääntelyä vastaavalla tavalla yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Alkoholiyhtiön yksinoikeus myydä vähittäin tietyn rajan ylittäviä alkoholijuomia merkitsee käytännössä muiden elinkeinonharjoittajien elinkeinovapauden rajoittamista. Rajoitusta voidaan kuitenkin perustella vahvoilla terveystieteellisillä syillä. Alkoholijuoman väkevyys nopeuttaa alkoholin imeytymistä vereen, sillä imeytyminen suolistosta riippuu suoliston ja verisuonten veren alkoholipitoisuuden eroista. Tapaturma- ja alkoholimyrkytysvaaran lisäksi erityisesti lapsilla alkoholi voi aiheuttaa vaarallisen suuren verensokerin vähenemisen ja kuoleman.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Luvanvaraisuudesta on kuitenkin aina säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti. Lisäksi viranomaisen toimivallan liittyy toimilupaan ehtoja tulee perustua riittävän täsmällisiin lain säännöksiin (ks. esim. PeVL 32/2010 vp).

Alkoholielinkeinin harjoittaminen olisi nykyistä lakia vastaavalla tavalla luvanvaraista. Kyse on elinkeinovapauden näkökulmasta sellaisesta erityislaatuista taloudellisesta toiminnasta, jonka luvanvaraistamista on pidettävä hyväksyttävänä väestön terveyden turvaamiseksi ja so-

siaalisten haittojen vähentämiseksi. Lupa tarvittaisiin pääsäännön mukaan valmistukseen, maahantuontiin, käyttöön, tukkumyyntiin, vähittäismyyntiin ja anniskeluun. Lupa tulisi myöntää, jos hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset täyttyisivät. Lisäksi lupaviranomainen voisi tietyin laissa säädetyin edellytyksin asettaa lupamääräyksiä erilaisten riskien ehkäisemiseksi.

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (ks. esim. PeVL 13/2014 vp).

Esityksen mukaan lupaviranomainen voisi peruuttaa alkoholilain mukaisen luvan määräajaksi, jos luvanhaltija lupaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta jatkaa velvollisuuksiensa rikkomista tai laiminlyöntiä. Pysyvästi lupa voitaisiin peruuttaa, jos velvollisuuksien rikkominen on jatkunut annetun varoituksen tai laiminlyöntimaksun jälkeen ja lain rikkominen olisi toistuvaa tai tahallista tai se olisi myös kokonaisuutena arvostellen törkeää. Lupa tulisi peruuttaa myös, jos luvan saamisen edellytykset eivät olisi enää voimassa. Ehdotetussa säännöksessä on pidetty lähtökohtana perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössään edellyttämiä vaatimuksia.

Alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun ajallisista rajoituksista on nykyisellään säädetty asetuksen tasolla. Kellonaikoihin ja tiettyihin viikonpäiviin tai juhlapäiviin liittyvät rajoitukset ovat poikkeuksia perustuslain 18 §:n 1 momentissa säädetyistä elinkeinovapaudesta, minkä vuoksi niistä ehdotetaan säädettäväksi lailla. Ehdotuksessa alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelun ajallisten rajoitusten tavoitteena on ennen kaikkea väestön terveyden ja hyvinvoinnin suojeleminen.

Perustuslakivaliokunta on hallituksen esityksestä antamassaan lausunnossa (PeVL 49/2004 vp) pitänyt yleisen järjestyksen ja turvallisuuden rikkomista ja ympäristölle aiheutettua vakavaa häiriötä hyväksyttävänä perusteena puuttua perustuslain 18 §:n 1 momentin suojaamaan elinkeinovapauteen. Kiellon sitominen kohtuuttoman haitan aiheuttamiseen ja vakavaan häiriöön sekä siihen, että toiminnan harjoittajalle mahdollisesti annettu varoitus ei ole johtanut toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen, täyttää myös sääntelyn oikeasuhtaisuuden periaatteen vaatimukset.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Suomen hallinto-oikeudelliseen oikeusturvajärjestelmään kuuluu pääsääntönä oikeus valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupaa, mutta valituslupajärjestelmän käyttöala korkeimmassa hallinto-oikeudessa on vähitellen laajentunut.

Perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa käytännössään suhtautunut pidättyvästi valituslupajärjestelmän laajentamiseen hallintolainkäytössä. Sittemmin valiokunta on tarkistanut kantaansa valituslupajärjestelmän poikkeuksellisuudesta ja katsonut, ettei sen laajentamiseen ole enää perusteita suhtautua lähtökohtaisen pidättyvästi. Sen sijaan valituslupajärjestelmän hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta on muutoin syytä kussakin tapauksessa arvioida valiokunnan aiemman käytännön pohjalta (ks. PeVL 32/2012 vp). Valiokunta on aiemmin todennut esimerkiksi, että valituslupasääntelyllä on mahdollista vähentää asiaratkaisuun johtavia valituksia

korkeimpaan hallinto-oikeuteen sellaisissa asioissa, joissa keinoja korkeinta hallinto-oikeutta edeltävään muutoksenhakuun voidaan yleensä pitää oikeusturvan kannalta riittävinä (ks. esim. PeVL 33/2008 vp). Tällaisia voivat olla esimerkiksi asiat, joilla on vähän taloudellista merkitystä tai joissa oikeuskäytäntö on jo vakiintunut (ks. esim. PeVL 33/2006 vp). Valiokunta on pitänyt kaksivaiheista muutoksenhakumenettelyä ennen korkeinta hallinto-oikeutta oikeusturvan takeiden kannalta riittävänä, kun rajoituksen kohteena olevia päätöksiä on voitu pitää merkittävyydeltään vähäisinä ja ratkaisutoiminnan näkökulmasta helppolaatuisina. Merkitystä on myös sillä, että korkeimman hallinto-oikeuden on myönnettävä valituslupa, jos siihen on jokin hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentissa määritelty peruste (PeVL 57/2010 vp).

Esityksen mukaan varoituksen antamista ja laiminlyöntimaksua koskevaan viranomaisen päätökseen saisi vaatia oikaisua, ja oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntäisi valitusluvan. Varoitukset ovat seuraamuksina luonteeltaan lähinnä moitteita, eikä niillä ole suoraa vaikutusta luvanhaltijan taloudelliseen asemaan. Myöskään laiminlyöntimaksut eivät ole vaikutuksiltaan sellaisia, että niistä tarvitsisi aina voida valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Tällaiset päätökset ovat yleensä myös ratkaisutoiminnan kannalta helppolaatuisia, minkä vuoksi kaksivaiheista muutoksenhakumenettelyä ennen korkeinta hallinto-oikeutta voidaan pitää riittävänä oikeusturvan kannalta.

Viranomaisella on valitusoikeus hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaan, jos laissa niin säädetään tai jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt viranomaisen muutoksenhakuoikeutta hallintolainkäyttöjärjestelmässä poikkeuksellisenä ja katsonut etenkin viranomaisen yleisen muutoksenhakuoikeuden voivan muodostua ongelmalliseksi perustuslain 21 §:n 1 momentissa vaaditun asianmukaisen menettelyn kannalta, koska tällöin viranomainen saatetaan nähdä asianosaisen mahdolliseksi vastapuoleksi. Valiokunta on toisaalta pitänyt viranomaisen muutoksenhakuoikeutta perustuslain näkökulmasta ongelmattomana, jos se on lailla rajoitettu esimerkiksi oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon liittyviin perusteisiin (ks. esim. PeVL 45/2006 vp).

Esityksen mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla olisi nykyistä lakia vastaavalla tavalla oikeus aina valittaa päätöksistä, jotka hallinto-oikeus on tehnyt muutoksenhaun johdosta. Aluehallintovirastolla olisi sama valitusoikeus siinä tapauksessa, että valitusasiassa olisi kysymys aluehallintoviraston tekemästä päätöksestä. Viranomaisen valitusoikeudella voidaan varmistaa, että korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tulee asioita paitsi elinkeinonharjoittajien, myös viranomaisten aloitteesta. Viranomaisen valitusoikeudella lisäksi korostetaan sitä, että alkoholilain soveltamisessa on osaltaan kysymys julkisen vallan velvollisuudesta edistää väestön terveyttä perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla. Säännökseen on katsottu sisältävän myös periaatteen, jonka mukaan samasta asiasta ei voida antaa kahta tuomiota (ns. ne bis in idem -sääntö, ks. esim. HE 309/1993 vp ja PeVL 9/2012 vp). Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännössä kiellon soveltamisala ei rajoitu vain varsinaisiin rikosoikeudellista rangaistusta koskeviin tuomioihin, vaan se ulottuu myös erilaisiin rangaistus-luonteisiin hallinnollisiin seuraamuksiin. Suomen oikeudessa säännön sisältö on täsmentynyt viime aikoina annettujen ihmisoikeustuomioistuimen ja korkeimman oikeuden ratkaisujen sekä perustuslakivaliokunnan lausuntojen myötä.

Esityksessä tarkoitettu laiminlyöntimaksu olisi sanktioluonteinen hallinnollinen seuraamus, ja se voitaisiin määrätä teosta, josta saattaisi seurata myös rikosoikeudellinen rangaistus. Ne bis in idem -sääntö on otettu huomioon siten, että laiminlyöntimaksua ei saisi määrätä luonnolliselle henkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa taikka jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos laiminlyöntimaksu olisi määrätty luonnolliselle henkilölle, samasta teosta ei saisi tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Vakiintuneen määritelmän mukaan vero on rahasuoritus, joka ei ole korvaus tai vastike julkisen vallan maksuvelvolliselle antamista eduista tai palveluista ja jolle on ominaista valtion menojen rahoittaminen (ks. HE 1/1998 vp).

Esityksen mukaan laissa tarkoitettulla valvontamaksulla olisi tarkoitus yleisesti kattaa alkoholilain valvonnasta aiheutuvia kustannuksia. Valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna valvontamaksu olisi vero, josta on edellä selostetusti säädetty lailla. Laissa säädetäisiin velvollisuudesta valvontamaksun suorittamiseen, valvontamaksun suuruuden perusteista ja valvontamaksuvelvollisen oikeusturvasta.

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädetty yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan.

Nykyisellään monista merkittävistä alkoholilain soveltamista koskevasta asioista on säädetty alkoholijuoma-asetuksessa (1344/1994) sekä muissa alkoholilain nojalla annetuissa asetuksissa. Perustuslain 80 §:n 1 momentti huomioon ottaen kyseinen sääntely ehdotetaan pääosin siirrettäväksi lain tasolle.

Valtioneuvoston asetuksella kuitenkin säädetäisiin edelleen lupahakemuksen sisällöstä ja hakemukseen liitettävistä lupaharkinnan kannalta tarpeellisista selvityksistä, tilojen ja alueen hyväksymisestä cateringlupaa varten, anniskelulupahakemuksesta ilmoittamisesta ja hakemusta koskevan huomautuksen tekemisestä, alkoholiyhtiön syrjimättömästä toiminnasta, varoitusmerkinnän tekstin sisällöstä, sijainnista ja koosta, alkoholijuomien määrän rajoittamisesta anniskelussa, vahvasta ja lievästä denaturoinnista sekä alkoholivalmisteiden rakenteen, hajun, maun ja pakkauksen ominaisuuksista, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa sekä luvanhaltijan toimintaa koskevien valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeellisten ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle ja aluehallintovirastolle.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset omavalvontasuunnitelman laatimisesta, sisällöstä ja toteuttamisesta sekä osaamistestin sisällöstä ja osaamistestiä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista. Asiat, joista jatkossakin säädetäisiin asetuksentasoisesti, liittyisivät siten luonteeltaan etupäässä yksityiskohtaisiin ja teknisluonteisiin kysymyksiin.

Perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle asetettu velvoite väestön terveyden edistämiseen viittaa säännöksen perustelujen mukaan yhtäältä sosiaali- ja terveydenhuollon ehkäisevään toimintaan ja toisaalta yhteiskunnan olosuhteiden kehittämiseen julkisen vallan eri toimintaloikoilla yleisesti väestön terveyttä edistävään suuntaan. Alkoholilain kokonaisuudis-

Luonnos

tuksen tavoitteena olisi edelleen alkoholihaittojen vähentäminen. Vaikka erityisesti kaupan alkoholijuomien saatavuuden lisääminen lisäisi alkoholin kulutusta ja alkoholin aiheuttamia terveydellisiä haittoja, lainsäädännön keventäminen perustuisi ihmisten henkilökohtaisen vapauden ja oman vastuun sekä alkoholijuomien valmistuksen ja vähittäismyynnin toimintaedellytysten lisäämiseen.

Lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä tavallisen lain säätämisyksityksessä. Koska esitykseen liittyy useita periaatteellisesti tärkeitä kysymyksiä, hallitus pitää kuitenkin perusteltuna, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Alkoholilaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Alkoholipitoisten aineiden kulutusta vähennetään ja niihin liittyvää elinkeinotoimintaa rajoitetaan ja valvotaan alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan alkoholipitoisten aineiden valmistukseen, maahantuontiin, maastavientiin, myyntiin ja muuhun luovuttamiseen, käyttöön, hallussapitoon ja markkinointiin.

Alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat elintarvikkeita, sovelletaan elintarvikelakia (23/2006) siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä.

Tätä lakia ei sovelleta alkoholipitoisiin aineisiin, jotka ovat lääkelaisissa (395/1987) tarkoitettuja lääkkeitä tai lääkevalmisteita.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *alkoholipitoisella aineella* sellaista ainetta ja tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

2) *alkoholijuomalla* juotavaksi tarkoitettua alkoholipitoista ainetta, joka sisältää enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

3) *miedolla alkoholijuomalla* alkoholijuomaa, joka sisältää enintään 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

4) *väkevällä alkoholijuomalla* alkoholijuomaa, joka sisältää enemmän kuin 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

5) *väkiviinalla* etyylialkoholia ja etyylialkoholin vesiliuosta, joka sisältää enemmän kuin 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia;

6) *vahvasti denaturoidulla väkiviinalla* alkoholin ja alkoholijuomien valmisteverojen rakenteiden yhdenmukaistamisesta annetun neuvoston direktiivin 92/83/ETY 27 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaisesti nautittavaksi kelpaamattomaksi tehtyä väkiviinaa;

7) *lievästi denaturoidulla väkiviinalla* 6 kohdassa tarkoitettua direktiivin 27 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti nautittavaksi kelpaamattomaksi tehtyä väkiviinaa;

- 8) *alkoholivalmisteella* alkoholipitoista ainetta, joka ei ole alkoholijuoma eikä väkiviinaa;
- 9) *valmistuksella* etyylialkoholin valmistusta käymisen avulla tai muulla tavalla sekä etyylialkoholia sisältävän liuoksen väkevöimistä tislamalla tai muulla vastaavalla tavalla;
- 10) *tukkumyynnillä* alkoholipitoisen aineen myyntiä jälleenmyyntiä tai jatkokäsittelyä varten;
- 11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;
- 12) *alkoholijuoman anniskelulla* alkoholijuoman myyntiä nautittavaksi myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa;
- 13) *alkoholiyhtiöllä* valtion kokonaan omistamaa osakeyhtiötä, jonka tehtävänä on huolehtia sille tässä laissa yksinoikeudeksi säädetyn vähittäismyynnin harjoittamisesta;
- 14) *rajat ylittävällä etämyynnillä* sellaista etämyyntiä kuluttajille, jossa kuluttaja on ainetta tai tuotetta vähittäismyyntiliikkeestä tilatessaan muussa Euroopan unionin (EU) jäsenvaltiossa kuin siinä jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa, johon vähittäismyyntiliike on sijoittautuneena; vähittäismyyntiliikkeen katsotaan olevan sijoittautuneena jäsenvaltiossa, jos luonnollisen henkilön liiketoimipaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa taikka muussa tapauksessa, jos vähittäismyyntiliikkeellä on kyseisessä jäsenvaltiossa sääntömääräinen kotipaikka, hallinnollinen päätoimipaikka, liiketoimipaikka, sivutoimipaikka, jokin muu toimipaikka tai edustaja;
- 15) *tilaviinillä* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa valmistuspaikassa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 100 000 litraa ja joka toimii maatalouden harjoittamisen yhteydessä ja fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistuspaikoista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla marjoista, hedelmistä ja muista kasvinosista paitsi rypäleistä ja viljatuotteista valmistettua enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa;
- 16) *käsityöläisoluella* oikeudellisesti ja taloudellisesti muista alkoholijuomien valmistajista riippumattomassa panimossa, jossa kalenterivuoden aikana tuotettujen alkoholijuomien määrä on enintään 500 000 litraa ja joka toimii fyysisesti erillään muista alkoholijuomien valmistajista eikä harjoita lisenssivalmistusta, yksinomaan käymisen avulla valmistettua enintään 12 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholijuomaa, joka on valmistettu mallastetuista tai mallastamattomista viljatuotteista ja jonka valmistuksessa saa lisäksi käyttää vain muita kasvien jyviä, sokeria, humalaa ja muita käymiseen osallistuvia kasvinosia ja mausteita (sekä väriaineita),
- 17) *sahdilla* vähintään 6 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää suodattamatonta ja pastöroimatonta käsityöläisolutta, joka on valmistettu perinteisistä raaka-aineista siten, että alkoholi muodostuu yksinomaan valmistuksessa käytettyjen maltojen ja niiden ohella käytettyjen muiden viljatuotteiden sokerista.
- Tämän lain myyntiä koskevia säännöksiä sovelletaan myös elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan alkoholipitoisen aineen vastiketta vastaan tapahtuvaan ja muun hyödykkeen tai palvelun yhteydessä markkinoituun alkoholipitoisen aineen välittämiseen ja luovuttamiseen, ellei tässä laissa toisin säädetä.
- Jos kaksi tai useampi 1 momentin 15—17 kohdassa tarkoitettu alkoholijuomien valmistaja harjoittaa keskenään tuotannollista tai toiminnallista yhteistyötä, sen ei katsota merkitsevän, että niiden välillä on oikeudellinen tai taloudellinen riippuvuussuhde. Tuotannolliseksi ja toiminnalliseksi yhteistyöksi katsotaan alkoholijuoman valmistuksessa tarvittavien raaka-aineiden ja tarvikkeiden hankinta sekä alkoholijuoman pakkaaminen, markkinointi ja jakelu. Tätä momenttia sovellettaessa edellytyksenä kuitenkin on, että yhteistyössä tuotettujen alkoholijuomien yhteismäärä ei ylitä tilaviinin valmistajien osalta 100 000 litraa ja käsityöläisluolen valmistajien osalta 500 000 litraa.
- Mitä säädetään valmistuksesta, koskee myös väkiviinan ja valmisteverotuslain (182/2010) mukaisesti verottoman alkoholijuoman jatkokäsittelyä ja astiointia.

4 §

Elinkeinonharjoittajan yleiset velvollisuudet

Alkoholipitoisten aineiden valmistusta, maahantuontia, maastavientiä, myyntiä, käyttöä sekä markkinointia elinkeinotoiminnassa harjoittavan on seurattava oman toimintansa aiheuttamia edellä 1 §:ssä tarkoitettuja haitallisia vaikutuksia ja pienennettävä niitä tässä laissa säädetyillä ja muilla käytettävissään olevilla keinoilla mahdollisimman vähäisiksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu elinkeinotoiminta ja sen yhteydessä sopimuksen tai muun järjestelyn mukaisesti harjoitettava elinkeinotoiminta ei saa olla hyvän tavan vastaista.

Elinkeinotoimintaa pidetään hyvän tavan vastaisena, jos se on selvästi ristiriidassa yleisesti hyväksytyjen yhteiskunnallisten arvojen kanssa ja erityisesti, jos siinä suhtaudutaan hyväksyvästi tai välinpitämättömästi terveyden vaarantamiseen alkoholin vaikutuksen alaisena taikka huumausaineilla, lääkevalmisteilla tai kemikaaleilla.

2 luku

Luvanvaraisuus

5 §

Luvanvarainen toiminta

Alkoholijuomia ei saa valmistaa tai myydä ilman lupaa.

Väkiviinaa ei saa valmistaa, tuoda maahan, myydä, käyttää tai pitää hallussa ilman lupaa.

6 §

Luvanvaraisuuden poikkeukset

Edellä 5 §:stä poiketen

1) enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien valmistus ja myynti on sallittu;

2) alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä on sallittu niin kuin siitä säädetään 46 ja 47 §:ssä;

3) alkoholijuomien ja väkiviinan myynti vientiä varten on sallittu;

4) yksityinen henkilö saa valmistaa muutoin kuin tislaamalla kotitaloudessaan yksinomaan omaan käyttöönsä mietoja alkoholijuomia;

5) vahvasti denaturoidun väkiviinan maahantuonti, myynti, käyttö ja hallussapito on sallittu;

6) lievästi denaturoidun väkiviinan maahantuonti, myynti 52 §:ssä säädetyin rajoituksin, käyttö ja hallussapito on sallittu;

7) väkiviinan maahantuonti ja hallussapito on sallittu, jos sitä kuljetetaan varastoimatta Suomen alueen kautta toiseen maahan ja kauttakuljetuksesta on ennen maahantuloa tehty ilmoitus Tullille.

Alkoholiyhtiöllä on yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin edellä 1 momentin 1—3 kohdassa ja 17 §:ssä säädetyin poikkeuksin.

7 §

Lupaviranomaiset

Alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskeluluvan myöntää hakemuksen toimipaikkakunnan aluehallintovirasto. Jos vähittäismyynti tai anniskelu tapahtuu usean aluehallintoviraston alueella, luvan myöntää hakijan kotipaikan aluehallintovirasto tai, jos hakijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, Etelä-Suomen aluehallintovirasto.

Muun luvan myöntää Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto.

8 §

Lupahakemus

Lupahakemukseen on liitettävä lupaharkinnan kannalta tarpeellinen selvitys hakijasta, toiminnasta, sen vaikutuksista ja muista merkityksellisistä seikoista.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset lupahakemuksen sisällöstä sekä hakemukseen liitettävistä lupaharkinnan kannalta tarpeellisista selvityksistä.

9 §

Luvan myöntäminen

Tämän lain mukainen lupa myönnetään toistaiseksi, ellei hakija ole hakenut määräaikaista lupaa, ellei toiminta ole luonteeltaan määräaikaista tai ellei lupaviranomainen katso perustelusta syystä, että lupa on myönnettävä enintään yhden vuoden ajaksi hakijan tai luvanvaraisen toiminnan edellytysten tai toiminnan vaikutusten seuraamiseksi.

Lupaa ei katsota myönnettyksi palvelujen tarjoamisesta annetun lain (1166/2009) 13 §:ssä tarkoitetulla tavalla, jos luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty.

10 §

Luvan luovuttamiskielto

Tämän lain mukaista lupaa ja siihen sisältyviä oikeuksia ei saa myydä tai muutoin luovuttaa kokonaan tai osittain toiselle.

11 §

Muutosten ilmoittaminen

Jos lupa on myönnetty oikeushenkilölle ja oikeushenkilön omistukseen, sopimukseen tai muuhun järjestelyyn perustuva määräämisvalta siirtyy, luvanhaltijan on ilmoitettava siitä lupaviranomaiselle kahden viikon kuluessa määräämisvallan siirtymisestä.

Jos luvanhaltijan harjoittaman toiminnan luonne tai laajuus muuttuisi oleellisesti siten, että se vaikuttaa luvan myöntämisen edellytyksiin taikka lupamääräyksiin tai rajoituksiin, luvanhaltijan tulee hakea luvan muuttamista ennen muutoksen toteuttamista. Muutoksia ei saa toteuttaa ennen kuin lupaviranomainen on hyväksynyt luvan muuttamisen.

12 §

Luvan myöntämisen yleiset edellytykset

Tämän lain mukainen valmistus-, maahantuonti-, käyttö-, tukkumyynti-, vähittäismyynti- ja anniskelulupa myönnetään hakijalle, jolla on tässä laissa säädetty hakijaan liittyvät ja toiminnan harjoittamiseen tarvittavat edellytykset.

13 §

Hakijaan liittyvät yleiset edellytykset

Hakijan tulee olla luotettavuudeltaan, vakavaraisuudeltaan, ammattitaidoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan sopiva harjoittamaan tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa.

Hakijaan liittyvät edellytykset puuttuvat, jos:

1) hakija ei ole täysi-ikäinen tai hänen toimintakelpoisuuttaan on holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 18 §:n nojalla rajoitettu tai hänelle on mainitun lain 8 §:n 1 momentin nojalla määrätty edunvalvoja;

2) hakija käyttää väärin päihdyttäviä aineita;

3) hakija on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana tuomittu rangaistukseen rikoksesta, josta voi seurata vankeutta;

4) hakija on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan,

5) hakijalta tai yhteisöltä, jossa hakija on käyttänyt määräämisvaltaa, on viimeksi kuluneen kahden vuoden aikana peruutettu pysyvästi tämän lain mukainen lupa;

6) hakija on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt verojen tai muiden julkisten maksujen suorittamisen, tai

7) hakija on käyttänyt määräämisvaltaa yhteisössä, joka on viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana asetettu konkurssiin tai jonka konkurssi mainittuna aikana on rauennut varojen puutteessa,

ja hakijan edellä mainittu tai siihen välittömästi verrattavissa oleva aikaisempi toiminta osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi harjoittamaan tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa.

Mitä edellä 2 momentissa säädetään hakijasta, koskee myös sitä, joka omistuksen, sopimuksen tai muun järjestelyn perusteella käyttää määräämisvaltaa hakijan puolesta.

14 §

Alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuslupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuomien ja väkiviinan valmistuslupa myönnetään hakijalle:

1) jonka käytössä on tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamisen edellyttämä osaaminen;

2) jonka valmistustilat, laitteet ja valmistusmenetelmät ovat soveltuvat valvonnan, tuote- ja elintarviketurvallisuuden ja laadun varmistamiseksi;

3) joka on hyväksytty valmisteverotuslain (182/2010) 22 §:ssä tarkoitetun verottoman varaston pitäjäksi;

4) joka on laatinut 54 §:ssä tarkoitetun omaavaltasuunnitelman.

Valmistuslupa voidaan 1 momentin estämättä myöntää yliopistolaissa (558/2009), ammatti- korkeakoululaissa (932/2014), ammatillisesta peruskoulutuksesta annetussa laissa (630/1998) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) tarkoitetussa koulutuksessa tapahtuvaan opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen tai tutkimukseen sekä muuhun tutkimukseen tai tuotekehitykseen. Tällä valmistusluvalla valmistettua tuotetta saa käyttää vain analysointiin ja laaduntarkkailuun.

Lupaviranomainen saa asettaa lupamääräyksiä valmistukselle, jos toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai tuoteturvallisuuden riskejä. Lupaviranomainen saa rajoittaa valmistuslupan koskemaan vain tiettyjä alkoholijuomia, jos hakijan käytössä oleva osaaminen ja laitteet eivät ole soveltuvia kaikkien alkoholijuomien valmistamiseksi.

15 §

Väkiiviinan maahantuonti-, tukkumyynti- ja käyttöluva ja niiden myöntämisen edellytykset

Väkiiviinan maahantuonti- ja tukkumyyntilupa myönnetään hakijalle:

- 1) jonka varastointitilat ovat soveltuvat valvonnan varmistamiseksi;
- 2) joka on hyväksytty valmisteverotuslain 22 §:ssä tarkoitetuksi verottoman varaston pitäjäksi;
- 3) joka on laatinut 54 §:ssä tarkoitettua omavalvontasuunnitelman.

Väkiiviinan käyttöluva myönnetään 13 §:n estämättä hakijalle, jolla on elinkeinotoiminnassa tapahtuvassa tuotteiden valmistuksessa tai laadunvarmistuksessa väkiiviinan käyttöön perusteltu tarve. Jos elinkeinotoiminnassa on 31 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa oikeus käyttää verotonta alkoholijuomaa, verottoman alkoholijuoman käyttöluvaan sovelletaan tältä osin väkiiviinan käyttöluvaa koskevia säännöksiä.

Sillä, jolle on myönnetty väkiiviinan valmistusluva, on oikeus väkiiviinan maahantuontiin, tukkumyyntiin ja käyttöön ilman eri lupaa. Sillä, jolle on myönnetty väkiiviinan käyttöluva, on oikeus väkiiviinan maahantuontiin omaan käyttöönsä tehtyään lupaviranomaiselle maahantuonnin aloittamisesta ilmoituksen. Sillä, jolle on myönnetty väkiiviinan valmistus-, maahantuonti-, tukkumyynti- tai käyttöluva, on oikeus pitää hallussaan ja kuljettaa luvassa tarkoitettua väkiiviinaa.

16 §

Alkoholijuomien tukkumyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuomien tukkumyyntilupa myönnetään hakijalle,

- 1) jonka käytössä on tuoteturvallisuuden ja laadun varmistamisen edellyttämä osaaminen;
- 2) jonka varastointitilat ovat soveltuvat tuoteturvallisuuden, laadun ja valvonnan varmistamiseksi;
- 3) joka on laatinut 54 §:ssä tarkoitettua omavalvontasuunnitelman.

Lupaviranomainen saa asettaa lupamääräyksiä tukkumyynnille, jos toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai tuoteturvallisuuden riskejä.

17 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

Enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:

- 1) monipuolista valikoimaa päivittäin tarvittavia elintarvikkeita maankäyttö- ja rakentamislain (132/1999) tarkoitetussa rakennuksessa muutoin kuin tilapäisesti myyväälle hakijalle, jos alkoholijuomien myynnin osuus elinkeinotoiminnassa ei ole selvästi muiden elintarvikkeiden myynnin osuutta suurempi;

- 2) 1 kohdassa tarkoitettua elinkeinotoimintaa vakituista tai kausiasutusta palvelevalla lupaviranomaisen hyväksymällä säännöllisellä reitillä kulkevassa myymäläautossa tai -veneessä harjoittavalle hakijalle;

3) anniskeluluvan yhteyteen anniskelussa olevien alkoholijuomien vähittäismyyntiin; määräaikaisen anniskeluluvan yhteyteen vähittäismyyntilupa saadaan kuitenkin myöntää vain sellaiseen useiden alkoholijuomien valmistajien esittelytilaisuuteen, jonka tarkoituksena on esitellä tuotteita kuluttajille.

Tilaviinin ja käsityöläisluen vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään kyseisten alkoholijuomien valmistajalle maankäyttö- ja rakentamislaisissa tarkoitettussa rakennuksessa sijaitsevan valmistuspaikan yhteyteen, jossa alkoholijuoman käyminen on tapahtunut. Vähittäismyyntipaikassa saadaan myydä myös 1 momentissa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettun luvan myöntämisen edellytyksenä on lisäksi, että hakija on laatinut 54 §:ssä tarkoitettun omavalvontasuunnitelman.

Lupaviranomainen saa asettaa vähittäismyyntin kassa- ja myyntijärjestelyjä koskevia lupamääräyksiä, jos paikan sijaintiin tai toimintaan liittyy erityisiä valvonnan tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden riskejä tai samassa toimipaikassa harjoitetaan myös anniskelua.

18 §

Alkoholijuomien anniskelulupa ja sen myöntämisen edellytykset

Alkoholijuomien anniskelulupa koskee toimipaikan anniskelualuetta ja se myönnetään majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitettua ravitsemistoimintaa harjoittavalle hakijalle, jos:

1) hyväksyttävä anniskelualue on kooltaan ja rakenteiltaan sellainen, että hakija voi järjestää sen valvonnan tehokkaasti;

2) hakija on laatinut 54 §:ssä tarkoitettun omavalvontasuunnitelman.

Anniskelualueeksi ei saa hyväksyä urheilu-, liikunta-, musiikki- tai muun niihin verrattavan tapahtuman yleistä katsomotilaa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua anniskelualuetta voidaan muuttaa luvanhaltijan ilmoituksen perusteella paitsi, jos anniskelualuetta laajennetaan ulkotiloissa. Ilmoitus anniskelualueen muutoksesta tulee toimittaa lupaviranomaiselle vähintään kolme viikkoa ennen muutoksen suunniteltua käyttöönottoa. Lupaviranomaisen tulee kahden viikon kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta ilmoittaa, jos se ei hyväksy ilmoitusta.

19 §

Alkoholijuomien anniskeluluvan myöntäminen eräissä tapauksissa

Edellä 18 §:n 1 momentin 1 kohdan estämättä kahdelle tai useammalle hakijalle saadaan myöntää lupa anniskeluun yhdellä anniskelualueella samanaikaisesti, jos yksi hakija ilmoittaa vastaavansa alueen valvonnasta. Lupaa ei saa myöntää, jos yksikin hakijoista jatkaa anniskelua 43 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Edellä 18 §:n 1 momentin 1 kohdan estämättä anniskelulupa saadaan myöntää majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa tarkoitettulle matkustajalle tapahtuvaan anniskeluun majoitushuoneessa sekä suljetuille seurueille tapahtuvaan anniskeluun luvanhaltijan kokoustilassa tai vastaavalla alueella.

Edellä 18 §:n 1 momentin estämättä se, jolle on myönnetty anniskelulupa, saa ilmoituksen perusteella anniskella tapahtuma-, kokous- ja juhlatiloissa ja vastaavilla alueilla, jos ne on ennakolta hyväksytty tätä tarkoitusta varten anniskelualueeksi (*cateringilmoitus*). Anniskelusta tulee ilmoittaa lupaviranomaiselle kolme vuorokautta ennen tilaisuuden alkua. Tilojen ja alueen hyväksymisestä cateringilmoituksia varten sekä tilaisuudesta ilmoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

20 §

Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksesta

Lupaviranomaisen on pyydettävä lausunto anniskelulupahakemuksen toimipaikan sijaintikunnalta ja poliisilta. Lupaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava saman kiinteistön sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle hakemuksesta ja varattava hänelle tilaisuus esittää huomautuksensa, jos hakemus koskee anniskelua ulkotiloissa tai kohteessa on aiemmin esiintynyt järjestyshäiriöitä tai meluhaittoja. Luvanhakija voi huolehtia ilmoittamisesta ja liittää hakemukseensa selvityksen mahdollisista huomautuksista.

Edellä 1 momentissa säädetystä voidaan poiketa, jos lausuntojen ja huomautusten saaminen on selvästi tarpeetonta aiemmin saatujen lausuntojen ja huomautusten, paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan seikan vuoksi.

Jokaisella on oikeus pyynnöstä saada tieto vireille tulleista anniskelulupahakemuksista ja esittää huomautuksensa hakemuksen johdosta. Hakemuksesta ilmoittamisesta ja huomautuksen tekemisestä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

21 §

Anniskeluluvan rajoittaminen ja määräysten asettaminen

Lupaviranomainen saa rajoittaa anniskelua anniskelualueen, anniskeluajan ja alkoholijuomalajien osalta sekä asettaa lupamääräyksiä valvonnan turvaamiseksi, jos

1) anniskelulupaa haetaan pääosin lapsille tai nuorille tarkoitettujen tai heidän käyttämiensä tilojen yhteyteen tai välittömään läheisyyteen tai paikkaan, jossa elinkeinotoiminnan on katsottava kohdistuvan pääosin lapsiin ja nuoriin;

2) anniskelulupaa haetaan urheilutapahtumaan tai tilaisuuteen, joka on luonteeltaan perhetapahtuma tai johon muuten osallistuu runsaasti lapsia ja nuoria.

Lupaviranomainen saa paikan sijainnin, toiminnan erityisen luonteen tai esille tulleiden erityisten olosuhteiden niin vaatiessa rajoittaa anniskelua anniskelualueen, anniskeluajan, anniskeluannosten koon ja alkoholijuomalajien osalta sekä asettaa lupamääräyksiä henkilökunnan määrästä, järjestyksenvalvojen asettamisesta, asiakaspaikkojen määrästä, meluhaittojen ehkäisystä sekä muista vastaavista toimenpiteistä, jos rajoitukset ja määräykset ovat tarpeen järjestyshäiriöiden ja meluhaitan ehkäisemiseksi asuinympäristössä, valvonnan turvaamiseksi anniskelupaikassa ja sen ympäristössä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi.

Lupaviranomainen saa hylätä anniskelulupahakemuksen, jos anniskelutoimintaa tai siitä aiheutuvia haittoja ei voida käytettävissä olevilla rajoituksilla ja lupamääräyksillä mainitussa tarkoituksessa riittävästi rajoittaa.

Edellä 17 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua vähittäismyyntiin myyntiaikaa ja asiakkaille myytäviä myyntimääriä saadaan rajoittaa tai hakemus saadaan hylätä 2 ja 3 momentissa säädettyillä perusteilla.

3 luku

Alkoholiyhtiö

22 §

Alkoholiyhtiön tehtävät

Alkoholiyhtiöllä on edellä 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämiseksi 6 §:ssä säädettyin poikkeuksin yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Alkoholiyhtiöön ja sen harjoittamaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin sovelletaan alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijaa ja vähittäismyyntiä koskevia säännöksiä, ellei yksinoikeudesta muuta johdu tai toisin säädetä.

23 §

Hallintoneuvosto

Alkoholiyhtiöllä on hallintoneuvosto, johon kuuluu kaksitoista varsinaista jäsentä. Valtioneuvosto määrää hallintoneuvoston jäsenet neljäksi kalenterivuodeksi kerrallaan nimeten samalla puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jos hallintoneuvoston jäsen pyytää vapautusta tehtävästään tai kuolee toimikauden kuluessa, sosiaali- ja terveysministeriö määrää uuden jäsenen jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Hallintoneuvosto vahvistaa alkoholiyhtiölle edellä 1 §:ssä tarkoitettujen haittojen vähentämistä koskevan toimintasuunnitelman kalenterivuodeksi kerrallaan. Hallintoneuvosto antaa vuosittain sosiaali- ja terveysministeriölle kertomuksen alkoholiyhtiön vähittäismyyntistä ja niistä toimenpiteistä, joilla yhtiö on pyrkinyt vähentämään 1 §:ssä tarkoitettuja haittoja.

Sosiaali- ja terveysministeriön edustajalla on oikeus seurata asian käsittelyä ja osallistua keskusteluun hallintoneuvoston kokouksessa.

24 §

Syrjimätön toiminta

Alkoholiyhtiön päätökset alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyyntistä sekä niiden hinnoittelusta tulee tehdä julkisin ja tasapuolisin perustein riippumatta niiden valmistajan tai myyjän kansalaisuudesta tai kotipaikasta.

Edellä 1 momenttia sovelletaan myös alkoholijuomien esillepanoon ja muihin myyntijärjestelyihin alkoholijuomamyymälässä sekä alkoholijuomien muuhun esittelyyn kuluttajille.

Alkoholiyhtiön palveluksessa oleva ei saa käsitellä myyntiin ottamista tai myyntistä poistamista koskevaa asiaa, jos hän on hallintolaissa (434/2003) tarkoitettulla tavalla esteellinen.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä alkoholiyhtiön 1 momentissa tarkoitettua päätöksenteosta.

25 §

Vähittäismyyntipaikka ja vähittäismyyntiluvan myöntäminen

Alkoholiyhtiön vähittäismyyntipaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta toimipaikan aluehallintovirasto. Myyntipaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen sijainnista aiheutuu kohtuutonta haittaa asuinympäristölle.

Jos alkoholiyhtiö hakee 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntilupaa myydä enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia, lupa voidaan myöntää 1 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä.

Lupaviranomaisen on pyydettävä lausunto myyntipaikan sijaintikunnalta ja poliisilta.

Lupaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava samassa kiinteistössä olevan sekä viereisen ja vastapäätä olevan asuinkiinteistön omistajalle ja haltijalle hakemuksesta ja varattava hänelle tilaisuus esittää huomautuksensa paitsi, jos ilmoittaminen on selvästi tarpeetonta aiemmin saatujen lausuntojen ja huomautusten, myyntipaikan sijainnin tai muun vastaavan seikan vuoksi. Alkoholiyhtiö voi huolehtia ilmoittamisesta ja liittää hakemukseensa selvityksen mahdollisista huomautuksista.

26 §

Luovutuspaikka ja alkoholijuoman luovuttaminen ostajalle

Alkoholiyhtiöltä ostettuja alkoholijuomia saadaan luovuttaa ostajille avoimessa liikehuoneistossa, jonka toiminnanharjoittajan kanssa alkoholiyhtiö on tehnyt luovutuspaikkasopimuksen.

Luovutuspaikan hyväksyy alkoholiyhtiön hakemuksesta toimipaikan aluehallintovirasto. Luovutuspaikkaa ei saa hyväksyä, jos sen toiminnanharjoittaja ei täytä 13 §:ssä säädettyjä edellytyksiä.

Luovutuspaikkaan saadaan toimittaa vain ostajan sinne tilaamia alkoholijuomia. Toimitetut alkoholijuomat saadaan luovuttaa vain niiden ostajalle tai tämän valtuuttamalle henkilölle ja noutamatta jääneet alkoholijuomat on palautettava alkoholiyhtiölle viimeistään kahden viikon kuluttua niiden saapumisesta luovutuspaikkaan. Alkoholijuoman luovuttamiseen luovutuspaikassa sovelletaan 34 §:ää, 36—39 §:ää ja 41 §:n 2 ja 3 momenttia.

27 §

Alkoholijuomien muu myynti

Alkoholiyhtiö saa myydä alkoholijuomia myös edellä 17 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa myymäläautossa ja -veneessä, jonka reitin aluehallintovirasto on vahvistanut.

Alkoholiyhtiö saa järjestää huutokaupan, jossa myydään alkoholijuomia.

Alkoholiyhtiölle saadaan myöntää alkoholijuomien tukkumyyntilupa. Alkoholiyhtiö saa toimittaa alkoholijuomia luvanhaltijoille ja muille elinkeinonharjoittajille lähettämällä ne ostajalle.

4 luku

Valmistus, maahantuonti, vienti ja tukkumyynti

28 §

Ilmoittaminen maahantuonnista ja viennistä

Se, joka tuo maahan tai vie maasta väkiviinaa taikka tuo maahan tai vie maasta alkoholi-juomia kaupallisessa tarkoituksessa, on velvollinen ilmoittamaan toiminnan aloittamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

29 §

Valmistajan, maahantuojan ja tukkumyyjän yleiset velvollisuudet

Alkoholijuoman valmistaja ja maahantuoja vastaavat kulutukseen luovuttamansa alkoholijuoman laadusta ja koostumuksesta sekä siitä, että tuote ja sen päällysmarkinnat ja muu esittely ovat säännösten ja määräysten mukaisia.

Väkiviinan ja alkoholijuoman valmistaja, maahantuoja ja tukkumyyjä saavat myydä väkiviinaa ja alkoholijuomaa vain alkoholilaisissa tarkoitettulle luvanhaltijalle luvan mukaiseen tarkoitukseen. Myynnit tulee kirjata ostaja- ja lupakohtaisesti.

30 §

Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti

Alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti ja kyseiseen myyntiin liittyvä maahantuonti Suomeen on kielletty.

31 §

Verottamattomien alkoholijuomien tukkumyynti

Se, joka harjoittaa alkoholijuomien tukkumyyntiä, saa myydä alkoholijuomaa, josta valmisteveroa ei ole suoritettu, valmisteverotuslaissa ja alkoholi- ja alkoholijuomaverolaisissa verotomaksi säädettyyn tarkoitukseen.

32 §

Alkoholijuomien maahantuonnin ikäraajat

Alle 20-vuotias ei saa tuoda maahan väkevää alkoholijuomaa. Alle 18-vuotias ei saa tuoda maahan mietoa alkoholijuomaa.

33 §

Alkoholijuomien matkustajatuonti Euroopan talousalueen ulkopuolelta

Suomessa asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka matka on kestänyt enintään 24 tuntia, ei saa tuoda maahan alkoholijuomia.

Euroopan talousalueen ulkopuolella asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta, ei saa tuoda maahan alkoholijuomia.

5 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

34 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipaikka

Vähittäismyyntipaikassa alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä toimipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia.

Alkoholijuomaa ei saa nauttia vähittäismyyntiluvan haltijan hallitsemalla vähittäismyyntipaikan sisä- tai ulkoalueella tai tämän alueen välittömässä läheisyydessä. Luvanhaltijan on tarvittaessa merkittävä alue, jossa alkoholijuoman nauttiminen on kielletty.

35 §

Alkoholijuomien anniskelupaikka

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyllä anniskelualueella.

Anniskelualueella saa nauttia vain anniskeluluvan haltijan myymää alkoholijuomaa, jota ei saa kuljettaa anniskelualueen ulkopuolelle eikä nauttia sen ulkopuolella. Alkoholijuomien anniskelualue tulee rajata tai merkitä selvästi, ellei alueen rajoja voida muutoin selvästi havaita.

Asiakasta, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, ei saa päästää anniskelualueelle. Anniskelualueella oleva asiakas, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa, tulee poistaa anniskelualueelta ja anniskelupaikasta.

36 §

Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot

Alkoholijuomaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä tai anniskelussa:

- 1) alle 18-vuotiaalle;
- 2) henkilölle, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi;
- 3) jos on aihetta olettaa alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä.

Edellä 1 momentin 1 kohdasta poiketen väkevää alkoholijuomaa ei saa myydä tai muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä alle 20-vuotiaalle.

Alkoholijuomien hallussapitoa ja nauttimista anniskelupaikassa ei saa sallia henkilölle, joka on alle 18-vuotias, jonka päihtymys on selvästi havaittavissa tai joka käyttäytyy häiritsevästi.

37 §

Vähittäismyynnin ja anniskelun henkilökunta

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen riittävästi henkilökuntaa tehokkaan valvonnan ja järjestyksenpidon toteuttamiseksi.

Vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa tulee olla paikalla luvanhaltijan edustajana tämän määräämä vastaava hoitaja tai muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö, jos paikka on avoinna asiakkaille. Vastaavan hoitajan ja muun tehtävään nimetyn henkilön tulee olla täyttänyt 18 vuotta. 16 vuotta täyttänyt henkilö saa kuitenkin myydä alkoholijuomia vastaavan hoitajan tai muun tehtävään nimetyn henkilön valvonnan alaisena.

Alkoholijuomia myyvä ja vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaan osallistuva henkilö ei tehtävässään saa olla alkoholin tai muun päihdyttävän aineen vaikutuksen alaisena.

38 §

Yleinen valvonta

Vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijan sekä hänen henkilökuntansa tulee valvoa edellä 34—37 §:ssä säädettyjen kieltojen ja velvoitteiden noudattamista ja vastata järjestyksenpidosta vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa.

Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa poistaa kieltoa rikkoneen tai selvästi päihtyneen henkilön luvanhaltijan hallitsemasta tilasta. Luvanhaltija ja hänen edustajansa saa ottaa astian, joka on viety pois anniskelualueelta, kieltoa rikkoneen henkilön hallusta ja hävittää sen sisältämän alkoholijuoman.

39 §

Henkilöllisyyden todistaminen

Alkoholijuomien ostaja ja anniskelualueella oleskeleva on velvollinen vaadittaessa todistamaan henkilöllisyytensä henkilökunnalle ja tämän lain valvontaa suorittavalle viranhaltijalle viranomaisen myöntämällä ajokortilla, passilla tai kuvallisella henkilökortilla.

40 §

Alkoholijuomien vähittäismyyntipakkaukset ja anniskeluannokset

Alkoholijuomaa saa myydä vähittäismyynnissä vain valmiiksi täytetyissä suljetuissa pakkauksissa.

Alkoholijuomaa saa myydä anniskelussa vain avatuissa pakkauksissa ja annosteltuna lasiin tai muuhun astiaan.

Jos alkoholijuomaa myydään anniskelussa annosteltuna, sitä tulee olla asiakkaan saatavilla perusannoksina. Väkevien alkoholijuomien perusannos on 4 senttilitraa, enemmän kuin 15 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän miedon alkoholijuoman perusannos 8 senttilitraa, enemmän kuin 8 mutta enintään 15 tilavuusprosenttia sisältävän miedon alkoholijuoman perusannos 12 senttilitraa ja muun miedon alkoholijuoman perusannos 33 senttilitraa.

41 §

Vähittäismyyntiaika

Alkoholijuomien vähittäismyynti on sallittu kello 9:stä kello 21:een.

Edellä 1 momentista poiketen alkoholiyhtiö saa harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä maanantaista perjantaihin kello 9:stä kello 21:een ja lauantaisin kello 9:stä kello 18:aan. Myynti on kuitenkin kielletty kirkollisena juhlapäivänä, vapunpäivänä, äitienpäivänä, isänpäivänä ja itsenäisyyspäivänä. Myynti on myös kielletty uudenvuoden aattona ja vapun aattona kello 18:n jälkeen sekä jouluaattona ja juhannusaattona kello 12:n jälkeen.

Edellä 1 momenttia ei sovelleta enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin.

42 §

Anniskeluaika

Alkoholijuomien anniskelu on sallittu kello 9:stä kello 1.30:een. Anniskelua saadaan kuitenkin jatkaa itsenäisyyspäivän, uudenvuoden, vapun ja juhannuksen aattoyönä kello 3:een.

Anniskeltujen alkoholijuomien nauttiminen on sallittu yhden tunnin ajan anniskeluaajan päätymisen jälkeen.

Edellä 1 momenttia ei sovelleta enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviin alkoholijuomiin.

43 §

Jatkoaikailmoitus

Anniskelua saa jatkaa sisätiloissa kello 1.30:n jälkeen enintään kello 4:ään lupaviranomaiselle tehdyllä ilmoituksella (*jatkoaikailmoitus*), joka on toimitettava lupaviranomaiselle vähintään kolme viikkoa ennen suunnitellun jatkoajan käyttöönottoa. Lupaviranomaisen on toimitettava jatkoaikailmoitus terveydensuojelulain (763/1994) 15 §:ssä tarkoitettua käsittelyä varten kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoituksessa on annettava anniskelutoiminnasta aiheutuvien vaikutusten arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Lupaviranomainen saa asettaa ilmoituksen johdosta 21 §:n 2 momentissa tarkoitettuja rajoituksia ja lupamääräyksiä, jos ne ovat tarpeen valvonnan turvaamiseksi anniskelupaikassa ja sen ympäristössä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistamiseksi. Anniskelun jatkaminen voidaan kieltää, jos anniskelutoiminnasta aiheutuu terveydensuojelulain mukaista terveyshaittaa lähiympäristön asukkaille eikä haittaa voida ehkäistä luvanhaltijan suorittamilla toimenpiteillä.

Kunnalla on oikeus kieltää anniskelun jatkaminen kello 1.30:n jälkeen kunnan alueella tai määrättyllä kunnan alueella. Kunnan päätös voi olla voimassa toistaiseksi tai määräajan ja se tulee voimaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös on tullut lainvoimaiseksi.

44 §

Anniskelun valvonta eräissä tapauksissa

Jos anniskelua jatketaan anniskelupaikassa kello 1.30:n jälkeen, luvanhaltijan tulee asettaa kaksi yksityisistä turvallisuuspalveluista annetussa laissa (1085/2015) tarkoitettua järjestyksenvalvojaa jokaista alkavaa 200:aa asiakaspaikkaa kohti yksinomaan valvomaan järjestystä ja turvallisuutta anniskelupaikassa ja sen välittömässä läheisyydessä kello 24:stä asiakkaiden alkoholijuomien nauttimisen päättymistä seuraavan puolen tunnin ajaksi. Aluehallintovirasto voi poiketa järjestyksenvalvoja koskevista vaatimuksista, jos vaatimukset ovat selvästi tarpeettomia paikan toiminta-ajatuksen tai muun vastaavan syyn vuoksi tai järjestyksenvalvojen määrä ei ilmeisesti riittäisi järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi.

Alkoholijuomien anniskelua saa harjoittaa 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa 40 §:n 2 momentin estämättä ja majoitushuoneessa lisäksi 35 §:n 2 ja 3 momentin ja 42 §:n estämättä, jos tarjolla olevien alkoholijuomien määrä on rajoitettu asiakasmäärän ja anniskelun valvonnan vaatimusten mukaisesti. Alkoholijuomien määrän rajoittamisesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

45 §

Alkoholijuomien hankkiminen

Kun alkoholijuomia hankitaan vähittäismyyntiin ja anniskeluun 29 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla, ostajan on ilmoitettava myyjälle lupanumeronsa.

Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä alkoholijuomia anniskeluluvan haltijalle anniskeluun. Anniskeluluvan haltijan on tällöin ilmoitettava hankintansa valvontaviranomaiselle 60 §:n 4 momentissa tarkoitettulla tavalla.

6 luku

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteessä

46 §

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu ulkomaanliikenteen aluksissa

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua saa harjoittaa Suomen ja ulkomaiden välillä tai ulkomailla kulkevassa vesi- ja ilma-aluksessa matkustajille se, joka on tehnyt toiminnastaan kyseisessä myyntipaikassa ilmoituksen Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirastolle.

Ilmoituksessa tulee selvittää, missä vähittäismyynti- ja anniskelualueet sijaitsevat ja miten ne rajataan, ja siihen tulee liittää 54 §:ssä tarkoitettu oma valvontasuunnitelma.

Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto voi kieltää anniskelualueen käyttöön ottamisen tai rajoittaa ilmoituksen mukaista anniskelualuetta, jos alue ei täytä 18 §:n 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

Vähittäismyyntiä saa harjoittaa Suomen alueella kuitenkin vain liikkeellä olevassa matkustajakäyttöön tarkoitettussa vesi- ja ilma-aluksessa, joka on matkalla kotimaisen ja ulkomaisen sataman tai lentokentän välillä. Säännöllisellä reitillään oleva alus saa tällöin kuitenkin poiketa Ahvenanmaan maakunnassa.

47 §

Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu lentoasemalla

Edellä 46 §:n 1 ja 2 momenttia sovelletaan lentoasemalla verottomien tavaroiden myymälässä tapahtuvaan alkoholijuomien vähittäismyyntiin vain ulkomaille matkustaville matkustajille mukaan otettaviksi.

Ulkomaanliikenteeseen käytettävällä lentokenttäalueella, jonne vain matkustajat pääsevät lentolipun esittämällä, tapahtuvaan anniskeluun sovelletaan, mitä 46 §:n 1–3 momentissa säädetään.

48 §

Vähittäismyyntin ja anniskelun velvoitteet

Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan haltijaa sekä luvanvaraista vähittäismyyntiä ja anniskelua koskevia säännöksiä sovelletaan vastaavasti 46 ja 47 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa.

Edellä 41 ja 42 §:ää ei kuitenkaan sovelleta 46 ja 47 §:ssä tarkoitettuun vähittäismyyntiin ja anniskeluun. Jos myynti tapahtuu Suomen alueella, vähittäismyynti ja anniskelu on kuitenkin kielletty kello 4:stä kello 5.30:een.

7 luku

Markkinointi

49 §

Markkinoinnin sääntely

Väkevän alkoholijuoman markkinointi on kielletty.

Miedon alkoholijuoman markkinointi sekä sen liittäminen muun tuotteen tai palvelun markkinointiin on kielletty, jos:

1) se kohdistuu alaikäisiin tai muihin henkilöihin, joille alkoholijuomaa ei 36 §:n mukaan saa myydä, tai siinä kuvataan tällaisia henkilöitä;

2) siinä yhdistetään alkoholin käyttö ajoneuvolla ajamiseen;

3) siinä korostetaan alkoholijuoman alkoholipitoisuutta myönteisenä ominaisuutena;

4) siinä kuvataan alkoholin runsasta käyttöä myönteisesti taikka raittius tai alkoholin käyttökäyttö kielteisesti;

5) siinä luodaan kuva, että alkoholin käyttö lisää suorituskykyä taikka edistää sosiaalista tai seksuaalista menestystä;

6) siinä luodaan kuva, että alkoholilla on lääkinnällisiä tai terapeuttisia ominaisuuksia tai että se piristää, rauhoittaa tai on keino ristiriitojen ratkaisemiseksi;

7) se on hyvän tavan vastaista, siinä käytetään kuluttajan kannalta sopimatonta menettelyä taikka annetaan muutoin alkoholista, sen käytöstä, vaikutuksista tai muista ominaisuuksista tuotteen vastaista tai harhaanjohtavaa tietoa;

8) se toteutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) mukaisessa televisio- ja radiotoiminnassa kello 7—22 tai kuvaohjelman, jonka ikäraja on kuvaohjelmalain (710/2011) mukaan alle 18 vuotta, elokuvateatterissa tapahtuvan julkisen esittämisen yhteydessä;

9) se toteutetaan tai kohdistetaan yleisölle järjestyslaissa (612/2003) tarkoitettulla yleisellä paikalla;

10) siinä käytetään kuluttajan osallistumista peliin, arpajaisiin tai kilpailuun;

11) sen kaupallinen toteuttaja käyttää hallitsemassaan tietoverkon palvelussa kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä tai saattaa palvelun välityksellä kuluttajien jaettavaksi tuottamaansa tai kuluttajien tuottamaa sanallista tai kuvallista sisältöä.

Markkinointina pidetään myös alkoholijuoman myynnin edistämistä muun hyödykkeen markkinoinnin yhteydessä siten, että muun hyödykkeen tunnuksena käytetään sellaisenaan tai tunnustettavasti muunnettuna alkoholijuomalle vakiintunutta tunnusta tai että siitä muutoin välittyy mielikuva tietystä alkoholijuomasta.

Edellä 1 momentista poiketen väkevää alkoholijuomaa saa markkinoida 2 momentissa säädettyin rajoituksin:

1) väkevien alkoholijuomien valmistus-, vähittäismyynti- ja anniskelupaikoissa;

2) painetussa tai tietoverkossa esitetyssä vähittäismyynti- ja anniskeluhinnastossa sekä valmistajan tai tukkumyyjän tuoteluettelossa siten, että kaikki saatavilla olevat juomat esitellään kuluttajille yhdenmukaisella tavalla; sekä

3) muutoinkin alkoholijuomien myyntiin osallistuville, ei kuitenkaan kuluttajille avoimena olevassa tietoverkossa.

Edellä 2 momentin 9 kohdassa säädetty kielto ei koske miedon alkoholijuoman markkinointia muutoin 2 momentissa säädettyin rajoituksin:

- 1) kokoontumislaisissa (530/1999) tarkoitetussa yleisötilaisuudessa ja siihen pysyvästi käytettävässä paikassa;
- 2) kansainvälisessä liikenteessä käytettävässä aluksessa;
- 3) vähittäismyynti- ja anniskelupaikassa;
- 4) vähittäismyynti- ja anniskelupaikan ulkopuolella juoman saatavuuden ja hinnan ilmoittamisen osalta.

Edellä 1—3 momenttia ei sovelleta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annettussa laissa (460/2003) tarkoitettuun julkaisu- ja ohjelmatoimintaan, jota muu kuin Suomeen sijoittautunut elinkeinonharjoittaja harjoittaa ulkomailla ja joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi yksinomaan muualla kuin Suomessa tai samansisältöisenä vastaanottajan maasta riippumatta. Säännöksiä sovelletaan kuitenkin ulkomailta harjoitettuun Suomessa markkinoilla olevien alkoholijuomien markkinointiin, joka on tarkoitettu vastaanotettavaksi erityisesti Suomessa.

50 §

Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen

Kahden tai useamman alkoholijuomapakkauksen tai -annoksen tarjoaminen alennettuun yhteishintaan vähittäismyynnissä ja anniskelussa on kielletty.

Alkoholijuoman hinnasta annettavan hyvityksen, joka lasketaan alkoholijuomien tai muiden kulutushyödykkeiden ja palveluiden ostojen perusteella, tarjoaminen ja maksaminen on kielletty.

Alle kahden kuukauden ajaksi rajatusta alkoholijuomapakkauksen tarjoushinnasta ilmoittaminen vähittäismyyntipaikan ulkopuolella on kielletty.

8 Luku

Teolliseen käyttöön tarkoitetut alkoholipitoiset aineet ja alkoholivalmisteet

51 §

Teolliseen käyttöön tarkoitetut alkoholipitoiset aineet

Nautittavaksi kelpaamattomia alkoholipitoisia aineita saa valmistaa, tuoda maahan ja myydä teolliseen käyttöön. Valtioneuvoston asetuksella säädetään niistä tavoista, joilla väkiviina tehdään vahvasti ja lievästi denaturoiduksi.

52 §

Lievästi denaturoidun väkiviinan valmistus ja myynti

Lievästi denaturoidun väkiviinan valmistus on sallittu vain sille, jolla on oikeus tuoda maahan, valmistaa, myydä tukkumyynnissä tai käyttää väkiviinaa.

Se, joka myy lievästi denaturoitua väkiviinaa, on velvollinen ilmoittamaan toiminnan aloittamisesta Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Lievästi denaturoitua väkiviinaa saa myydä vain tukkumyynnissä elinkeinotoiminnassa tapahtuvaan puhdistus- ja valmistustarkoitukseen. Myyjän tulee pitää kirjaa ostajista. Myynnin valvontaan sovelletaan 60 §:ää.

53§

Alkoholivalmisteen vähittäismyynti kuluttajille

Enemmän kuin viisi tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää denaturoimatonta alkoholi-valmistetta saa myydä vähittäismyynnissä kuluttajille vain pesu-, puhdistus- tai muuhun tekni-seen käyttöön ja vain, jos se sisältää mahdollisen veden lisäksi jotain muuta liuotinta tai sitä ei ole muutoin perusteltua syytä olettaa käytettävän päihtymiseen.

Arvioitaessa alkoholivalmisteen mahdollista käyttöä päihtymiseen tulee ottaa erityisesti huomioon:

1) valmistajan toteuttamat käytettävissään olevat valmisteen rakenteeseen, hajuun ja makuun sekä pakkauksen rakenteeseen ja kokoon liittyvät toimet, joilla pyritään estämään valmisteen käyttö päihtymiseen;

2) valmisteen markkinointi ja se mielikuva, joka markkinoinnin yhteydessä on kuluttajille synnytetty;

3) voidaanko valmisteesta saada tavanomaisella tavalla juotavaksi kelpaava enemmän kuin viisi tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä alkoholipitoinen aine erottamalla siitä ai-nesosia tai lisäämällä siihen nestettä.

Sellaiseen kiinteää ainetta olevaan tai kiinteää ainetta sisältävään alkoholivalmisteeseen, jo-ka on tarkoitettu nautittavaksi sellaisenaan tai joka voidaan saada juotavaksi erottamalla siitä ainesosia tai lisäämällä siihen nestettä, sovelletaan alkoholijuomia koskevia säännöksiä, jos tuotteen kokonaisalkoholipitoisuus on enemmän kuin 2,8 painoprosenttia.

9 luku

Valvonta ja ohjaus

54 §

Omavalvonta

Luvanhaltijalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot toimintaansa liittyvistä tämän lain mukai-sista velvoitteista ja niiden käytännön toteuttamiseen liittyvistä riskeistä.

Luvanhaltijan on laadittava kirjallinen suunnitelma toimintansa lainmukaisuuden varmista-miseksi, noudatettava sitä ja pidettävä sen toteuttamisesta kirjaa (*omavalvontasuunnitelma*). Omavalvontasuunnitelmassa tulee kuvata, miten lain noudattamista seurataan, miten kriittisten tilanteiden riskien hallinta toteutetaan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Omaval-vontasuunnitelma saadaan tarvittaessa yhdistää elintarvikelain ja tupakkalain mukaiseen oma-valvontasuunnitelmaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset omavalvonta-suunnitelman laatimisesta ja säädetään sen sisällöstä ja toteuttamisesta.

55 §

Henkilökunnan osaamistodistus

Alkoholijuomien anniskeluluvanhaltijan sekä alkoholiyhtiön on huolehdittava siitä, että vä-hittäismyyntiä ja anniskelua sekä niiden valvontaa hoitavalla henkilöllä on alkoholilain osaa-mista osoittava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymän mallin mukai-nen todistus (*alkoholilain osaamistodistus*), jos henkilö on työskennellyt luvanhaltijan palve-luksessa yhteensä vähintään kolme kuukautta. Osaamistodistus vaaditaan kuitenkin kaikilta 37 §:n 2 momentissa tarkoitetuilta vastaavilta hoitajilta ja muilta tähän tehtävään nimetyiltä

henkilöiltä sekä alkoholiyhtiön ja anniskelupaikan, joka jatkaa 43 §:ssä tarkoitetulla tavalla anniskeluaikaa, mainittuja tehtäviä hoitavilta henkilöiltä.

Luvanhaltijan on osana omavalvontaa pidettävä kirjaa liikkeessä työskentelevien henkilöiden osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

56 §

Alkoholilain osaamistodistuksen myöntäminen

Alkoholilain osaamistodistuksen myöntää valtioneuvoston toimiluvan tai opetusministeriön järjestämisluvan nojalla ravintolapalvelun koulutusta antava oppilaitos. Osaamistodistus myönnetään henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi alkoholilain osaamista ja valvonnan toimintatapojen tuntemista arvioivan testin (*alkoholilain osaamistesti*) tai saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen taikka suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät.

Oppilaitoksella on oikeus periä testistä maksu, joka vastaa enintään testin järjestämisestä aiheutuvia todellisia kustannuksia. Alkoholilain osaamistodistus voidaan yhdistää elintarvikelain 27 §:ssä tarkoitetun osaamistodistuksen kanssa. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan tarkemmat säännökset osaamistestin sisällöstä ja arvioinnista sekä osaamistestiä vastaavista koulutuksista ja tutkinnoista.

57 §

Yleinen ohjaus ja valvonta sekä alkoholihaittojen seuranta

Tämän lain mukaisen toiminnan yleinen ohjaus ja valvonnan suunnittelu kuuluvat sosiaali- ja terveysministeriölle.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos seuraa ja tutkii tässä laissa säädettyjen toimenpiteiden vaikutusta alkoholihaittojen kehitykseen sekä huolehtii alkoholihaittojen vähentämiseen liittyvästä muusta tutkimuksesta ja kehittämistyöstä.

58 §

Valvonta ja siihen liittyvä ohjaus

Aluehallintovirastot valvovat alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia alueellaan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto valvoo alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia koko maassa sekä ilmailulaissa (1194/2009) ja merilaissa (674/1994) tarkoitetuilla aluksilla, joilla on Suomen kansallisuus.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston tehtäviin kuuluvat myös:

- 1) alkoholipitoisten aineiden valmistuksen, maahantuonnin, viennin ja tukkumyynnin valvonta;
- 2) alkoholijuomien verottomista varastoista tapahtuvan myynnin ja käyttöluvan mukaisen käytön valvonta;
- 3) aluehallintovirastojen lupahallinnon ja valvonnan ohjaus, yhteensovittaminen ja kehittäminen;
- 4) alkoholihallinnon tieto-, tilastointi- ja viestintäpalveluiden tuottaminen;
- 5) tässä laissa säädettyt muut tehtävät.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintovirastojen tarkemmasta työnjaosta ohjauksessa ja valvonnassa säädetään tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella.

59 §

Valvontaohjelma

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto laatii yhteistyössä aluehallintovirastojen kanssa alkoholihallinnon valtakunnallisen valvontaohjelman. Ohjelmalla ohjataan alkoholi-juomien anniskelun ja vähittäismyynnin sekä mainonnan alueellista lupahallintoa ja valvontaa yhdenmukaiseen ratkaisukäytäntöön ja alkoholilain tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

Valvontaohjelmassa määritellään lainsäädännön sekä valtioneuvoston ja sosiaali- ja terveysministeriön alkoholihallinnolle asettamien tavoitteiden toteuttamisen edellyttämät tarkoituksenmukaiset toimenpiteet sekä menettelytavat, joilla viranomaisvalvontaa kohdennetaan riskikohteisiin valvontatarpeiden perusteella.

60 §

Tarkastus- ja tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaiset saavat tarkastaa tämän lain valvontaa varten luvanhaltijan tiloja, toimintaa ja asiakirjoja sekä alkoholipitoisen aineen kuljetuksia.

Valvontaviranomaisten edustajille on turvattava esteetön pääsy valvottaviin tiloihin ja asiakirjoihin, oikeus tallentaa valvonnassa tarvittavia tietoja ja oikeus saada korvauksetta valvontaa varten tarvittavat näytteet. Valvontatarkastukseen sovelletaan, mitä hallintolain 39 §:ssä säädetään.

Pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyssä tilassa ja majoitushuoneessa tarkastus saadaan tehdä vain, jos on perusteltua syytä epäillä tätä lakia rikotun tai rikottavan laissa rangaistavaksi säädettyllä tavalla. Tarkastuksen on oltava välttämätön rikoksen selvittämiseksi tai estämiseksi.

Luvanhaltijan on toimitettava määräajoin valvontaviranomaisille luvanhaltijan myyntiä ja muuta toimintaa koskevat valvonnan ja toiminnan riskien arvioimisen kannalta tarpeelliset ilmoitukset ja tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoitusten ja tietojen toimittamisesta annetaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

61 §

Tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä valtion ja kunnan viranomaisilta sekä Kansaneläkelaitokselta, työttömyysvakuutusrahastolta ja Eläketurvakeskukselta tietoja, jotka ovat tarpeellisia:

- 1) arvioitaessa 13—21 §:ssä tarkoitettuja luvan myöntämisen tai ilmoituksen hyväksymisen edellytyksiä; tai
- 2) tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnassa.

62 §

Tietojen antaminen

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä valvontaviranomaiset saavat antaa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta toiselle valvontaviranomaiselle, jos tiedot ovat tarpeen kyseiselle viranomaiselle säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

Poiketen siitä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 3 momentissa säädetään, luvanhaltijan ja ilmoituksen tekijän nimi, lupa- ja ilmoitusnumero ja yleiseen käyttöön tarkoitetut osoite- ja yhteystiedot voidaan saattaa rekisterissä sellaisinaan julkisiksi niin, että tietoja voidaan hakea ainoastaan yksittäisinä hakuina käyttäen hakuperusteena luvanhaltijan tai ilmoituksen tekijän nimeä, yritys- ja yhteisötunnusta tai lupa- tai ilmoitusnumeroa taikka myyntipaikan nimeä.

63 §

Virka-apu

Valvontaviranomaisilla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja täytäntöönpanemiseksi sekä alkoholipitoisten aineiden väärinkäytön selvittämiseksi.

64 §

Alkoholielinkeinorekisteri

Valvontaviranomaiset pitävät tässä laissa tarkoitettujen lupa-asioiden käsittelyä ja valvontaa sekä alkoholitilastointia varten alkoholielinkeinorekisteriä elinkeinonharjoittajista, joille on myönnetty tässä laissa tarkoitettu lupa tai jotka ovat hakeneet tällaista lupaa. Vastuullisena rekisterinpitäjänä toimii Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto.

Rekisteröitäviä tietoja ovat:

- 1) nimi ja toiminimi sekä henkilö- tai yritys- ja yhteisötunnus sekä osoite, puhelinnumero ja muut osoitetiedot;
- 2) 1 kohdassa mainitut tiedot yhteisön hallituksen jäsenistä, toimitusjohtajasta sekä huomattavista osakkeenomistajista, vastuunalaisista ja äänettömistä yhtiömiehistä sekä näiden sijoittamista panoksista;
- 3) poliisitutkintaa, esitutkintaa, syyteharkintaa ja syytettä sekä rikostuomiota ja rikosasian tuomioistuinkäsittelyä koskevat tiedot elinkeinonharjoittajista ja 2 kohdassa mainituista henkilöistä;
- 4) tieto rekisteröitymisestä arvonlisäverovelvolliseksi, ennakkoperintärekisteriin ja muihin verohallinnon rekistereihin sekä tieto eräänntyneistä verovelvoista;
- 5) tiedot ulosoton kohteena olevista velvoitteista;
- 6) tiedot yrityssaneerauksista ja konkurseista sekä muista eräänntyttä velkaa koskevista tuomioistuimen päätöksistä;
- 7) tiedot valvottavan yksityishenkilön velkajärjestelyistä;
- 8) tiedot tämän lain nojalla myönnetyn luvan perusteella tapahtuvasta toiminnasta sekä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja kieltojen rikkomisesta ja tällaisen rikkomuksen seuraamuksesta sekä tiedot valvontaviranomaisten suorittamista tarkastuksista ja näiden tuloksista;
- 9) muut lupa-asioiden käsittelyä, valvontaa ja tilastointia varten tarpeelliset tiedot, jotka eivät sisällä henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja.

Elinkeinonharjoittajaa ja muita 2 momentin 2 kohdassa mainittuja henkilöitä koskevat tiedot säilytetään alkoholielinkeinorekisterissä niin, että ne poistetaan viiden vuoden kuluttua viimeisen tiedon merkitsemisestä.

10 luku

Kiellot, rikkomusten seuraamukset ja rangaistussäännökset

65 §

Poliisin kieltö

Jos vähittäismyynti- tai anniskelupaikan henkilökunta ei kykene säilyttämään järjestystä vähittäismyynti- tai anniskelupaikassa, asiakaspaikkamäärää koskevia rakentamis-, turvallisuus- tai anniskelumääräyksiä on merkittävästi rikottu tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden varmistaminen alueella sitä edellyttää, poliisi voi kieltää vähittäismyyntin tai anniskelun enintään meneillään olevan aukiolon ajaksi. Kiellosta on ilmoitettava lupaviranomaiselle.

66 §

Valvontaviranomaisen kiellot ja turvaamistoimet

Jos alkoholijuomaa markkinoidaan 49 tai 50 §:n vastaisesti, valvontaviranomainen voi kieltää markkinoinnin tilaajaa tai toimeenpanijaa sekä näiden palveluksessa olevaa jatkamasta tai toistamasta säännösten vastaista toimintaa.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi kieltää alkoholipitoisen aineen luovuttamisen markkinoille tai korvauksetta velvoittaa poistamaan alkoholipitoisen aineen markkinoilta, jos tuote tai sen esittely ovat siitä annettujen säännösten ja määräysten vastaisia tai jos tuotteen laatua tai siitä mahdollisesti aiheutuvia terveydellisiä haittoja ja vaaroja ei ole asianmukaisesti valvottu tai jos kieltö on muutoin perusteltu ihmisten terveyden suojelemiseksi.

Valvontaviranomainen voi kieltää jatkamasta tämän lain mukaista elinkeinotoimintaa, jos se on 4 §:ssä tarkoitetulla tavalla hyvän tavan vastaista.

Jos 1—3 momentissa tarkoitetun säännösten ja määräysten vastaisen tai terveydelle haitallisen menettelyn jatkaminen tai toistaminen on menettelyn laajuuden tai merkityksen johdosta tarpeen kiireellisesti estää, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi 1—3 momentissa tarkoitetussa asiassa sekä aluehallintovirasto 1 ja 3 momentissa tarkoitetussa asiassa väliaikaisesti ennen asian lopullista ratkaisemista antaa tätä tarkoittavan kiellon. Väliaikaista kieltöä koskeva määräys tulee voimaan heti, ja se voidaan peruuttaa ennen asian lopullista ratkaisemista.

67 §

Oikaisu

Valvontaviranomainen voi 66 §:ssä säädetyistä kiellosta päättäessään tai väliaikaisen kiellon määrätessään velvoittaa kiellon saaneen suorittamaan asetetussa määräajassa ja määrätyllä tavalla oikaisutoimen, jos sitä säännösten vastaisesta menettelystä aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä tarpeellisena.

68 §

Uhkasakko ja teettäminen

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain säännösten perusteella antamaansa kieltoa tai määräystä taikka määräämänsä oikaisua uhkasakolla tai uhalla, että asetetun määräajan jälkeen tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella.

Valvontaviranomaisen 66 ja 67 §:ssä tarkoitetussa asiassa asettaman uhkasakon tuomitsee ja teettämisuhan täytäntöönpanosta päättää uhkasakon tai teettämisuhan asettajan hakemuksesta markkinaoikeus.

Muutoksenhausta uhkasakkoon ja teettämisuhaan säädetään 79 §:ssä. Muutoin uhkasakosta ja teettämisuhasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

69 §

Varoitus ja laiminlyöntimaksu

Lupaviranomainen voi antaa luvanhaltijalle kirjallisen varoituksen tai määrätä luvanhaltijan maksamaan vähintään 300 euron ja enintään 1 000 euron laiminlyöntimaksun, jos:

- 1) valmistustoiminnassa on rikottu 10 tai 11 §:n tai 28—30 §:n säännöksiä tai 14 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai rajoituksia;
- 2) maahantuonnissa on rikottu 28—31 §:n säännöksiä tai viennissä 28 §:n säännöstä;
- 3) väkiviinan tai verottoman alkoholijuoman käytössä on rikottu käyttöluvan ehtoja;
- 4) tukkumyynnissä on rikottu 28—31 §:n säännöksiä taikka 15 tai 16 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai rajoituksia;
- 5) vähittäismyynnissä on rikottu 5 luvussa luvanhaltijalle, alkoholiyhtiölle tai 46 ja 47 §:ssä tarkoitetulle vähittäismyynnin harjoittajalle säädettyjä velvollisuuksia tai 17 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä;
- 6) anniskelussa on rikottu 5 luvussa luvanhaltijalle tai säädettyjä velvollisuuksia, 21 tai 46 §:n nojalla asetettuja lupamääräyksiä tai rajoituksia taikka anniskelupaikassa tai sen välittömässä läheisyydessä on ilmennyt järjestyshäiriöitä, jotka johtuvat omavalvontasuunnitelman puutteellisuudesta tai sen noudattamatta jättämisestä;
- 7) 60 §:n 4 momentissa säädetty ilmoitusten ja tietojen toimittamista koskeva velvollisuus on jätetty toistuvasti kehotuksista huolimatta noudattamatta.

Laiminlyöntimaksu määrätään maksettavaksi valtiolle ja sen suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, vahingollisuus ja toistuvuus. Maksu voidaan jättää määräämättä tai määrätä maksettavaksi vähimmäismäärää pienempänä, jos tekoa voidaan pitää vähäisenä ja maksun määräämättä jättäminen tai määrääminen vähimmäismäärää pienempänä on kohtuullista laiminlyönnin laatu, toistuvuus, suunnitelmallisuus, omavalvontasuunnitelman noudattaminen ja muut olosuhteet huomioon ottaen.

Laiminlyöntimaksua ei saa määrätä luonnolliselle henkilölle, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa tai jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio. Jos laiminlyöntimaksu on määrätty luonnolliselle henkilölle, samasta teosta ei saa tuomita tuomioistuimessa rangaistusta.

Laiminlyöntimaksua ei saa määrätä, jos teosta on kulunut yli kuusi kuukautta. Laiminlyöntimaksun täytäntöönpanosta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002). Laiminlyöntimaksu vanhene viiden vuoden kuluttua laiminlyöntimaksun määräämispäivästä.

70 §

Luvan peruuttaminen

Lupaviranomainen voi peruuttaa tämän lain mukaisen luvan tai hyväksymisen määräajaksi, jos luvan haltija kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta jatkaa 69 §:n 1 momentin 1—6 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä.

Lupa tai hyväksyminen voidaan peruuttaa pysyvästi, jos velvollisuuksien rikkominen on jatkunut annetun varoituksen tai laiminlyöntimaksun jälkeen ja lain rikkominen on toistuvaa tai tahallista taikka se on kokonaisuutena arvostellen törkeää.

Lupa tai hyväksyminen tulee peruuttaa, jos hakemuksessa annettujen virheellisten tietojen tai olosuhteiden muutoksen vuoksi luvan tai hyväksymisen edellytykset eivät ole voimassa, eikä tilannetta ole korjattu asetetussa määräajassa.

71 §

Seuraamukset rikkomuksista ulkomaanliikenteessä ja alkoholiyhtiön vähittäismyynnissä

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi supistaa vähittäismyynti- tai anniskeluaikoja liikennevälineessä tai myyntipaikassa enintään kolmen kuukauden ajaksi, jos liikennevälineessä tai myyntipaikassa on kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta ilmennyt 69 §:ssä tarkoitettuja rikkomuksia.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto voi kieltää vähittäismyynnin tai anniskelun liikennevälineessä tai myyntipaikassa enintään kuukauden ajaksi, jos alkoholiuomaa on kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta myyty 36 §:n vastaisesti taikka edellä mainitut järjestyshäiriöt johtuvat törkeästä huolimattomuudesta tai tahallisuudesta.

Aluehallintovirasto voi kieltää alkoholiuomien myynnin alkoholiyhtiön myymälässä määrääjäksi, jos alkoholiyhtiö kirjallisesta varoituksesta tai laiminlyöntimaksusta huolimatta jatkaa 69 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua velvollisuutensa rikkomista tai laiminlyöntiä. Aluehallintovirasto voi myös kieltää alkoholiyhtiötä toimittamasta alkoholiuomia 26 §:ssä tarkoitettuun luovutuspaikkaan, jos luovutuspaikassa rikotaan 26 §:n 2 momentissa säädettyjä velvollisuuksia.

72 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus alkoholirikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 50 a luvun 1—3 §:ssä.

Rangaistus alkoholiuoman markkinointirikoksesta säädetään rikoslain 30 luvun 1 a §:ssä.

Rangaistus tässä laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Joka tahallaan

1) nauttii alkoholiuomaa vastoin 82 §:n 1 momentissa säädettyä alkoholiuoman nauttimiskieltoa,

2) jättää noudattamatta poliisin 82 §:n 2 momentin nojalla yleisen järjestyksen turvaamiseksi antamaa kieltoa alkoholiuoman nauttimisesta julkisella paikalla,

3) sallii 82 §:n 1 momentissa tarkoitettun paikan omistajana, tilaisuuden toimeenpanijana tai järjestyksenvalvojana alkoholiuoman nauttimisen kyseisessä säännöksessä mainitussa paikassa taikka luvatta tarjoaa alkoholiuomaa tällaisessa paikassa 82 §:n 3 momentin vastaisesti,

4) 34 §:n 2 momentin vastaisesti alle kahdeksantoistavuotiaana pitää hallussaan laillisesti valmistettua tai maahantuotua alkoholiuomaa taikka kahdeksantoista mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttäneenä pitää hallussaan laillisesti valmistettua tai maahantuotua väkevää alkoholiuomaa,

5) tarjoaa alle kahdeksantoistavuotiaalle alkoholiuomaa tai väkiviinaa niin, että tämä siitä juopuu, ja tarjoamista voidaan alaikäisen ikä, kypsyysaste ja muut olosuhteet huomioon ottaen kokonaisuudessaan pitää moitittavana tai

6) markkinoi mietoa alkoholiuomaa 49 tai 50 §:n vastaisesti, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *alcoholirikkomuksesta* sakkoon.

Alkoholirikkomuksesta tuomitaan myös se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) rikkoo 36 §:ssä säädetyn vähittäismyynti- tai anniskelukiellon,

2) anniskeluluvan haltijana taikka 37 §:ssä tarkoitettuna vastaavana hoitajana tai muuna tehtävään nimettynä henkilönä rikkoo 34 ja 35 §:ssä säädettyjä vähittäismyyntipaikan ja anniskelupaikan järjestyksen valvontaa koskevia velvoitteita tai

3) erehdyttääkseen alkoholijuomien vähittäismyynnin tai anniskelun valvontaa suorittavaa henkilökuntaa käyttää toisen henkilötodistusta, passia, ajokorttia tai muuta viranomaisen antamaa todistusta henkilöllisyytensä todistamiseen.

Rikesakosta seuraamuksena 4 momentin 1, 2 ja 4 kohdassa mainitusta alkoholirikkomuksesta säädetään rikoslain 2 a luvun 9 §:n 7 momentissa ja mainitun 9 §:n nojalla annetulla asetuksella.

73 §

Kuulemisvelvollisuus

Ennen 72 §:n 4 momentin 6 kohtaan perustuvan alkoholirikkomusta koskevan syytteen nostamista virallisen syyttäjän on varattava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tilaisuus antaa lausuntonsa ja tuomioistuimen on käsitellessään tällaista asiaa varattava Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle tilaisuus tulla kuulluksi.

11 luku

Maksut

74 §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston perimät maksut

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston suoritteista peritään maksuja sen mukaan kuin valtion maksuperustelaisissa (1992/150) säädetään.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto perii tämän lain valvonnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

1) 14 §:ssä tarkoitetun valmistusluvan haltijalta alkoholijuoman ja väkiviinan valmistuksen valvonnasta (valmistuksen valvontamaksu), ei kuitenkaan silloin, jos alkoholijuoman tai väkiviinan valmistus tapahtuu opetus- tai tutkimustarkoituksessa;

2) 15 §:ssä tarkoitetun [valmistus- tai]tukkumyynniluvan haltijalta alkoholijuoman ja väkiviinan tukkumyynnin valvonnasta (*tukkumyynnin valvontamaksu*);

3) 15 §:ssä tarkoitetun käyttöluvan haltijalta väkiviinan ja verottamattoman alkoholijuoman käytön valvonnasta (*käytön valvontamaksu*);

4) 46 ja 47 §:ssä tarkoitetun alkoholijuomien vähittäismyynti- ja anniskelutoiminnan harjoittajalta (*ulkomaanliikenteen myynnin valvontamaksu*).

Valvontamaksujen suuruus määräytyy liitteen mukaisesti.

75 §

Aluehallintoviraston perimät maksut

Aluehallintoviraston suoritteista peritään maksuja sen mukaan kuin valtion maksuperustelaisissa (1992/150) säädetään.

Aluehallintovirasto perii tämän lain aiheuttamien kustannusten kattamiseksi vuotuisen valvontamaksun:

1) 18 §:ssä tarkoitetun anniskeluluvan haltijalta anniskelun valvonnasta (*anniskelun valvontamaksu*);

2) 17 §:ssä tarkoitetun vähittäismyyntiluvan haltijalta ja alkoholiyhtiöltä vähittäismyyntin valvonnasta (*vähittäismyyntin valvontamaksu*).

Valvontamaksujen suuruus määräytyy liitteen mukaisesti.

76 §

Valvontamaksun täytäntöönpano

Tässä laissa säädetty maksut ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perimisestä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos maksu viivästyy, sille on maksettava korkolain (633/1982) 4 §:ssä säädetty viivästyskorke. Viivästyskoron sijasta virasto voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jäisi tätä pienemmäksi.

12 luku

Muutoksenhaku

77 §

Muutoksenhaku alkoholiyhtiön päätökseen

Jos tarjouksen tekijä tai tavarantoimittaja katsoo, että alkoholiyhtiön päätös on 24 §:n 1 momentin vastainen, se voi vaatia oikaisua alkoholiyhtiöltä siten kuin hallintolaissa säädetään. Alkoholiyhtiön päätös voidaan antaa tiedoksi sähköpostilla tarjouksen tekijän tai tavarantoimittajan ilmoittamaan osoitteeseen, ellei asianomainen ole sitä kieltänyt.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Päätös, joka koskee alkoholijuomien ottamista vähittäismyyntiin, poistamista vähittäismyyntistä sekä vähittäismyyntin hinnoitteluperusteita, voidaan panna täytäntöön muutoksenhaun estämättä, jollei Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto toisin päättä.

78 §

Muutoksenhaku Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätökseen

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätökseen, johon ei 79 §:ssä ole säädetty valituskieltoa, haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään./ hallintolainkäyttölain mukaisesti. Myös Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla ja aluehallintovirastolla siinä tapauksessa, että aluehallintovirasto on ratkaissut muutoksenhaun kohteena olevan asian, on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden muutoksenhaun johdosta tekemään päätökseen.

Varoituksen antamista ja laiminlyöntimaksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua lupaviranomaiselta siten kuin hallintolaissa säädetään./ hallintolain mukaisesti. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. hallintolainkäyttölain mukaisesti Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston ja aluehallintoviraston päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

79 §

Markkinointikiellon saattaminen markkinaoikeuden käsiteltäväksi

Edellä 66 §:ssä tarkoitettuun kieltopäätökseen tai väliaikaista kieltä koskevaan määräykseen, muuhun 49 ja 50 §:ssä tarkoitettua markkinointia koskevaan päätökseen, virastojen määräämään 67 §:ssä tarkoitettuun oikaisuun taikka virastojen asettamaan uhkasakkoon tai teettämishakaan ei saa valittamalla hakea muutosta.

Se, jolle Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto tai aluehallintovirasto on antanut 66 §:ssä tarkoitetun kieltopäätöksen tai väliaikaista kieltä koskevan määräyksen taikka asettanut 68 §:ssä tarkoitetun uhkasakon tai teettämishakan tai jonka virasto on määrännyt suorittamaan 67 §:ssä tarkoitetun oikaisun, voi hakemuksella saattaa asian markkinaoikeuden käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai määräyksen tiedoksisaamisesta.

13 luku

Erinäiset säännökset

80 §

Alkoholipitoisen aineen hallussapito

Alkoholijuomaa ei saa pitää hallussa, jos se ei ole laillisesti valmistettu tai maahantuotu.

20 vuotta nuorempi henkilö ei saa pitää hallussa väkevää alkoholijuomaa. 18 vuotta nuorempi henkilö ei saa pitää hallussa mietoa alkoholijuomaa.

Väkiviinaa saa pitää hallussa tai kuljettaa vain se, jolla on tämän lain mukaan oikeus valmistaa, maahantuoda, myydä tai käyttää väkiviinaa.

81 §

Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen

Alkoholijuomaa ei saa välittää ja luovuttaa palkkiota vastaan. Alkoholijuoman välittäminen ja luovuttaminen on kielletty myös ilman palkkiota henkilölle, jolle 36 §:n mukaan ei saa myydä alkoholijuomaa.

82 §

Alkoholijuoman nauttimiskiellot

Alkoholijuomaa ei saa nauttia, ellei laissa toisin säädetä:

1) yleisölle avoimessa majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain tarkoittamassa ravitsemisliikkeessä;

2) kokoontumislaisissa (530/1999) tarkoitettussa yleisötilaisuudessa.

Poliisi saa, jos yleisen järjestyksen ylläpitäminen sitä edellyttää, kieltää alkoholijuomien nauttimisen yleisellä paikalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa paikassa tai tilaisuudessa ei paikan omistaja taikka tilaisuuden toimeenpanija tai järjestyksenvalvoja saa sallia alkoholijuoman nauttimista.

83 §

Alkoholipitoisten aineiden poisottaminen, haltuunotto ja hävittäminen

Poliisimiehellä on oikeus ottaa alkoholipitoiset aineet pois henkilöltä, jolla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan, sekä henkilöltä, joka on päihtymyksen vuoksi otettu kiinni poliisilain (872/2011) 2 luvun 2 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa.

Poliisimiehellä on myös oikeus ottaa alkoholijuoma pois henkilöltä, jolla tämän lain mukaan muutoin on oikeus pitää sitä hallussaan, jos asianomainen nauttii sitä 82 §:n 1 momentin vastaisesti tai yleisellä paikalla 82 §:n 2 momentin tai järjestyslain 4 §:n vastaisesti.

Avatussa astiassa olevat sekä avaamattomassa astiassa olevat aineet, joiden arvo on vähäinen, voidaan hävittää. Alkoholijuomia ei saa palauttaa henkilölle, jolla ei ole oikeutta pitää niitä hallussaan. Jos alkoholipitoiset aineet tulee palauttaa säilöönotetulle henkilölle, ne voidaan luovuttaa hänelle aikaisintaan 12 tunnin kuluttua säilönsäpidon päättymisestä. Jos säilöönotettu ei nouda alkoholijuomia 30 vuorokauden kuluessa säilönsäpidon päättymisestä, ne voidaan hävittää. Muutoin noudatetaan, mitä omaisuuden haltuun ottamisesta ja haltuun otetun omaisuuden käsittelystä säädetään poliisilain (872/2011) 2 luvun 13—15 §:ssä.

84 §

Tarkastus ja etsintä

Jos alle kahdeksantoistavuotiasta epäillään todennäköisin syin 72 §:n 4 momentin 4 kohdassa tarkoitettua rikkomuksesta, poliisi voi laittomasti hallussa pidetyn alkoholijuoman etsimiseksi tarkastaa tällaisen henkilön mukana olevat tavarat ja päällisin puolin hänen vaatteensa, jos se voi tapahtua puuttumatta loukkaavalla tavalla epäillyn henkilökohtaiseen koskemattomuuteen.

Tarkastuksen kirjaamisesta säädetään poliisilain 2 luvun 14 §:n 3 momentissa. Tarkastuksessa noudatetaan muutoin, mitä pakkokeinolain (806/2011) 8 luvussa säädetään henkilöntarkastuksen toimittamisesta.

Jos on todennäköisiä syitä epäillä, että joku on syyllistynyt rikoslain 50 a luvun 3 §:ssä tarkoitettuun lievään alkoholirikokseen, voidaan hänen käyttämässään kulkuneuvossa toimittaa pakkokeinolain 8 luvussa tarkoitettu yleinen kotietsintä tai paikanetsintä sen tutkimiseksi, onko kulkuneuvossa laitonta alkoholijuomaa tai väkiviinaa.

14 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

85 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan alkoholilaki 1143/1994, jäljempänä vanha laki. Jos muualla lainsäädännössä viitataan vanhaan lakiin, tämän lain voimaan tultua sovelletaan sen asemesta tämän lain säännöksiä.

86 §

Siirtymäsäännös

Ennen tämän lain voimaantuloa vanhan lain tai sen nojalla annettujen asetusten nojalla myönnettyt luvat ja hyväksymiset jäävät voimaan. Kaikki alkoholijuomien anniskeluun myönnettyt luvat oikeuttavat tämän lain voimaantulosta anniskelemaan kaikkia alkoholijuomia. Jos luvan myöntämisen edellytykset eivät ole tämän lain mukaan voimassa, lupaviranomaisen tulee ilmoittaa siitä luvanhaltijalle vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Lupa saadaan peruuttaa, jos luvan myöntämisen edellytykset eivät täyty kuuden kuukauden kuluttua ilmoituksen vastaanottamisesta.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on vanhan lain 21 b §:ssä tarkoitettulla tavalla kelpoinen toimimaan anniskelupaikan vastaavana hoitajana, katsotaan täyttävän tämän lain mukaiset osaamistodistusta koskevat pätevyysvaatimukset. Alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua varten osaamistodistus tulee hankkia vuoden kuluessa lain voimaantulosta.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan lupaan jatkaa anniskelua kello puoli kolmeen tai kello puoli neljään sovelletaan luvan myöntämishetkellä voimassa olleita säännöksiä luvan voimassa olon ajan, ellei luvanhaltija tee 43 §:ssä tarkoitettua jatkoaikailmoitusta.

Vanhan lain nojalla alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 4 § jää voimaan.

Alkoholilain 74 ja 75 §:ssä tarkoitettut valvontamaksut

1. Valmistuksen valvontamaksu

Valvontamaksukausi on 1.9.—31.8. Valmistuksen valvontamaksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuudesta riippuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 390 euroa. Jos luvanhaltijalla on enemmän kuin yksi valmistuspaikka, kultakin lisävalmistuspaikalta peritään perusmaksua 190 euroa. Perusmaksu peritään myös niiltä luvanhaltijoilta, joilla lupa on voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana.

Toiminnan laajuudesta riippuva lisämaksu on 2,80 euroa / valmistettu 1 000 litraa 100-prosenttista alkoholia. Luvanhaltijakohtainen enimmäismaksu on kuitenkin 18 000 euroa. Perusmaksua ei sovelleta luvanhaltijan ensimmäisenä laskutettavana toimintavuotena (1.9.—31.8.), vaan maksu peritään tällöin yksinomaan todellisten valmistustietojen perusteella. Alle 10 euron valvontamaksua ei tällöin kuitenkaan peritä.

2. Tukkumyynnin valvontamaksu

Valvontamaksukausi on 1.9.—31.8. Tukkumyynnin valvontamaksu muodostuu kiinteästä perusmaksusta ja toiminnan laajuuteen perustuvasta lisämaksusta seuraavasti:

Luvanhaltijakohtainen perusmaksu on 250 euroa. Jos luvanhaltijalla on enemmän kuin yksi varastointipaikka, valvontamaksua peritään kultakin lisävarastointipaikalta 95 euroa. Perusmaksu peritään myös niiltä luvanhaltijoilta, joilla lupa on voimassa kyseessä olevan valvontamaksukauden aikana.

Toiminnan laajuudesta riippuvan lisämaksun suuruus määräytyy valvontamaksukauden aikana Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle kuukausittain tukkumyynnin toimitustietoina raportoitujen tietorivien lukumäärän perusteella. Tietorivin muodostaa viraston tukkumyynnin toimitustietojen raportointia koskevassa ohjeessa määritelty asiakaskohtainen tuotetietorivi. Tietorivikohtainen valvontamaksu on 0,95 euroa / 10 riviä. Jos luvanhaltija toimittaa valvontaan tarvittavat tiedot viraston hyväksymällä tavalla tiedostomuotoisina määräajassa, näitä maksuja alennetaan 15 prosenttia. Perittävä valvontamaksu on kuitenkin vähintään perusmaksun suuruinen. Luvanhaltijakohtainen enimmäismaksu on kuitenkin 26 500 euroa.

Perusmaksua ei sovelleta luvanhaltijan ensimmäisenä laskutettavana toimintavuotena (1.9.—31.8.), vaan maksu peritään tällöin yksinomaan todellisten toimitustietojen perusteella. Alle 10 euron valvontamaksua ei tällöin kuitenkaan peritä. Ajallisesti enintään yhdeksi kuukaudeksi rajoitetun tukkumyyntiluvan haltijalta ei peritä vuotuista valvontamaksua.

3. Väkiiviinan ja verottamattoman alkoholijuoman käytön valvontamaksu

Valvontamaksukausi on 1.9.–31.8. Käytön valvontamaksu muodostuu luvanhaltijan ostaman ja omaan käyttöönsä maahantuoman väkiiviinan ja alkoholijuomien määrän perusteella seuraavasti:

- väkiiviina 19 senttiä/litra
- alkoholijuomat 9 senttiä/litra

Edellä mainituin perustein määrätty valvontamaksu pyöristetään alaspäin lähimpään kymmeneen euroon.

Käyttöluvanhaltijalta toimipaikkakohtaisesti perittävä vähimmäismaksu on kuitenkin 200 euroa ja enimmäismaksu 1 900 euroa. Väkiiviinan opetustarkoitukseen tapahtuvan käytön valvonnasta perittävä toimipaikkakohtainen vähimmäismaksu on kuitenkin 28 euroa.

4. Ulkomaanliikenteen myynnin valvontamaksu

Toimipaikkakohtainen vuotuinen valvontamaksu on 420 euroa. Uudesta ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuonna.

5. Anniskelun valvontamaksu

Aluehallintovirasto perii toistaiseksi voimassa olevien anniskelulupien haltijoilta toimipaikkakohtaisen vuotuisen valvontamaksun. Valvontamaksu määrätään 100-prosenttisenä alkoholina edellisen kalenterivuoden lasketuista tai vuoden pituisena laskenta-aikana arvioiduista ostoista seuraavasti:

Anniskelun määrä vuodessa	Valvontamaksu
Alle 100 litraa	105 euroa
Vähintään 100 litraa mutta alle 2 000 litraa	210 euroa
Vähintään 2 000 litraa mutta alle 10 000 litraa	420 euroa
10 000 litraa tai enemmän	790 euroa

Anniskeluajan jatkamista koskeva erillinen valvonnan vuosimaksu on 760 euroa, jos anniskelua jatketaan yli 180 päivänä vuodessa kello neljään, ja muutoin 380 euroa.

6. Vähittäismyynnin valvontamaksu

Vähittäismyynnin valvonnan vuosimaksu kultakin myymälältä 200 euroa
Alkoholiyhtiöltä perittävä vuotuinen valvontamaksu kultakin myymälältä 380 euroa

7. Valvontamaksujen perintä

1—3 kohdissa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan jälkikäteen viimeistään 30.11. siten, että määriin perustuva laskenta-aika on 1.9.—31.8. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua, jos hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3. ja jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa. 4 kohdassa tarkoitetut valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain etukäteen, kuitenkin viimeistään 31.3. Luvanhaltijalta ei peritä valvontamaksua sen kalenterivuoden osalta, jolloin hänen toimintansa on loppunut viimeistään 31.3., jos hän on tehnyt siitä kirjallisen ilmoituksen säädetyssä ajassa.

Uudelta vähittäismyynnin tai anniskelun luvanhaltijalta taikka uudesta anniskeluajan jatkamista koskevan ilmoituksesta ei peritä valvontamaksua ensimmäisenä kalenterivuotena. Vähittäismyynnin, anniskelun ja anniskeluajan jatkamisen valvontamaksut laskutetaan kalenterivuositain viimeistään 30.4., kun luvanhaltijalla on voimassa oleva lupa 1.4.

Jos aluehallintovirastolle toimitettu alkoholilainsäädännön nojalla tehty hakemus peruutetaan ennen kuin asia on käsitelty loppuun, käsittelymaksu on puolet siitä maksusta, joka hakijalta muutoin olisi peritty.

2.

Laki

majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain (308/2006) 3 ja 4 § sekä
muutetaan lain 12—14 § seuraavasti:

12 §

Pakkokeinot

Jos majoitustoiminnan harjoittaja laiminlyö 6 §:n 1 momentissa taikka 8 tai 9 §:ssä säädetyn velvollisuuden, poliisilaitoksen on asiasta tiedon saatuaan velvoitettava hänet määrääjässä täyttämään velvollisuutensa.

Jos 1 momentin nojalla annettua velvoitetta ei ole noudatettu, poliisilaitos voi asettaa uuden velvoitteen ja sen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon sekä määrätä uhkasakon maksettavaksi siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

Jos majoitus- ja ravitsemistoiminnan harjoittamisesta on aiheutunut kohtuutonta haittaa asuinympäristölle tai vakavaa häiriötä yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle, poliisilaitos voi antaa toiminnanharjoittajalle varoituksen. Jos toiminnanharjoittaja ei varoituksesta huolimatta oikaise menettelyään, poliisilaitos voi rajoittaa liikkeen aukioloaikaa taikka määrääjäksi kieltää toiminnan harjoittamisen kokonaan tai osaksi. Toimintakiellon pituus ei saa ylittää kolmea kuukautta.

13 §

Rangaistussäännökset

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta laiminlyö 6 §:n 1 momentissa säädetyn matkustajailmoituksen tekemistä koskevan vastuvelvollisuuden, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, majoitus- ja ravitsemistoimintarikkomuksesta sakkoon.

Rangaistus syrjinnästä säädetään rikoslain (39/1889) 11 luvun 9 §:ssä.

Rangaistus henkilörekisteririkoksesta säädetään rikoslain 38 luvun 9 §:ssä ja henkilörekisteririkkomuksesta henkilötietolain 48 §:n 2 momentissa.

Sitä, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua velvoitetta, ei voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

14 §

Muutoksenhaku (tarkistettava HE 168/2016 vp.)

Tämän lain nojalla annettuun päätökseen haetaan muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Tässä laissa tarkoitettua päätöstä aukioloajan rajoittamisesta ja määräaikaisesta toimintakiellosta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää. Valitusviranomaisen on käsiteltävä määräaikaista toimintakiellosta koskeva asia kiireellisenä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

3.

Laki

alkoholi- ja alkoholijuomaverolain 2 ja 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain (1471/1994) 2 § ja 8 §, sellaisena kuin niistä on 8 § osaksi laeissa 1541/1995 ja 1128/2010, seuraavasti:

2 §

Tätä lakia sovelletaan verotaulukossa mainittuihin tuotteisiin.

Tätä lakia ei sovelleta alkoholilain (/) 6 §:ssä tarkoitettuun kotivalmistukseen.

Tätä lakia ei sovelleta tuotteisiin, jotka on (Suomen tai jonkun muun yhteisön jäsenvaltion antamien säännösten tai määräysten mukaisesti) vahvasti denaturoitu. Lakia ei sovelleta myöskään tuotteisiin, jotka on jäsenvaltioiden antamien säännösten tai määräysten mukaisesti lievästi denaturoitu ja jotka käytetään muiden kuin nautintatarkoituksiin käytettävien tuotteiden valmistukseen.

8 §

Verottomia ovat, sen lisäksi mitä valmisteverotuslaissa säädetään:

1) tuotteet, jotka käytetään tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden taikka etikan, makeisten, jällelön ja virvoitusjuomien valmisteverosta annetussa laissa tarkoitettujen virvoitusjuomien valmistukseen;

2) tuotteet, jotka käytetään muiden tuotteiden valmistukseen, jos tuote ei sisällä nautittavissa olevaa alkoholia;

3) tuotteet, jotka toimitetaan alkoholilaisissa tarkoitettuun laadunvalvontaan;

4) tuotteet, jotka sisältyvät sellaisiin aromiaineisiin, jotka käytetään elintarvikkeiden tai alkoholijuomien valmistukseen;

5) tuotteet, jotka sisältyvät lääkelaisissa (395/1987) tarkoitettuihin lääkkeisiin sekä tuotteet, joita käytetään lääkkeiden tai terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista annetussa laissa (1505/1994) tarkoitettujen laitteiden ja tarvikkeiden valmistukseen;

6) tuotteet, jotka sisältyvät sellaisiin täytettyihin tai muihin elintarvikkeisiin, joiden alkoholipitoisuus on enintään 8,5 litraa puhdasta alkoholia 100 kilogrammassa suklaata tai 5 litraa puhdasta alkoholia 100 kilogrammassa muuta elintarviketta;

7) tuotteet, jotka sisältyvät ravintolisistä annetussa kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksessa (571/2001) tarkoitettuihin ravintolisiin;

8) tieteelliseen tutkimukseen ja opetukseen sekä laboratoriotöinnässä välttämättömiin kokeisiin ja analyysihin; sekä

9) lääkelaisissa tarkoitetuille apteekkeille, erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) tarkoitetuille sairaaloille, kansanterveyslaissa (66/1972) tarkoitetuille terveyskeskuksille sekä yksityisestä terveydenhuollosta annetussa laissa (152/1990) tarkoitetuille terveydenhuollon palvelujen tuottajille lääketieteellisiin ja lääkintätarkoituksiin.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

(Erityisvalmisteasetus on kumottu Valtioneuvoston asetuksella 570/2003.

Kauppa- ja teollisuusministeriön asetus ravintolisistä 571/2003 tuli voimaan 1.8.2003. Ravintolisä –määritelmä kattaa kaikki entiset erityisvalmisteet.)

4.

Laki

rikoslain 2 a luvun 9 §:n ja 30 luvun 1 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rikoslain (39/1889) 2 a luvun 9 §:n 7 momentti ja 30 luvun 1 a §, sellaisina kuin ne ovat laissa 641/2009, seuraavasti:

2 a luku

Sakosta, muuntorangaistuksesta ja rikesakosta

9 §

Rikesakkorikkomukset

Rikesakko voidaan säätää seuraamukseksi myös alkoholilaissa (/) säädetyin tai poliisin yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi alkoholilain nojalla antaman alkoholijuoman nauttimiskiellon rikkomisesta taikka alkoholilaissa säädettyjen alkoholijuoman hallussa pitämistä koskevien ikärajojen rikkomisesta.

---

30 luku

Elinkeinorikoksista

1 a §

Alkoholijuoman markkinointirikos

Joka alkoholilain 49 §:n vastaisesti

- 1) markkinoi väkevää alkoholijuomaa ,
  - 2) kohdistaa alaikäisiin miedon alkoholijuoman markkinointia taikka liittyy sen alaikäisiin kohdistuvaan muun tuotteen tai palvelun markkinointiin tai myynninedistämistoimintaan taikka
  - 3) 2 kohdassa tarkoitettussa miedon alkoholijuoman markkinoinnissa kuvaa alaikäisiä, on tuomittava alkoholijuoman markkinointirikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

5.

Laki

rikesakkorikkomuksista annetun lain 14 ja 17 §:n muuttamisesta

HUOM. HE 115/2016 VP.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikesakkorikkomuksista annetun lain (756/2010) 17 § seuraavasti:

17 §

Alkoholirikkomukset

Alkoholilain (/) tahallisesta rikkomisesta määrätään rikesakko seuraavasti:

- 1) XX §:n 1 momentissa säädetyn kiellon vastaisesta alkoholijuoman nauttimisesta 20 euroa;
- 2) poliisin 82 §:n 2 momentin nojalla antaman, alkoholijuoman nauttimista julkisella paikalla koskevan kiellon noudattamatta jättämisestä 20 euroa;
- 3) 34 §:n 2 momentin vastaisesta laillisesti valmistetun tai maahantuodun alkoholijuoman hallussa pitämisestä alle kahdeksantoistavuotiaana 20 euroa; tai
- 4) 34 §:n 2 momentin vastaisesta laillisesti valmistetun tai maahantuodun väkevän alkoholijuoman hallussa pitämisestä kahdeksantoista, mutta ei kahtakymmentä vuotta täyttäneenä 20 euroa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

6.

Laki

sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 2 momentti, sellaisena
kuin se on laissa 659/2013, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Samoin tämän lain mukaisessa järjestyksessä pannaan täytäntöön merenkulun ympäristön-
suojelulain (1672/2009) 3 luvun 1 §:ssä tarkoitettu öljypäästömaksu, tilaajan selvitysvelvolli-
suudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä annetun lain (1233/2006) 9 §:ssä
tarkoitettu laiminlyöntimaksu, työsopimuslain (55/2001) 11 a luvun 3 §:ssä tarkoitettu seu-
raamusmaksu, kuitintarjoamisvelvollisuudesta käteiskaupassa annetun lain (658/2013) 6 §:ssä
tarkoitettu laiminlyöntimaksu ja alkoholilain (/) 69 §:ssä tarkoitettu laiminlyöntimaksu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20   .

7.

Laki

vankeuslain 9 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vankeuslain (767/2005) 9 luvun 1 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 393/2015, seuraavasti:

1 §

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään vangin kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholiuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoholilain (/) 83 §:ssä säädetään. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

8.

Laki

tutkintavankeuslain 5 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tutkintavankeuslain (768/2005) 5 luvun 1 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on
laissa 394/2015, seuraavasti:

1 §

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään tutkintavangin kustannuk-
sella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä olles-
sa. Alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoho-
lilain (/) 83 §:ssä säädetään. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään
huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

9.

Laki

poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain 4 luvun 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) 4 luvun 1 §:n 4 momentti seuraavasti:

4 luku

Vapautensa menettäneen omaisuus

1 §

Omaisuuksien hallussapito

Jos omaisuutta ei voida säilyttää, se palautetaan taikka lähetetään vapautensa menettäneen kustannuksella hänen osoittamaansa paikkaan. Pilaantunut tavara voidaan hävittää todistajan läsnä ollessa. Alkoholijuoman ja muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä noudatetaan, mitä alkoholilain (/) 83 §:ssä säädetään. Huumausaineen toimittamisesta hävitettäväksi säädetään huumausainelain (373/2008) 44 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä   kuuta 20   .

10.

Laki

lastensuojelulain 65 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lastensuojelulain (417/2007) 65 §:n 1 momentti seuraavasti:

65 §

Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta tai tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, ne on otettava laitoksen haltuun. Samoin on otettava laitoksen haltuun lapsella olevat aineet tai esineet, jotka on tarkoitettu lapsen itsensä tai toisen henkilön vahingoittamiseen. Laitoksen haltuun saadaan ottaa aineet tai esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä tai turvallisuutta tai vahingoittamaan omaisuutta, jos on todennäköistä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä tämän säännöksen tarkoittamalla tavalla. Haltuun otetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaissa (/) tarkoitetun alkoholijuoman tai muun alkoholipitoisen aineen hävittämisestä säädetään alkoholilain 83 §:ssä. Haltuun otettu omaisuus on sijaishuollon päättyessä laitoksessa palautettava lapselle, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

11.

Laki

harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1153/2013, seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

-----
5) alkoholilain (/) 7 ja 58 §:ssä säädettyjen tehtävien hoitamista;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

12.

Laki

elintarvikelain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan elintarvikelain (23/2006) 14 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
352/2011, seuraavasti:

14 §

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto käsittelee ilmoitukset alkoholilain (/)
14 ja 16 §:ssä tarkoitetuista valmistus- ja varastopaikoista. Aluehallintovirasto käsittelee il-
moitukset alkoholilain 17 ja 25 §:ssä tarkoitetuista alkoholijuomien vähittäismyyntipaikoista.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

13.

Laki

maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain 46 g §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan maataloustuotteiden markkinajärjestelyistä annetun lain (999/2012) 46 g §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1194/2013, seuraavasti:

46 g §

Tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa. Tullille toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käytöstä ja luovuttamisesta säädetään kuitenkin tullilain 22 §:ssä. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle toimitettujen tietojen rekisteriin merkitsemisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta säädetään alkoholilain (/) 62 ja 64 §:ssä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

14.

Laki

tietoyhteiskuntakaaren 217 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tietoyhteiskuntakaaren (917/2014) 217 §, sellaisena kuin se on laissa 558/2016,
seuraavasti:

217 §

Eräiden tuotteiden markkinointi

Tupakkatuotteiden markkinoinnista säädetään tupakkalaissa (549/2016). Alkoholijuomien markkinoinnista säädetään alkoholilaissa (/). Lääkkeiden markkinoinnista säädetään lääkelaisissa (395/1987).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

15.

Laki

tupakkalain 82 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkalain (549/2016) 82§ seuraavasti:

82 §

Viranomaisten ilmoitukset

Työsuojeluviranomaisten, kunnan ja tarvittaessa poliisin on ilmoitettava alkoholilain (/) mukaiselle lupaviranomaiselle tupakointitilaa koskevien säännösten rikkomisesta ja rakennusvalvontaviranomaiselle tupakointitilan rakentamista, kunnossapitoa tai korjaus- ja muutostyötä koskevien säännösten ja määräysten rikkomisesta.

Alkoholilain mukaisen lupaviranomaisen on ilmoitettava työsuojeluviranomaiselle ja kunnalle havaitsemastaan tupakointitilaa ja ulkona tapahtuvaa tupakointia koskevien säännösten rikkomisesta. Työsuojeluviranomaisen ja kunnan valvontaviranomaisen on ilmoitettava toisilleen edellä tarkoitettujen säännösten ja määräysten rikkomisesta

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 .

Helsingissä päivänä _____ kuuta 20 .

Pääministeri

Perhe- ja peruspalveluministeri